

Dziennik Urzędowy

L 172

Unii Europejskiej

Wydanie polskie

Legislacja

Rocznik 64

17 maja 2021

Spis treści

I Akty ustawodawcze

ROZPORZĄDZENIA

- ★ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/782 z dnia 29 kwietnia 2021 r. dotyczące praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym ⁽¹⁾ 1
- ★ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/783 z dnia 29 kwietnia 2021 r. ustanawiające Program działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) i uchylające rozporządzenie (UE) nr 1293/2013 ⁽¹⁾ 53
- ★ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/784 z dnia 29 kwietnia 2021 r. w sprawie przeciwdziałania rozpowszechnianiu w internecie treści o charakterze terrorystycznym ⁽¹⁾ 79
- ★ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/785 z dnia 29 kwietnia 2021 r. ustanawiające Unijny program zwalczania nadużyć finansowych i uchylające rozporządzenie (UE) nr 250/2014 110

⁽¹⁾ Tekst mający znaczenie dla EOG.

PL

Akty, których tytuły wydrukowano zwykłą czcionką, odnoszą się do bieżącego zarządzania sprawami rolnictwa i generalnie zachowują ważność przez określony czas.

Tytuły wszystkich innych aktów poprzedza gwiazdka, a drukuje się je czcionką pogrubioną.

I

(Akty ustawodawcze)

ROZPORZĄDZENIA

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2021/782

z dnia 29 kwietnia 2021 r.

dotyczące praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym

(wersja przekształcona)

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 91 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego ⁽¹⁾,

po konsultacji z Komitetem Regionów,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą ⁽²⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) W rozporządzeniu (WE) nr 1371/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady ⁽³⁾ należy wprowadzić szereg zmian w celu zwiększenia ochrony pasażerów oraz zachęcenia ich do korzystania w większym stopniu z podróży koleją, przy jednoczesnym należyтым uwzględnieniu art. 11, 12 i 14 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Mając na uwadze te zmiany, a także w celu zapewnienia jasności, rozporządzenie (WE) nr 1371/2007 powinno zostać przekształcone.

⁽¹⁾ Dz.U. C 197 z 8.6.2018, s. 66.

⁽²⁾ Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 15 listopada 2018 r. (Dz.U. C 363 z 28.10.2020, s. 296) oraz stanowisko Rady w pierwszym czytaniu z dnia 25 stycznia 2021 r. (Dz.U. C 68 z 26.2.2021, s. 1). Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 29 kwietnia 2021 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

⁽³⁾ Rozporządzenie (WE) nr 1371/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym (Dz.U. L 315 z 3.12.2007, s. 14).

- (2) W ramach wspólnej polityki transportowej istotne jest zapewnienie ochrony praw pasażerów w ruchu kolejowym oraz poprawa jakości i efektywności kolejowych usług pasażerskich, aby pomóc w zwiększaniu udziału transportu kolejowego w stosunku do innych rodzajów transportu.
- (3) Pomimo dokonania znacznych postępów w zakresie ochrony konsumentów w Unii konieczna jest dalsza poprawa ochrony praw pasażerów w ruchu kolejowym.
- (4) W szczególności, z uwagi na to, że pasażer w ruchu kolejowym jest słabszą stroną umowy przewozu, prawa pasażera w ruchu kolejowym powinny podlegać ochronie.
- (5) Przyznanie tych samych praw pasażerom w ruchu kolejowym korzystającym z połączeń międzynarodowych oraz krajowych ma na celu zwiększenie poziomu ochrony konsumentów w Unii, zapewnienie równych warunków działania przedsiębiorstw kolejowym oraz zagwarantowanie pasażerom jednolitego poziomu praw. Pasażerowie powinni otrzymywać możliwie najbardziej precyzyjne informacje dotyczące przysługujących im praw. Niektóre nowoczesne formaty biletów nie pozwalają na fizyczne wydrukowanie na nich informacji, dlatego powinna istnieć możliwość dostarczenia w inny sposób informacji wymaganych na mocy niniejszego rozporządzenia.
- (6) Usługi kolejowe oferowane wyłącznie na użytek historyczny lub turystyczny zazwyczaj nie służą zaspokajaniu zwykłych potrzeb transportowych. Takie usługi są zwykle odizolowane od reszty unijnego systemu kolei oraz - wykorzystują technologię, która może ograniczać ich dostępność. Z wyjątkiem niektórych przepisów, które powinny mieć zastosowanie do wszystkich kolejowych usług pasażerskich w całej Unii, państwa członkowskie powinny mieć możliwość przyznawania zwolnień ze stosowania przepisów niniejszego rozporządzenia w odniesieniu do usług kolejowych oferowanych wyłącznie na użytek historyczny lub turystyczny.
- (7) Miejskie, podmiejskie i regionalne kolejowe usługi pasażerskie mają inny charakter niż dalekobieżne kolejowe usługi pasażerskie. Państwom członkowskim należy zatem dać możliwość zwolnienia takich usług ze stosowania niektórych przepisów niniejszego rozporządzenia dotyczącego praw pasażerów. Takie zwolnienia nie powinny jednak mieć zastosowania do przepisów podstawowych, w szczególności do tych przepisów, które odnoszą się do niedyskryminujących warunków umów przewozu, do prawa do nabycia biletów kolejowych bez nadmiernych trudności, do odpowiedzialności przedsiębiorstw kolejowych za pasażerów i ich bagaż, do wymogu posiadania przez przedsiębiorstwa kolejowe odpowiedniego ubezpieczenia oraz do wymogu zobowiązującego je do podejmowania odpowiednich środków w celu zapewnienia pasażerom bezpieczeństwa osobistego na stacjach kolejowych i w pociągach. Usługi regionalne są bardziej zintegrowane z resztą unijnego systemu kolei, a odnośne podróże są dłuższe. W przypadku regionalnych kolejowych usług pasażerskich należy zatem jeszcze bardziej ograniczyć zakres możliwych zwolnień. W odniesieniu do regionalnych kolejowych usług pasażerskich, zwolnienia z przepisów niniejszego rozporządzenia, które ułatwiają korzystanie z usług kolejowych przez osoby z niepełnosprawnością lub osoby o ograniczonej możliwości poruszania się, powinny zostać całkowicie wycofane, a zwolnienia nie powinny mieć zastosowania w odniesieniu do przepisów niniejszego rozporządzenia, które promują korzystanie z rowerów. Ponadto możliwość zwolnienia usług regionalnych z niektórych obowiązków odnoszących się do zapewniania wspólnych biletów i zmiany trasy powinna być ograniczona w czasie.
- (8) Celem niniejszego rozporządzenia jest poprawa kolejowych usług pasażerskich w Unii. Dlatego też państwa członkowskie powinny mieć możliwość przyznawania zwolnień w odniesieniu do usług w regionach, w których istotna część połączenia wykonywana jest poza Unią.
- (9) Ponadto, aby umożliwić sprawne przejście od ram ustanowionych na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1371/2007 do ram ustanowionych na podstawie niniejszego rozporządzenia, należy stopniowo wycofywać wcześniejsze zwolnienia krajowe w celu zapewnienia niezbędnej pewności prawa i jego ciągłości. Państwa członkowskie, w których obecnie stosuje się zwolnienia na podstawie art. 2 ust. 4 rozporządzenia (WE) nr 1371/2007, powinny mieć możliwość zwolnienia z przepisów niniejszego rozporządzenia wyłącznie

tych krajowych kolejowych usług pasażerskich, które wymagają znaczącego dostosowania, lecz w każdym przypadku tylko na ograniczony okres. Państwa członkowskie powinny również mieć możliwość, w okresie przejściowym, przyznawania zwolnienia z obowiązku przekazywania informacji o ruchu pociągów i podróży między operatorami, ale jedynie w przypadku, gdy nie jest technicznie wykonalne, aby zarządca infrastruktury przekazywał dane w czasie rzeczywistym jakiegokolwiek przedsiębiorstwu kolejowemu, przedsiębiorstwu prowadzącemu sprzedaż biletów, organizatorowi turystyki lub zarządcy stacji. Ocenę wykonalności technicznej należy przeprowadzać co najmniej raz na dwa lata.

- (10) Państwa członkowskie powinny informować Komisję, gdy zwalniają kolejowe usługi pasażerskie ze stosowania określonych przepisów niniejszego rozporządzenia. Przekazując te informacje, państwa członkowskie powinny wyjaśnić powody przyznania takich zwolnień oraz środki podjęte lub planowane w celu wypełnienia obowiązków wynikających z niniejszego rozporządzenia po wygaśnięciu danych zwolnień.
- (11) W przypadku gdy za jedną stację odpowiada wielu zarządców stacji, państwa członkowskie powinny mieć możliwość wyznaczenia organu, na którym spoczywają obowiązki, o których mowa w niniejszym rozporządzeniu.
- (12) Dostęp do informacji o podróży w czasie rzeczywistym, w tym do informacji dotyczących taryf, sprawia, że podróże koleją stają się bardziej dostępne dla nowych klientów oraz zapewnia im szerszy zakres możliwości podróży i większy wybór taryf. Przedsiębiorstwa kolejowe powinny zapewnić innym przedsiębiorstwom kolejowym, przedsiębiorstwom prowadzącym sprzedaż biletów i organizatorom turystyki, którzy sprzedają ich usługi, dostęp do takich informacji o podróży oraz dać im możliwość dokonywania i anulowania rezerwacji w celu ułatwienia podróży koleją. Zarządcy infrastruktury powinni przekazywać przedsiębiorstwom kolejowym i zarządcom stacji, a także przedsiębiorstwom prowadzącym sprzedaż biletów i organizatorom turystyki dane w czasie rzeczywistym dotyczące przyjazdów i odjazdów pociągów w celu ułatwienia podróży koleją.
- (13) Bardziej szczegółowe wymogi dotyczące przekazywania informacji o podróży określone są w technicznych specyfikacjach interoperacyjności, o których mowa w rozporządzeniu Komisji (UE) nr 454/2011 ⁽⁴⁾.
- (14) Wzmocnienie praw pasażerów w ruchu kolejowym powinno opierać się na istniejących przepisach prawa międzynarodowego zawartych w załączniku A – Przepisy ujednolicone o umowie międzynarodowego przewozu osób i bagażu kolejami (CIV) — do Konwencji o międzynarodowym przewozie kolejami (COTIF) z dnia 9 maja 1980 r., ze zmianami zawartymi w Protokole wprowadzającym zmiany do Konwencji o międzynarodowym przewozie kolejami z dnia 3 czerwca 1999 r. (zwanym dalej „Protokołem z 1999 r.”). Pożądane jest jednak rozszerzenie zakresu stosowania niniejszego rozporządzenia, aby zapewnić ochronę nie tylko pasażerom w międzynarodowym ruchu kolejowym, ale także pasażerom w krajowym ruchu kolejowym. W dniu 23 lutego 2013 r. Unia przystąpiła do COTIF.
- (15) Państwa członkowskie powinny zakazać dyskryminacji ze względu na obywatelstwo pasażera lub miejsce prowadzenia działalności w Unii przedsiębiorstwa kolejowego, przedsiębiorstwa prowadzącego sprzedaż biletów lub organizatora turystyki. Nie należy jednak zakazywać stosowania taryf socjalnych i zachęcania do szerszego korzystania z transportu publicznego, pod warunkiem że środki takie są proporcjonalne i nie są uzależnione od obywatelstwa danego pasażera. Przedsiębiorstwa kolejowe, przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów i organizatorzy turystyki mogą swobodnie określać swoje praktyki handlowe, w tym korzystanie ze specjalnych ofert i promowania określonych kanałów sprzedaży. W świetle rozwoju internetowych platform prowadzących sprzedaż biletów na przewóz osób państwa członkowskie powinny zwracać szczególną uwagę na zapewnienie, aby nie dochodziło do dyskryminacji w trakcie uzyskiwania dostępu do internetowych interfejsów lub przy zakupie biletów. Ponadto niezależnie od sposobu zakupu określonego rodzaju biletu poziom ochrony pasażera powinien być taki sam.
- (16) Rosnąca popularność podróży rowerem w całej Unii ma konsekwencje dla ogólnej mobilności i turystyki. Wzrost wykorzystania zarówno kolei, jak i roweru w ramach podziału gałęziowego zmniejsza wpływ transportu na środowisko. Dlatego też przedsiębiorstwa kolejowe powinny w możliwie największym stopniu ułatwiać łączone podróże koleją i rowerem. W szczególności, nabywając nowy tabor lub dokonując znacznej modernizacji istniejącego taboru, powinny one zapewnić odpowiednią liczbę miejsc na rowery, chyba że nabycie lub modernizacja dotyczy wagonów restauracyjnych, wagonów sypialnych lub wagonów z miejscami do leżenia. Aby uniknąć negatywnego wpływu na poziom bezpieczeństwa istniejącego taboru, obowiązek ten powinien mieć zastosowanie wyłącznie w przypadku znacznej modernizacji wymagającej nowego zezwolenia na wprowadzenie pojazdu do obrotu.

⁽⁴⁾ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 454/2011 z dnia 5 maja 2011 r. w sprawie technicznej specyfikacji interoperacyjności odnoszącej się do podsystemu „Aplikacje telematyczne dla przewozów pasażerskich” transeuropejskiego systemu kolei (Dz.U. L 123 z 12.5.2011, s. 11).

- (17) Należy określić odpowiednią liczbę miejsc na rowery dla składu pociągu, biorąc pod uwagę zestawienie składu pociągu, rodzaj usługi oraz popyt na przewóz rowerów. Przedsiębiorstwa kolejowe powinny mieć możliwość ustanowienia planów określających konkretne liczby miejsc na rowery dla ich usług, po przeprowadzeniu konsultacji publicznych. W przypadku gdy przedsiębiorstwa kolejowe zdecydują się nie ustanawiać planów, należy stosować liczbę ustawową. Liczba ustawowa powinna również służyć jako wskazówka dla przedsiębiorstw kolejowych przy ustalaniu przez nie swoich planów. Liczba niższa niż liczba ustawowa powinna zostać uznana za odpowiednią jedynie w przypadku, gdy jest to uzasadnione szczególnymi okolicznościami, takimi jak świadczenie usług kolejowych w okresie zimowym, gdy wyraźnie nie ma popytu na przewóz rowerów lub popyt ten jest niski. Ponadto w niektórych państwach członkowskich popyt na przewóz rowerów jest szczególnie wysoki w odniesieniu do niektórych rodzajów usług. W związku z tym państwa członkowskie powinny mieć możliwość określenia minimalnej odpowiedniej liczby miejsc na rowery dla niektórych rodzajów usług. Liczby te powinny mieć pierwszeństwo przed konkretnymi liczbami wskazanymi w planach przedsiębiorstw kolejowych. Nie powinno to utrudniać swobodnego przepływu taboru kolejowego w Unii. Pasażerów należy informować o miejscach dostępnych dla rowerów.
- (18) Prawa i obowiązki dotyczące przewozu rowerów w pociągach powinny mieć zastosowanie do rowerów, z których można łatwo korzystać przed podróżą koleją i po tej podróży. Przewóz rowerów w opakowaniach i torbach, stosownie do przypadku, objęty jest przepisami niniejszego rozporządzenia dotyczącymi bagażu.
- (19) Prawa pasażerów w ruchu kolejowym obejmują otrzymywanie informacji dotyczących usługi zarówno przed podróżą, jak i w jej trakcie. Przedsiębiorstwa kolejowe, przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów i organizatorzy turystyki powinni z wyprzedzeniem przed podróżą przekazywać ogólne informacje dotyczące usługi kolejowej. Informacje te należy przekazywać w formatach dostępnych dla osób z niepełnosprawnością lub osób o ograniczonej możliwości poruszania się. Przedsiębiorstwa kolejowe oraz, gdy jest to możliwe, przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów i organizatorzy turystyki powinni w trakcie podróży przekazywać pasażerowi dalsze informacje wymagane na mocy niniejszego rozporządzenia. W przypadku gdy zarządca stacji dysponuje takimi informacjami, powinien również przekazać te informacje pasażerom.
- (20) Wielkość przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż biletów jest znacznie zróżnicowana: od mikroprzedsiębiorstw do dużych przedsiębiorstw, przy czym niektóre z przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż biletów oferują swoje usługi tylko poza internetem lub tylko przez internet. Obowiązek zapewnienia pasażerom informacji o podróży powinien być zatem współmierny do różnych wielkości, a w rezultacie różnych możliwości przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż biletów.
- (21) Niniejsze rozporządzenie nie powinno uniemożliwiać przedsiębiorstwom kolejowym, organizatorom turystyki ani przedsiębiorstwom prowadzącym sprzedaż biletów oferowania pasażerom warunków korzystniejszych niż warunki określone w niniejszym rozporządzeniu. Niniejsze rozporządzenie nie powinno jednak prowadzić do tego, że przedsiębiorstwo kolejowe jest związane korzystniejszymi warunkami umownymi oferowanymi przez organizatora turystyki lub przedsiębiorstwo prowadzące sprzedaż biletów, chyba że porozumienie między przedsiębiorstwem kolejowym a organizatorem turystyki lub przedsiębiorstwem prowadzącym sprzedaż biletów przewiduje inaczej.
- (22) Wspólne bilety umożliwiają pasażerom płynne podróże i w związku z tym należy podjąć wszelkie rozsądne starania, aby oferować takie bilety na dalekobieżne, miejskie, podmiejskie i regionalne kolejowe usługi pasażerskie, międzynarodowe czy krajowe, w tym na kolejowe usługi pasażerskie objęte zwolnieniem na podstawie niniejszego rozporządzenia. W celu obliczenia całkowitego opóźnienia, za które przysługuje odszkodowanie, powinno być możliwe wyłączenie okresów opóźnień w trakcie części podróży odnoszących się do usług kolejowych objętych zwolnieniem na podstawie niniejszego rozporządzenia.
- (23) W odniesieniu do usług świadczonych przez to samo przedsiębiorstwo kolejowe transfer pasażerów w ruchu kolejowym z jednej usługi na drugą powinien być ułatwiony dzięki wprowadzeniu obowiązku zapewniania wspólnych biletów, ponieważ nie są potrzebne żadne umowy handlowe między przedsiębiorstwami kolejowymi. Wymóg zapewniania wspólnych biletów powinien mieć również zastosowanie do usług świadczonych przez przedsiębiorstwa kolejowe należące do tego samego właściciela lub będące w całości jednostkami zależnymi jednego z przedsiębiorstw kolejowych świadczących usługi kolejowe w ramach danej podróży. Przedsiębiorstwo kolejowe powinno mieć możliwość określenia na wspólnym bilecie czasu odjazdu pociągu w ramach każdej usługi kolejowej, w tym usług regionalnych, na którą dany wspólny bilet jest ważny.

- (24) Pasażerowie powinni być wyraźnie informowani o tym, czy bilety sprzedawane przez przedsiębiorstwo kolejowe w ramach jednej transakcji handlowej stanowią wspólny bilet. W przypadku gdy pasażerowie nie są prawidłowo informowani, przedsiębiorstwo kolejowe powinno ponosić odpowiedzialność, tak jakby te bilety stanowiły wspólny bilet.
- (25) Należy promować ofertę wspólnych biletów. Prawidłowe informacje dotyczące usługi kolejowej są jednak niezbędne również wtedy, gdy pasażerowie kupują bilety od przedsiębiorstwa prowadzącego sprzedaż biletów lub organizatora turystyki. W przypadku gdy przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów lub organizatorzy turystyki sprzedają oddzielne bilety jako pakiet, powinni oni wyraźnie poinformować pasażera, że bilety te nie oferują takiego samego poziomu ochrony co wspólne bilety i że bilety te nie zostały wystawione jako wspólne bilety przez przedsiębiorstwo kolejowe lub przedsiębiorstwa kolejowe świadczące usługę. W przypadku gdy przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów lub organizatorzy turystyki nie spełnią tego wymogu, zakres ich odpowiedzialności powinien wykraczać poza zwrot kosztów biletów.
- (26) Gdy przedsiębiorstwa kolejowe oferują wspólne bilety, ważne jest, aby uwzględniły realistyczne i mające zastosowanie minimalne czasy połączenia w momencie pierwotnej rezerwacji, a także wszelkie istotne czynniki, takie jak wielkość i lokalizacja odpowiednich stacji i peronów.
- (27) W świetle Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnością i osobom o ograniczonej możliwości poruszania się możliwości podróży koleją porównywalnych do tych, jakimi dysponują inni obywatele, należy ustanowić przepisy zakazujące dyskryminacji oraz dotyczące udzielania takim osobom pomocy podczas ich podróży. Osoby z niepełnosprawnością i osoby o ograniczonej możliwości poruszania się mają takie same prawa do swobodnego przemieszczania się i niedyskryminacji jak wszyscy inni obywatele. Należy między innymi zwrócić szczególną uwagę na przekazywanie osobom z niepełnosprawnością i osobom o ograniczonej możliwości poruszania się informacji dotyczących dostępności usług kolejowych, warunków dostępu do taboru kolejowego oraz udogodnień w pociągach. W celu możliwie najlepszego przekazywania informacji o opóźnieniach pasażerom dotkniętym niepełnosprawnością sensoryczną powinno się korzystać z systemów informacji wizualnej i głosowej, stosownie do potrzeb. Osoby z niepełnosprawnością powinny mieć możliwość zakupu biletu w pociągu bez dodatkowych opłat, w przypadku gdy nie ma żadnego dostępnego sposobu zakupu biletu przed wejściem do pociągu. Powinna jednak istnieć możliwość ograniczenia tego prawa w okolicznościach związanych z bezpieczeństwem lub obowiązkową rezerwacją miejsca w pociągu. Personel powinien być należycie przeszkolony, aby był w stanie odpowiedzieć na potrzeby osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się, w szczególności przy udzielaniu pomocy. W celu zapewnienia równych warunków podróżowania powinno się zapewnić pomoc takim osobom na stacjach i w pociągu lub, w przypadku braku wyszkolonego personelu towarzyszącego w pociągu i na stacji, należy podjąć wszelkie rozsądne starania w celu umożliwienia tym osobom podróżowania koleją.
- (28) Przedsiębiorstwa kolejowe i zarządcy stacji powinni aktywnie współpracować z organizacjami reprezentującymi osoby z niepełnosprawnością w celu poprawy jakości dostępu do usług przewozowych.
- (29) Aby ułatwić dostęp do kolejowych usług pasażerskich osobom z niepełnosprawnością i osobom o ograniczonej możliwości poruszania się, państwa członkowskie powinny mieć możliwość wymagania od przedsiębiorstw kolejowych i zarządców stacji ustanowienia krajowych pojedynczych punktów kontaktowych w celu koordynacji informacji i pomocy.
- (30) W celu zapewnienia, aby osobom z niepełnosprawnością i osobom o ograniczonej możliwości poruszania się udzielona została pomoc, ze względów praktycznych niezbędne jest uprzednie powiadomienie o potrzebie pomocy przedsiębiorstwa kolejowego, zarządcy stacji, przedsiębiorstwa prowadzącego sprzedaż biletów lub organizatora turystyki. Niniejsze rozporządzenie ustanawia wspólny maksymalny okres dla takich uprzednich powiadomień, dobrowolne rozwiązania przewidujące krótsze okresy mają jednak znaczenie w przypadku gdy poprawiają mobilność osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się. W celu zagwarantowania jak najszerszego rozpowszechniania informacji o takich skróconych okresach ważne jest, aby Komisja uwzględniła w swoim sprawozdaniu dotyczącym wykonania i skutków niniejszego rozporządzenia informacje dotyczące rozwoju rozwiązań odnoszących się do skróconego okresu uprzednich powiadomień i związanego z tym rozpowszechniania informacji.

- (31) Przedsiębiorstwa kolejowe i zarządcy stacji powinni uwzględniać potrzeby osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się poprzez zapewnienie zgodności z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 ⁽⁵⁾ i rozporządzeniem Komisji (UE) nr 1300/2014 ⁽⁶⁾. W przypadku gdy niniejsze rozporządzenie odsyła do przepisów dyrektywy (UE) 2019/882, przepisy te powinny być stosowane przez państwa członkowskie od dnia 28 czerwca 2025 r. oraz zgodnie ze środkami przejściowymi określonymi w art. 32 tej dyrektywy. W odniesieniu do kolejowych usług pasażerskich zakres stosowania tych przepisów określony jest w art. 2 ust. 2 lit. c) tej dyrektywy.
- (32) Niektóre zwierzęta są przeszkolone, aby pomagać osobom z niepełnosprawnością w celu umożliwienia im niezależnej mobilności. Z myślą o takiej mobilności istotne jest, aby zwierzęta te mogły być zabierane do pociągu. Niniejsze rozporządzenie ustanawia wspólne prawa i obowiązki w odniesieniu do psów towarzyszących. Państwa członkowskie powinny jednak mieć możliwość prowadzenia testów z wykorzystaniem innych zwierząt towarzyszących ułatwiających mobilność oraz zezwalania na zabieranie ich do pociągu w ramach swoich krajowych usług kolejowych. Ważne jest, aby Komisja monitorowała rozwój sytuacji w odniesieniu do tej kwestii z myślą o przyszłych pracach dotyczących zwierząt towarzyszących ułatwiających mobilność.
- (33) Pożądane jest, aby niniejsze rozporządzenie ustanowiło system odszkodowań dla pasażerów w przypadku opóźnień, w tym w przypadku gdy opóźnienie spowodowane jest odwołaniem lub utratą połączenia. W przypadku opóźnienia kolejowej usługi pasażerskiej przedsiębiorstwa kolejowe powinny wypłacać pasażerom odszkodowanie stanowiące określony procent ceny biletu.
- (34) Przedsiębiorstwa kolejowe powinny być zobowiązane do ubezpieczenia się – lub posiadania odpowiednich gwarancji – od odpowiedzialności wobec pasażerów w ruchu kolejowym w razie wypadku.
- (35) Wzmocnione prawa do odszkodowania i pomocy w przypadku opóźnienia, utraty połączenia lub odwołania usługi powinny wpłynąć stymulująco na rynek pasażerskich usług kolejowych, z korzyścią dla pasażerów.
- (36) W przypadku opóźnienia pasażerom należy zapewnić możliwość kontynuowania lub zmiany trasy przejazdu przy zachowaniu porównywalnych warunków przewozu. W takim przypadku należy uwzględnić potrzeby osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się.
- (37) Przedsiębiorstwo kolejowe nie powinno być jednak zobowiązane do wypłaty odszkodowania, jeżeli jest w stanie dowieść, że opóźnienie powstało w wyniku nadzwyczajnych okoliczności, takich jak ekstremalne warunki pogodowe lub poważne klęski żywiołowe zagrażające bezpiecznemu wykonaniu usługi. Każde tego rodzaju zdarzenie powinno mieć charakter wyjątkowej katastrofy naturalnej, odbiegającej od normalnych sezonowych warunków pogodowych, takich jak jesienne burze czy regularnie występujące powodzie na obszarach miejskich będące wynikiem pływów lub topnienia śniegu. Dodatkowo, przedsiębiorstwo kolejowe nie powinno być zobowiązane do wypłaty odszkodowania, jeżeli jest w stanie dowieść, że opóźnienie powstało w wyniku poważnego kryzysu w dziedzinie zdrowia publicznego, takiego jak pandemia. Ponadto, w przypadku gdy opóźnienie spowodowane jest przez pasażera lub określone działania osób trzecich, przedsiębiorstwo kolejowe nie powinno być zobowiązane do zapewnienia odszkodowania za opóźnienie. Przedsiębiorstwa kolejowe powinny udowodnić, że nie były w stanie przewidzieć ani uniknąć takich wydarzeń, ani nie mogły zapobiec opóźnieniu, nawet gdyby zastosowano

⁽⁵⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług (Dz.U. L 151 z 7.6.2019, s. 70).

⁽⁶⁾ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1300/2014 z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie technicznych specyfikacji interoperacyjności odnoszących się do dostępności systemu kolei Unii dla osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej możliwości poruszania się (Dz.U. L 356 z 12.12.2014, s. 110).

wszelkie rozsądne środki, łącznie z odpowiednim prewencyjnym utrzymaniem ich taboru kolejowego. Strajki personelu przedsiębiorstwa kolejowego oraz działania lub zaniechania innych operatorów kolejowych korzystających z tej samej infrastruktury, zarządcy infrastruktury lub zarządców stacji nie powinny mieć wpływu na odpowiedzialność za opóźnienia. Należy obiektywnie uzasadnić okoliczności, w jakich przedsiębiorstwa kolejowe nie są zobowiązane do wypłaty odszkodowania. W przypadku gdy przedsiębiorstwa kolejowe mają dostęp do komunikatu lub dokumentu zarządcy infrastruktury kolejowej, organu publicznego lub innego organu niezależnego od przedsiębiorstw kolejowych, wskazującego okoliczności, na jakich przedsiębiorstwo kolejowe opiera twierdzenie, że jest zwolnione z obowiązku wypłaty odszkodowania, powinny one zwrócić uwagę pasażerów oraz, w stosownych przypadkach, zainteresowanych organów na takie komunikaty lub dokumenty.

- (38) Należy zachęcać przedsiębiorstwa kolejowe do uproszczenia procedury ubiegania się przez pasażerów o odszkodowanie lub zwrot. W szczególności państwa członkowskie powinny mieć możliwość wymagania od przedsiębiorstw kolejowych, aby przyjmowały zgłoszenia za pomocą określonych środków komunikacji, na przykład stron internetowych lub aplikacji mobilnych, pod warunkiem że wymogi te nie są dyskryminujące.
- (39) Aby ułatwić pasażerom składanie wniosków o zwrot lub odszkodowanie zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, należy ustanowić formularze dla takich wniosków, które obowiązują w całej Unii. Pasażerowie powinni mieć możliwość składania swoich wniosków za pomocą takiego formularza.
- (40) We współpracy z zarządcami infrastruktury i zarządcami stacji przedsiębiorstwa kolejowe powinny opracować plany postępowania w sytuacjach nieprzewidzianych, aby zminimalizować skutki poważnych zakłóceń w podróży poprzez zapewnienie dotkniętym takimi zakłóceniami pasażerom odpowiednich informacji i odpowiedniej opieki.
- (41) Pożądane jest również przyznanie ofiarom wypadków i osobom będącym na ich utrzymaniu pomocy finansowej na zaspokojenie ich krótkoterminowych potrzeb w okresie następującym bezpośrednio po wypadku.
- (42) W interesie pasażerów w ruchu kolejowym jest, aby w porozumieniu z organami publicznymi podejmowano odpowiednie działania w celu zapewnienia bezpieczeństwa osobistego na stacjach oraz w pociągach.
- (43) Pasażerowie w ruchu kolejowym powinni mieć możliwość złożenia skargi do każdego zaangażowanego przedsiębiorstwa kolejowego lub do zarządców stacji na określonych stacjach lub, w stosownych przypadkach, do przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż biletów i organizatorów turystyki, w odniesieniu do ich odpowiednich zakresów odpowiedzialności dotyczących praw i obowiązków ustanowionych niniejszym rozporządzeniem. Pasażerowie w ruchu kolejowym powinni mieć prawo do otrzymania odpowiedzi w rozsądnym terminie.
- (44) Mając na uwadze sprawne rozpatrywanie skarg, przedsiębiorstwa kolejowe i zarządcy stacji powinni mieć prawo do ustanowienia wspólnych mechanizmów obsługi klientów i rozpatrywania skarg. Informacje dotyczące procedur rozpatrywania skarg powinny być publicznie i łatwo dostępne dla wszystkich pasażerów.
- (45) Niniejsze rozporządzenie nie powinno mieć wpływu na prawa pasażerów do składania skarg do organu krajowego lub do dochodzenia roszczeń na drodze prawnej w ramach procedur krajowych.
- (46) Przedsiębiorstwa kolejowe i zarządcy stacji powinni określać normy jakości obsługi w kolejowych usługach pasażerskich, zarządzać nimi oraz je monitorować. Przedsiębiorstwa kolejowe powinny również udostępniać publicznie informacje dotyczące ich wyników w zakresie jakości usług.

- (47) W celu utrzymania wysokiego poziomu ochrony konsumentów w transporcie kolejowym państwa członkowskie powinny być zobowiązane do wyznaczenia krajowych organów odpowiedzialnych za egzekwowanie przepisów, aby ściśle monitorować stosowanie niniejszego rozporządzenia oraz egzekwować je na poziomie krajowym. Organy te powinny mieć możliwość podejmowania różnych środków egzekwowania. Pasażerowie powinni mieć możliwość składania do tych organów skarg na domniemane naruszenia niniejszego rozporządzenia. W celu zapewnienia skutecznego rozpatrywania takich skarg organy te powinny współpracować z krajowymi organami innych państw członkowskich odpowiedzialnymi za egzekwowanie przepisów.
- (48) Państwa członkowskie, które nie mają systemu kolei i które nie planują go mieć w najbliższej przyszłości, ponosiłyby nieproporcjonalne i bezcelowe obciążenie, jeżeli byłyby poddane przewidzianym w niniejszym rozporządzeniu obowiązkom w zakresie egzekwowania przepisów w odniesieniu do zarządców stacji i zarządców infrastruktury. To samo ma zastosowanie do obowiązków w zakresie egzekwowania przepisów w odniesieniu do przedsiębiorstw kolejowych, dopóki państwo członkowskie nie udzieli licencji żadnemu przedsiębiorstwu kolejowemu. Dlatego też takie państwa członkowskie powinny być zwolnione z tych obowiązków.
- (49) Przetwarzanie danych osobowych powinno odbywać się zgodnie z przepisami prawa Unii dotyczącymi ochrony danych osobowych, w szczególności zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 ⁽⁷⁾.
- (50) Państwa członkowskie powinny ustanowić sankcje mające zastosowanie w przypadku naruszeń niniejszego rozporządzenia oraz zapewnić stosowanie tych sankcji. Sankcje, które mogą obejmować wypłatę odszkodowania danej osobie, powinny być skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające.
- (51) Ponieważ cele niniejszego rozporządzenia, a mianowicie rozwój kolei w Unii oraz wzmocnienie praw pasażerów w transporcie kolejowym, nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast możliwe jest ich lepsze osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule, niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.
- (52) Aby zapewnić wysoki poziom ochrony pasażerów, należy przekazać Komisji uprawnienia do przyjmowania aktów zgodnie z art. 290 TFUE w celu zmiany załącznika I w odniesieniu do przepisów ujednoczonych CIV oraz w celu dostosowania – w związku ze zmianami w ogólnounijnym zharmonizowanym indeksie cen konsumpcyjnych – minimalnej kwoty zaliczki w razie śmierci pasażera. Szczególnie ważne jest, aby w czasie swoich prac przygotowawczych Komisja prowadziła stosowne konsultacje, w tym na poziomie ekspertów, oraz aby konsultacje te prowadzone były zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa ⁽⁸⁾. W szczególności, aby zapewnić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie udział na równych zasadach w przygotowaniu aktów delegowanych, instytucje te otrzymują wszelkie dokumenty w tym samym czasie co eksperci państw członkowskich, a eksperci tych instytucji mogą systematycznie brać udział w posiedzeniach grup eksperckich Komisji zajmujących się przygotowaniem aktów delegowanych.
- (53) W celu zapewnienia jednolitych warunków wykonywania niniejszego rozporządzenia należy powierzyć Komisji uprawnienia wykonawcze. Uprawnienia te powinny być wykonywane zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 ⁽⁹⁾.

⁽⁷⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1).

⁽⁸⁾ Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1.

⁽⁹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. ustanawiające przepisy i zasady ogólne dotyczące trybu kontroli przez państwa członkowskie wykonywania uprawnień wykonawczych przez Komisję (Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 13).

- (54) Niniejsze rozporządzenie nie narusza praw podstawowych i zasad zapisanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, w szczególności art. 21, 26, 38 i 47, dotyczących, odpowiednio, zakazu wszelkich form dyskryminacji, integracji osób z niepełnosprawnością, zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów oraz prawa do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu. Sądy państw członkowskich muszą stosować niniejsze rozporządzenie w sposób spójny z tymi prawami i zasadami,

PRZYMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

ROZDZIAŁ I

PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1

Przedmiot i cele

W celu zapewnienia skutecznej ochrony pasażerów oraz zachęcania do podróży koleją niniejsze rozporządzenie ustanawia przepisy mające zastosowanie do transportu kolejowego w odniesieniu do następujących kwestii:

- a) niedyskryminowania pasażerów w zakresie warunków transportu i zapewniania biletów;
- b) odpowiedzialności przedsiębiorstw kolejowych i ich obowiązku ubezpieczenia od odpowiedzialności wobec pasażerów oraz za ich bagaż;
- c) praw pasażerów w razie wypadku, który miał miejsce podczas korzystania z usług kolejowych i którego wynikiem jest śmierć, uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia, lub utrata lub uszkodzenie ich bagażu;
- d) praw pasażerów w przypadku zakłóceń, takich jak odwołanie lub opóźnienie pociągu, w tym ich prawa do odszkodowania;
- e) minimalnych i rzetelnych informacji, obejmujących wystawianie biletów, przekazywanych pasażerom w dostępnym formacie i w odpowiednim czasie;
- f) niedyskryminacji osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się oraz pomocy dla nich;
- g) określenia i monitorowania norm jakości usług oraz zarządzania ryzykiem dla bezpieczeństwa osobistego pasażerów;
- h) rozpatrywania skarg;
- i) ogólnych zasad dotyczących egzekwowania przepisów.

Artykuł 2

Zakres stosowania

1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie w całej Unii do międzynarodowych i krajowych podróży i usług kolejowych wykonywanych przez jedno lub większą liczbę przedsiębiorstw kolejowych posiadających licencję wydaną zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/34/UE ⁽¹⁰⁾.
2. Państwa członkowskie mogą zwolnić ze stosowania niniejszego rozporządzenia usługi, które są świadczone wyłącznie na użytek historyczny lub turystyczny. Zwolnienie to nie ma zastosowania w odniesieniu do art. 13 i 14.

⁽¹⁰⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/34/UE z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie utworzenia jednolitego europejskiego obszaru kolejowego (Dz.U. L 343 z 14.12.2012, s. 32).

3. Zwolnienia przyznane zgodnie z art. 2 ust. 4 i 6 rozporządzenia (WE) nr 1371/2007 przed dniem 6 czerwca 2021 r. pozostają ważne do dnia, w którym te zwolnienia wygasają. Zwolnienia przyznane zgodnie z art. 2 ust. 5 rozporządzenia (WE) nr 1371/2007 przed dniem 6 czerwca 2021 r. pozostają ważne do dnia 7 czerwca 2023 r.

4. Przed wygaśnięciem zwolnienia dotyczącego krajowych kolejowych usług pasażerskich przyznanego na podstawie art. 2 ust. 4 rozporządzenia (WE) nr 1371/2007 państwa członkowskie mogą zwolnić takie krajowe kolejowe usługi pasażerskie ze stosowania art. 15, 17 i 19, art. 20 ust. 2 lit. a) i b) oraz art. 30 ust. 2 niniejszego rozporządzenia przez dodatkowy okres nieprzekraczający pięciu lat.

5. Do dnia 7 czerwca 2030 r. państwa członkowskie mogą postanowić, że art. 10 nie ma zastosowania w przypadku gdy nie jest technicznie wykonalne, aby zarządca infrastruktury przekazywał dane w czasie rzeczywistym w rozumieniu art. 10 ust. 1 przedsiębiorstwu kolejowemu, przedsiębiorstwu prowadzącemu sprzedaż biletów, organizatorowi turystyki lub zarządcy stacji. Co najmniej raz na dwa lata państwa członkowskie dokonują ponownej oceny stopnia, w jakim przekazywanie takich danych jest technicznie wykonalne.

6. Z zastrzeżeniem ust. 8 państwa członkowskie mogą zwolnić następujące usługi ze stosowania niniejszego rozporządzenia:

a) miejskie, podmiejskie i regionalne kolejowe usługi pasażerskie;

b) międzynarodowe kolejowe usługi pasażerskie, których istotna część – co obejmuje co najmniej jeden planowy przystanek – wykonywana jest poza Unią.

7. Państwa członkowskie informują Komisję o zwolnieniach przyznanych na podstawie ust. 2, 4, 5 i 6 oraz przedstawiają uzasadnienia tych zwolnień.

8. Zwolnienia przyznane zgodnie z ust. 6 lit. a) nie mają zastosowania w odniesieniu do art. 5, 11, 13, 14, 21, 22, 27 i 28.

W przypadku gdy zwolnienia te dotyczą regionalnych kolejowych usług pasażerskich, nie mają one również zastosowania w odniesieniu do art. 6 i 12, art. 18 ust. 3 oraz rozdziału V.

Niezależnie od akapitu drugiego niniejszego ustępu zwolnienia ze stosowania art. 12 ust. 1 i art. 18 ust. 3 dotyczące regionalnych kolejowych usług pasażerskich mogą mieć zastosowanie do dnia 7 czerwca 2028 r.

Artykuł 3

Definicje

Do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

- 1) „przedsiębiorstwo kolejowe” oznacza przedsiębiorstwo kolejowe zdefiniowane w art. 3 pkt 1 dyrektywy 2012/34/UE;
- 2) „zarządca infrastruktury” oznacza zarządcę infrastruktury zdefiniowanego w art. 3 pkt 2 dyrektywy 2012/34/UE;
- 3) „zarządca stacji” oznacza jednostkę organizacyjną w państwie członkowskim, której powierzono zarządzanie jedną stacją kolejową lub większą ich liczbą i która może być zarządcą infrastruktury;

- 4) „organizator turystyki” oznacza organizatora lub sprzedawcę detalicznego, zdefiniowanych odpowiednio w art. 3 pkt 8 i 9 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 ⁽¹⁾, innego niż przedsiębiorstwo kolejowe;
- 5) „przedsiębiorstwo prowadzące sprzedaż biletów” oznacza sprzedawcę detalicznego kolejowych usług przewozowych, sprzedającego bilety, w tym wspólne bilety, na podstawie umowy lub innego porozumienia między sprzedawcą detalicznym a jednym przedsiębiorstwem kolejowym lub większą ich liczbą;
- 6) „umowa przewozu” oznacza umowę o odpłatny lub nieodpłatny przewóz koleją między przedsiębiorstwem kolejowym a pasażerem na wykonanie jednej usługi przewozowej lub większej ich liczby;
- 7) „bilet” oznacza ważny dowód zawarcia umowy przewozu, niezależnie od jego formy;
- 8) „rezerwacja” oznacza potwierdzenie, na papierze lub w formie elektronicznej, uprawniające do przewozu z zastrzeżeniem wcześniej potwierdzonych spersonalizowanych uzgodnień przewozowych;
- 9) „wspólny bilet” oznacza wspólny bilet zdefiniowany w art. 3 pkt 35 dyrektywy 2012/34/UE;
- 10) „usługa” oznacza usługę pasażerskiego przewozu koleją wykonywaną między stacjami kolejowymi zgodnie z rozkładem, w tym usługi przewozowe oferowane w przypadku zmiany trasy;
- 11) „podróż” oznacza przewóz pasażera między stacją początkową a stacją końcową;
- 12) „krajowa kolejowa usługa pasażerska” oznacza kolejową usługę pasażerską, w ramach której nie jest przekraczana granica państwa członkowskiego;
- 13) „miejska i podmiejska kolejowa usługa pasażerska” oznacza kolejową usługę pasażerską w rozumieniu art. 3 pkt 6 dyrektywy 2012/34/UE;
- 14) „regionalna kolejowa usługa pasażerska” oznacza kolejową usługę pasażerską w rozumieniu art. 3 pkt 7 dyrektywy 2012/34/UE;
- 15) „dalekobieżna kolejowa usługa pasażerska” oznacza kolejową usługę pasażerską, która nie jest miejską, podmiejską ani regionalną kolejową usługą pasażerską;
- 16) „międzynarodowa kolejowa usługa pasażerska” oznacza kolejową usługę pasażerską, w ramach której przekraczana jest co najmniej jedna granica państwa członkowskiego i której głównym celem jest przewóz pasażerów pomiędzy stacjami znajdującymi się w różnych państwach członkowskich lub w państwie członkowskim i w państwie trzecim;
- 17) „opóźnienie” oznacza różnicę między zaplanowanym czasem przyjazdu pasażera zgodnie z opublikowanym rozkładem jazdy a rzeczywistym lub spodziewanym czasem jego przyjazdu do stacji docelowej;
- 18) „przyjazd” oznacza moment, w którym drzwi pociągu są otwarte na peronie stacji docelowej i dozwolone jest wysiadanie z pociągu;

⁽¹⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniająca rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylająca dyrektywę Rady 90/314/EWG (Dz.U. L 326 z 11.12.2015, s. 1).

- 19) „abonament” lub „bilet okresowy” oznacza bilet na nieograniczoną liczbę podróży, umożliwiający uprawnionemu posiadaczowi przejazdu koleją na określonej trasie lub na obszarze określonej sieci kolejowej w określonym czasie;
- 20) „utrata połączenia” oznacza sytuację, w której pasażer utraci kolejne połączenie lub połączenia w trakcie podróży koleją, sprzedanej w formie wspólnego biletu, w wyniku opóźnienia lub odwołania wcześniejszej usługi lub wcześniejszych usług lub odjazdu przed planowaną godziną odjazdu;
- 21) „osoba z niepełnosprawnością” i „osoba o ograniczonej możliwości poruszania się” oznaczają osobę, która jest dotknięta trwałym lub przejściowym upośledzeniem sprawności fizycznej, umysłowej, intelektualnej lub sensorycznej mogącym w zetknięciu z różnymi barierami utrudniać tej osobie korzystanie w sposób pełny i skuteczny z transportu na równi z innymi pasażerami lub której mobilność przy korzystaniu z transportu jest ograniczona na skutek wieku;
- 22) „stacja” oznacza miejsce na linii kolejowej, w którym kolejowa usługa pasażerska może się rozpocząć, zatrzymać lub zakończyć.

ROZDZIAŁ II

UMOWA PRZEWOZU, INFORMACJE I BILETY

Artykuł 4

Umowa przewozu

Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozdziału zawieranie i sposób wykonania umowy przewozu oraz dostarczanie informacji i zapewnianie biletów regulowane są przepisami załącznika I tytułów II i III.

Artykuł 5

Niedyskryminujące warunki umowy i taryfy

Bez uszczerbku dla taryf socjalnych przedsiębiorstwa kolejowe, przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów lub organizatorzy turystyki oferują warunki umowne i taryfy ogółowi społeczeństwa bez stosowania bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji ze względu na obywatelstwo pasażera lub miejsce prowadzenia działalności w Unii przedsiębiorstwa kolejowego, przedsiębiorstwa prowadzącego sprzedaż biletów lub organizatora turystyki.

Akapit pierwszy niniejszego artykułu ma również zastosowanie do przedsiębiorstw kolejowych i przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż biletów przy przyjmowaniu rezerwacji od pasażerów zgodnie z art. 11.

Artykuł 6

Rowery

1. Z zastrzeżeniem ograniczeń określonych w ust. 3 oraz, w stosownych przypadkach, za opłatą w rozsądnej wysokości, pasażerom przysługuje prawo przewozu rowerów w pociągu.

W pociągach, w których wymagana jest rezerwacja, musi istnieć możliwość dokonania rezerwacji na przewóz roweru.

W przypadku gdy pasażer dokonał rezerwacji na rower, a przewozu tego roweru odmówiono bez należycie uzasadnionej przyczyny, pasażerowi przysługuje prawo do zmiany trasy lub zwrotu kosztów zgodnie z art. 18, do odszkodowania zgodnie z art. 19 oraz pomocy zgodnie z art. 20 ust. 2.

2. W przypadku gdy w pociągu dostępne są miejsca przeznaczone na rowery, pasażerowie umieszczają swoje rowery w takich miejscach. W przypadku gdy takie miejsca nie są dostępne, pasażerowie muszą zabezpieczyć swoje rowery i podjąć wszelkie rozsądne starania w celu zapewnienia, aby nie spowodowały one szkody dla innych pasażerów, uszkodzenia sprzętu ułatwiającego poruszanie się, bagażu lub zakłócenia ruchu kolejowego.

3. Przedsiębiorstwa kolejowe mogą ograniczyć prawo pasażerów do zabierania rowerów na pokład pociągu ze względów bezpieczeństwa lub ze względów operacyjnych, w szczególności w wyniku ograniczeń dostępności miejsc w godzinach szczytu, lub w przypadku gdy nie pozwalają na to warunki techniczne taboru. Przedsiębiorstwa kolejowe mogą również ograniczyć przewóz rowerów na podstawie ich wagi i wymiarów. Publikują one warunki przewozu rowerów, w tym aktualne informacje dotyczące dostępności miejsca, wykorzystując aplikacje telematyczne, o których mowa w rozporządzeniu (UE) nr 454/2011, na swoich oficjalnych stronach internetowych.

4. Wszczynając postępowania o udzielenie zamówienia na nowy tabor lub dokonując istotnej modernizacji istniejącego taboru skutkującej potrzebą nowego zezwolenia na wprowadzenie pojazdu do obrotu zgodnie z art. 21 ust. 12 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/797 ⁽¹²⁾, przedsiębiorstwa kolejowe zapewniają, aby składy pociągów, z których zestawiony jest ten tabor, były wyposażone w odpowiednią liczbę miejsc na rowery. Niniejszy akapit nie ma zastosowania w odniesieniu do wagonów restauracyjnych, wagonów sypialnych ani wagonów z miejscami do leżenia.

Przedsiębiorstwa kolejowe określają odpowiednią liczbę miejsc na rowery przy uwzględnieniu wielkości składu pociągu, rodzaju usługi oraz popytu na przewóz rowerów. W planach, o których mowa w ust. 5, określa się odpowiednią liczbę miejsc na rowery. W przypadku braku takich planów lub gdy plany nie określają takiej liczby, każdy skład pociągu musi mieć co najmniej cztery miejsca na rowery.

Państwa członkowskie mogą ustalić liczbę wyższą niż cztery jako minimalną odpowiednią liczbę dla niektórych rodzajów usług, w którym to przypadku liczba ta ma zastosowanie zamiast liczby określonej zgodnie z akapitem drugim.

5. Przedsiębiorstwa kolejowe mogą ustanowić i aktualizować plany zwiększenia i poprawy przewozu rowerów oraz dotyczące innych rozwiązań zachęcających do łączonego korzystania z kolei i rowerów.

Właściwe organy, zdefiniowane w art. 2 lit. b) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1370/2007 ⁽¹³⁾, mogą ustanawiać takie plany w odniesieniu do usług wykonywanych w ramach umów o świadczenie usług publicznych. Państwa członkowskie mogą zobowiązać te właściwe organy lub przedsiębiorstwa kolejowe działające na ich terytorium do ustanowienia takich planów.

6. Plany, o których mowa w ust. 5, ustanawiane są po konsultacji ze społeczeństwem i odpowiednimi organizacjami przedstawicielskimi. Plany te publikuje się na stronie internetowej odpowiednio przedsiębiorstwa kolejowego lub właściwego organu.

⁽¹²⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/797 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie interoperacyjności systemu kolei w Unii Europejskiej (Dz.U. L 138 z 26.5.2016, s. 44).

⁽¹³⁾ Rozporządzenie (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 1191/69 i (EWG) nr 1107/70 (Dz.U. L 315 z 3.12.2007, s. 1).

Artykuł 7

Wykluczenie wyłączeń i ograniczeń

1. Wynikające z niniejszego rozporządzenia obowiązki wobec pasażerów nie podlegają ograniczeniu ani wyłączeniu, zwłaszcza na mocy klauzuli derogacyjnej lub ograniczającej zawartej w umowie przewozu. Warunki umowne, których celem jest bezpośrednie lub pośrednie wyłączenie praw wynikających z niniejszego rozporządzenia, odstępstwo od nich lub ich ograniczenie, nie są wiążące dla pasażerów.
2. Przedsiębiorstwa kolejowe, organizatorzy turystyki lub przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów mogą oferować pasażerom warunki umowne, które są korzystniejsze od warunków określonych w niniejszym rozporządzeniu.

Artykuł 8

Obowiązek zapewniania informacji o zaprzestaniu wykonywania usług

Przedsiębiorstwa kolejowe lub, w stosownych przypadkach, właściwe organy odpowiadające za umowy o świadczenie publicznej usługi kolejowej podają decyzje o stałym lub czasowym zaprzestaniu wykonywania usług do wiadomości publicznej, przed ich wprowadzeniem w życie, przy wykorzystaniu odpowiednich środków, w tym w dostępnych formatach zgodnie z przepisami dyrektywy (UE) 2019/882 i rozporządzeń (UE) nr 454/2011 i (UE) nr 1300/2014.

Artykuł 9

Informacje o podróży

1. Przedsiębiorstwa kolejowe, organizatorzy turystyki i przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów oferujący umowy przewozu w imieniu jednego przedsiębiorstwa kolejowego lub większej ich liczby przekazują pasażerowi na jego żądanie przynajmniej informacje wymienione w załączniku II część I w odniesieniu do podróży objętych umową przewozu oferowaną przez dane przedsiębiorstwo kolejowe.
2. Przedsiębiorstwa kolejowe oraz, gdy jest to możliwe, przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów i organizatorzy turystyki przekazują pasażerowi w trakcie podróży przynajmniej informacje wymienione w załączniku II część II. W przypadku gdy zarządca stacji dysponuje takimi informacjami, również przekazuje on te informacje pasażerowi.
3. Informacje, o których mowa w ust. 1 i 2, przekazuje się w najodpowiedniejszej formie, w miarę możliwości na podstawie informacji o podróży w czasie rzeczywistym, w tym z wykorzystaniem odpowiednich technologii komunikacyjnych. Szczególną uwagę poświęca się zapewnieniu, aby informacje te były dostępne zgodnie z dyrektywą (UE) 2019/882 i rozporządzeniami (UE) nr 454/2011 i (UE) nr 1300/2014.

Artykuł 10

Dostęp do informacji o ruchu pociągów i podróży

1. Zarządcy infrastruktury przekazują przedsiębiorstwom kolejowym, przedsiębiorstwom prowadzącym sprzedaż biletów, organizatorom turystyki i zarządcom stacji dane w czasie rzeczywistym dotyczące przyjazdów i odjazdów pociągów.
2. Przedsiębiorstwa kolejowe zapewniają innym przedsiębiorstwom kolejowym, przedsiębiorstwom prowadzącym sprzedaż biletów i organizatorom turystyki, którzy sprzedają ich usługi, dostęp do minimalnych informacji o podróży określonych w załączniku II części I i II, oraz do operacji dotyczących systemów rezerwacji, o których mowa w załączniku II część III.

3. Informacje rozpowszechniane są i dostęp do nich udzielany jest w sposób niedyskryminujący i bez zbędnej zwłoki. Jednorazowy wniosek jest wystarczający, aby uzyskać stały dostęp do informacji. Zarządca infrastruktury i przedsiębiorstwo kolejowe zobowiązani do udostępniania informacji zgodnie z ust. 1 i 2 mogą zwrócić się o zawarcie umowy lub innego porozumienia, na podstawie którego rozpowszechniane będą informacje lub przyznawany będzie do nich dostęp.

Warunki umów lub porozumień dotyczących wykorzystania informacji nie mogą, jeśli nie jest to niezbędne, ograniczać możliwości ich ponownego wykorzystania ani nie mogą być wykorzystywane do ograniczenia konkurencji.

Przedsiębiorstwa kolejowe mogą wymagać od innych przedsiębiorstw kolejowych, organizatorów turystyki i przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż biletów sprawiedliwego, rozsądnego i proporcjonalnego odszkodowania finansowego za koszty poniesione w związku z zapewnieniem dostępu, a zarządcy infrastruktury mogą wymagać odszkodowania zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami.

4. Informacje rozpowszechniane są i dostęp do nich zapewniany jest za pomocą odpowiednich środków technicznych, takich jak interfejsy programowania aplikacji.

5. W zakresie, w jakim informacje objęte zakresem stosowania ust. 1 lub 2 przekazywane są zgodnie z innymi unijnymi aktami prawnymi, w szczególności z rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2017/1926 ⁽¹⁴⁾, odpowiednie obowiązki wynikające z niniejszego artykułu uznaje się za wypełnione.

Artykuł 11

Dostępność biletów i rezerwacje

1. Przedsiębiorstwa kolejowe, przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów oraz organizatorzy turystyki oferują bilety oraz, w miarę możliwości, wspólne bilety i rezerwacje.

2. Bez uszczerbku dla ust. 3 i 4 przedsiębiorstwa kolejowe sprzedają pasażerom bilety bezpośrednio lub za pośrednictwem przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż biletów lub organizatorów turystyki z wykorzystaniem przynajmniej jednego z następujących sposobów sprzedaży:

- a) w kasach biletowych, innych punktach sprzedaży lub automatach biletowych;
- b) przez telefon, Internet lub za pomocą innych powszechnie dostępnych technologii informacyjnych;
- c) w pociągach.

Właściwe organy, zdefiniowane w art. 2 lit. b) rozporządzenia (WE) nr 1370/2007, mogą zobowiązać przedsiębiorstwa kolejowe do oferowania biletów na usługi wykonywane w ramach umów o świadczenie usług publicznych z wykorzystaniem więcej niż jednego sposobu sprzedaży.

3. W przypadku gdy na stacji początkowej nie ma kasy biletowej ani automatu biletowego, pasażerowie muszą zostać poinformowani na stacji o:

- a) możliwości i sposobie dokonania zakupu biletu telefonicznie, przez Internet lub w pociągu;
- b) najbliższej stacji kolejowej lub miejscu, w którym znajdują się kasy lub automaty biletowe.

⁽¹⁴⁾ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2017/1926 z dnia 31 maja 2017 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/40/UE w odniesieniu do świadczenia ogólnounijnych usług w zakresie informacji o podróżach multimodalnych (Dz.U. L 272 z 21.10.2017, s. 1).

4. W przypadku gdy na stacji początkowej nie ma kasy biletowej, dostępnego automatu biletowego ani innego dostępnego sposobu zakupu biletu z wyprzedzeniem, osobom z niepełnosprawnością umożliwia się zakup biletu w pociągu bez dodatkowej opłaty. Przedsiębiorstwa kolejowe mogą ograniczyć to prawo lub je wyłączyć z uzasadnionych powodów związanych z bezpieczeństwem lub obowiązkiem rezerwacji miejsca w pociągu.

W przypadku gdy w pociągu nie ma personelu, przedsiębiorstwo kolejowe informuje osoby z niepełnosprawnością o tym, czy i jak mogą one zakupić bilet.

Państwa członkowskie mogą zezwolić przedsiębiorstwom kolejowym, aby wymagały, by osoby z niepełnosprawnością były uznawane za takie zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego i praktyką krajową państwa ich zamieszkania.

Państwa członkowskie mogą rozszerzyć zakres prawa, o którym mowa w akapicie pierwszym, na wszystkich pasażerów. W przypadku gdy państwa członkowskie stosują tę możliwość, informują one o tym Komisję. Agencja Kolejowa Unii Europejskiej publikuje te informacje na swojej stronie internetowej dotyczącej wykonania rozporządzeń (UE) nr 454/2011 i (UE) nr 1300/2014.

Artykuł 12

Wspólne bilety

1. W przypadku gdy dalekobieżne lub regionalne kolejowe usługi pasażerskie są wykonywane przez jedno przedsiębiorstwo kolejowe, przedsiębiorstwo to oferuje wspólny bilet na te usługi. W przypadku innych kolejowych usług pasażerskich przedsiębiorstwa kolejowe podejmują wszelkie rozsądne starania, aby oferować wspólne bilety, i współpracują ze sobą w tym celu.

Do celów akapitu pierwszego termin „jedno przedsiębiorstwo kolejowe” obejmuje również wszystkie przedsiębiorstwa kolejowe, które w całości należą do tego samego właściciela, lub które są zależnymi przedsiębiorstwami, które w całości należą do jednego z zaangażowanych przedsiębiorstw kolejowych.

2. W przypadku podróży obejmujących jedno połączenie lub większą ich liczbę pasażer jest przed zakupem biletu lub biletów informowany, czy ten bilet lub te bilety stanowią wspólny bilet.

3. W przypadku podróży obejmujących jedno połączenie lub większą ich liczbę bilet lub bilety zakupione w ramach jednej transakcji handlowej od przedsiębiorstwa kolejowego stanowią wspólny bilet i przedsiębiorstwo kolejowe ponosi odpowiedzialność zgodnie z art. 18, 19 i 20, jeżeli pasażer utraci kolejne połączenie lub połączenia.

4. W przypadku gdy bilet lub bilety zostały zakupione w ramach jednej transakcji handlowej i przedsiębiorstwo prowadzące sprzedaż biletów lub organizator turystyki połączył bilety z własnej inicjatywy, przedsiębiorstwo prowadzące sprzedaż biletów lub organizator turystyki, który sprzedał bilet lub bilety, odpowiada za zwrot całkowitej kwoty zapłaconej w tej transakcji za ten bilet lub te bilety i ponadto za wypłatę odszkodowania w wysokości równoważnej 75 % tej kwoty, w przypadku gdy pasażer utraci kolejne połączenie lub połączenia.

Prawo do zwrotu lub odszkodowania, o którym mowa w akapicie pierwszym, pozostaje bez uszczerbku dla prawa krajowego przysługującego pasażerom dodatkowe odszkodowanie za szkodę.

5. Odpowiedzialność określona w ust. 3 i 4 nie ma zastosowania, jeżeli na biletach lub na innym dokumencie lub w formie elektronicznej w sposób, który pozwala pasażerowi na odtworzenie tej informacji w przyszłości, wskazane jest, że bilety te stanowią odrębne umowy przewozu, i pasażer został o tym poinformowany przed zakupem.

6. Ciężar udowodnienia, że pasażerowi przekazano informację, o której mowa w niniejszym artykule, spoczywa na przedsiębiorstwie kolejowym, organizatorze turystyki lub przedsiębiorstwie prowadzącym sprzedaż biletów, którzy sprzedali bilet lub bilety.

7. Zgodnie z ust. 4 przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów lub organizatorzy turystyki odpowiadają za rozpatrywanie wniosków i ewentualnych skarg pasażerów. Zwrot i odszkodowanie, o których mowa w ust. 4, wypłaca się w terminie 30 dni po otrzymaniu wniosku.

ROZDZIAŁ III

ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW KOLEJOWYCH WOBEC PASAŻERÓW ORAZ ZA ICH BAGAŻ

Artykuł 13

Odpowiedzialność wobec pasażerów i za bagaż

Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozdziału oraz bez uszczerbku dla mających zastosowanie przepisów krajowych przyznających pasażerom prawo do dodatkowego odszkodowania odpowiedzialność przedsiębiorstw kolejowych wobec pasażerów oraz za ich bagaż regulowana jest przepisami załącznika I tytuł IV rozdziały I, III i IV oraz tytuły VI i VII.

Artykuł 14

Ubezpieczenie i pokrycie odpowiedzialności

Przedsiębiorstwo kolejowe musi być odpowiednio ubezpieczone lub posiadać odpowiednie gwarancje na warunkach rynkowych w celu pokrycia swojej odpowiedzialności, zgodnie z art. 22 dyrektywy 2012/34/UE.

Artykuł 15

Zaliczki

1. W przypadku śmierci, uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia pasażera dane przedsiębiorstwo kolejowe, zgodnie z art. 26 ust. 5 załącznika I, niezwłocznie, a w każdym razie nie później niż 15 dni po ustaleniu tożsamości osoby fizycznej uprawnionej do odszkodowania, wypłaca zaliczkę w wysokości niezbędnej do zaspokojenia bieżących potrzeb finansowych, proporcjonalnie do poniesionej szkody.

2. Bez uszczerbku dla ust. 1 zaliczka w razie śmierci nie może być niższa niż 21 000 EUR na pasażera.

3. Zaliczka nie stanowi uznania odpowiedzialności i może być potrącona z kolejnych kwot wypłacanych na podstawie niniejszego rozporządzenia, ale nie podlega zwrotowi z wyjątkiem przypadków, gdy szkoda powstała z winy pasażera lub gdy osoba, która otrzymała zaliczkę, nie była uprawniona do odszkodowania.

Artykuł 16

Kwestionowanie odpowiedzialności

Nawet jeżeli przedsiębiorstwo kolejowe kwestionuje swoją odpowiedzialność za zranienie przewożonego przez siebie pasażera, podejmuje wszelkie rozsądne starania w celu udzielenia pomocy pasażerowi, który dochodzi odszkodowania od osób trzecich.

ROZDZIAŁ IV

OPÓŹNIENIA, UTRATA POŁĄCZEŃ I ODWOŁANIA

Artykuł 17

Odpowiedzialność za opóźnienia, utratę połączeń i odwołania

Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozdziału odpowiedzialność przedsiębiorstw kolejowych za opóźnienia, utratę połączeń oraz odwołania regulowana jest przepisami załącznika I tytułu IV rozdział II.

Artykuł 18

Zwrot kosztów biletu oraz zmiana trasy

1. W przypadku gdy istnieją uzasadnione powody, aby przypuszczać – w momencie odjazdu albo w przypadku utraty połączenia lub odwołania – że opóźnienie przyjazdu do miejsca docelowego w ramach umowy przewozu wyniesie co najmniej 60 minut, przedsiębiorstwo kolejowe wykonujące opóźnioną lub odwołaną usługę natychmiast oferuje pasażerowi wybór jednej spośród następujących opcji oraz podejmuje niezbędne działania:

- a) zwrot pełnego kosztu biletu na warunkach, na jakich został opłacony, za niezrealizowaną część lub niezrealizowane części podróży oraz za część lub części już zrealizowane, jeżeli taka podróż jest już bezcelowa w kontekście pierwotnego planu podróży pasażera, wraz z zapewnieniem, w stosownych przypadkach, połączenia powrotnego do miejsca wyjazdu w najbliższym dostępnym terminie;
- b) kontynuacja lub zmiana trasy, przy porównywalnych warunkach przewozu, do miejsca docelowego w najbliższym dostępnym terminie;
- c) kontynuacja lub zmiana trasy, przy porównywalnych warunkach przewozu, do miejsca docelowego w późniejszym terminie dogodnym dla pasażera.

2. W przypadku gdy do celów ust. 1 lit. b) i c) porównywalna zmieniona trasa jest realizowana przez to samo przedsiębiorstwo kolejowe lub inne przedsiębiorstwo, któremu zleca się wykonanie tej zmienionej trasy, nie może to powodować dodatkowych kosztów dla pasażera. Wymóg ten ma także zastosowanie w przypadku, gdy zmiana trasy obejmuje skorzystanie z przewozu w wyższej klasie usługi oraz z zastępczych rodzajów transportu. Przedsiębiorstwa kolejowe podejmują rozsądne starania, aby uniknąć dodatkowych przesiadek oraz zapewniają, aby wydłużenie łącznego czasu podróży było jak najkrótsze. Pasażerom nie oferuje się podróży środkami transportu niższej klasy, chyba że takie środki transportu stanowią jedyny dostępny sposób pokonania zmienionej trasy.

3. Bez uszczerbku dla ust. 2 przedsiębiorstwo kolejowe może, na wniosek pasażera, pozwolić na zawarcie przez pasażera umów z innymi podmiotami świadczącymi usługi przewozu, które umożliwią pasażerowi dotarcie do miejsca docelowego przy porównywalnych warunkach; w takim przypadku przedsiębiorstwo kolejowe zwraca pasażerowi poniesione koszty.

W przypadku gdy pasażer nie otrzyma informacji o dostępnych opcjach zmiany trasy w ciągu 100 minut od planowego czasu odjazdu opóźnionej lub odwołania usługi lub utraty połączenia, pasażer jest uprawniony do zawarcia takiej umowy z innymi podmiotami świadczącymi usługi przewozu w publicznym transporcie kolejną, autokarem lub autobusem. Przedsiębiorstwo kolejowe zwraca pasażerowi konieczne, odpowiednie i uzasadnione koszty, które poniósł.

Niniejszy ustęp nie ma wpływu na krajowe przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne, które przyznają pasażerom korzystniejsze warunki zmiany trasy.

4. Podmioty świadczące usługi przewozu na zmienionej trasie muszą zapewniać osobom z niepełnosprawnością i osobom o ograniczonej możliwości poruszania się porównywalny poziom pomocy i dostępności, proponując zastępcze środki transportu. Podmioty świadczące usługi przewozu na zmienionej trasie mogą zapewnić osobom z niepełnosprawnością i osobom o ograniczonej możliwości poruszania się usługi zastępcze odpowiednie do ich potrzeb i różniące się od tych oferowanych innym pasażerom.

5. Zwrotów, o których mowa w ust. 1 lit. a) i w ust. 3, dokonuje się w terminie 30 dni po otrzymaniu wniosku. Państwa członkowskie mogą zobowiązać przedsiębiorstwa kolejowe do przyjmowania takich wniosków za pomocą określonych środków komunikacji, pod warunkiem że wniosek nie powoduje skutków dyskryminujących. Zwrot może zostać dokonany w formie kuponów lub świadczenia innych usług, jeżeli warunki tych kuponów lub usług są wystarczająco elastyczne, w szczególności w odniesieniu do okresu ważności i miejsca docelowego, oraz jeżeli pasażer zgadza się na przyjęcie tych kuponów lub usług. Zwrotu ceny biletu nie pomniejsza się o finansowe koszty transakcji, takie jak opłaty, koszty telekomunikacyjne lub znaczki.

6. Do dnia 7 czerwca 2023 r. Komisja przyjmie akt wykonawczy ustanawiający wspólny formularz wniosków o zwrot na mocy niniejszego rozporządzenia. Ten wspólny formularz wniosków ustanawia się w formacie dostępnym dla osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się. Ten akt wykonawczy przyjmuje się zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 38 ust. 2.

7. Pasażerowie mają prawo do składania wniosków przy użyciu wspólnego formularza, o którym mowa w ust. 6. Przedsiębiorstwo kolejowe nie może odrzucić wniosku o zwrot wyłącznie z tego powodu, że pasażer nie użył tego formularza. Jeżeli wniosek nie jest wystarczająco precyzyjny, przedsiębiorstwo kolejowe zwraca się do pasażera o wyjaśnienie wniosku i udziela przy tym pomocy pasażerowi.

Artykuł 19

Odszkodowanie

1. Pasażerowi przysługuje odszkodowanie od przedsiębiorstwa kolejowego za opóźnienie w przypadku opóźnienia pomiędzy podanym na bilecie lub na wspólnym bilecie miejscem wyjazdu a miejscem docelowym, za które nie otrzymał on zwrotu kosztów biletu zgodnie z art. 18, przy czym pasażer nie traci prawa do przewozu. Minimalna kwota odszkodowania za opóźnienia wynosi:

- a) 25 % ceny biletu w przypadku opóźnienia wynoszącego od 60 do 119 minut;
- b) 50 % ceny biletu w przypadku opóźnienia wynoszącego 120 minut lub więcej.

2. Ust. 1 ma zastosowanie również do pasażerów, którzy posiadają abonament lub bilet okresowy. Jeżeli pasażerowie ci napotykać na powtarzające się opóźnienia lub odwołania połączeń w okresie ważności abonamentu lub biletu okresowego, przysługuje im odpowiednie odszkodowanie zgodnie z warunkami przyznawania odszkodowań określonymi przez przedsiębiorstwa kolejowe. W warunkach tych określa się kryteria dotyczące opóźnienia i sposób obliczania odszkodowania. W przypadku gdy opóźnienia nieprzekraczające 60 minut występują wielokrotnie w okresie ważności abonamentu lub biletu okresowego, opóźnienia te można sumować, a pasażerom można wypłacać odszkodowanie zgodnie z warunkami przyznawania odszkodowań określonymi przez przedsiębiorstwo kolejowe.

3. Bez uszczerbku dla ust. 2 odszkodowanie za opóźnienie oblicza się w stosunku do pełnej ceny, jaką pasażer faktycznie zapłacił za opóźnioną usługę. W przypadku gdy umowa przewozu dotyczy podróży w obie strony, odszkodowanie za opóźnienie w podróży docelowej lub powrotnej oblicza się w stosunku do ceny wskazanej za ten odcinek podróży na bilecie. W przypadku gdy nie ma takiego wskazania ceny na każdą z dwóch stron podróży, odszkodowanie oblicza się w stosunku do połowy ceny zapłaconej za bilet. W analogiczny sposób cena biletu na opóźnioną usługę wykonywaną na podstawie każdej innej formy umowy przewozu upoważniającej pasażera do przejazdu na dwóch kolejnych odcinkach trasy lub większej ich liczbie, obliczana jest proporcjonalnie do pełnej ceny biletu.

4. Przy obliczaniu czasu opóźnienia nie uwzględnia się opóźnień, co do których przedsiębiorstwo kolejowe może udowodnić, że zdarzyły się poza Unią.

5. Do dnia 7 czerwca 2023 r. Komisja przyjmie akt wykonawczy ustanawiający wspólny formularz wniosków o odszkodowanie na mocy niniejszego rozporządzenia. Ten wspólny formularz wniosków ustanawia się w formacie dostępnym dla osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się. Ten akt wykonawczy przyjmuje się zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 38 ust. 2.

6. Państwa członkowskie mogą zobowiązać przedsiębiorstwa kolejowe do przyjmowania wniosków o odszkodowanie za pomocą szczególnych środków komunikacji, pod warunkiem że wniosek nie powoduje skutków dyskryminujących. Pasażerowie mają prawo do składania wniosków przy użyciu wspólnego formularza, o którym mowa w ust. 5. Przedsiębiorstwo kolejowe nie może odrzucić wniosku o odszkodowanie wyłącznie z tego powodu, że pasażer nie użył tego formularza. Jeżeli wniosek nie jest wystarczająco precyzyjny, przedsiębiorstwo kolejowe zwraca się do pasażera o wyjaśnienie wniosku i udziela przy tym pomocy pasażerowi.

7. Wpłata odszkodowania w formie zwrotu kosztów biletu następuje w ciągu miesiąca po złożeniu wniosku o odszkodowanie. Odszkodowanie może zostać wypłacone w postaci kuponów lub innych usług, jeżeli ich warunki są elastyczne, w szczególności w odniesieniu do okresu ważności i miejsca docelowego. Odszkodowanie wypłaca się w formie pieniężnej na wniosek pasażera.

8. Odszkodowanie w formie zwrotu kosztów biletu nie może być pomniejszane o finansowe koszty transakcji, takie jak opłaty, koszty telekomunikacyjne lub znaczki. Przedsiębiorstwa kolejowe mogą wprowadzić próg minimalny, poniżej którego odszkodowanie nie będzie wypłacane. Wysokość progu nie może przekraczać 4 EUR na bilet.

9. Pasażerom nie przysługuje prawo do odszkodowania, jeżeli zostali poinformowani o opóźnieniu przed zakupem biletu lub jeżeli opóźnienie powstało w wyniku kontynuacji podróży innym połączeniem lub poprzez zmianę trasy nie przekracza 60 minut.

10. Przedsiębiorstwo kolejowe nie jest zobowiązane do wypłaty odszkodowania, jeżeli jest w stanie udowodnić, że opóźnienie, utrata połączenia lub odwołanie zostały spowodowane bezpośrednio następującymi przyczynami lub z natury rzeczy z nimi powiązanych:

a) nadzwyczajne okoliczności niezwiązane z ruchem kolei, takie jak ekstremalne warunki pogodowe, poważne katastrofy naturalne lub poważne kryzysy w dziedzinie zdrowia publicznego, których przedsiębiorstwo kolejowe mimo zastosowania wymaganej w danych okolicznościach staranności nie było w stanie uniknąć ani których skutkom nie mogło zapobiec;

b) wina podróżnego; lub

c) zachowanie się osoby trzeciej, którego przedsiębiorstwo kolejowe mimo zastosowania niezbędnej w danych okolicznościach staranności nie było w stanie uniknąć i którego skutkom nie mogło zapobiec, takie jak osoby na torach, kradzież kabli, sytuacja nadzwyczajna w pociągu, działania organów ścigania, sabotaż lub terroryzm.

Strajki personelu przedsiębiorstwa kolejowego, działania lub zaniechania ze strony innych przedsiębiorstw korzystających z tej samej infrastruktury kolejowej i działania lub zaniechania ze strony zarządców infrastruktury i stacji nie są objęte wyłączeniem, o którym mowa w akapicie pierwszym lit. c).

Artykuł 20

Pomoc

1. W przypadku opóźnienia przyjazdu lub odjazdu lub odwołania usługi pasażerowie są informowani – przez przedsiębiorstwo kolejowe lub przez zarządcę stacji – o sytuacji i o spodziewanym czasie odjazdu oraz spodziewanym czasie przyjazdu lub o usłudze zastępczej niezwłocznie po pojawieniu się takich informacji. W przypadku gdy przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów i organizatorzy turystyki dysponują takimi informacjami, również przekazują je pasażerowi.
2. W przypadku gdy opóźnienie, o którym mowa w ust. 1, wynosi co najmniej 60 minut lub w przypadku odwołania usługi przedsiębiorstwo kolejowe wykonujące opóźnioną lub odwołaną usługę oferuje pasażerom nieodpłatnie:
 - a) posiłki i napoje adekwatnie do czasu oczekiwania, jeżeli są one dostępne w pociągu lub na stacji lub ich dostarczenie jest możliwe, z uwzględnieniem kryteriów, takich jak odległość od dostawcy, czas wymagany na dokonanie dostawy oraz koszt;
 - b) o ile jest to fizycznie możliwe, zakwaterowanie w hotelu lub innym miejscu oraz przewóz pomiędzy stacją kolejową a miejscem zakwaterowania w przypadkach konieczności pobytu przez jedną lub większą liczbę nocy lub jeżeli niezbędny jest pobyt dodatkowy. W przypadkach gdy taki pobyt staje się konieczny ze względu na okoliczności, o których mowa w art. 19 ust. 10, przedsiębiorstwo kolejowe może ograniczyć czas zakwaterowania do maksymalnie trzech nocy. W miarę możliwości uwzględnia się wymogi dostępu osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się oraz potrzeby psów towarzyszących;
 - c) o ile jest to fizycznie możliwe, przewóz z pociągu do stacji kolejowej, do alternatywnego miejsca odjazdu lub do miejsca docelowego, jeżeli pociąg został unieruchomiony na trasie.
3. Jeżeli usługa kolejowa zostaje przerwana i nie może być w ogóle lub w rozsądnym okresie kontynuowana, przedsiębiorstwo kolejowe zapewnia pasażerom jak najszybciej zastępcze usługi przewozowe i podejmuje niezbędne działania.
4. Przedsiębiorstwa kolejowe informują pasażerów, których to dotyczy, w jaki sposób zwrócić się o zaświadczenie, że usługa kolejowa uległa opóźnieniu, że opóźnienie doprowadziło do utraty połączenia lub że usługa została odwołana. Zaświadczenie to stosuje się również w związku z przepisami określonymi w art. 19.
5. Stosując ust. 1–4, wykonujące usługę przedsiębiorstwo kolejowe zwraca szczególną uwagę na potrzeby osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się, a także osób im towarzyszących i psów towarzyszących.
6. W przypadku ustanowienia planów postępowania w sytuacjach nieprzewidzianych na podstawie art. 13a ust. 3 dyrektywy 2012/34/UE przedsiębiorstwa kolejowe koordynują z zarządcą stacji i zarządcą infrastruktury działania służące ich przygotowaniu się na wypadek wystąpienia poważnych zakłóceń i znacznych opóźnień skutkujących pozostawieniem dużej liczby pasażerów na stacji. Takie plany postępowania w sytuacjach nieprzewidzianych obejmują wymogi dotyczące dostępności systemów alarmowych i informacyjnych.

ROZDZIAŁ V

OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ I OSOBY O OGRANICZONEJ MOŻLIWOŚCI PORUSZANIA SIĘ*Artykuł 21***Prawo do przewozu**

1. Przedsiębiorstwa kolejowe i zarządcy stacji, przy aktywnym udziale organizacji przedstawicielskich oraz, w stosownych przypadkach, przedstawiciele osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się, ustanawiają lub posiadają niedyskryminujące przepisy dotyczące dostępu do przewozu dla osób z niepełnosprawnością, w tym ich asystentów osobistych uznanych za takich zgodnie z praktyką krajową, oraz osób o ograniczonej możliwości poruszania się. Przepisy te uwzględniają umowy, o których mowa w pkt 4.4.3 załącznika do rozporządzenia (UE) nr 1300/2014, w szczególności w odniesieniu do podmiotu odpowiedzialnego za udzielanie pomocy osobom z niepełnosprawnością i osobom o ograniczonej możliwości poruszania się.

2. Osobom z niepełnosprawnością i osobom o ograniczonej możliwości poruszania się rezerwacje i bilety oferowane są bez dodatkowych opłat. Przedsiębiorstwo kolejowe, przedsiębiorstwo prowadzące sprzedaż biletów lub organizator turystyki nie mogą odmówić osobie z niepełnosprawnością lub osobie o ograniczonej możliwości poruszania się dokonania rezerwacji lub wystawienia biletu ani wymagać, aby osobie tej towarzyszyła inna osoba, chyba że jest to absolutnie konieczne w celu zapewnienia zgodności z przepisami dotyczącymi dostępu, o których mowa w ust. 1.

*Artykuł 22***Informacja dla osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się**

1. Na żądanie zarządcy stacji, przedsiębiorstwo kolejowe, przedsiębiorstwo prowadzące sprzedaż biletów lub organizator turystyki przekazują osobom z niepełnosprawnością i osobom o ograniczonej możliwości poruszania się informacje, w tym w dostępnych formatach zgodnie z przepisami rozporządzeń (UE) nr 454/2011 i (UE) nr 1300/2014 oraz dyrektywy (UE) 2019/882, o dostępności stacji i związanych z nią udogodnień i usług kolejowych oraz o warunkach dostępu do taboru kolejowego, zgodnie z przepisami dotyczącymi dostępu, o których mowa w art. 21 ust. 1, oraz informują osoby z niepełnosprawnością i osoby o ograniczonej możliwości poruszania się o udogodnieniach w pociągu.

2. Jeżeli przedsiębiorstwo kolejowe, przedsiębiorstwo prowadzące sprzedaż biletów lub organizator turystyki korzysta z odstępstwa przewidzianego w art. 21 ust. 2, na żądanie informuje on na piśmie w terminie pięciu dni roboczych zainteresowane osoby z niepełnosprawnością lub osoby o ograniczonej możliwości poruszania się o przyczynach odmowy przyjęcia rezerwacji lub wystawienia biletu lub wymogu, aby towarzyszyła jej inna osoba. Przedsiębiorstwo kolejowe, przedsiębiorstwo prowadzące sprzedaż biletów lub organizator turystyki podejmują rozsądne starania, aby zaproponować danej osobie akceptowalny przewóz zastępczy, uwzględniający jej potrzeby w zakresie dostępności.

3. Na stacjach, na których nie ma personelu, przedsiębiorstwa kolejowe lub zarządcy stacji zapewniają, aby łatwo dostępne informacje – w tym w przystępnych formatach zgodnie z przepisami rozporządzeń (UE) nr 454/2011 i (UE) nr 1300/2014 oraz dyrektywy (UE) 2019/882, były prezentowane zgodnie z przepisami dotyczącymi dostępu, o których mowa w art. 21 ust. 1 – dotyczące najbliższych stacji, na których obecny jest personel, oraz dotyczące bezpośrednio dostępnej pomocy dla osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się.

*Artykuł 23***Pomoc na stacjach kolejowych i w pociągu**

1. Osobom z niepełnosprawnością lub osobom o ograniczonej możliwości poruszania się udziela się pomocy w następujący sposób:

- a) asystent osobisty uznany za takiego zgodnie z praktyką krajową może podróżować według specjalnej taryfy i, w stosownych przypadkach, nieodpłatnie oraz w miarę możliwości siedzieć obok osoby z niepełnosprawnością;
- b) w przypadku gdy przedsiębiorstwo kolejowe wymaga, aby pasażer podróżował z osobą towarzyszącą zgodnie z art. 21 ust. 2, osoba towarzysząca jest uprawniona do podróżowania bezpłatnie oraz w miarę możliwości do zajmowania miejsca obok osoby z niepełnosprawnością lub osoby o ograniczonej możliwości poruszania się;

- c) może im towarzyszyć pies towarzyszący zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego;
 - d) w przypadku pociągów, w których nie ma personelu, zarządcy stacji lub przedsiębiorstwa kolejowe zapewniają nieodpłatną pomoc zgodnie z przepisami dotyczącymi dostępu, o których mowa w art. 21 ust. 1, podczas wsiadania do pociągu i wysiadania z pociągu, gdy na stacji znajduje się przeszkolony personel na służbie;
 - e) podczas odjazdu ze stacji kolejowej, na której obecny jest personel, przesiadania się na takiej stacji lub przyjazdu na nią zarządca stacji lub przedsiębiorstwo kolejowe zapewniają nieodpłatną pomoc w taki sposób, aby osoba ta była w stanie wsiąść do pociągu, przesiąść się w celu skorzystania z kolejnego połączenia, na którą posiada bilet, lub wysiąść z pociągu pod warunkiem obecności wyszkolonego personelu na służbie. W przypadku gdy o potrzebie pomocy powiadomiono z wyprzedzeniem zgodnie z art. 24 lit. a), zarządca stacji lub przedsiębiorstwo kolejowe zapewnia udzielenie pomocy zgodnie z wnioskiem;
 - f) na stacjach kolejowych, na których nie ma personelu, przedsiębiorstwa kolejowe zapewniają nieodpłatną pomoc w pociągu oraz podczas wsiadania do pociągu i wysiadania z niego, jeżeli w pociągu znajduje się wyszkolony personel;
 - g) w przypadku braku wyszkolonego personelu w pociągu i na stacji zarządcy stacji lub przedsiębiorstwa kolejowe podejmują wszelkie rozsądne starania w celu umożliwienia osobom z niepełnosprawnością lub osobom o ograniczonej możliwości poruszania się dostępu do podróży koleją;
 - h) przedsiębiorstwo kolejowe podejmuje wszelkie rozsądne starania, aby osobom z niepełnosprawnością lub osobom o ograniczonej możliwości poruszania się zapewnić dostęp do takich samych usług w pociągu jak pozostałym pasażerom, w przypadku gdy osoby te nie mogą mieć dostępu do tych usług w sposób niezależny i bezpieczny.
2. Przepisy, o których mowa w art. 21 ust. 1, określają zasady dotyczące wykonywania praw, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu.

Artykuł 24

Warunki udzielania pomocy

Przedsiębiorstwa kolejowe, zarządcy stacji, przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów i organizatorzy turystyki współpracują ze sobą w celu zapewniania nieodpłatnej pomocy osobom z niepełnosprawnością i osobom o ograniczonej możliwości poruszania się, jak określono w art. 21 i 23, oferując mechanizm pojedynczego powiadomienia, zgodnie z następującymi przepisami:

- a) pomoc udzielana jest pod warunkiem, że przedsiębiorstwo kolejowe, zarządcę stacji, przedsiębiorstwo prowadzące sprzedaż biletów lub organizatora turystyki, u którego zakupiono bilet, lub pojedynczy punkt kontaktowy, o którym mowa w lit. f), stosownie do przypadku, powiadomiono o potrzebie udzielenia takiej pomocy pasażerowi co najmniej 24 godziny przed sytuacją, w której taka pomoc będzie potrzebna. Wystarczy jedno powiadomienie dotyczące podróży. Takie powiadomienia przekazuje się wszystkim przedsiębiorstwom kolejowym i zarządcom stacji zaangażowanym w realizację podróży.

Takie powiadomienia przyjmowane są bez dodatkowych kosztów niezależnie od wykorzystanych środków komunikacji.

W przypadku gdy bilet lub bilet okresowy pozwala na zrealizowanie wielu podróży, wystarczy jedno powiadomienie, pod warunkiem że przekazana zostanie wystarczająca informacja dotycząca terminu kolejnych podróży i w każdym razie co najmniej 24 godziny przed sytuacją, w której taka pomoc będzie potrzebna po raz pierwszy. Pasażer lub jego przedstawiciel podejmuje wszelkie rozsądne starania w celu poinformowania o odwołaniu takich kolejnych podróży z wyprzedzeniem wynoszącym co najmniej 12 godzin.

Państwa członkowskie mogą zezwalać na przedłużenie 24-godzinnego okresu dla powiadomień, o których mowa w akapitach pierwszym, drugim i trzecim, do maksymalnie 36 godzin, ale nie po dniu 30 czerwca 2026 r. W takim przypadku państwa członkowskie powiadamiają Komisję o tym zezwoleniu oraz przekazują informacje dotyczące środków podjętych lub planowanych w celu skrócenia tego okresu;

- b) przedsiębiorstwa kolejowe, zarządcy stacji, przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów i organizatorzy turystyki podejmują wszystkie środki niezbędne do przyjmowania powiadomień. W przypadku gdy przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów nie są w stanie przetwarzać takich powiadomień, wskazują alternatywne punkty zakupu lub alternatywne sposoby dokonania takiego powiadomienia;
- c) jeżeli nie dokonano powiadomienia zgodnie z lit. a), przedsiębiorstwo kolejowe i zarządca stacji podejmują wszelkie rozsądne starania w celu udzielenia pomocy w taki sposób, aby osoba z niepełnosprawnością lub osoba o ograniczonej możliwości poruszania się mogła zrealizować podróż;
- d) bez uszczerbku dla lit. f) niniejszego artykułu zarządca stacji lub inna upoważniona osoba wyznacza punkty, w których osoby z niepełnosprawnością i osoby o ograniczonej możliwości poruszania się mogą zgłaszać swoje przybycie na stację kolejową oraz poprosić o pomoc. Obowiązki w zakresie wyznaczania takich punktów i zapewnienia informacji na ich temat określa się w przepisach dotyczących dostępności, o których mowa w art. 21 ust. 1;
- e) pomoc udzielana jest pod warunkiem, że dana osoba z niepełnosprawnością lub osoba o ograniczonej możliwości poruszania się pojawi się w wyznaczonym punkcie w terminie określonym przez przedsiębiorstwo kolejowe lub zarządcę stacji udzielających takiej pomocy. Wyznaczony termin nie może przekraczać 60 minut przed ogłoszoną godziną odjazdu lub terminem, w jakim wszyscy pasażerowie są wzywani do odprawy. Jeżeli nie został określony konkretny termin stawienia się osoby z niepełnosprawnością lub osoby o ograniczonej możliwości poruszania się, osoba ta musi stawić się w wyznaczonym punkcie nie później niż 30 minut przed ogłoszoną godziną odjazdu lub przed terminem, w jakim wszyscy pasażerowie są wzywani do odprawy;
- f) państwa członkowskie mogą wymagać, aby zarządcy stacji i przedsiębiorstwa kolejowe na ich terytorium współpracowały w celu ustanowienia i prowadzenia pojedynczych punktów kontaktowych dla osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się. Warunki prowadzenia pojedynczych punktów kontaktowych ustanawia się w przepisach dotyczących dostępności, o których mowa w art. 21 ust. 1. Te pojedyncze punkty kontaktowe są odpowiedzialne za:
 - (i) przyjmowanie wniosków o pomoc na stacjach;
 - (ii) przekazywanie poszczególnych wniosków o pomoc zarządcom stacji i przedsiębiorstwom kolejowym; oraz
 - (iii) przekazywanie informacji dotyczących dostępności.

Artykuł 25

Odszkodowanie za sprzęt ułatwiający poruszanie się, urządzenia wspomagające i psy towarzyszące

1. W przypadku gdy przedsiębiorstwa kolejowe i zarządcy stacji spowodują utratę lub uszkodzenie sprzętu ułatwiającego poruszanie się, w tym wózków inwalidzkich i urządzeń wspomagających lub utratę lub zranienie psów towarzyszących wykorzystywanych przez osoby z niepełnosprawnością i osoby o ograniczonej możliwości poruszania się, ponoszą odpowiedzialność za tą utratę, uszkodzenie lub zranienie oraz bez zbędnej zwłoki wypłacają odszkodowanie. Odszkodowanie to składa się z:

- a) kosztu zastąpienia lub naprawy sprzętu ułatwiającego poruszanie się lub urządzeń wspomagających, które utracono lub które uległy uszkodzeniu;
- b) kosztu zastąpienia lub leczenia psa towarzyszącego, który zginął lub został zraniony;

- c) uzasadnionych kosztów tymczasowego zastąpienia sprzętu ułatwiającego poruszanie się, urządzeń wspomagających lub psa towarzyszącego w przypadku gdy takie zastąpienie nie zostało zapewnione przez przedsiębiorstwo kolejowe lub zarządcę stacji zgodnie z ust. 2.

2. W przypadku gdy zastosowanie ma ust. 1 przedsiębiorstwa kolejowe i zarządcy stacji niezwłocznie podejmują wszelkie rozsądne starania, aby zapewnić potrzebny natychmiast tymczasowy zastępczy sprzęt ułatwiający poruszanie się lub urządzenia wspomagające. Osobie z niepełnosprawnością lub osobie o ograniczonej możliwości poruszania się zezwala się na zachowanie tego tymczasowego sprzętu zastępczego lub tych tymczasowych urządzeń zastępczych do momentu wypłaty odszkodowania, o którym mowa w ust. 1.

Artykuł 26

Szkolenie personelu

1. Przedsiębiorstwa kolejowe i zarządcy stacji zapewniają, aby wszyscy członkowie personelu, w tym nowo zatrudnieni, którzy w ramach swoich regularnych zadań udzielają bezpośredniej pomocy osobom z niepełnosprawnością i osobom o ograniczonej możliwości poruszania się, zostali przeszkoleni z problematyki niepełnosprawności, aby wiedzieli, jak sprostać potrzebom osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się.

Zapewniają oni również – dla wszystkich członków personelu pracujących na stacji lub w pociągach, którzy mają bezpośrednią styczność z podróżnymi – szkolenia oraz regularne szkolenia przypominające mające na celu podniesienie poziomu świadomości w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się.

2. Przedsiębiorstwa kolejowe i zarządcy stacji mogą zezwolić na uczestnictwo w szkoleniach, o których mowa w ust. 1, pracowników z niepełnosprawnością oraz mogą rozważyć uczestnictwo pasażerów z niepełnosprawnością i pasażerów o ograniczonej możliwości poruszania się lub reprezentujących ich organizacji.

ROZDZIAŁ VI

BEZPIECZEŃSTWO, SKARGI ORAZ JAKOŚĆ USŁUG

Artykuł 27

Bezpieczeństwo osobiste pasażerów

W porozumieniu z organami publicznymi przedsiębiorstwa kolejowe, zarządcy infrastruktury i zarządcy stacji podejmują w odniesieniu ich odpowiednich zakresów odpowiedzialności, odpowiednie działania w celu zapewnienia bezpieczeństwa osobistego pasażerów na stacjach kolejowych i w pociągach oraz w celu kontroli ryzyka, a także dostosowują je do poziomu bezpieczeństwa określonego przez organy publiczne. Podmioty te współpracują ze sobą oraz wymieniają się informacjami dotyczącymi najlepszych praktyk w zakresie zapobiegania działaniom, które mogą pogorszyć poziom bezpieczeństwa.

Artykuł 28

Skargi

1. Każde przedsiębiorstwo kolejowe i zarządca stacji na stacjach obsługujących średnio w ujęciu rocznym ponad 10 000 pasażerów dziennie ustanawiają mechanizm rozpatrywania skarg dotyczących praw i obowiązków objętych zakresem stosowania niniejszego rozporządzenia w odniesieniu do ich odpowiednich zakresów odpowiedzialności. Podają oni do ogólnej wiadomości pasażerów swoje dane kontaktowe oraz informują o swoim języku lub językach roboczych. Mechanizm ten nie ma zastosowania do celów rozdziału III.

2. Pasażerowie mogą złożyć do któregośkolwiek przedsiębiorstwa kolejowego lub zarządcy stacji skargę w odniesieniu do ich odpowiednich zakresów odpowiedzialności w ramach mechanizmów, o których mowa w ust. 1. Termin na złożenie takiej skargi wynosi trzy miesiące od zdarzenia, którego ona dotyczy. W ciągu miesiąca od otrzymania skargi adresat udziela odpowiedzi, wraz z uzasadnieniem, lub też w uzasadnionych przypadkach informuje pasażera, że otrzyma

on odpowiedź w terminie krótszym niż trzy miesiące od dnia otrzymania skargi. Przedsiębiorstwa kolejowe i zarządcy stacji przechowują dane dotyczące zdarzeń niezbędne do rozpatrzenia skargi przez cały okres procedury rozpatrywania skarg, w tym procedur rozpatrywania skarg, o których mowa w art. 33 i 34, oraz udostępniają te dane krajowym organom odpowiedzialnym za egzekwowanie przepisów na ich żądanie.

3. Szczegółowe informacje dotyczące procedury rozpatrywania skarg muszą być publicznie dostępne, w tym dla osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się. Informacje te muszą być dostępne na żądanie przynajmniej w języku lub językach urzędowych państwa członkowskiego, w którym przedsiębiorstwo kolejowe prowadzi działalność.

4. Przedsiębiorstwo kolejowe publikuje w sprawozdaniu, o którym mowa w art. 29 ust. 2, informację o liczbie i rodzaju otrzymanych skarg oraz rozpatrzonych skarg, a także o terminach udzielenia odpowiedzi i ewentualnych podjętych działaniach mających na celu poprawę sytuacji.

Artykuł 29

Normy jakości obsługi

1. Przedsiębiorstwa kolejowe ustanawiają normy jakości usług i wdrażają system zarządzania jakością, aby utrzymać jakość usług. Normy jakości usług obejmują co najmniej pozycje wymienione w załączniku III.

2. Przedsiębiorstwa kolejowe monitorują swoje wyniki w zakresie wdrażania norm jakości obsługi. Do dnia 30 czerwca 2023 r., a następnie co dwa lata publikują one sprawozdanie dotyczące wyników w zakresie jakości usług na swojej stronie internetowej. Takie sprawozdania udostępnia się również na stronie internetowej Agencji Kolejowej Unii Europejskiej.

3. Zarządcy stacji ustanawiają normy jakości usług w odniesieniu do odpowiednich pozycji wymienionych w załączniku III. Monitorują oni swoje wyniki w zakresie tych norm i zapewniają na żądanie krajowym organom publicznym dostęp do informacji dotyczących swoich wyników.

ROZDZIAŁ VII

INFORMACJA I EGZEKWOWANIE PRZEPISÓW

Artykuł 30

Informowanie pasażerów o przysługujących im prawach

1. Przedsiębiorstwa kolejowe, zarządcy stacji, przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów i organizatorzy turystyki przy sprzedaży biletów na podróż pociągiem informują pasażerów o przysługujących im prawach i obowiązkach wynikających z niniejszego rozporządzenia. W celu wypełnienia tego wymogu informacyjnego mogą oni skorzystać z udostępnionego im streszczenia przepisów niniejszego rozporządzenia przygotowanego przez Komisję we wszystkich językach urzędowych Unii. Zamieszczają oni tę informację w formie papierowej lub elektronicznej, lub w inny sposób, w tym w formatach dostępnych zgodnie z przepisami dyrektywy (UE) 2019/882 oraz rozporządzenia (UE) nr 1300/2014. Określają oni, gdzie, w przypadku odwołania, utraty połączenia lub znacznego opóźnienia, można uzyskać takie informacje.

2. Przedsiębiorstwa kolejowe i zarządcy stacji udostępniają pasażerom – na stacjach, w pociągu i na swoich stronach internetowych – w odpowiedni sposób, w tym w dostępnych formatach zgodnie z przepisami dyrektywy (UE) 2019/882 oraz rozporządzenia (UE) nr 1300/2014, informacje dotyczące przysługujących im praw i obowiązków wynikających z niniejszego rozporządzenia oraz dane umożliwiające kontakt z organem lub organami wyznaczonymi przez państwa członkowskie na podstawie art. 31.

Artykuł 31

Wyznaczenie krajowych organów odpowiedzialnych za egzekwowanie przepisów

1. Każde państwo członkowskie wyznacza organ lub organy odpowiedzialne za egzekwowanie niniejszego rozporządzenia. Każdy z tych organów podejmuje działania niezbędne do zapewnienia przestrzegania praw pasażerów.
2. Każdy z tych organów musi być niezależny organizacyjnie w zakresie decyzji dotyczących finansowania oraz w zakresie struktury prawnej i procesu decyzyjnego od zarządcy infrastruktury, organu pobierającego opłaty, organu przydzielającego zdolność przepustową lub przedsiębiorstwa kolejowego.
3. Państwa członkowskie informują Komisję o organie lub organach wyznaczonych zgodnie z niniejszym artykułem oraz o jego lub ich zakresach odpowiedzialności. Komisja i wyznaczone organy publikują te informacje na swoich stronach internetowych.
4. Obowiązki w zakresie egzekwowania przepisów w odniesieniu do zarządców stacji i zarządców infrastruktury przewidziane w niniejszym rozdziale nie mają zastosowania do Cypru ani Malty, dopóki na ich terytoriach nie powstanie system kolei, a w odniesieniu do przedsiębiorstw kolejowych – dopóki jakiegokolwiek przedsiębiorstwo kolejowe nie uzyska licencji od organu wydającego licencje wyznaczony przez Cypr lub Maltę zgodnie z art. 2 ust. 1.

Artykuł 32

Egzekwowanie przepisów

1. Krajowe organy odpowiedzialne za egzekwowanie przepisów ściśle monitorują przestrzeganie niniejszego rozporządzenia, w tym rozporządzeń (UE) nr 454/2011 i (UE) nr 1300/2014 w zakresie, w jakim o tych rozporządzeniach jest mowa w niniejszym rozporządzeniu, oraz podejmują działania niezbędne do zapewnienia przestrzegania praw pasażerów.
2. Do celów ust. 1 przedsiębiorstwa kolejowe, zarządcy stacji, zarządcy infrastruktury, przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż biletów i organizatorzy turystyki bez zbędnej zwłoki, a najpóźniej w terminie miesiąca od otrzymania wniosku przekazują krajowym organom odpowiedzialnym za egzekwowanie przepisów, na ich żądanie, odpowiednie dokumenty i informacje. W przypadku skomplikowanych spraw krajowy organ odpowiedzialny za egzekwowanie przepisów może przedłużyć ten termin maksymalnie o trzy miesiące od otrzymania wniosku. Wykonując swoje funkcje, krajowe organy odpowiedzialne za egzekwowanie przepisów uwzględniają informacje przekazane im przez organ wyznaczony zgodnie z art. 33 do rozpatrywania skarg, jeżeli jest to inny organ. Mogą one również zadecydować o wszczęciu czynności z zakresu egzekwowania przepisów na podstawie indywidualnych skarg przekazanych przez taki organ.
3. Co dwa lata krajowe organy odpowiedzialne za egzekwowanie przepisów publikują – do dnia 30 czerwca kolejnego roku kalendarzowego – sprawozdania zawierające statystyki dotyczące ich działalności, w tym zastosowanych sankcji. Sprawozdania te udostępnia się na stronie internetowej Agencji Kolejowej Unii Europejskiej.
4. Przedsiębiorstwa kolejowe przekazują swoje dane kontaktowe krajowemu organowi lub krajowym organom odpowiedzialnym za egzekwowanie przepisów w państwach członkowskich, w których prowadzą działalność.

Artykuł 33

Rozpatrywanie skarg przez krajowe organy odpowiedzialne za egzekwowanie przepisów oraz inne organy

1. Bez uszczerbku dla przysługujących konsumentom praw do korzystania z alternatywnych mechanizmów dochodzenia roszczeń na podstawie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/11/UE⁽¹⁵⁾ po negatywnym rozpatrzeniu skargi złożonej do przedsiębiorstwa kolejowego lub zarządcy stacji na podstawie art. 28 pasażer może złożyć skargę do krajowego organu odpowiedzialnego za egzekwowanie przepisów wyznaczonego na podstawie ust. 2 niniejszego artykułu w terminie trzech miesięcy od otrzymania informacji o odrzuceniu pierwotnej skargi. W przypadku braku odpowiedzi w terminie trzech miesięcy od złożenia pierwotnej skargi pasażer ma prawo złożyć skargę do krajowego organu odpowiedzialnego za egzekwowanie przepisów wyznaczonego na podstawie ust. 2. W razie konieczności organ ten informuje skarżącego o przysługującym mu prawie do złożenia wniosku do organu oferującego alternatywne metody rozwiązywania sporów w celu dochodzenia indywidualnych roszczeń.

⁽¹⁵⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/11/UE z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie alternatywnych metod rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (Dz.U. L 165 z 18.6.2013, s. 63).

2. Każdy pasażer może złożyć skargę w sprawie domniemanego naruszenia niniejszego rozporządzenia do krajowego organu odpowiedzialnego za egzekwowanie przepisów albo do innego organu wyznaczonego w tym celu przez państwo członkowskie.

3. Krajowy organ odpowiedzialny za egzekwowanie przepisów lub jakikolwiek inny organ wyznaczony na mocy ust. 2 potwierdza odbiór skargi w terminie dwóch tygodni od jej otrzymania. Procedura rozpatrywania skarg trwa maksymalnie trzy miesiące od dnia utworzenia akt skargi. W przypadku skomplikowanych spraw organ ten może wydłużyć ten okres do sześciu miesięcy. W takim przypadku informuje on pasażera o powodach wydłużenia terminu rozpatrzenia skargi oraz o przewidywanym czasie potrzebnym na ukończenie postępowania w danej sprawie. Wyłącznie te sprawy, które wiążą się z postępowaniem sądowym, mogą być rozpatrywane dłużej niż sześć miesięcy. W przypadku gdy organ ten jest również organem oferującym alternatywne metody rozwiązywania sporów w rozumieniu dyrektywy 2013/11/UE, pierwszeństwo mają terminy określone w tej dyrektywie.

Zapewnia się dostępność procedury rozpatrywania skarg dla osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się.

4. Skargi pasażerów dotyczące zdarzenia z udziałem przedsiębiorstwa kolejowego rozpatruje krajowy organ odpowiedzialny za egzekwowanie przepisów lub jakikolwiek inny organ wyznaczony na mocy ust. 2 w państwie członkowskim, które udzieliło temu przedsiębiorstwu licencji.

5. W przypadku gdy skarga dotyczy domniemanego naruszenia popełnionego przez zarządców stacji lub zarządców infrastruktury, skargę tę rozpatruje organ odpowiedzialny za egzekwowanie przepisów lub jakikolwiek inny organ wyznaczony na mocy ust. 2, w państwie członkowskim, na którego terytorium zdarzenie miało miejsce.

6. W ramach współpracy prowadzonej na podstawie art. 34 organy odpowiedzialne za egzekwowanie przepisów lub jakiegokolwiek inne organy wyznaczone na mocy ust. 2 mogą odstąpić od stosowania ust. 4 lub 5 niniejszego artykułu, lub obu tych przepisów, w przypadku gdy z uzasadnionych powodów – w szczególności związanych z językiem lub miejscem zamieszkania – leży to w interesie pasażera.

Artykuł 34

Wymiana informacji i współpraca transgraniczna między krajowymi organami odpowiedzialnymi za egzekwowanie przepisów

1. W przypadku gdy na podstawie art. 31 i 33 wyznaczono różne organy, ustanawia się mechanizmy sprawozdawcze w celu zapewnienia wymiany informacji między tymi organami, zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2016/679, aby pomóc krajowemu organowi odpowiedzialnemu za egzekwowanie przepisów w wykonywaniu powierzonych mu zadań w zakresie nadzoru oraz egzekwowania przepisów, a także po to, aby organ rozpatrujący skargi wyznaczony na podstawie art. 33 mógł zbierać informacje niezbędne do rozpatrzenia indywidualnych skarg.

2. Do celów koordynacji krajowe organy odpowiedzialne za egzekwowanie przepisów wymieniają między sobą informacje dotyczące swojej pracy oraz zasad podejmowania decyzji i praktyk w tym zakresie. Komisja udziela im pomocy w wykonywaniu tego zadania.

3. W przypadku skomplikowanych spraw, takich jak sprawy obejmujące wiele skarg lub dotyczące wielu podmiotów, podróży transgranicznych lub wypadków na terytorium państwa członkowskiego innego niż to, które przyznało licencję przedsiębiorstwu, a w szczególności w przypadku gdy nie jest jasne, który krajowy organ odpowiedzialny za egzekwowanie przepisów jest właściwy, lub gdy mogłoby to ułatwić lub przyspieszyć rozstrzygnięcie skargi, krajowe organy odpowiedzialne za egzekwowanie przepisów podejmują współpracę w celu określenia organu wiodącego, który będzie służył jako pojedynczy punkt kontaktowy dla wszystkich pasażerów. Wszystkie krajowe organy odpowiedzialne za egzekwowanie przepisów, których dotyczy dana skarga, współpracują w celu ułatwienia jej rozstrzygnięcia, w tym poprzez wymianę informacji, pomoc w tłumaczeniu dokumentów i dostarczanie informacji dotyczących okoliczności zdarzeń. Pasażerów informuje się, który organ pełni funkcję organu wiodącego.

ROZDZIAŁ VIII
PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 35

Sankcje

1. Państwa członkowskie przyjmują przepisy dotyczące sankcji mających zastosowanie w przypadkach naruszenia niniejszego rozporządzenia oraz podejmują wszelkie niezbędne działania, aby zapewnić ich wykonanie. Przewidziane sankcje muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające. Państwa członkowskie powiadamiają Komisję o tych przepisach i środkach oraz niezwłocznie zgłaszają jej późniejsze ich zmiany.

2. W ramach współpracy, o której mowa w art. 34, krajowy organ odpowiedzialny za egzekwowanie przepisów, który jest właściwy do celów art. 33 ust. 4 lub 5, bada – na wniosek krajowego organu odpowiedzialnego za egzekwowanie przepisów rozpatrującego daną skargę – naruszenie przepisów niniejszego rozporządzenia stwierdzone przez ten organ oraz, w razie konieczności, nakłada sankcje.

Artykuł 36

Akty delegowane

Komisja jest uprawniona do przyjmowania aktów delegowanych zgodnie z art. 37 niniejszego rozporządzenia w celu:

- a) dostosowania kwoty wskazanej w art. 15 ust. 2 aby uwzględnić zmiany w ogólnounijnym zharmonizowanym indeksie cen konsumpcyjnych z wyłączeniem energii i nieprzetworzonej żywności, publikowanym przez Komisję (Eurostat);
- b) zmiany załącznika I w celu uwzględnienia zmian Przepisów ujednoczonych o umowie międzynarodowego przewozu osób i bagażu kolejami (CIV), określonych w załączniku A do Konwencji o międzynarodowym przewozie kolejami (COTIF).

Artykuł 37

Wykonywanie przekazanych uprawnień

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjmowania aktów delegowanych podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.

2. Uprawnienia do przyjmowania aktów delegowanych, o których mowa w art. 36, powierza się Komisji na okres pięciu lat od dnia 6 czerwca 2021 r. Komisja sporządza sprawozdanie dotyczące przekazania uprawnień nie później niż dziewięć miesięcy przed końcem okresu pięciu lat. Przekazanie uprawnień zostaje automatycznie przedłużone na takie same okresy, chyba że Parlament Europejski lub Rada sprzeciwią się takiemu przedłużeniu nie później niż trzy miesiące przed końcem każdego okresu.

3. Przekazanie uprawnień, o którym mowa w art. 36, może zostać w dowolnym momencie odwołane przez Parlament Europejski lub przez Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* lub w określonym w tej decyzji późniejszym terminie. Nie wpływa ona na ważność już obowiązujących aktów delegowanych.

4. Przed przyjęciem aktu delegowanego Komisja konsultuje się z ekspertami wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa.

5. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go równocześnie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

6. Akt delegowany przyjęty na podstawie art. 36 wchodzi w życie tylko wówczas, gdy ani Parlament Europejski, ani Rada nie wyraziły sprzeciwu w terminie dwóch miesięcy od przekazania tego aktu Parlamentowi Europejskiemu i Radzie lub gdy, przed upływem tego terminu, zarówno Parlament Europejski, jak i Rada poinformowały Komisję, że nie wniosą sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o dwa miesiące z inicjatywy Parlamentu Europejskiego lub Rady.

*Artykuł 38***Procedura komitetowa**

1. Komisję wspomaga komitet. Komitet ten jest komitetem w rozumieniu rozporządzenia (UE) nr 182/2011.
2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 5 rozporządzenia (UE) nr 182/2011.

*Artykuł 39***Sprawozdanie**

Do dnia 7 czerwca 2026 r. Komisja złoży Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie dotyczące wykonania i skutków niniejszego rozporządzenia.

Sprawozdanie będzie opierać się na informacjach dostarczanych na podstawie niniejszego rozporządzenia. W razie potrzeby sprawozdaniu towarzyszyć będą odpowiednie wnioski.

*Artykuł 40***Uchylenie**

Rozporządzenie (WE) nr 1371/2007 traci moc ze skutkiem od dnia 7 czerwca 2023 r.

Odesłania do uchylonego rozporządzenia traktuje się jako odesłania do niniejszego rozporządzenia zgodnie z tabelą korelacji zamieszczoną w załączniku IV.

*Artykuł 41***Wejście w życie**

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie stosuje się od dnia 7 czerwca 2023 r.

Jednakże art. 6 ust. 4 stosuje się od dnia 7 czerwca 2025 r.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

Sporządzono w Brukseli dnia 29 kwietnia 2021 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

D.M. SASSOLI

Przewodniczący

W imieniu Rady

A.P. ZACARIAS

Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I

WYCIĄG Z PRZEPISÓW UJEDNOLICONYCH O UMOWIE MIĘDZYNARODOWEGO PRZEWOZU OSÓB
I BAGAŻU KOLEJAMI (CIV)

Załącznik A do Konwencji o międzynarodowym przewozie kolejami (COTIF) z dnia 9 maja 1980 r. zmienionej protokołem wprowadzającym zmiany do Konwencji o międzynarodowym przewozie kolejami z dnia 3 czerwca 1999 r.

TYTUŁ I

POSTANOWIENIA OGÓLNE

Artykuł 3

Definicje

Do celów niniejszych przepisów ujednoliconych, wyrażenie

- a) „przewoźnik” oznacza przewoźnika umownego, z którym pasażer zawarł umowę przewozu zgodnie z niniejszymi przepisami ujednoliconymi, lub kolejnego przewoźnika odpowiedzialnego na podstawie tej umowy;
- b) „przewoźnik podwykonawca” oznacza przewoźnika, który nie zawarł umowy przewozu z pasażerem, ale któremu przewoźnik, o którym mowa w lit. a), powierzył wykonanie całości lub części przewozu kolejaj;
- c) „ogólne warunki przewozu” oznaczają warunki przewoźnika w postaci ogólnych warunków umów lub taryf prawnie obowiązujących w każdym państwie członkowskim, które z chwilą zawarcia umowy o przewóz stają się jej integralną częścią;
- d) „pojazd” oznacza pojazd silnikowy lub przyczepę przewożoną przy okazji przewozu pasażerów.

TYTUŁ II

ZAWARCIE I WYKONANIE UMOWY PRZEWOZU

Artykuł 6

Umowa przewozu

1. Przez zawarcie umowy przewozu przewoźnik zobowiązuje się do przewiezienia podróżnego oraz, odpowiednio, jego bagażu i pojazdów do miejsca przeznaczenia i do wydania bagażu i pojazdów w miejscu przeznaczenia.
2. Umowę przewozu potwierdza się jednym lub kilkoma biletami na przewóz wydawanymi podróżnemu. Jednak brak biletu, nieprawidłowości lub utrata biletu nie powodują nieważności umowy przewozu, która, nie naruszając postanowień art. 9, podlega postanowieniom przepisów ujednoliconych.
3. Z zastrzeżeniem dowodu przeciwnego, bilet jest miarodajnym dowodem zawarcia oraz treści umowy przewozu.

Artykuł 7

Bilet

1. Ogólne warunki przewozu określają formę i treść biletu oraz języki i czcionki, które należy zastosować przy ich druku i wypełnianiu biletu.
2. Bilet powinien zawierać przynajmniej następujące dane:
 - a) oznaczenie przewoźnika lub przewoźników;
 - b) oświadczenie, że pomimo zawarcia w umowie odmiennego postanowienia przewóz podlega niniejszym przepisom ujednoliconym; zapis taki może przybrać postać skrótu CIV;
 - c) wszelkie inne wskazówki niezbędne dla udowodnienia zawarcia oraz treści umowy umożliwiające podróżnemu dochodzenie swoich praw wynikających z umowy.
3. Podróżny jest zobowiązany przy otrzymaniu biletu upewnić się, czy został on wystawiony według jego wskazówek.

4. Bilet może być odstąpiony, gdy nie jest imienny i podróż nie została jeszcze rozpoczęta.
5. Bilet może być sporządzony w formie elektronicznego zapisu danych, które mogą być przekształcane w formę pisemną. Sposób zbierania i opracowywania powinien zapewniać ich praktyczną równowartość, zwłaszcza w zakresie mocy dowodowej danych zawartych w bilecie.

Artykuł 8

Oплата i zwrot należności za przejazd

1. Opłatę za przejazd uiszcza się przed rozpoczęciem podróży, chyba że między podróżnym a przewoźnikiem została zawarta odmienna umowa.
2. Ogólne warunki przewozu określają zasady zwrotu opłaty za przejazd.

Artykuł 9

Prawo przewozu. Wyłączenie z przewozu

1. Podróżny musi być zaopatrzony z chwilą rozpoczęcia podróży w ważny bilet na przejazd i okazać go podczas kontroli biletów. Ogólne warunki przewozu mogą stanowić, że:
 - a) podróżny, który nie może okazać ważnego biletu, jest obowiązany oprócz opłaty za przejazd uiścić dopłatę;
 - b) podróżnego, który odmawia natychmiastowego uiszczenia opłaty za przejazd lub dopłaty, można usunąć z pociągu; oraz
 - c) określać, czy i na jakich zasadach dokonuje się zwrotu opłaty.
2. Ogólne warunki przewozu mogą przewidywać wyłączenie z przewozu lub możliwość usunięcia w czasie podróży:
 - a) osób stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa i prawidłowego funkcjonowania ruchu lub dla bezpieczeństwa pozostałych podróżnych;
 - b) osób, które w sposób niedopuszczalny są uciążliwe dla innych podróżnych;osoby te nie mają prawa żądać zwrotu opłaty za bilet ani opłaty uiszczonej za przewóz ich bagażu.

Artykuł 10

Przestrzeganie przepisów władz administracyjnych

Podróżny jest zobowiązany zastosować się do przepisów wydawanych przez władze celne lub inne władze administracyjne.

Artykuł 11

Odwołanie i opóźnienie pociągu. Utrata połączeń

Przewoźnik zobowiązany jest w danym wypadku poświadczyć na bilecie odwołanie pociągu lub utratę połączenia.

TYTUŁ III

PRZEWÓZ BAGAŻU RĘCZNEGO, ZWIERZĄT, PRZESYŁEK BAGAŻOWYCH I POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH

ROZDZIAŁ I

Przepisy wspólne

Artykuł 12

Przedmioty i zwierzęta dopuszczone do przewozu

1. Podróżny może zabrać ze sobą łatwo przenośne przedmioty (bagaż ręczny) oraz żywe zwierzęta, zgodnie z postanowieniami ogólnych warunków przewozu. Ponadto podróżny może zabrać ze sobą przedmioty przestrzenne zgodnie ze szczególnymi postanowieniami ogólnych warunków przewozu. Wyłączone są od przewozu jako bagaż ręczny przedmioty i zwierzęta, które mogą być dla podróżnych uciążliwe lub spowodować szkodę.
2. Podróżny może nadać, jako przesyłkę bagażową, przedmioty oraz zwierzęta zgodnie z postanowieniami ogólnych warunków przewozu.

3. Szczególne postanowienia ogólnych warunków przewozu mogą dopuszczać przewóz pojazdów przy okazji przewozu podróźnych.

4. Przewóz przedmiotów i materiałów niebezpiecznych, jako bagażu ręcznego, przesyłek bagażowych albo w lub na pojazdach samochodowych, które zgodnie z postanowieniami niniejszego tytułu przewożone są koleją, musi być zgodny z postanowieniami Regulaminu międzynarodowego przewozu kolejami towarów niebezpiecznych (RID).

Artykuł 13

Sprawdzenie

1. Jeżeli ustawy lub przepisy państwa, na którego terytorium zdarzy się taki przypadek, tego nie zabraniają, w razie uzasadnionego domniemania naruszenia warunków przewozu przewoźnik ma prawo sprawdzić, czy przedmioty lub zwierzęta (bagaż ręczny, bagaż nadany, pojazdy wraz z ich załadunkiem) odpowiadają warunkom przewozu. Podróżnego wzywa się do uczestniczenia przy sprawdzeniu. Jeżeli podróżny nie zjawi się lub nie jest osiągalny, sprawdzenie powinno być dokonane w obecności dwóch niezależnych świadków.

2. W razie stwierdzenia naruszenia warunków przewozu przewoźnik może zażądać od podróżnego zapłacenia kosztów sprawdzenia.

Artykuł 14

Przestrzeganie przepisów władz administracyjnych

Podróżny jest zobowiązany zastosować się do przepisów wydawanych przez władze celne i inne władze administracyjne w czasie przewozu zarówno w odniesieniu do jego osoby, jak i przewożonych przez niego przedmiotów i zwierząt (bagaż ręczny, przesyłki bagażowe, pojazdy wraz z ich załadunkiem). Podróżny powinien być obecny przy rewizji bagażu ręcznego i nadanego, chyba że ustawy i przepisy danego państwa dopuszczają wyjątki w tym zakresie.

ROZDZIAŁ II

Bagaż ręczny i zwierzęta

Artykuł 15

Nadzór

Nadzór nad bagażem ręcznym i zwierzętami zabranymi ze sobą należy do podróżnego.

ROZDZIAŁ III

Przesyłki bagażowe

Artykuł 16

Nadanie przesyłki bagażowej

1. Zobowiązania umowne dotyczące przewozu przesyłek bagażowych powinny być potwierdzone na kwicie bagażowym, który wydaje się podróżnemu.

2. Brak, nieprawidłowości lub utrata kwitu bagażowego nie powodują nieważności umowy przewozu bagażu, która, nie naruszając postanowień art. 22, podlega postanowieniom niniejszych przepisów ujednoczonych.

3. Z zastrzeżeniem dowodu przeciwnego, kwit bagażowy jest miarodajnym dowodem nadania przesyłki bagażowej oraz warunków jej przewozu.

4. Do chwili złożenia dowodu przeciwnego zakłada się, że w czasie przyjęcia do przewozu przesyłka bagażowa była zewnętrznie w dobrym stanie i że liczba i masa sztuk odpowiadały danym wpisanym na kwicie bagażowym.

Artykuł 17

Kwit bagażowy

1. Ogólne warunki przewozu określają formę i treść kwitu bagażowego oraz języki i czcionki, które należy stosować przy ich druku i wypełnianiu. Art. 7 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

2. Kwit bagażowy powinien zawierać przynajmniej następujące dane:
 - a) oznaczenie przewoźnika lub przewoźników;
 - b) oświadczenie, że pomimo zawarcia w umowie odmiennego postanowienia przewóz podlega niniejszym przepisom ujednoczonym; zapis taki może przybrać postać skrótu CIV;
 - c) wszelkie inne wskazówki niezbędne dla udowodnienia zawarcia oraz treści umowy umożliwiające podróżnemu dochodzenie swoich praw wynikających z umowy.
3. Przy otrzymaniu kwitu bagażowego podróżny obowiązany jest upewnić się, czy został on wystawiony zgodnie z jego wskazówkami.

Artykuł 18

Nadanie i przewóz

1. Z zastrzeżeniem wyjątku przewidzianego w ogólnych warunkach przewozu, bagaż można nadać do przewozu tylko za okazaniem biletu na przejazd ważnego co najmniej do stacji przeznaczenia bagażu. Formalności wymagane przy nadaniu bagażu, nieokreślone w niniejszym artykule, regulują przepisy obowiązujące w miejscu nadania.
2. Jeżeli ogólne warunki przewozu przewidują przyjmowanie bagażu do przewozu bez okazania biletu, postanowienia przepisów ujednoczonych dotyczące praw i obowiązków podróżnego odnośnie do jego bagażu stosuje się odpowiednio do nadawcy bagażu.
3. Przewoźnik może dokonać przewozu bagażu innym pociągiem lub innym rodzajem transportu i inną drogą niż te, z których korzysta podróżny.

Artykuł 19

Uiszczenie opłaty za przewóz bagażu

Opłatę za przewóz bagażu uiszcza się przed rozpoczęciem podróży, chyba że między podróżnym a przewoźnikiem została zawarta odmienna umowa.

Artykuł 20

Oznakowanie bagażu

Podróżny zobowiązany jest podać na każdej sztuce bagażu w dobrze widocznym miejscu i w sposób trwały:

- a) swoje nazwisko i adres;
- b) miejsce przeznaczenia.

Artykuł 21

Prawo do dysponowania bagażem

1. Jeżeli okoliczności na to pozwalają i nie sprzeciwiają się temu przepisy celne lub innych władz administracyjnych, bagaż może być, na żądanie podróżnego, wydany w miejscu jego nadania za zwrotem kwitu bagażowego i, jeśli ogólne warunki przewozu to przewidują, za okazaniem biletu.
2. Ogólne warunki przewozu mogą zawierać inne postanowienia dotyczące prawa do dysponowania bagażem, w tym zmiany miejsca jego przeznaczenia oraz ewentualnych obciążeń finansowych, jakie wówczas ponosi podróżny.

Artykuł 22

Wydanie

1. Bagaż wydaje się za zwrotem kwitu bagażowego i po zapłaceniu ewentualnych należności obciążających przesyłkę.

Przewoźnik ma prawo, lecz nie jest obowiązany sprawdzić, czy posiadacz kwitu bagażowego jest uprawniony do odbioru bagażu.

2. Za równoznaczne z wydaniem bagażu posiadaczowi kwitu bagażowego uważa się dokonane zgodnie z przepisami obowiązującymi w miejscu wydania:

- a) przekazanie bagażu organom celnym lub podatkowym do ich pomieszczeń ekspedycyjnych lub składów, jeżeli pomieszczenia te nie są pod nadzorem przewoźnika;
- b) przekazanie żywych zwierząt osobom trzecim na przechowanie.

3. Posiadacz kwitu bagażowego może żądać wydania bagażu w miejscu przeznaczenia w uzgodnionym czasie, a w stosownym wypadku po upływie czasu potrzebnego do załatwienia formalności wymaganych przez władze celne lub inne władze administracyjne.

4. W razie nieoddania kwitu bagażowego przewoźnik jest zobowiązany wydać bagaż tylko tej osobie, która udowodni, że ma do niego prawo; jeżeli dowód ten zostanie uznany za niewystarczający, przewoźnik może żądać zabezpieczenia.

5. Bagaż wydaje się w miejscu przeznaczenia, do którego został nadany.

6. Posiadacz kwitu bagażowego, któremu nie wydano bagażu na warunkach określonych w ust. 3, może żądać stwierdzenia na kwicie bagażowym dnia i godziny, w których żądał wydania tego bagażu.

7. Na żądanie osoby uprawnionej przewoźnik jest obowiązany sprawdzić bagaż w celu stwierdzenia istniejącej zdaniam tej osoby szkody; jeżeli przewoźnik nie uczynił zadość temu żądaniu, posiadacz kwitu bagażowego ma prawo odmówić przyjęcia bagażu.

8. W sprawach nieuregulowanych powyżej wydanie bagażu odbywa się zgodnie z przepisami obowiązującymi w miejscu wydania.

ROZDZIAŁ IV

Pojazdy samochodowe

Artykuł 23

Warunki przewozu

Postanowienia szczególne dotyczące przewozu pojazdów, zawarte w ogólnych warunkach przewozu, określają w szczególności: warunki przyjęcia do przewozu, nadania, załadunku i przewozu, warunki wyładunku i wydania oraz obowiązki pasażerów.

Artykuł 24

Kwit na przewóz

1. Przy przewozie pojazdów samochodowych kwit na przewóz powinien być wydany i przekazany podróżnemu. Kwit może stanowić część biletu na przejazd.

2. Postanowienia szczególne dla przewozu pojazdów samochodowych zawarte w ogólnych warunkach przewozu ustalają formę i treść kwitu na przewóz pojazdów oraz języki i czcionki, które należy stosować przy jego druku i wypełnianiu. Art. 7 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

3. Kwit na przewóz pojazdów powinien zawierać przynajmniej następujące dane:

- a) oznaczenie przewoźnika lub przewoźników;
- b) oświadczenie, że pomimo zawarcia w umowie odmiennego postanowienia przewóz podlega niniejszym przepisom ujednoczonym; zapis taki może przybrać postać skrótu CIV;
- c) wszelkie inne wskazówki niezbędne dla udowodnienia zawarcia oraz treści umowy, umożliwiające podróżnemu dochodzenie swoich praw wynikających z umowy.

4. Przy otrzymaniu kwitu na przewóz pojazdu podróżny obowiązany jest upewnić się, czy został on wystawiony zgodnie z jego wskazówkami.

Artykuł 25

Obowiązujące prawo

Z zastrzeżeniem postanowień niniejszego rozdziału, postanowienia rozdziału III dotyczące przewozu bagażu mają zastosowanie do przewozu pojazdów samochodowych.

TYTUŁ IV

ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRZEWOŹNIKA

ROZDZIAŁ I

Odpowiedzialność za śmierć i zranienie podróżnych

Artykuł 26

Podstawa odpowiedzialności

1. Przewoźnik odpowiada za szkody powstałe w wyniku śmierci, zranienia lub wszelkiego innego naruszenia fizycznego lub umysłowego stanu zdrowia podróżnego, spowodowane w wyniku wypadku związanego z ruchem kolejowym, powstałego podczas przebywania podróżnego w wagonie albo przy wsiadaniu lub wysiadaniu z wagonu, niezależnie od infrastruktury kolejowej, z której podróżny korzystał.
2. Przewoźnik jest zwolniony z odpowiedzialności:
 - a) jeżeli wypadek został spowodowany przez okoliczności zewnętrzne w stosunku do ruchu kolei, których przewoźnik mimo zastosowania niezbędnej w powstałej sytuacji staranności nie mógł uniknąć ani których skutkom nie mógł zapobiec;
 - b) jeżeli wypadek nastąpił z winy podróżnego;
 - c) jeżeli wypadek został spowodowany zachowaniem się osoby trzeciej oraz jeżeli przewoźnik mimo zastosowania nakazanej sytuacji staranności nie mógł uniknąć takiego zachowania się i którego skutkom nie mógł zapobiec; za stronę trzecią nie uważa się innego przedsiębiorstwa eksploatującego tę samą linię kolejową; prawo regresu pozostaje nienaruszone.
3. Jeżeli wypadek został spowodowany zachowaniem się osoby trzeciej i jeżeli odpowiedzialność przewoźnika nie jest całkowicie wyłączona, zgodnie z ust. 2 lit. c), ponosi on pełną odpowiedzialność, uwzględniając ograniczenia przepisów ujednoczonych, lecz bez uszczerbku dla roszczeń zwrotnych, które może on mieć w stosunku do tej osoby trzeciej.
4. Niniejsze przepisy ujednoczone nie naruszają odpowiedzialności, jaka może ciążyć na przewoźniku w przypadkach nieprzewidzianych w ust. 1.
5. Jeżeli przewóz podlegający jednej umowie przewozu wykonywany jest kolejno przez więcej niż jednego przewoźnika, to w przypadku śmierci lub uszkodzeń ciała podróżnych odpowiedzialność ponosi przewoźnik, który na mocy umowy przewozu zobowiązany był wykonać usługę przewozu, podczas której miał miejsce wypadek. Jeżeli usługa ta nie została wykonana przez tego przewoźnika, lecz przez przewoźnika podwykonawcę, odpowiedzialność zgodną z niniejszymi przepisami ujednoczonymi ponoszą solidarnie obaj przewoźnicy.

Artykuł 27

Odszkodowanie w przypadku śmierci

1. W przypadku śmierci podróżnego odszkodowanie obejmuje:
 - a) wszelkie niezbędne koszty, spowodowane śmiercią podróżnego, a w szczególności koszty przewozu zwłok i wydatki związane z pogrzebem;
 - b) jeżeli śmierć nie nastąpiła natychmiast, odszkodowanie określone w art. 28.
2. Jeżeli, z powodu śmierci podróżnego, osoby, wobec których miał on lub mógłby mieć ustawowy obowiązek alimentacyjny, są pozbawione jego wsparcia, osoby takie również otrzymują odszkodowanie za tę stratę. Roszczenia o odszkodowania osób pozostających na utrzymaniu podróżnego, wobec których nie miał on ustawowego obowiązku alimentacyjnego, podlegają prawu krajowemu.

*Artykuł 28***Odszkodowanie w przypadku uszkodzeń ciała**

W przypadku uszkodzeń ciała lub wszelkiego innego naruszenia fizycznego lub umysłowego stanu zdrowia podróżnego odszkodowanie obejmuje:

- a) wszelkie niezbędne koszty, a w szczególności koszty leczenia i transportu;
- b) zadośćuczynienie stratom finansowym powstałym na skutek całkowitej lub częściowej utraty zdolności do pracy lub na skutek zwiększonych potrzeb spowodowanych wypadkiem.

*Artykuł 29***Naprawienie innych szkód wynikających z obrażeń ciała**

Prawo krajowe określa, czy i w jakiej mierze przewoźnik jest zobowiązany do wypłaty odszkodowania za szkody wynikające z obrażeń ciała, inne niż przewidziane w art. 27 i 28.

*Artykuł 30***Forma i wysokość odszkodowania za śmierć i zranienie**

1. Odszkodowanie przewidziane w art. 27 ust. 2 i w art. 28 lit. b) powinno być uiszczone w formie pieniężnej. Jednakże w razie gdy prawo krajowe dopuszcza przyznanie renty, odszkodowanie uiszcza się w tej formie, jeżeli poszkodowany podróżny lub osoby uprawnione wymienione w art. 27 ust. 2 żądają wypłaty renty.
2. Wysokość odszkodowania przyznanego zgodnie z ust. 1 określa prawo krajowe. Jednakże przy zastosowaniu niniejszych przepisów ujednoczonych ustala się dla każdego podróżnego górną granicę w wysokości 175 000 jednostek obrachunkowych jako kwotę jednorazową lub jako rentę roczną odpowiadającą tej sumie, jeżeli prawo krajowe przewiduje granicę maksymalną o niższej wysokości.

*Artykuł 31***Inne rodzaje transportu**

1. Z zastrzeżeniem postanowień ust. 2, postanowienia dotyczące odpowiedzialności za śmierć i zranienie podróżnych nie mają zastosowania do szkód, które powstały podczas przewozu, który zgodnie z umową przewozu nie był przewozem kolejowym.
2. Jeżeli jednak wagony kolejowe przewozi się promem, postanowienia o odpowiedzialności w razie śmierci i zranienia podróżnego stosuje się do szkód wymienionych art. 26 ust. 1 i art. 33 ust. 1, spowodowanych wskutek wypadku związanego z ruchem kolejowym, który zdarzył się w czasie przebywania podróżnego w wymienionych wagonach albo przy wsiadaniu do nich lub wysiadaniu z nich.
3. Jeżeli, wskutek wyjątkowych okoliczności, ruch kolejowy jest czasowo przerwany i podróżni są przewożeni innym rodzajem transportu, przewoźnik ponosi odpowiedzialność zgodnie z niniejszymi przepisami ujednoczonymi.

ROZDZIAŁ II

Odpowiedzialność w razie niedotrzymania rozkładu jazdy*Artykuł 32***Odpowiedzialność w razie odwołania pociągu, jego opóźnienia lub utraty połączeń**

1. Przewoźnik odpowiada za szkody, jakie poniósł podróżny, jeżeli wskutek odwołania pociągu, jego opóźnienia lub utraty połączenia przez podróżnego podróż nie może być kontynuowana tego samego dnia lub wskutek zaistniałych okoliczności od podróżnego nie można zgodnie ze zdrowym rozsądkiem wymagać kontynuowania podróży tego samego dnia. Szkody obejmują racjonalnie uzasadnione koszty spowodowane powiadomieniem osób oczekujących na podróżnego w miejscu przeznaczenia.
2. Przewoźnik jest zwolniony od odpowiedzialności, jeżeli odwołanie pociągu, jego opóźnienie lub utrata połączenia są spowodowane jedną z następujących przyczyn:
 - a) okoliczności zewnętrzne w stosunku do ruchu kolei, których przewoźnik mimo zastosowania niezbędnej w powstałej sytuacji staranności nie mógł uniknąć ani których skutkom nie mógł zapobiec;

- b) wina podróznego; lub
- c) zachowanie się osoby trzeciej oraz jeżeli przewoźnik mimo zastosowania nakazanej sytuacją staranności nie mógł uniknąć takiego zachowania się i którego skutkom nie mógł zapobiec; za stronę trzecią nie uważa się innego przedsiębiorstwa eksploatującego tę samą linię kolejową; prawo regresu pozostaje nienaruszone.
3. Prawo krajowe określa, czy i w jakiej mierze przewoźnik jest zobowiązany do wypłacenia odszkodowań za szkody inne niż przewidziane w ust. 1. Niniejsze postanowienie nie narusza postanowień art. 44.

ROZDZIAŁ III

Odpowiedzialność za szkody powstałe podczas przewozu bagażu ręcznego, zwierząt, przesyłek bagażowych i pojazdów samochodowych

Dział 1

Bagaż ręczny i zwierzęta

Artykuł 33

Odpowiedzialność

1. W razie śmierci lub zranienia podróznego przewoźnik odpowiada ponadto za szkodę wynikłą na skutek uszkodzenia bądź całkowitej lub częściowej utraty rzeczy, które podróżny będący ofiarą wypadku miał przy sobie lub wiozł ze sobą jako bagaż ręczny; dotyczy to również zwierząt, które podróżny miał ze sobą. Art. 26 stosuje się odpowiednio.
2. W pozostałych wypadkach przewoźnik odpowiada za szkodę wynikłą na skutek uszkodzenia bądź całkowitej lub częściowej utraty rzeczy, bagażu ręcznego lub zwierząt, których nadzór, zgodnie z art. 15 spoczywa na podróżnym, jedynie gdy szkoda wynikła z jego winy. Z wyjątkiem art. 51, innych artykułów tytułu IV oraz tytułu VI nie stosuje się.

Artykuł 34

Ograniczenie odszkodowania w razie uszkodzenia lub utraty rzeczy

Jeżeli przewoźnik odpowiada na podstawie art. 33 ust. 1, to górna granica odszkodowania wynosi 1 400 jednostek obrachunkowych dla każdego podróznego.

Artykuł 35

Zwolnienie od odpowiedzialności

Przewoźnik nie odpowiada wobec podróznego za szkody powstałe wskutek niezastosowania się podróznego do przepisów celnych i przepisów innych władz administracyjnych.

Dział 2

Przesyłki bagażowe

Artykuł 36

Podstawa odpowiedzialności

1. Przewoźnik odpowiada za szkodę powstałą wskutek całkowitego lub częściowego zaginięcia lub uszkodzenia bagażu w czasie od przyjęcia do przewozu aż do wydania, jak również za szkodę spowodowaną opóźnionym wydaniem.
2. Przewoźnik jest zwolniony od tej odpowiedzialności, jeżeli zaginięcie, uszkodzenie lub opóźnienie w wydaniu nastąpiło z winy podróznego, z powodu jego zlecenia niewywołanego winą przewoźnika, z powodu wady własnej bagażu albo wskutek okoliczności, których przewoźnik nie mógł uniknąć i których skutkom nie mógł zapobiec.
3. Przewoźnik jest zwolniony od tej odpowiedzialności, jeżeli zaginięcie lub uszkodzenie nastąpiło wskutek szczególnego niebezpieczeństwa wynikającego z jednej lub kilku niżej wymienionych okoliczności:
- a) braku lub usterki opakowania;
 - b) specjalnych właściwości bagażu;
 - c) nadania jako przesyłki bagażowej przedmiotów wyłączonych od przewozu.

*Artykuł 37***Ciężar dowodu**

1. Dowód, że opóźnienie w wydaniu, zaginięcie lub uszkodzenie spowodowane zostało przez jedną z okoliczności przewidzianych w art. 36 ust. 2, ciąży na przewoźniku.
2. Jeżeli przewoźnik wykaże, że bez względu na okoliczności danego przypadku zaginięcie lub uszkodzenie mogło wynikać z jednego lub kilku szczególnych niebezpieczeństw przewidzianych w art. 36 ust. 3, istnieje domniemanie, że szkoda z nich wynikała. Osoba uprawniona zachowuje jednak prawo udowodnienia, że szkoda nie została spowodowana, całkowicie lub częściowo, przez jedno z tych niebezpieczeństw.

*Artykuł 38***Kolejni przewoźnicy**

Jeżeli przewóz będący przedmiotem jednej umowy przewozu wykonywany jest przez kilku kolejnych przewoźników, każdy z przewoźników przez samo przyjęcie przesyłki bagażowej wraz z kwitem bagażowym lub pojazdu samochodowego z kwitem przewozowym uczestniczy, jeżeli chodzi o przewiezienie przesyłki bagażowej lub pojazdu samochodowego, w umowie przewozu stosownie do warunków określonych w kwicie bagażowym lub w kwicie przewozowym i przyjmuje wynikające z niej obowiązki. W tym wypadku każdy przewoźnik odpowiada za wykonanie przewozu na całej drodze aż do wydania.

*Artykuł 39***Przewoźnicy podwykonawcy**

1. Jeżeli przewoźnik zlecił przewoźnikowi podwykonawcy w całości lub w części wykonanie przewozu, to niezależnie, czy miał do tego upoważnienie na podstawie umowy przewozu czy nie, odpowiada za wykonanie całego przewozu.
2. Wszelkie postanowienia niniejszych przepisów ujednoliconych dotyczące odpowiedzialności przewoźnika mają zastosowanie do odpowiedzialności przewoźnika podwykonawcy w zakresie wykonanego przez niego przewozu. Jeżeli wytoczono powództwo przeciwko pracownikom i jakimkolwiek innym zatrudnionym, którymi przewoźnik podwykonawca posłużył się przy wykonywaniu przewozu, mają zastosowanie postanowienia art. 48 i 52.
3. Jakiegokolwiek szczególne porozumienie, na mocy którego przewoźnik przyjmuje zobowiązania niewynikające z niniejszych przepisów ujednoliconych albo zrzeka się praw przysługujących przez niniejsze przepisy ujednolicone, ma zastosowanie do przewoźnika podwykonawcy jedynie, gdy wyrazi na nie pisemną zgodę. Niezależnie od zgody przewoźnika podwykonawcy lub jej braku, przewoźnik związany jest postanowieniami tego szczególnego porozumienia.
4. Jeżeli przewoźnik i przewoźnik podwykonawca odpowiadają razem, ich odpowiedzialność jest solidarna.
5. Całkowita kwota odszkodowań należnych od przewoźnika, przewoźnika podwykonawcy oraz ich pracowników i innych zatrudnionych, którymi się oni posługują przy wykonywaniu przewozu, nie może przekraczać maksymalnych kwot odszkodowania przewidzianych w Przepisach ujednoliconych.
6. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie narusza praw do roszczenia zwrotnego powstałego między przewoźnikiem a przewoźnikiem podwykonawcą.

*Artykuł 40***Domniemanie zaginięcia**

1. Osoba uprawniona może, bez dalszych dowodów, uważać sztukę bagażu za zaginioną, jeżeli jej nie wydano lub nie przygotowano do wydania w ciągu czternastu dni od chwili zażądania jej wydania stosownie do art. 22 ust. 3.
2. Jeżeli sztuka bagażu, uznana za zaginioną, zostanie odnaleziona w ciągu roku od zażądania jej wydania, przewoźnik jest obowiązany zawiadomić o tym osobę uprawnioną, jeżeli miejsce jej zamieszkania jest znane lub jeżeli można je ustalić.

3. W ciągu trzydziestu dni po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w ust. 2, osoba uprawniona może zażądać, aby wydano jej bagaż. W tym wypadku opłaca ona koszty przewozu bagażu od miejsca nadania do miejsca, w którym ma nastąpić wydanie, i zwraca otrzymane odszkodowanie, po potrąceniu kosztów objętych tym odszkodowaniem. Osoba uprawniona zachowuje jednak prawo do odszkodowania z tytułu opóźnionego wydania, przewidziane w art. 43.

4. Jeżeli odnalezionej sztuki bagażu nie zażądano w terminie przewidzianym w ust. 3 lub jeżeli odnaleziono ją dopiero po upływie roku od zażądania jej wydania, przewoźnik rozporządza nią według ustaw i przepisów miejsca, w którym sztuka bagażu się znajduje.

Artykuł 41

Odszkodowanie w razie zaginięcia bagażu

1. Przewoźnik jest zobowiązany zapłacić za całkowite lub częściowe zaginięcie bagażu, bez dalszego odszkodowania:
 - a) jeżeli udowodniono wysokość szkody, odszkodowanie równe wysokości szkody, najwyżej jednak 80 jednostek obrachunkowych za brakujący kilogram masy brutto lub 1 200 jednostek obrachunkowych za sztukę bagażu;
 - b) jeżeli nie udowodniono wysokości szkody, kwotę zryczałtowaną, licząc po 20 jednostek obrachunkowych za brakujący kilogram masy brutto lub 300 jednostek obrachunkowych za sztukę bagażu.

Rodzaj odszkodowania za brakujący kilogram lub sztukę bagażu ustalają ogólne warunki przewozu.

2. Przewoźnik zwraca ponadto opłatę za przewóz bagażu, opłaty celne i akcyzowe oraz inne kwoty zapłacone przy przewozie zagubionej sztuki bagażu.

Artykuł 42

Odszkodowanie w razie uszkodzenia bagażu

1. W razie uszkodzenia bagażu przewoźnik obowiązany jest zapłacić, bez dalszego odszkodowania, kwotę, która odpowiada obniżeniu się wartości bagażu.
2. Odszkodowanie nie może jednak przewyższać:
 - a) jeżeli cały bagaż doznał obniżenia wartości wskutek uszkodzenia — kwoty, którą należałoby zapłacić w razie całkowitego zaginięcia;
 - b) jeżeli tylko część bagażu doznała obniżenia wartości wskutek uszkodzenia — kwoty, którą należałoby zapłacić w razie zaginięcia części, która doznała obniżenia wartości.

Artykuł 43

Odszkodowanie za opóźnienie w wydaniu bagażu

1. W razie opóźnienia w wydaniu przesyłki bagażowej przewoźnik jest obowiązany zapłacić za każde rozpoczęte 24 godziny, licząc od chwili zażądania wydania, najwyżej jednak za 14 dni:
 - a) jeżeli osoba uprawniona udowodni, że wskutek opóźnienia powstała szkoda łącznie z uszkodzeniem bagażu, odszkodowanie w wysokości szkody, które nie może przekraczać 0,80 jednostki obrachunkowej za kilogram masy brutto lub 14 jednostek obrachunkowych za sztukę bagażu wydanego z opóźnieniem;
 - b) jeżeli osoba uprawniona nie udowodni, że wskutek opóźnienia powstała szkoda, odszkodowanie zryczałtowane w wysokości 0,14 jednostki obrachunkowej za kilogram masy brutto lub 2,80 jednostek obrachunkowych za sztukę bagażu wydanego z opóźnieniem.

Rodzaj odszkodowania za kilogram lub sztukę bagażu ustalają ogólne warunki przewozu.

2. Przy zaginięciu całego bagażu nie można płacić odszkodowania zgodnie z postanowieniami ust. 1 obok odszkodowania wynikającego z postanowień art. 41.

3. W razie częściowego zaginięcia bagażu odszkodowanie to płaci się zgodnie z ust. 1 za część niezaginioną.
4. W razie uszkodzenia bagażu, niebędącego następstwem opóźnionego wydania, płaci się odszkodowanie zgodnie z postanowieniami ust. 1, ewentualnie wraz z odszkodowaniem przewidzianym w art. 42.
5. W żadnym wypadku odszkodowanie łączne przewidziane w ust. 1 i odszkodowanie przewidziane w art. 41 i 42 nie może być wyższe niż odszkodowanie, które należałoby zapłacić w razie całkowitego zaginięcia bagażu.

Dział 3

Pojazdy samochodowe

Artykuł 44

Odszkodowanie w razie opóźnienia

1. Jeżeli pojazd samochodowy towarzyszący podróżnemu zostanie z winy przewoźnika z opóźnieniem załadowany lub wydany, przewoźnik płaci odszkodowanie, pod warunkiem że osoba uprawniona udowodni, że w wyniku tego powstała szkoda; przy czym kwota odszkodowania nie może przekraczać wysokości opłaty za przewóz pojazdu.
2. Jeżeli z powodu opóźnienia załadunku z winy przewoźnika osoba uprawniona zrezygnuje z wykonania umowy przewozu, to otrzymuje zwrot zapłaty za przewóz. Jeżeli osoba ta udowodni, że z powodu opóźnienia powstała szkoda, może ona żądać dodatkowo odszkodowania, które nie może przekraczać wysokości opłaty przewozowej.

Artykuł 45

Odszkodowanie w razie zaginięcia bagażu

W razie całkowitego lub częściowego zagubienia pojazdu osoba uprawniona otrzymuje odszkodowanie za udokumentowaną szkodę, obliczone z uwzględnieniem obecnej wartości pojazdu, które nie może przekraczać kwoty 8 000 jednostek obrachunkowych. Przyczepa z ładunkiem lub bez traktowana jest jako pojazd.

Artykuł 46

Odpowiedzialność za inne przedmioty

1. Jeżeli chodzi o przedmioty pozostawione w pojazdach lub znajdujące się w kontenerach-bagażnikach (np. w kontenerach na bagaż lub na narty), przymocowanych do pojazdu, przewoźnik odpowiada tylko za szkody wynikłe z jego winy. Łączna kwota odszkodowania nie może przekraczać 1 400 jednostek obrachunkowych.
2. Jeżeli chodzi o przedmioty przymocowane na zewnątrz pojazdu włącznie z kontenerami-bagażnikami wymienionymi w ust. 1, przewoźnik odpowiada tylko wówczas, jeżeli zostało udowodnione, że szkoda jest wynikiem działania lub zaniechania popełnionego przez przewoźnika albo z zamiarem spowodowania szkody, albo w wyniku niedbalstwa i ze świadomością dopuszczenia powstania szkody.

Artykuł 47

Obowiązujące prawo

Z zastrzeżeniem postanowień niniejszego działu, postanowienia działu 2 dotyczące odpowiedzialności za przesyłki bagażowe stosuje się do pojazdów samochodowych.

ROZDZIAŁ IV

Wspólne postanowienia

Artykuł 48

Utrata prawa do ograniczonej odpowiedzialności

Postanowienia niniejszych Przepisów ujednoliconych oraz przepisy prawa krajowego, które ograniczają wysokość odszkodowania do określonej kwoty nie mają zastosowania, jeżeli zostało udowodnione, że szkoda jest wynikiem działania lub zaniechania popełnionego przez przewoźnika albo z zamiarem spowodowania szkody, albo w wyniku niedbalstwa i ze świadomością dopuszczenia powstania szkody.

*Artykuł 49***Przeliczenie i oprocentowanie odszkodowania**

1. Jeżeli obliczenie odszkodowania wymaga przeliczenia kwot wyrażonych w walutach obcych, przeliczenia dokonuje się według kursu obowiązującego w dniu i w miejscu wypłaty odszkodowania.
2. Osoba uprawniona może żądać odsetek od odszkodowania w wysokości pięciu procent w stosunku rocznym, naliczanych od dnia wniesienia reklamacji przewidzianej w art. 55 lub, jeżeli nie było reklamacji, od dnia wytoczenia powództwa sądowego.
3. Jednakże w stosunku do odszkodowania przysługującego na podstawie art. 27 i 28 odsetki są naliczane od dnia, w którym nastąpiły zdarzenia stanowiące podstawę do ustalenia wysokości odszkodowania, jeżeli dzień ten jest późniejszy od dnia złożenia reklamacji lub od dnia wytoczenia powództwa sądowego.
4. W wypadku przesyłek bagażowych odsetki przysługują, gdy kwota odszkodowania przekracza 16 jednostek obračunkowych na jeden kwit bagażowy.
5. W wypadku przesyłek bagażowych, jeżeli osoba uprawniona nie przekáže przewoźnikowi w wyznaczonym terminie dokumentów niezbędnych do ostatecznego załatwienia reklamacji, bieg odsetek zawiesza się na czas od upływu tego terminu do przekazania dokumentów.

*Artykuł 50***Odpowiedzialność w razie wypadku nuklearnego**

Przewoźnik jest zwolniony od odpowiedzialności ciężącej na nim na podstawie Przepisów ujednoczonych, jeżeli szkoda powstała wskutek wypadku nuklearnego i jeżeli według ustaw i przepisów o odpowiedzialności w dziedzinie energii nuklearnej obowiązujących w danym państwie właściciel urządzenia nuklearnego lub równorzędna mu osoba odpowiada za tę szkodę.

*Artykuł 51***Odpowiedzialność przewoźnika za swoich pracowników**

Przewoźnik odpowiada za swoich pracowników oraz za inne osoby, którymi się posługuje przy wykonywaniu przewozu, jeżeli pracownicy i inne osoby wykonują swoje czynności służbowe. Zarządcy infrastruktury kolejowej, na której odbywa się przewóz, uważani są za pracowników, którymi przewoźnik posługuje się przy wykonywaniu przewozu.

*Artykuł 52***Roszczenia szczególne**

1. We wszystkich wypadkach, w których mają zastosowanie niniejsze przepisy ujednoczone, można wystąpić przeciwko przewoźnikowi z roszczeniem o odszkodowanie bez względu na tytuł, na jakim jest ono oparte, tylko na warunkach i w granicach przewidzianych w niniejszych przepisach.
2. Powyższe postanowienie dotyczy również roszczeń dochodzonych od pracowników przewoźnika i innych osób, za które przewoźnik odpowiada na podstawie art. 51.

TYTUŁ V

ODPOWIEDZIALNOŚĆ PODRÓŻNEGO*Artykuł 53***Szczególne zasady odpowiedzialności**

Podróżny ponosi odpowiedzialność wobec przewoźnika za:

- a) szkody, które wynikły z nieprzestrzegania obowiązków podróżnego:
 1. określonych w art. 10, 14 i 20;

2. określonych w postanowieniach szczególnych dla przewozu pojazdów samochodowych, zawartych w ogólnych warunkach przewozu; lub
3. określonych w Regulaminie międzynarodowego przewozu kolejami towarów niebezpiecznych (RID); albo

b) szkody spowodowane przez przedmioty lub zwierzęta, które podróżny zabrał ze sobą,

o ile nie udowodni on, że szkoda powstała w wyniku okoliczności, których mimo zastosowania nakazanej sytuacji staranności nie mógł uniknąć i których skutkiem nie mógł zapobiec mimo zachowania niezbędnej i oczekiwanej od zdyscyplinowanego podróżnego staranności. Niniejsze postanowienie nie narusza odpowiedzialności przewoźnika przewidzianej w art. 26 i art. 33 ust. 1.

TYTUŁ VI

DOCHODZENIE ROSZCZEŃ

Artykuł 54

Stwierdzenie częściowego zaginięcia lub uszkodzenia bagażu

1. Jeżeli przewoźnik ujawni lub jeżeli przypuszcza albo też jeżeli osoba uprawniona twierdzi, że przewożony przez przewoźnika przedmiot (bagaż, pojazd samochodowy) częściowo zaginął lub został uszkodzony, przewoźnik jest obowiązany niezwłocznie, w miarę możliwości w obecności osoby uprawnionej, stwierdzić protokolem, w zależności od rodzaju szkody, stan przewożonego przedmiotu oraz, jeżeli to możliwe, rozmiar i przyczynę szkody, jak również czas jej powstania.
2. Odpis tego protokołu wydaje się nieodpłatnie osobie uprawnionej.
3. Jeżeli osoba uprawniona nie uznaje stwierdzeń protokołu, może ona zażądać ustalenia stanu bagażu lub pojazdu, jak również przyczyn i rozmiaru szkody, przez rzeczoznawcę powołanego przez obie strony lub przez sąd. Postępowanie to podlega ustawom i przepisom państwa, w którym odbywa się ustalenie szkody.

Artykuł 55

Reklamacje

1. Reklamacje dotyczące odpowiedzialności przewoźnika za śmierć i zranienie podróżnego należy wносить na piśmie do przewoźnika, przeciwko któremu może być wytoczone powództwo sądowe. W razie przewozu stanowiącego przedmiot jednej umowy przewozu wykonywanego przez kolejnych przewoźników reklamacje mogą być również wniesione do pierwszego i ostatniego przewoźnika oraz przewoźnika mającego w kraju stałego zamieszkania lub stałego pobytu osoby uprawnionej siedzibę swojej firmy, jej filię lub agencję, która zawarła umowę przewozu.
2. Pozostałe reklamacje dotyczące umowy przewozu należy wносить na piśmie do przewoźnika, o którym mowa w art. 56 ust. 2 i 3.
3. Dokumenty, które osoba uprawniona pragnie dołączyć do reklamacji, należy przedłożyć w oryginale lub w odpisie, odpowiednio uwierzytelnionym na żądanie przewoźnika. Przy załatwianiu reklamacji przewoźnik może zażądać zwrotu biletu na przejazd lub kwitu bagażowego lub kwitu przewozowego.

Artykuł 56

Przewoźnicy, przeciwko którym mogą być wytoczone powództwa sądowe

1. Powództwo sądowe wynikające z odpowiedzialności przewoźnika za śmierć i zranienie podróżnego może być wytoczone jedynie przeciwko przewoźnikowi odpowiedzialnemu zgodnie z art. 26 ust. 5.
2. Z zastrzeżeniem ust. 4, inne powództwa podróżnych wynikające z umowy przewozu mogą być wytaczane przeciwko pierwszemu lub ostatniemu przewoźnikowi lub przewoźnikowi, który wykonywał tę część przewozu, w czasie której miało miejsce zdarzenie będące przyczyną wytoczenia powództwa.
3. W razie wykonywania przewozów przez kolejnych przewoźników, gdy zgoda przewoźnika zobowiązanego do dostarczenia przesyłki bagażowej lub pojazdu samochodowego jest wpisana do kwitu bagażowego lub kwitu przewozowego, może być także przeciwko niemu wytoczone powództwo sądowe zgodnie z ust. 2, nawet gdy nie otrzymał on bagażu lub nie przyjął pojazdu samochodowego.
4. Powództwo sądowe o zwrot zapłaconej kwoty na podstawie umowy przewozu może być wytoczone przeciwko przewoźnikowi, który pobrał tę kwotę, lub przeciwko przewoźnikowi, na rzecz którego została ona pobrana.

5. Powództwo sądowe może być wytoczone przeciwko innemu przewoźnikowi, niż wskazani w ust. 2 i 4, jeżeli zostało ono wytoczone jako powództwo wzajemne lub w drodze zarzutu w związku z roszczeniem głównym, wynikłym z tej samej umowy przewozu.
6. Jeżeli postanowienia przepisów ujednoczonych stosują się do przewoźnika podwykonawcy, również jemu można wytoczyć powództwo sądowe.
7. Jeżeli powód ma wybór między kilkoma przewoźnikami, jego prawo wyboru wygasa z chwilą wytoczenia powództwa przeciwko jednemu z tych przewoźników. Powyższą zasadę stosuje się, gdy powód ma do wyboru jednego lub kilku przewoźników lub przewoźnika podwykonawcę.

Artykuł 58

Wygaśnięcie roszczeń wynikających z odpowiedzialności za śmierć i zranienie podróżnych

1. Wszelkie roszczenia osoby uprawnionej z tytułu odpowiedzialności przewoźnika za śmierć i zranienie podróżnych wygasają, jeżeli w ciągu dwunastu miesięcy, licząc od chwili uzyskania wiadomości, osoba ta nie zgłosiła wypadku, któremu uległ podróżny, jednemu z przewoźników, do których, zgodnie z art. 55 ust. 1, mogą być składane reklamacje. Jeżeli osoba uprawniona zgłasza wypadek przewoźnikowi ustnie, przewoźnik potwierdza zgłoszenia na piśmie.
2. Roszczenia jednak nie wygasają, jeżeli:
 - a) w terminie przewidzianym w ust. 1 osoba uprawniona zgłosiła reklamację do jednego z przewoźników wymienionych w art. 55 ust. 1;
 - b) w terminie przewidzianym w ust. 1 przewoźnik w inny sposób dowiedział się o wypadku, któremu uległ podróżny;
 - c) wypadek nie został zgłoszony lub został zgłoszony z opóźnieniem na skutek okoliczności niezależnych od osoby uprawnionej;
 - d) osoba uprawniona udowodni, że wypadek zdarzył się z winy przewoźnika.

Artykuł 59

Wygaśnięcie roszczeń wynikających z tytułu umowy o przewozie bagażu

1. Z chwilą wydania bagażu osobie uprawnionej wygasają wszelkie, wynikające z umowy przewozu, roszczenia przeciwko przewoźnikowi z tytułu częściowego zaginięcia, uszkodzenia lub opóźnienia w wydaniu.
2. Roszczenia nie wygasają jednak:
 - a) w razie częściowego zaginięcia lub uszkodzenia, jeżeli:
 1. zaginięcie lub uszkodzenie zostało stwierdzone zgodnie z art. 54 przed odebraniem bagażu przez osobę uprawnioną;
 2. tylko z winy przewoźnika zaniedbano stwierdzenia, którego należało dokonać zgodnie z art. 54;
 - b) w razie szkody niedającej się zauważyć z zewnątrz, a którą stwierdzono po odebraniu bagażu przez osobę uprawnioną, jeżeli ona:
 1. zażąda stwierdzenia szkody zgodnie z art. 54, bezpośrednio po jej ujawnieniu, najpóźniej jednak w ciągu trzech dni po odbiorze bagażu; oraz
 2. udowodni przy tym, że szkoda powstała w czasie między przyjęciem bagażu do przewozu a jego wydaniem;
 - c) w razie przekroczenia terminu wydania, jeżeli osoba uprawniona w ciągu dwudziestu jeden dni skorzystała z przysługujących jej praw wobec jednego z przewoźników wskazanych w art. 56 ust. 3;
 - d) jeżeli osoba uprawniona udowodni, że szkoda powstała z winy przewoźnika.

Artykuł 60

Przedawnienie roszczeń

1. Roszczenia o odszkodowanie wynikające z odpowiedzialności przewoźnika za śmierć i zranienie podróżnego przedawniają się:
 - a) roszczenia podróżnego – po trzech latach, licząc od następnego dnia po dniu, w którym nastąpił wypadek;

b) roszczenia innych osób uprawnionych – po trzech latach, licząc od następnego dnia po dniu, w którym nastąpiła śmierć podróżnego, najpóźniej jednak po pięciu latach, licząc od następnego dnia po dniu, w którym nastąpił wypadek.

2. Inne roszczenia wynikające z umowy przewozu ulegają przedawnieniu po upływie jednego roku. Jednakże termin przedawnienia wynosi dwa lata, jeżeli chodzi o roszczenie dotyczące szkody, która jest wynikiem działania lub zaniechania popełnionego albo z zamiarem spowodowania szkody, albo w wyniku niedbalstwa ze świadomością prawdopodobieństwa dopuszczenia powstania szkody.

3. Przedawnienie, o którym mowa w ust. 2, biegnie dla roszczeń:

a) o odszkodowanie za całkowite zaginięcie: od czternastego dnia po upływie terminu przewidzianego w art. 22 ust. 3;

b) o odszkodowanie za częściowe zaginięcie, uszkodzenie lub opóźnienie w wydaniu: od dnia, w którym nastąpiło wydanie;

c) we wszystkich innych przypadkach dotyczących przewozu podróżnych: od dnia upływu ważności biletu.

Dnia wskazanego jako początek biegu przedawnienia nie wlicza się do tego terminu.

4. Z zastrzeżeniem powyższych postanowień zawieszenie i przerwanie biegu przedawnienia reguluje prawo krajowe.

TYTUŁ VII

WZAJEMNE STOSUNKI MIĘDZY PRZEWOŹNIKAMI

Artykuł 61

Podział opłaty przewozowej

1. Każdy przewoźnik, który pobrał lub powinien pobrać opłaty, jest obowiązany zapłacić uczestniczącym w przewozie przewoźnikom przypadający im udział. Rodzaj i sposób zapłaty regulują umowy między przewoźnikami.

2. Postanowienia art. 6 ust. 3, art. 16 ust. 4 i art. 25 stosuje się do stosunków między kolejnymi przewoźnikami.

Artykuł 62

Prawo do roszczeń zwrotnych

1. Przewoźnikowi, który na podstawie Przepisów ujednoczonych zapłacił odszkodowanie, przysługuje roszczenie zwrotne przeciwko przewoźnikom uczestniczącym w przewozie, zgodnie z następującymi postanowieniami:

a) przewoźnik, który spowodował szkodę, ponosi za nią wyłączną odpowiedzialność;

b) jeżeli szkodę spowodowało kilku przewoźników, każdy z nich ponosi odpowiedzialność za szkodę przez siebie spowodowaną; jeżeli rozróżnienie takie nie jest możliwe, odszkodowanie dzieli się między nich według zasad podanych w lit. c);

c) jeżeli nie można udowodnić, który z przewoźników spowodował szkodę, odszkodowanie dzieli się między wszystkich przewoźników uczestniczących w przewozie, z wyjątkiem tych, którzy udowodnią, że szkoda nie została przez nich spowodowana; podziału dokonuje się proporcjonalnie do udziału w opłacie za przewóz, przypadającego każdemu z przewoźników.

2. W razie niewypłacalności jednego z przewoźników udział przypadający na niego, lecz niezapłacony, dzieli się między wszystkich pozostałych przewoźników uczestniczących w przewozie, proporcjonalnie do przypadającego każdemu z nich udziału w opłacie za przewóz.

Artykuł 63

Postępowanie przy roszczeniach zwrotnych

1. Przewoźnik, przeciwko któremu wystąpiono z roszczeniem zwrotnym, przewidzianym w art. 62, nie może kwestionować zasadności zapłaty dokonanej przez przewoźnika występującego z roszczeniem zwrotnym, jeżeli odszkodowanie ustalone zostało przez sąd po przyzwożeniu go w należyty sposób i po umożliwieniu mu przystąpienia do sporu w charakterze interwenta. Sąd orzekający w sprawie głównej ustala terminy do przyzwożania i interwencji.

2. Przewoźnik występujący z roszczeniem zwrotnym powinien pozwać jednym i tym samym pozwym wszystkich zainteresowanych przewoźników, z którymi nie zawarł ugody, pod rygorem utraty prawa do roszczenia zwrotnego w stosunku do przewoźników, których nie pozwał.

3. Sąd powinien rozstrzygać jednym i tym samym wyrokiem o wszystkich roszczeniach zwrotnych, z którymi wystąpiono.
4. Przewoźnik, który chce skorzystać ze swojego prawa do roszczenia zwrotnego, może wnieść pozew do sądu państwa, na którego terytorium jeden z przewoźników uczestniczących w przewozie ma stałą siedzibę, główną siedzibę, filię lub agencję, za pośrednictwem której została zawarta umowa przewozu.
5. Jeżeli powództwo powinno być wytoczone przeciwko kilku przewoźnikom, przewoźnik występujący jako powód ma prawo wyboru między sądami właściwymi na podstawie ust. 4.
6. Postępowanie przy roszczeniach zwrotnych nie może być włączone do postępowania o odszkodowanie wdrożonego przez osobę uprawnioną z tytułu umowy przewozu.

Artykuł 64

Umowy w sprawie roszczeń zwrotnych

Przewoźnicy mogą w drodze umów między sobą ustalić odchylenia od postanowień art. 61 i 62.

ZAŁĄCZNIK II

MINIMALNY ZAKRES INFORMACJI ZAPEWNIANYCH PRZEZ PRZEDSIĘBIORSTWA KOLEJOWE I PRZEDSIĘBIORSTWA PROWADZĄCE SPRZEDAŻ BILETÓW

Część I: Informacje dostarczane przed podróżą

Ogólne warunki mające zastosowanie do umowy

Rozkłady jazdy i warunki realizacji najszybszej podróży

Rozkłady jazdy i warunki wszystkich dostępnych opłat za przewóz, z zaznaczeniem najniższych opłat za przewóz

Dostępność, warunki dostępu i dostępność na pokładzie udogodnień dla osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się zgodnie z dyrektywą (UE) 2019/882 oraz rozporządzeniami (UE) nr 454/2011 i (UE) nr 1300/2014

Dostępność miejsc na rowery i warunki ich przewozu

Dostępność miejsc siedzących w klasie pierwszej i drugiej oraz w wagonach z miejscami do leżenia i wagonach sypialnych

Zakłócenia i opóźnienia (planowane i w czasie rzeczywistym)

Udogodnienia dostępne w pociągu, w tym Wi-Fi i toalety, oraz usługi świadczone w pociągu, w tym pomoc, której personel udziela pasażerom

Informacje przed zakupem dotyczące tego, czy dany bilet lub dane bilety stanowią wspólny bilet

Procedury odbioru zagubionego bagażu

Procedury wnoszenia skarg

Część II: Informacje dostarczane w trakcie przejazdu

Usługi i udogodnienia dostępne w pociągu, w tym Wi-Fi

Następna stacja

Zakłócenia i opóźnienia (planowane i w czasie rzeczywistym)

Główne możliwości przesiadek

Kwestie bezpieczeństwa i ochrony

Część III: Operacje dotyczące systemów rezerwacji

Wnioski dotyczące dostępności kolejowych usług przewozowych, w tym obowiązujących taryf

Wnioski dotyczące rezerwacji kolejowych usług przewozowych

Wnioski dotyczące częściowego lub całkowitego odwołania rezerwacji

ZAŁĄCZNIK III

MINIMALNE NORMY JAKOŚCI USŁUG

Informacje i bilety

Punktualność połączeń i ogólne zasady dotyczące postępowania w przypadku zakłócenia w świadczeniu usług

Opóźnienia

- (i) całkowite średnie opóźnienie pociągów jako odsetek kursów w danej kategorii przewozów (dalekobieżne, regionalne i miejskie/podmiejskie);
- (ii) odsetek opóźnień spowodowanych okolicznościami, o których mowa w art. 19 ust. 10;
- (iii) odsetek kursów z opóźnieniem w odjeździe pociągu;
- (iv) odsetek kursów z opóźnieniem w przyjeździe pociągu;
 - odsetek opóźnień wynoszących mniej niż 60 minut,
 - odsetek opóźnień wynoszących od 60 do 119 minut,
 - odsetek opóźnień wynoszących co najmniej 120 minut;

Odwołanie usług

- (i) odwołania pociągów jako odsetek kursów w danej kategorii przewozów (międzynarodowe, krajowe dalekobieżne, regionalne i miejskie/podmiejskie);
- (ii) odwołania pociągów jako odsetek kursów w danej kategorii przewozów (międzynarodowe, krajowe dalekobieżne, regionalne i miejskie/podmiejskie) spowodowane okolicznościami, o których mowa w art. 19 ust. 10.

Czystość taboru kolejowego i pomieszczeń stacji (jakość powietrza i regulowanie temperatury w wagonach, higiena urządzeń sanitarnych itp.)

Badanie opinii klientów

Rozpatrywanie skarg, zwroty opłat i odszkodowania za nieprzestrzeganie norm jakości usług

Pomoc świadczona osobom z niepełnosprawnością i osobom o ograniczonej możliwości poruszania się i konsultacje dotyczące tej pomocy z organizacjami przedstawicielskimi oraz, w stosownych przypadkach, przedstawicielami osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej możliwości poruszania się

ZAŁĄCZNIK IV

TABELA KORELACJI

Rozporządzenie (WE) nr 1371/2007	Niniejsze rozporządzenie
art. 1	art. 1
art. 1 lit. a)	art. 1 lit. a)
art. 1 lit. b)	art. 1 lit. b)
—	art. 1 lit. c)
art. 1 lit. c)	art. 1 lit. d)
—	art. 1 lit. e)
art. 1 lit. d)	art. 1 lit. f)
art. 1 lit. e)	art. 1 lit. g)
—	art. 1 lit. h)
art. 1 lit. f)	art. 1 lit. i)
art. 2	art. 2
art. 2 ust. 1	art. 2 ust. 1
art. 2 ust. 2	—
art. 2 ust. 3	—
art. 2 ust. 4	—
art. 2 ust. 5	art. 2 ust. 6 lit. a) i ust. 8
art. 2 ust. 6	art. 2 ust. 6 lit. b)
art. 2 ust. 7	art. 2 ust. 7
—	art. 2 ust. 2
—	art. 2 ust. 3
—	art. 2 ust. 4
—	art. 2 ust. 5
art. 3	art. 3
art. 3 pkt 1	art. 3 pkt 1
art. 3 pkt 2 i 3	—
art. 3 pkt 4	art. 3 pkt 2

Rozporządzenie (WE) nr 1371/2007	Niniejsze rozporządzenie
art. 3 pkt 5	art. 3 pkt 3
art. 3 pkt 6	art. 3 pkt 4
art. 3 pkt 7	art. 3 pkt 5
art. 3 pkt 8	art. 3 pkt 6
—	art. 3 pkt 7
art. 3 pkt 9	art. 3 pkt 8
art. 3 pkt 10	art. 3 pkt 9
—	art. 3 pkt 10
—	art. 3 pkt 11
art. 3 pkt 11	art. 3 pkt 12
—	art. 3 pkt 13
—	art. 3 pkt 14
—	art. 3 pkt 15
—	art. 3 pkt 16
art. 3 pkt 12	art. 3 pkt 17
—	art. 3 pkt 18
art. 3 pkt 13	art. 3 pkt 19
—	art. 3 pkt 20
art. 3 pkt 15	art. 3 pkt 21
—	art. 3 pkt 22
art. 4	art. 4
—	art. 5
art. 5	art. 6
art. 6	art. 7
art. 7	art. 8
art. 8	art. 9
—	art. 10
art. 9	art. 11
—	art. 12

Rozporządzenie (WE) nr 1371/2007	Niniejsze rozporządzenie
art. 11	art. 13
art. 12	art. 14
art. 13	art. 15
art. 14	art. 16
art. 15	art. 17
art. 16	art. 18
—	art. 18 ust. 2, 3, 4, 5, 6 i 7
art. 17 ust. 1	art. 19 ust. 1, 2, 3 i 4
—	art. 19 ust. 5 i 6
art. 17 ust. 2	art. 19 ust. 7
art 17 ust. 3	art. 19 ust. 8
art. 17 ust. 4	art. 19 ust. 9
—	art. 19 ust. 10
art. 18	art. 20
—	art. 20 ust. 6
art. 19	art. 21
art. 20	art. 22
art. 21 ust. 1	—
art. 21 ust. 2	art. 23 ust. 1 lit. g)
art. 22 i 23	art. 23
art. 22 ust. 2	—
art. 24	art. 24
art. 25	art. 25 ust. 1, 2 i 3
—	art. 26
art. 26	art. 27
art. 27	art. 28
—	art. 28 ust. 3
art. 27 ust. 3	art. 28 ust. 4

Rozporządzenie (WE) nr 1371/2007	Niniejsze rozporządzenie
art. 28	art. 29
art. 29	art. 30
art. 30	art. 31
—	art. 32 i 33
art. 31	art. 34
—	art. 34 ust. 1 i 3
art. 32	art. 35
—	art 35 ust. 2
art. 33	—
art. 34	art. 36
art. 35	art. 38
—	art. 37
art. 36	art. 39
—	art. 40
art. 37	art. 41
załącznik I	załącznik I
załącznik II	załącznik II
załącznik III	załącznik III
—	załącznik IV

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2021/783**z dnia 29 kwietnia 2021 r.****ustanawiające Program działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) i uchylające rozporządzenie (UE) nr 1293/2013****(Tekst mający znaczenie dla EOG)**

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 192 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego ⁽¹⁾,

uwzględniając opinię Komitetu Regionów ⁽²⁾,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą ⁽³⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Ustawodawstwo i polityki Unii w zakresie środowiska, klimatu i odpowiednich kwestii energetycznych zapewniły znaczną poprawę stanu środowiska. Główne wyzwania związane ze środowiskiem i klimatem wciąż jednak pozostają aktualne, a zaniechanie działań w tym zakresie będzie miało poważne negatywne skutki dla Unii oraz dobrostanu jej obywateli.
- (2) Program działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE), ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1293/2013 ⁽⁴⁾ na lata 2014–2020, jest najnowszym z wprowadzanej od 1992 r. serii programów Unii wspierających realizację priorytetów ustawodawstwa i polityki w dziedzinie środowiska i klimatu. LIFE został pozytywnie oceniony w ramach niedawnej oceny śródkresowej, która wykazała, że program staje się coraz bardziej skuteczny, wydajny i adekwatny. Realizację programu LIFE 2014–2020 należy zatem kontynuować z pewnymi modyfikacjami, które zostały zidentyfikowane w ocenie śródkresowej oraz późniejszych ocenach. W związku z powyższym należy ustanowić Program działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE (zwany dalej „programem LIFE”) na okres siedmiu lat w celu dostosowania czasu jego trwania do okresu obowiązywania wieloletnich ram finansowych określonych w rozporządzeniu Rady (UE, Euratom) 2020/2093 ⁽⁵⁾.
- (3) Dążąc do osiągnięcia celów i wartości docelowych Unii określonych w ustawodawstwie, polityce, planach – w szczególności celów określonych w komunikacie Komisji z dnia 11 grudnia 2019 r. w sprawie Europejskiego Zielonego Ładu (zwanym dalej „Europejskim Zielonym Ładem”) – zobowiązaniach międzynarodowych Unii w zakresie środowiska, klimatu i odpowiednich kwestii energetycznych program LIFE powinien przyczynić się do sprawiedliwej transformacji w kierunku zrównoważonej, energooszczędnej, opartej na energii ze źródeł odnawialnych, neutralnej dla klimatu i odpornej na zmiany klimatu gospodarki o obiegu zamkniętym, ochrony, odbudowy i poprawy jakości środowiska, w tym powietrza, wody i gleby, oraz zdrowia, a także do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, także poprzez wspieranie wdrażania sieci Natura 2000 i zarządzania

⁽¹⁾ Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 226.

⁽²⁾ Dz.U. C 461 z 21.12.2018, s. 156.

⁽³⁾ Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 17 kwietnia 2019 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz stanowisko Rady w pierwszym czytaniu z dnia 16 marca 2021 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym). Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 26 kwietnia 2021 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

⁽⁴⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1293/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia programu działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) i uchylające rozporządzenie (WE) nr 614/2007 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 185).

⁽⁵⁾ Rozporządzenie Rady (UE, Euratom) 2020/2093 z dnia 17 grudnia 2020 r. określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027 (Dz.U. L 433I z 22.12.2020, s. 11).

nią oraz zwalczanie degradacji ekosystemów, w drodze bezpośrednich interwencji albo działania na rzecz włączenia tych celów do innych polityk. Program LIFE powinien także przyczynić się do realizacji ogólnych programów działania przyjętych zgodnie z art. 192 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), takich jak 7. program działań w zakresie środowiska ⁽⁶⁾ i wszelkie kolejne unijne programy działań w zakresie środowiska.

- (4) Unia z zaangażowaniem kształtuje swoją kompleksową odpowiedź na cele zrównoważonego rozwoju Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 Organizacji Narodów Zjednoczonych, w których podkreślono nierozdzielny związek między zarządzaniem zasobami naturalnymi w celu zapewnienia ich długoterminowej dostępności a usługami ekosystemowymi, i ich związkiem zarówno ze zdrowiem ludzi, jak i zrównoważonym wzrostem gospodarczym sprzyjającym włączeniu społecznemu. W tym kontekście program LIFE powinien odzwierciedlać zasady solidarności wnosząc jednocześnie istotny wkład zarówno w rozwój gospodarczy, jak i w spójność społeczną.
- (5) Aby promować zrównoważony rozwój, przy określaniu i wdrażaniu wszystkich strategii politycznych i działań Unii należy uwzględnić wymogi ochrony środowiska i klimatu. Należy zatem wspierać synergie i komplementarność z innymi unijnymi programami finansowania, między innymi przez ułatwianie finansowania działań, które uzupełniają strategiczne projekty zintegrowane i strategiczne projekty przyrodnicze, a także wspierają upowszechnianie i powielanie rozwiązań opracowanych w ramach programu LIFE. Aby wyeliminować ryzyko podwójnego finansowania niezbędna jest koordynacja. Komisja i państwa członkowskie powinny podjąć kroki w celu uniknięcia nakładania się obowiązków administracyjnych i obciążenia administracyjnego beneficjentów projektów, wynikających ze zobowiązań sprawozdawczych w zakresie różnych instrumentów finansowych.
- (6) Program LIFE powinien przyczynić się do zrównoważonego rozwoju i osiągnięcia celów i wartości docelowych określonych w ustawodawstwie, strategiach, planach i zobowiązaniach międzynarodowych Unii w zakresie środowiska, klimatu i odpowiednich kwestii energetycznych, w szczególności w odniesieniu do Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 Organizacji Narodów Zjednoczonych, Konwencji o różnorodności biologicznej ⁽⁷⁾ i porozumieniu paryskim przyjętym w ramach Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu ⁽⁸⁾ (zwanym dalej „porozumieniem klimatycznym z Paryża”) oraz, między innymi, Konwencji o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska ⁽⁹⁾ (zwanej dalej „konwencją z Aarhus”) opracowanej przez Europejską Komisję Gospodarczą ONZ (EKG ONZ), Konwencji w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości opracowanej przez EKG ONZ, oenzetowskiej Konwencji bazylejskiej o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych, oenzetowskiej konwencji rotterdamskiej w sprawie procedury zgody po uprzednim poinformowaniu w międzynarodowym handlu niektórymi niebezpiecznymi substancjami chemicznymi i pestycydami oraz oenzetowskiej Konwencji sztokholmskiej w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych.
- (7) Unia przywiązuje dużą wagę do trwałości wyników projektów finansowanych przez program LIFE i zdolności do zabezpieczenia i utrzymania tych wyników po realizacji projektu, między innymi przez kontynuację projektów lub przez powielanie lub transfer rezultatów.
- (8) Do spełnienia zobowiązań Unii wynikających z porozumienia klimatycznego z Paryża konieczne jest przekształcenie Unii w zrównoważone społeczeństwo funkcjonujące w gospodarce o obiegu zamkniętym, energooszczędne, wykorzystujące energię ze źródeł odnawialnych, neutralne dla klimatu i odporne na zmianę klimatu. Takie przekształcenie wymaga z kolei podejmowania działań – ze szczególnym uwzględnieniem sektorów, które w największym stopniu przyczyniają się do obecnych poziomów emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń – propagujących efektywność energetyczną i energię ze źródeł odnawialnych, a także wnoszących wkład w realizację ram polityki klimatyczno-energetycznej na okres do 2030 r. i zintegrowanych krajowych planów państw członkowskich w dziedzinie energii i klimatu, a także w realizację unijnej długoterminowej strategii w dziedzinie klimatu i energii, zgodnie z celami długoterminowymi zapisanymi w porozumieniu klimatycznym z Paryża. Program LIFE powinien również obejmować środki przyczyniające się do realizacji unijnej polityki przystosowania się do zmiany klimatu w celu zmniejszenia wrażliwości na niekorzystne skutki zmiany klimatu.

⁽⁶⁾ Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1386/2013/UE z dnia 20 listopada 2013 r. w sprawie ogólnego unijnego programu działań w zakresie środowiska do 2020 r. „Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety” (Dz.U. L 354 z 28.12.2013, s. 171).

⁽⁷⁾ Decyzja Rady 93/626/EWG z dnia 25 października 1993 r. dotycząca zawarcia Konwencji o różnorodności biologicznej (Dz.U. L 309 z 13.12.1993, s. 1).

⁽⁸⁾ Dz.U. L 282 z 19.10.2016, s. 4.

⁽⁹⁾ Dz.U. L 124 z 17.5.2005, s. 4.

- (9) Projekty w ramach podprogramu „Przejsie na czystą energie” programu LIFE powinny skupiac sie na budowaniu potencjalu i rozpowszechnianiu wiedzy, umiejetnosci i innowacyjnych technik, metod i rozwiazan sluzacych osiagnieciu celow ustawodawstwa i polityk Unii w zakresie przechodzenia na energie ze zrodel odnawialnych i wiksza efektywnosc energetyczna. Takie budowanie potencjalu i rozpowszechnianie sa zazwyczaj dzialaniami koordynacyjnymi i wspierajacymi o wysokiej wartosci dodanej na poziomie Unii, ktore maja na celu zniesienie barier rynkowych utrudniajacych spoleczno-gospodarcze przejście na zrównoważoną energię i obejmują głównie podmioty małe i średniej wielkości, jak również wiele podmiotów, w tym lokalnych i regionalnych organów publicznych oraz organizacji nienastawionych na zysk. Takie dzialania przynoszą wiele dodatkowych korzyści, takich jak walka z ubóstwem energetycznym, poprawa jakości powietrza w pomieszczeniach, redukcja lokalnych zanieczyszczeń dzięki poprawie efektywności energetycznej oraz zwiększeniu wykorzystania rozproszonych odnawialnych źródeł energii, a także przyczynianie się do pozytywnych lokalnych skutków gospodarczych i zwiększenia wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu.
- (10) Aby przyczynić się do łagodzenia zmiany klimatu i realizacji międzynarodowych zobowiązań Unii w odniesieniu do dekarbonizacji, należy przyspieszyć transformację sektora energii. Do podprogramu „Przejsie na czystą energie” programu LIFE powinny zostać włączone dzialania na rzecz budowania potencjalu wspierające efektywnosc energetyczna i energie ze zrodel odnawialnych, finansowane do 2020 r. w ramach programu „Horyzont 2020”⁽¹⁰⁾ ponieważ ich celem nie jest finansowanie doskonałości i generowanie innowacji, lecz ułatwienie upowszechniania dostępnych już technologii w zakresie energii ze źródeł odnawialnych i efektywności energetycznej, które przyczynią się do łagodzenia zmiany klimatu. Program LIFE powinien angażować wszystkie zainteresowane strony i sektory biorące udział w przechodzeniu na czystą energię. Włączenie do programu LIFE takich dzialań na rzecz budowania potencjalu stwarza możliwości wytworzenia synergii między podprogramami i zwiększa ogólną spójność unijnego finansowania. Należy zatem gromadzić i rozpowszechniać dane dotyczące upowszechniania istniejących rozwiązań w zakresie badań naukowych i innowacji w projektach programu LIFE, w tym dane pochodzące z programu „Horyzont Europa” ustanowionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/695⁽¹¹⁾ (zwanego dalej „programem »Horyzont Europa«”) i poprzedzających go programów.
- (11) W ocenie skutków towarzyszących wnioskowi Komisji w sprawie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2008⁽¹²⁾, która zmieniła dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE⁽¹³⁾ stwierdzono, że realizacja unijnych celów w dziedzinie energii na 2030 r. będzie wymagała dodatkowych inwestycji w wysokości 177 mld EUR rocznie w okresie od 2021 do 2030. Największe braki odnoszą się do inwestycji w dekarbonizację budynków w celu zwiększenia efektywności energetycznej i użycia małoskalowych odnawialnych źródeł energii, w przypadku których kapitał powinien być kierowany w stronę projektów o wysoce rozproszonym charakterze. Jednym z celów podprogramu „Przejsie na czystą energie”, który obejmuje efektywnosc energetyczna i szybkie wprowadzanie energii ze zrodel odnawialnych, jest budowanie potencjalu w zakresie tworzenia i agregacji takich projektów, co pomaga jednocześnie w absorpcji środków z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych oraz pełnieniu roli katalizatora dla inwestycji w energie ze zrodel odnawialnych i efektywnosc energetyczna, w tym z wykorzystaniem instrumentów finansowych przewidzianych w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/523⁽¹⁴⁾.
- (12) Program LIFE jest jedynym programem ukierunkowanym konkretnie na dzialania na rzecz srodowiska i na rzecz klimatu, w związku z czym odgrywa kluczową rolę we wspieraniu wdrażania ustawodawstwa i polityk Unii w tych obszarach.
- (13) Dzięki synergii z programem „Horyzont Europa”, podczas procesu strategicznego planowania badań i innowacji w ramach tego programu łatwiejsze powinno być zidentyfikowanie i ustalenie potrzeb w zakresie badań i innowacji w odniesieniu do podejmowania wyzwań w zakresie srodowiska, klimatu i energii w Unii. Program LIFE powinien

⁽¹⁰⁾ Decyzja Rady 2013/743/UE z dnia 3 grudnia 2013 r. ustanawiająca program szczegółowy wdrażający program „Horyzont 2020” – program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji (2014–2020) i uchylająca decyzje 2006/971/WE, 2006/972/WE, 2006/973/WE, 2006/974/WE i 2006/975/WE (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 965).

⁽¹¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/695 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” oraz zasady uczestnictwa i upowszechniania obowiązujące w tym programie oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1290/2013 i (UE) nr 1291/2013 (Dz.U. L 170 z 12.5.2021, p. 1).

⁽¹²⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2002 z dnia 11 grudnia 2018 r. zmieniająca dyrektywę 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej (Dz.U. L 328 z 21.12.2018, s. 210).

⁽¹³⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylenia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE (Dz.U. L 315 z 14.11.2012, s. 1).

⁽¹⁴⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/523 z dnia 24 marca 2021 r. ustanawiające Program InvestEU i zmieniające rozporządzenie (UE) 2015/2017 (Dz.U. L 107 z 26.3.2021, s. 30).

nadal pełnić rolę katalizatora we wdrażaniu ustawodawstwa i polityk Unii w zakresie środowiska, klimatu i odpowiednich kwestii energetycznych, w tym poprzez uwzględnianie i stosowanie wyników badań i innowacji realizowanych w ramach programu „Horyzont Europa” oraz pomoc we wprowadzaniu ich na większą skalę, jeżeli mogą one pomóc rozwiązać problemy związane ze środowiskiem, klimatem lub transformacją energetyczną. Europejska Rada ds. Innowacji w ramach programu „Horyzont Europa” może zapewnić wsparcie w zintensyfikowaniu rozwoju i komercjalizacji nowych przełomowych rozwiązań, które mogą pojawić się w wyniku realizacji projektów LIFE. Podobnie uwzględnić należy synergie z funduszem innowacyjnym w ramach systemu handlu uprawnieniami do emisji, ustanowionym na mocy dyrektywy 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (15).

- (14) Działanie, które otrzymało wkład z programu LIFE, powinno móc również otrzymywać wkład z innych programów unijnych, pod warunkiem że takie wkłady nie pokrywają tych samych kosztów. Działania, które otrzymują finansowanie skumulowane z różnych programów unijnych powinny być poddawane tylko jednemu audytowi i w taki sposób, aby obejmował on wszystkie przedmiotowe programy unijne oraz mające do nich zastosowanie przepisy.
- (15) W komunikacie Komisji z dnia 3 lutego 2017 r. pt. „Przegląd wdrażania polityki ochrony środowiska UE – Wspólne wyzwania i jak łączyć wysiłki by uzyskiwać lepsze wyniki” stwierdzono, że należy poczynić znaczny postęp, aby przyspieszyć wdrażanie unijnego dorobku prawnego w obszarze środowiska i w większym stopniu włączać cele środowiskowe i klimatyczne do innych polityk i integrować je z tymi politykami. Program LIFE powinien zatem pełnić rolę katalizatora w podejmowaniu systemowych wyzwań horyzontalnych, a także usuwaniu podstawowych przyczyn niedociągnięć we wdrażaniu, które zidentyfikowano w przeglądzie wdrażania polityki ochrony środowiska, oraz w osiąganiu wymaganych postępów poprzez opracowywanie, testowanie i powielanie nowych podejść; wspieranie tworzenia, monitorowania i przeglądu polityki; usprawnianie zarządzania w dziedzinach środowiska, zmiany klimatu oraz pokrewnych dziedzinach związanych z transformacją energetyczną, w tym przez zwiększanie zaangażowania zainteresowanych stron na wszystkich poziomach, budowanie potencjału, działania komunikacyjne i kampanie informacyjne; uruchamianie inwestycji pochodzących z unijnych programów inwestycyjnych lub innych źródeł finansowania oraz poprzez wspieranie działań mających na celu pokonywanie różnych przeszkód w skutecznej realizacji kluczowych planów wymaganych w ustawodawstwie dotyczącym ochrony środowiska.
- (16) Zatrzymanie i odwrócenie procesu utraty różnorodności biologicznej oraz degradacji ekosystemów, także w ekosystemach morskich, wymaga wsparcia na rzecz opracowywania, wdrażania, egzekwowania i oceny odpowiedniego ustawodawstwa i polityki Unii, w tym komunikatu Komisji z dnia 20 maja 2020 r. dotyczącego unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 – Przywracanie przyrody do naszego życia, dyrektywy Rady 92/43/EWG (16), dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE (17) oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 (18), w szczególności poprzez stworzenie bazy wiedzy na potrzeby tworzenia i wdrażania polityki oraz poprzez opracowywanie, testowanie, demonstrowanie i stosowanie najlepszych praktyk i rozwiązań, takich jak skuteczne zarządzanie, na małą skalę lub w formie dostosowanej do konkretnych uwarunkowań lokalnych, regionalnych lub krajowych, w tym zintegrowanych podejść do realizacji priorytetowych ram działań przyjętych zgodnie z dyrektywą 92/43/EWG. Niniejsze rozporządzenie powinno przyczynić się do włączenia działań na rzecz różnorodności biologicznej do głównego nurtu polityki Unii oraz do osiągnięcia ogólnego celu zakładającego przeznaczenie 7,5 % rocznych wydatków w ramach wieloletnich ram finansowych na cele związane z różnorodnością biologiczną w 2024 r. oraz 10 % rocznych wydatków w ramach wieloletnich ram finansowych na cele związane z różnorodnością biologiczną w 2026 r. i 2027 r., przy uwzględnieniu istniejącego nakładania się na siebie celów w zakresie klimatu i różnorodności biologicznej.

Aby wypełnić swoje obowiązki sprawozdawcze wynikające z Konwencji o różnorodności biologicznej, Unia i państwa członkowskie powinny śledzić swoje wydatki związane z różnorodnością biologiczną. Należy również spełnić wymogi dotyczące śledzenia wydatków określone w innych odnośnych przepisach Unii. Unijne wydatki związane z różnorodnością biologiczną powinny być mierzone zgodnie ze skuteczną, przejrzystą i kompleksową metodyką

(15) Dyrektywa 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 2003 r. ustanawiająca system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych w Unii oraz zmieniająca dyrektywę Rady 96/61/WE (Dz.U. L 275 z 25.10.2003, s. 32).

(16) Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. L 206 z 22.7.1992, s. 7).

(17) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.U. L 20 z 26.1.2010, s. 7).

(18) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych (Dz.U. L 317 z 4.11.2014, s. 35).

określoną przez Komisję, we współpracy z Parlamentem Europejskim i Radą, o której to metodyce mowa w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 16 grudnia 2020 r. między Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej i Komisją Europejską w sprawie dyscypliny budżetowej, współpracy w kwestiach budżetowych i należytego zarządzania finansami oraz w sprawie nowych zasobów własnych, w tym również harmonogramu wprowadzania nowych zasobów własnych⁽¹⁹⁾.

- (17) Z niedawnych ocen i przeglądów, w tym przeglądu śródkresowego unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r. i oceny adekwatności ustawodawstwa dotyczącego przyrody, wynika, że jedną z głównych przyczyn, dla których nie wdrożono w wystarczającym stopniu ustawodawstwa Unii w dziedzinie przyrody oraz strategii ochrony różnorodności biologicznej, jest brak odpowiedniego finansowania.

Główne unijne instrumenty finansowania, w tym Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013⁽²⁰⁾ (zwany dalej „Europejskim Funduszem Rozwoju Regionalnego”) i Fundusz Spójności, ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1300/2013⁽²¹⁾ (zwany dalej „Funduszem Spójności”), Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013⁽²²⁾ (zwany dalej „Europejskim Funduszem Rolnym na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich”) oraz Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury, ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury oraz uchylającym rozporządzenie (UE) nr 508/2014 (zwany dalej „Europejskim Funduszem Morskim, Rybackim i Akwakultury”), mogłyby znacząco przyczynić się do zaspokojenia tych potrzeb, pełniąc rolę uzupełniającą. Program LIFE mógłby dodatkowo poprawić skuteczność włączania celów środowiskowych i klimatycznych do innych polityk dzięki strategicznym projektom przyrodniczym poświęconym pełnieniu roli katalizatora we wdrażaniu ustawodawstwa i polityk Unii w dziedzinie przyrody i różnorodności biologicznej, w tym działaniom określonym w priorytetowych ramach działań przyjętych zgodnie z dyrektywą 92/43/EWG. Strategiczne projekty przyrodnicze powinny wspierać programy działań podejmowane w państwach członkowskich mające na celu włączanie odnośnych celów w zakresie przyrody i różnorodności biologicznej do innych polityk i programów finansowania, zapewniając tym samym uruchomienie odpowiednich funduszy na realizację tych polityk.

W ramach strategicznego planu dotyczącego wspólnej polityki rolnej państwa członkowskie powinny mieć możliwość podjęcia decyzji o wykorzystaniu pewnej części przydziału środków z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w celu pozyskania wsparcia dla działań uzupełniających strategiczne projekty przyrodnicze określone w niniejszym rozporządzeniu.

- (18) Propagowanie gospodarki o obiegu zamkniętym i zasobooszczędności wymaga zmiany w sposobie projektowania, produkcji, konsumpcji, naprawy, ponownego używania, recyklingu i unieszkodliwiania materiałów i produktów, w tym tworzyw sztucznych, oraz położenia nacisku na cały cykl życia produktów. Program LIFE powinien przyczynić się do przejścia na model gospodarki o obiegu zamkniętym dzięki wsparciu finansowemu skierowanemu do różnych podmiotów takich jak przedsiębiorstwa, organy publiczne i konsumenci, w szczególności poprzez stosowanie, rozwijanie i powielanie najlepszych technologii, praktyk i rozwiązań dostosowanych do konkretnych uwarunkowań lokalnych, regionalnych lub krajowych, w tym poprzez zintegrowane podejścia do stosowania hierarchii postępowania z odpadami oraz wdrażanie planów gospodarowania odpadami i zapobiegania powstawaniu odpadów. Poprzez wsparcie realizacji komunikatu Komisji z dnia 16 stycznia 2018 r. w sprawie europejskiej strategii na rzecz tworzyw sztucznych w gospodarce o obiegu zamkniętym możliwe byłoby podjęcie działań w celu rozwiązania w szczególności problemu odpadów morskich.
- (19) Wysoki poziom ochrony środowiska ma zasadnicze znaczenie dla zdrowia i dobrostanu obywateli Unii. Program LIFE powinien wspierać cele Unii dotyczące produkcji i stosowania chemikaliów w sposób prowadzący do minimalizacji poważnych negatywnych skutków dla zdrowia ludzi i dla środowiska z myślą o osiągnięciu celu

⁽¹⁹⁾ Dz.U. L 433 I z 22.12.2020, s. 28.

⁽²⁰⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia oraz w sprawie uchylecia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 289).

⁽²¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1300/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1084/2006 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 281).

⁽²²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 487).

nietoksycznego środowiska w Unii. Program LIFE powinien wspierać również działania ułatwiające wdrożenie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/49/WE⁽²³⁾ w celu osiągnięcia takich poziomów hałasu, które nie powodują poważnych negatywnych skutków ani zagrożeń dla zdrowia ludzi.

- (20) Długoterminowym celem Unii w odniesieniu do polityki dotyczącej powietrza jest osiągnięcie takich poziomów jakości powietrza, które nie powodują poważnych negatywnych skutków ani zagrożeń dla zdrowia ludzi i dla środowiska, a przy tym zwiększają synergię między poprawą jakości powietrza a redukcją emisji gazów cieplarnianych. Świadomość społeczna na temat zanieczyszczenia powietrza jest wysoka, a obywatele oczekują od władz podjęcia działań, zwłaszcza na obszarach, na których ludność i ekosystemy są narażone na wysoki poziom zanieczyszczeń powietrza. W dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2284⁽²⁴⁾ podkreślono rolę, jaką finansowanie unijne może odegrać w osiągnięciu celów związanych z czystym powietrzem. W związku z tym w ramach programu LIFE należy wspierać projekty, w tym strategiczne projekty zintegrowane, które mają potencjał pozyskania środków publicznych i prywatnych, aby stały się przykładami najlepszych praktyk i pełniły rolę katalizatora we wdrażaniu planów i ustawodawstwa dotyczących jakości powietrza, na poziomie lokalnym, regionalnym, międzyregionalnym, krajowym i ponadnarodowym.
- (21) W dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/60/WE⁽²⁵⁾ ustanowiono ramy ochrony unijnych wód powierzchniowych, wód przybrzeżnych, wód przejściowych i wód podziemnych. Cele tej dyrektywy byłyby wspierane poprzez skuteczniejszą realizację oraz lepsze włączanie celów polityki wodnej do innych obszarów polityki. W związku z tym program LIFE powinien wspierać projekty, które przyczyniają się do skutecznego wdrożenia dyrektywy 2000/60/WE oraz innych odpowiednich przepisów unijnych dotyczących wody, sprzyjających osiągnięciu dobrego stanu wód w Unii poprzez stosowanie, opracowywanie i powielanie najlepszych praktyk, jak również poprzez uruchamianie działań uzupełniających w ramach innych unijnych programów lub źródeł finansowania.
- (22) Ochrona i odbudowa środowiska morskiego jest jednym z ogólnych celów unijnej polityki ochrony środowiska. W ramach programu LIFE należy wspierać następujące działania: zarządzanie różnorodnością biologiczną i ekosystemami morskimi, ich ochronę, odbudowę i monitorowanie, w szczególności na obszarach morskich Natura 2000, oraz ochronę gatunków zgodnie z priorytetowymi ramami działań przyjętymi zgodnie z dyrektywą 92/43/EWG; dążenie do osiągnięcia dobrego stanu środowiska zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE⁽²⁶⁾; działania na rzecz czystych i zdrowych mórz; realizację komunikatu Komisji z dnia 16 stycznia 2018 r. w sprawie europejskiej strategii na rzecz tworzyw sztucznych w gospodarce o obiegu zamkniętym, w szczególności w celu rozwiązania problemu zagubionych narzędzi połowowych i odpadów morskich; oraz propagowanie zaangażowania Unii w międzynarodowe zarządzanie oceanami, które jest niezbędne do osiągnięcia celów Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 Organizacji Narodów Zjednoczonych i do tego, by zagwarantować przyszłym pokoleniom zdrowe oceany. Strategiczne projekty zintegrowane i strategiczne projekty przyrodnicze w ramach programu LIFE powinny obejmować odpowiednie działania mające na celu ochronę środowiska morskiego.
- (23) Usprawnienie zarządzania w dziedzinach dotyczących środowiska, zmiany klimatu oraz pokrewnych dziedzinach związanych z transformacją energetyczną wymaga udziału społeczeństwa obywatelskiego poprzez podnoszenie świadomości społecznej, w tym za pomocą strategii komunikacyjnej, która uwzględnia nowe media i sieci społecznościowe, zaangażowania konsumentów oraz zwiększenia zaangażowania zainteresowanych stron, w tym organizacji pozarządowych, w konsultacjach i realizacji odnośnych polityk na wszystkich poziomach. W ramach programu LIFE należy zatem wspierać szerokie spektrum organizacji pozarządowych oraz sieci podmiotów nienastawionych na zys, które realizują cel leżący w ogólnym interesie Unii i są aktywne przede wszystkim w obszarze działań na rzecz środowiska lub klimatu, poprzez przyznawanie – w sposób konkurencyjny i przejrzysty – dotacji na działalność, aby pomóc takim organizacjom pozarządowym, sieciom i podmiotom we wnoszeniu rzeczywistego wkładu w politykę Unii oraz budować i wzmacniać ich potencjał, tak by stawały się efektywniejszymi partnerami.

⁽²³⁾ Dyrektywa 2002/49/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 czerwca 2002 r. odnosząca się do oceny i zarządzania poziomem hałasu w środowisku (Dz.U. L 189 z 18.7.2002, s. 12).

⁽²⁴⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2284 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchylecia dyrektywy 2001/81/WE (Dz.U. L 344 z 17.12.2016, s. 1).

⁽²⁵⁾ Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U. L 327 z 22.12.2000, s. 1).

⁽²⁶⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej) (Dz.U. L 164 z 25.6.2008, s. 19).

- (24) Usprawnienie zarządzania na wszystkich poziomach powinno być przekrojowym celem wszystkich podprogramów programu LIFE, a jednocześnie w ramach programu LIFE należy wspierać rozwój, wdrażanie, egzekwowanie oraz przestrzeganie dorobku prawnego w obszarze środowiska i klimatu, w szczególności ustawodawstwa horyzontalnego dotyczącego zarządzania środowiskiem, w tym ustawodawstwa wdrażającego konwencję z Aarhus.
- (25) W ramach programu LIFE należy przygotować podmioty działające na rynku do przejścia na zrównoważoną, energooszczędną, opartą na energii ze źródeł odnawialnych, neutralną dla klimatu i odporną na zmianę klimatu gospodarkę o obiegu zamkniętym, a także wspierać te podmioty w tym zakresie, poprzez testowanie nowych możliwości rynkowych, podnoszenie umiejętności zawodowych, ułatwianie konsumentom dostępu do zrównoważonych produktów i usług, zaangażowanie i wzmocnienie pozycji osób wpływających na decyzje konsumentów oraz testowanie nowych metod dostosowywania istniejących procesów i otoczenia biznesowego. Aby wspierać szerszą absorpcję rynkową zrównoważonych rozwiązań, należy zwiększać ich akceptację wśród ogółu społeczeństwa i sprzyjać zaangażowaniu konsumentów.
- (26) Program LIFE ma wspierać prezentowanie technik, podejść i najlepszych praktyk, które mogą być powielane i stosowane na większą skalę. Innowacyjne rozwiązania przyczyniłyby się do poprawy efektywności środowiskowej i zrównoważoności, w szczególności do rozwoju zrównoważonych praktyk rolniczych na obszarach podejmujących działania w dziedzinie klimatu, wody, gleby, różnorodności biologicznej i odpadów. Należy w związku z tym uwypuklić synergię z innymi programami i politykami, takimi jak europejskie partnerstwo innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa oraz unijny system ekozarządzania i audytu.
- (27) Na poziomie Unii duże inwestycje w działania na rzecz środowiska i klimatu są finansowane przede wszystkim przez główne unijne programy finansowania. W związku z tym należy zintensyfikować starania na rzecz włączania celów środowiskowych i klimatycznych do innych polityk w celu zapewnienia, by działania podejmowane w ramach innych programów finansowania unijnego uwzględniały zasadę zrównoważonego rozwoju oraz nie przyczyniały się do utraty różnorodności biologicznej, zmian klimatu i były na te zmiany odporne oraz w celu zapewnienia, by do wszystkich instrumentów Unii włączano gwarancje na rzecz zrównoważonego rozwoju. Pełniąc rolę katalizatora, strategiczne projekty zintegrowane oraz strategiczne projekty przyrodnicze, które zostaną opracowane w ramach programu LIFE, powinny zwiększać możliwości pozyskiwania środków w ramach tych programów finansowania oraz innych źródeł finansowania, takich jak fundusze krajowe, oraz tworzyć synergie.
- (28) Powodzenie strategicznych projektów przyrodniczych oraz strategicznych projektów zintegrowanych zależy od ścisłej współpracy między władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi oraz podmiotami niepaństwowymi, których dotyczą cele programu LIFE. Należy zatem stosować zasady przejrzystości i upubliczniania w odniesieniu do decyzji dotyczących opracowywania, realizacji, oceny i monitorowania projektów, w szczególności w przypadku uwzględniania celów środowiskowych i klimatycznych w innych politykach lub gdy w grę wchodzi wiele źródeł finansowania.
- (29) Program LIFE, który jest odzwierciedleniem znaczenia, jakie ma przeciwdziałanie zmianie klimatu w sposób skoordynowany i ambitny zgodnie z zobowiązaniami Unii do realizacji porozumienia klimatycznego z Paryża i celów zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych, przyczyni się do włączenia działań na rzecz klimatu do innych polityk i do osiągnięcia ogólnego celu, jakim jest przeznaczenie co najmniej 30 % wydatków z budżetu UE na cele w zakresie klimatu. Oczekuje się, że w ramach działań objętych programem LIFE 61 % ogólnej puli środków finansowych programu LIFE będzie przeznaczona na osiągnięcie celów w zakresie klimatu. W trakcie przygotowania i realizacji programu LIFE zidentyfikowane zostaną odpowiednie działania, które zostaną poddane ponownej ocenie w ramach stosownych procedur oceny i przeglądu. Zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem działania w ramach programu LIFE powinny być zgodne z zasadą „nie szkodzić”.
- (30) Przy wdrażaniu programu LIFE należy odpowiednio uwzględnić strategię dla regionów najbardziej oddalonych, zawartą w komunikacie Komisji z dnia 24 października 2017 r. w sprawie silniejszego i odnowionego partnerstwa strategicznego z regionami najbardziej oddalonymi UE w świetle art. 349 TFUE, a także szczególnych potrzeb i trudności tych regionów. Należy również uwzględnić inne polityki Unii poza politykami w zakresie środowiska, klimatu i odpowiednich kwestii energetycznych.
- (31) W celu wsparcia procesu realizacji programu LIFE Komisja powinna: współpracować z siecią krajowych punktów kontaktowych programu LIFE aby stymulować współpracę mającą na celu usprawnienie świadczonych przez te punkty usług i zwiększenie ich skuteczności w całej Unii w celu podniesienia ogólnej jakości przedkładanych wniosków; powinna organizować seminaria i warsztaty; publikować wykazy projektów finansowanych w ramach programu LIFE lub podejmować inne działania, takie jak kampanie w mediach, aby skuteczniej rozpowszechniać

rezultaty projektów oraz ułatwiać wymianę doświadczeń, wiedzy i najlepszych praktyk oraz powielanie rezultatów projektów w całej Unii, wspierając tym samym współpracę i komunikację. Takie działania powinny być w szczególności ukierunkowane na państwa członkowskie o niskiej absorpcji funduszy oraz powinny ułatwiać komunikację i współpracę między beneficjentami projektów, wnioskodawcami i zainteresowanymi stronami uczestniczącymi w zakończonych lub trwających projektach w tej samej dziedzinie. Istotne jest, aby takie działania w zakresie komunikacji i współpracy były adresowane do władz na poziomie regionalnym i lokalnym oraz zainteresowanych stron.

- (32) Kryterium stosowanym przy ocenie projektów i przyznawaniu finansowania w ramach programu LIFE powinna być jakość. Aby ułatwić realizację celów programu LIFE w całej Unii i działać na rzecz wysokiej jakości wniosków projektowych, należy udostępnić finansowanie projektów dotyczących pomocy technicznej mających na celu skuteczne uczestnictwo w programie LIFE. Komisja powinna dbać o faktyczny, geograficzny rozkład wsparcia w całej Unii na podstawie kryteriów jakościowych, w tym poprzez wspieranie państw członkowskich w podnoszeniu jakości projektów przez budowanie potencjału. W oparciu o wskaźniki uczestnictwa i powodzenia wnioskodawców z odnośnych państw członkowskich w wieloletnim programie prac należy sprecyzować niski poziom skutecznego uczestnictwa, działania kwalifikowalne oraz kryteria przyznawania finansowania w ramach programu LIFE, z uwzględnieniem, między innymi, liczby ludności i gęstości zaludnienia, całkowitej powierzchni obszarów Natura 2000 w każdym z państw członkowskich wyrażonej jako odsetek całkowitej powierzchni obszarów Natura 2000, oraz odsetka powierzchni terytorium państwa członkowskiego, jaki zajmują obszary Natura 2000. Kwalifikowalne działania powinny mieć na celu poprawę jakości wniosków projektowych.
- (33) Zgodnie z komunikatem Komisji z dnia 18 stycznia 2018 r. w sprawie działań UE na rzecz poprawy przestrzegania prawa ochrony środowiska i zarządzania środowiskiem Europejska Sieć Wdrażania i Egzekwowania Prawa Ochrony Środowiska (IMPEL), Europejska Sieć Prokuratorów ds. Przestępczości przeciwko Środowisku (ENPE) oraz Europejskie Forum Sędziów na rzecz Środowiska (EUFJE) zostały utworzone w celu ułatwienia współpracy między państwami członkowskimi i odgrywania szczególnej roli w egzekwowaniu unijnego ustawodawstwa w dziedzinie ochrony środowiska. Wnoszą one istotny wkład w zwiększenie spójności wdrażania i egzekwowania unijnego ustawodawstwa w dziedzinie ochrony środowiska w całej Unii, w unikanie zakłóceń konkurencji oraz w poprawę jakości kontroli środowiskowych i mechanizmów egzekwowania prawa dzięki tworzeniu sieci zarówno na poziomie Unii, jak i na poziomie państw członkowskich, a także zapewniają wymianę informacji i doświadczeń na różnych poziomach administracyjnych poprzez szkolenia i pogłębione dyskusje na temat kwestii środowiskowych i aspektów związanych z egzekwowaniem prawa, w tym procedur monitorowania i wydawania pozwoleń. Z uwagi na wkład IMPEL, ENPE i EUFJE w realizację celów programu LIFE należy zezwolić im na otrzymywanie dotacji bez zaproszenia do składania wniosków, aby nadal wspierać działania tych organów. Ponadto w innych przypadkach zaproszenie do składania wniosków może nie być wymagane na mocy ogólnych wymogów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046⁽²⁷⁾ (zwanego dalej „rozporządzeniem finansowym”), np. w przypadku organów wyznaczonych przez państwa członkowskie i działających na ich odpowiedzialność, jeżeli te państwa członkowskie są określone jako beneficjenci dotacji aktem ustawodawczym Unii.
- (34) Należy określić pulę środków finansowych na program LIFE, która stanowić ma główną kwotę odniesienia – w rozumieniu pkt 18 Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 16 grudnia 2020 r. między Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej i Komisją Europejską w sprawie dyscypliny budżetowej, współpracy w kwestiach budżetowych i należytego zarządzania finansami oraz w sprawie nowych zasobów własnych, w tym również harmonogramu wprowadzania nowych zasobów własnych – dla Parlamentu Europejskiego i Rady podczas corocznej procedury budżetowej.
- (35) Maksymalne poziomy współfinansowania dotacji finansowanych w oparciu o program LIFE powinny być ustanowione na takich poziomach, jakie są niezbędne do utrzymania skutecznego poziomu wsparcia udzielanego w ramach programu LIFE. Aby uwzględnić niezbędną zdolność adaptacyjną, która jest konieczna z uwagi na istniejący zakres działań i podmiotów, szczegółowe poziomy współfinansowania powinny ułatwić uzyskanie pewności, a jednocześnie zapewniać pewną elastyczność proporcjonalnie do konkretnych potrzeb lub wymogów. Szczegółowe poziomy współfinansowania powinny zawsze odpowiadać ustalonym odpowiednim maksymalnym poziomom współfinansowania.

⁽²⁷⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii, zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1296/2013, (UE) nr 1301/2013, (UE) nr 1303/2013, (UE) nr 1304/2013, (UE) nr 1309/2013, (UE) nr 1316/2013, (UE) nr 223/2014 i (UE) nr 283/2014 oraz decyzję nr 541/2014/UE, a także uchylające rozporządzenie (UE, Euratom) nr 966/2012 (Dz.U. L 193 z 30.7.2018, s. 1).

- (36) Do niniejszego rozporządzenia stosuje się rozporządzenie finansowe, przyjęte przez Parlament Europejski i Radę na podstawie art. 322 TFUE. Rozporządzenie finansowe określa zasady wykonania budżetu Unii, w tym zasady dotyczące dotacji, nagród, zamówień, zarządzania pośredniego, instrumentów finansowych, gwarancji budżetowych, pomocy finansowej oraz zwrotu kosztów poniesionych przez ekspertów zewnętrznych oraz przewiduje kontrolę odpowiedzialności podmiotów upoważnionych do działań finansowych. Zasady przyjęte na podstawie art. 322 TFUE obejmują także ogólny system warunkowości służący ochronie budżetu Unii.
- (37) Zgodnie z rozporządzeniem finansowym, rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013⁽²⁸⁾ i rozporządzeniami Rady (WE, Euratom) nr 2988/95⁽²⁹⁾, (Euratom, WE) nr 2185/96⁽³⁰⁾ i (UE) 2017/1939⁽³¹⁾ interesy finansowe Unii należy chronić za pomocą proporcjonalnych środków, w tym środków w zakresie zapobiegania nieprawidłowościom – w tym nadużyciom finansowym – ich wykrywania, korygowania i prowadzenia w ich sprawie postępowań, odzyskiwania środków utraconych, nienależnie wypłaconych lub nieodpowiednio wykorzystanych oraz, w stosownych przypadkach, nakładania kar administracyjnych. W szczególności, zgodnie z rozporządzeniami (Euratom, WE) nr 2185/96 i (UE, Euratom) nr 883/2013, Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF) jest uprawniony do prowadzenia dochodzeń administracyjnych, w tym kontroli na miejscu i inspekcji, w celu ustalenia, czy miały miejsce nadużycia finansowe, korupcja lub wszelka inna nielegalna działalność na szkodę interesów finansowych Unii.

Zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2017/1939 Prokuratura Europejska (EPP) jest uprawniona do prowadzenia postępowań przygotowawczych oraz wnoszenia i popierania oskarżeń w sprawie przestępstw naruszających interesy finansowe Unii, jak przewidziano w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371⁽³²⁾. Zgodnie z rozporządzeniem finansowym każda osoba lub podmiot, które otrzymują środki finansowe Unii, mają w pełni współpracować w celu ochrony interesów finansowych Unii, przyznać Komisji, OLAF, Europejskiemu Trybunałowi Obrachunkowemu oraz, w przypadku państw członkowskich, które uczestniczą we wzmocnionej współpracy na podstawie rozporządzenia (UE) 2017/1939, EPP, niezbędne prawa i dostęp, a także zapewniać, aby wszelkie osoby trzecie uczestniczące w wykonywaniu środków finansowych Unii przyznały tym organom równoważne prawa.

- (38) Rodzaje finansowania i metody realizacji budżetu programu LIFE powinny być wybierane w zależności od możliwości osiągnięcia szczegółowych celów działań i uzyskania wyników, biorąc pod uwagę w szczególności koszty kontroli, obciążenia administracyjne oraz przewidywane ryzyko nieprzestrzegania przepisów. W przypadku dotacji należy rozważyć zastosowanie kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i stawek jednostkowych. Komisja powinna zapewniać zrozumiałość zasad realizacji i wspierać rzeczywiste uproszczenie procedur obowiązujących wykonawców projektów.
- (39) W stosownych przypadkach strategiczne cele programu LIFE powinny być realizowane za pomocą instrumentów finansowych i gwarancji budżetowych na podstawie rozporządzenia (UE) 2021/523, w tym także poprzez wykorzystanie kwoty przyznanej z programu LIFE, określonej w wieloletnich programach prac tego programu.
- (40) Zgodnie z art. 94 decyzji Rady 2013/755/UE⁽³³⁾ podmioty z siedzibą w krajach i terytoriach zamorskich kwalifikują się do finansowania z zastrzeżeniem zasad i celów programu LIFE oraz ewentualnych uzgodnień mających zastosowanie do państwa członkowskiego, z którym dany kraj lub terytorium zamorskie są powiązane. Udział takich podmiotów w programie LIFE powinien być ukierunkowany przede wszystkim na projekty, które wchodzą w zakres podprogramu „Przyroda i różnorodność biologiczna”.

⁽²⁸⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013 z dnia 11 września 2013 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF) oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady i rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1074/1999 (Dz.U. L 248 z 18.9.2013, s. 1).

⁽²⁹⁾ Rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz.U. L 312 z 23.12.1995, s. 1).

⁽³⁰⁾ Rozporządzenie Rady (Euratom, WE) nr 2185/96 z dnia 11 listopada 1996 r. w sprawie kontroli na miejscu oraz inspekcji przeprowadzanych przez Komisję w celu ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich przed nadużyciami finansowymi i innymi nieprawidłowościami (Dz.U. L 292 z 15.11.1996, s. 2).

⁽³¹⁾ Rozporządzenie Rady (UE) 2017/1939 z dnia 12 października 2017 r. wdrażające wzmocnioną współpracę w zakresie ustanowienia Prokuratury Europejskiej (Dz.U. L 283 z 31.10.2017, s. 1).

⁽³²⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371 z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie zwalczania za pośrednictwem prawa karnego nadużyć na szkodę interesów finansowych Unii (Dz.U. L 198 z 28.7.2017, s. 29).

⁽³³⁾ Decyzja Rady 2013/755/UE z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich z Unią Europejską („decyzja o stowarzyszeniu zamorskim”) (Dz.U. L 344 z 19.12.2013, s. 1).

- (41) Dobrowolny program Różnorodności Biologicznej i Usług Ekosystemowych Na Europejskich Terytoriach Zamorskich (BEST) przyczynia się do zachowania różnorodności biologicznej, w tym różnorodności biologicznej mórz, i zrównoważonego korzystania z usług ekosystemowych, w tym ekosystemowych podejść do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej w najbardziej oddalonych regionach Unii oraz krajach i terytoriach zamorskich. Dzięki działaniu przygotowawczemu BEST przyjętemu w 2011 r. oraz zrealizowanemu następnie programowi BEST 2.0 i projektowi BEST RUP, BEST pomógł w podnoszeniu świadomości ekologicznego znaczenia regionów najbardziej oddalonych oraz krajów i terytoriów zamorskich i ich kluczowej roli, jeśli chodzi o zachowanie światowej różnorodności biologicznej. Komisja szacuje, że zapotrzebowanie na wsparcie finansowe na projekty w terenie realizowane na tych obszarach wynosi 8 mln EUR rocznie. W deklaracjach ministerialnych w 2017 i 2018 r. kraje i terytoria zamorskie wyraziły uznanie dla tego systemu drobnych dotacji na rzecz różnorodności biologicznej. Z programu LIFE należy zatem finansować drobne dotacje na rzecz różnorodności biologicznej, w tym na rzecz budowania potencjału i działań, które mają efekt katalizatora zarówno w regionach najbardziej oddalonych oraz w krajach i terytoriach zamorskich.
- (42) Udział w programie LIFE powinien być otwarty dla państw trzecich zgodnie z umowami między Unią a tymi państwami, ustanawiającymi szczegółowe warunki ich uczestnictwa.
- (43) Państwa trzecie będące członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) mogą uczestniczyć w programach unijnych w ramach współpracy ustanowionej na mocy Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym⁽³⁴⁾, które przewiduje realizację programów na podstawie decyzji wydanej na mocy tego porozumienia. Państwa trzecie mogą także uczestniczyć w tych programach na podstawie innych instrumentów prawnych. W niniejszym rozporządzeniu należy wprowadzić przepis szczególnie zobowiązujący państwa trzecie do przyznania właściwemu urzędnikowi zatwierdzającemu, OLAF oraz Trybunałowi Obrachunkowemu praw i dostępu niezbędnych do wykonywania w pełni ich odpowiednich kompetencji.
- (44) Zgodnie z pkt 22 i 23 Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa⁽³⁵⁾ program LIFE powinien być oceniany na podstawie informacji zgromadzonych zgodnie ze szczególnymi wymogami dotyczącymi monitorowania, przy czym należy unikać obciążeń administracyjnych, w szczególności dla państw członkowskich, a także nadmiernej regulacji. Wymogi te powinny, w stosownych przypadkach, obejmować mierzalne wskaźniki stanowiące podstawę oceny skutków w praktyce programu LIFE. Na całkowite oddziaływanie programu LIFE składają się pośrednie, długoterminowe i trudne do zmierzenia wkłady w osiąganie pełnego zakresu unijnych celów w zakresie środowiska i klimatu. W celu monitorowania programu LIFE bezpośrednie wskaźniki produktu i wymogi dotyczące monitorowania określone w niniejszym rozporządzeniu należy uzupełnić zagregowanymi wskaźnikami na poziomie projektu, które zostaną opisane w wieloletnich programach prac lub zaproszeniach do składania wniosków, między innymi w odniesieniu do sieci Natura 2000 oraz do emisji niektórych rodzajów zanieczyszczenia powietrza.
- (45) W celu zapewnienia jednolitych warunków wykonywania niniejszego rozporządzenia w odniesieniu do przyjmowania wieloletnich programów prac, należy powierzyć Komisji uprawnienia wykonawcze. Uprawnienia te powinny być wykonywane zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011⁽³⁶⁾.
- (46) W celu zapewnienia, by wsparcie udzielane w ramach programu LIFE i realizacja tego programu były spójne z politykami i priorytetami Unii, należy przekazać Komisji uprawnienia do przyjmowania aktów zgodnie z art. 290 TFUE w celu zmiany niniejszego rozporządzenia poprzez dokonanie przeglądu lub uzupełnienie wskaźników lub w celu uzupełnienia niniejszego rozporządzenia poprzez określenie szczegółowych wskaźników dla każdego podprogramu oraz typu projektu, oraz ustanowienie ram monitorowania i oceny. Szczególnie ważne jest, aby w czasie prac przygotowawczych Komisja prowadziła stosowne konsultacje, w tym na poziomie ekspertów, oraz aby konsultacje te prowadzone były zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa. W szczególności, aby zapewnić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie udział na równych zasadach w przygotowaniu aktów delegowanych, instytucje te otrzymują wszelkie dokumenty w tym samym czasie co eksperci państw członkowskich, a eksperci tych instytucji mogą systematycznie brać udział w posiedzeniach grup eksperckich Komisji zajmujących się przygotowaniem aktów delegowanych.

⁽³⁴⁾ Dz.U. L 1 z 3.1.1994, s. 3.

⁽³⁵⁾ Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1.

⁽³⁶⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. ustanawiające przepisy i zasady ogólne dotyczące trybu kontroli przez państwa członkowskie wykonywania uprawnień wykonawczych przez Komisję (Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 13).

- (47) Ponieważ cele niniejszego rozporządzenia, a mianowicie przyczynienie się do wysokiego poziomu ochrony środowiska i ambitnych działań na rzecz klimatu, do zrównoważonego rozwoju, a także do osiągania celów i wartości docelowych określonych w ustawodawstwie, strategiach, planach i zobowiązaniach międzynarodowych Unii dotyczących środowiska, różnorodności biologicznej, klimatu, gospodarki o obiegu zamkniętym i odpowiednich aspektów energii odnawialnej i efektywności energetycznej poprzez dobre zarządzanie i zastosowanie podejścia z udziałem wielu zainteresowanych stron, nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na zakres i skutki niniejszego rozporządzenia, możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.
- (48) Należy zatem uchylić rozporządzenie (UE) nr 1293/2013.
- (49) Należy zapewnić płynne i nieprzerwane przejście między poprzednim programem działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) a obecnym programem LIFE oraz dostosować rozpoczęcie programu LIFE do początku obowiązywania wieloletnich ram finansowych określonych w rozporządzeniu (UE, Euratom) 2020/2093. Niniejsze rozporządzenie powinno zatem wejść w życie w trybie pilnym oraz powinno się je stosować z mocą wsteczną od dnia 1 stycznia 2021 r.,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

ROZDZIAŁ I

Przepisy ogólne

Artykuł 1

Przedmiot

Niniejsze rozporządzenie ustanawia Program działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) (zwany dalej „programem LIFE”) na okres obowiązywania wieloletnich ram finansowych 2021–2027. Czas trwania programu LIFE jest dostosowany do okresu obowiązywania wieloletnich ram finansowych.

Niniejsze rozporządzenie określa również cele programu LIFE, jego budżet na lata 2021–2027, formy finansowania unijnego oraz zasady dotyczące przyznawania takiego finansowania.

Artykuł 2

Definicje

Do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

- 1) „strategiczne projekty przyrodnicze” oznaczają projekty, które sprzyjają osiągnięciu unijnych celów w zakresie przyrody i różnorodności biologicznej poprzez realizację w państwach członkowskich spójnych programów działań zmierzających do włączenia tych celów i priorytetów do innych polityk i instrumentów finansowania m.in. poprzez skoordynowaną realizację priorytetowych ram działań przyjętych zgodnie z dyrektywą 92/43/EWG;
- 2) „strategiczne projekty zintegrowane” oznaczają projekty, w ramach których realizowane są na skalę regionalną, międzyregionalną, krajową lub międzynarodową strategie lub plany działania w dziedzinie środowiska lub klimatu opracowane przez organy państw członkowskich i wymagane na podstawie przepisów szczególnych lub polityk Unii w zakresie środowiska, klimatu i odpowiednich kwestii energetycznych i które zapewniają jednocześnie zaangażowanie zainteresowanych stron, i sprzyjają koordynacji działań z co najmniej jednym spośród innych unijnych, krajowych lub prywatnych źródeł finansowania oraz uruchamianiu środków z co najmniej jednego z tych źródeł;
- 3) „projekty dotyczące pomocy technicznej” oznaczają projekty wspierające tworzenie potencjału do uczestnictwa w projektach dotyczących działań standardowych, przygotowywanie strategicznych projektów przyrodniczych i strategicznych projektów zintegrowanych, przygotowanie do uzyskania dostępu do innych instrumentów finansowych Unii lub innych środków niezbędnych do przygotowania zwiększenia skali lub powielenia rezultatów innych projektów finansowanych przez program LIFE, programy go poprzedzające lub inne programy unijne, z myślą o realizacji celów programu LIFE określonych w art. 3; projekty takie mogą także obejmować budowanie potencjału w związku z działaniami organów państw członkowskich nakierowanymi na skuteczne uczestnictwo w programie LIFE;

- 4) „projekty dotyczące działań standardowych” oznaczają projekty, inne niż strategiczne projekty zintegrowane, strategiczne projekty przyrodnicze lub projekty dotyczące pomocy technicznej, które mają na celu realizację celów szczegółowych programu LIFE;
- 5) „działania łączone” oznaczają działania wspierane z budżetu Unii, w tym działania w ramach instrumentów łączonych zgodnie z art. 2 pkt 6 rozporządzenia finansowego, które łączą bezzwrotne formy wsparcia, lub instrumenty finansowe z budżetu Unii oraz zwrotne formy wsparcia z instytucji finansowania rozwoju lub innych publicznych instytucji finansowych, a także z komercyjnych instytucji finansowych i od inwestorów;
- 6) „podmiot prawny” oznacza każdą osobę fizyczną lub każdą osobę prawną, która została utworzona i uznana za taką na mocy prawa krajowego, unijnego lub międzynarodowego, posiadającą osobowość prawną oraz zdolność do działania we własnym imieniu, – do wykonywania praw i podlegania obowiązkom, albo podmiot nieposiadający osobowości prawnej zgodnie z art. 197 ust. 2 lit. c) rozporządzenia finansowego.

Artykuł 3

Cele

1. Celem ogólnym programu LIFE jest wspieranie przejścia na zrównoważoną, energooszczędną, opartą na odnawialnych źródłach energii, neutralną dla klimatu i odporną na zmianę klimatu gospodarkę o obiegu zamkniętym, w celu ochrony, odbudowy i poprawy jakości środowiska, w tym powietrza, wody i gleby, oraz zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, a także przeciwdziałania degradacji ekosystemów, w tym poprzez wspieranie wdrażania sieci Natura 2000 i zarządzania nią, a tym samym przyczynianie się do zrównoważonego rozwoju. Program LIFE wspiera również wdrażanie ogólnych programów działań przyjętych zgodnie z art. 192 ust. 3 TFUE.

2. Program LIFE realizuje następujące cele szczegółowe:

- a) opracowanie, demonstrowanie i propagowanie innowacyjnych technik, metod i podejść do realizacji celów ustawodawstwa i polityk Unii w dziedzinie środowiska, w tym ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, oraz w dziedzinie działań na rzecz klimatu, w tym przechodzenia na energię ze źródeł odnawialnych oraz zwiększania efektywności energetycznej, oraz przyczynianie się do rozwoju bazy wiedzy i stosowania najlepszych praktyk, w szczególności związanych z przyrodą i różnorodnością biologiczną, w tym przez wspieranie sieci Natura 2000;
- b) wspieranie rozwoju, realizacji, monitorowania i egzekwowania odpowiednich przepisów i polityk Unii w dziedzinie środowiska, w tym ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, oraz w dziedzinie działań na rzecz klimatu i przechodzenia na energię ze źródeł odnawialnych lub zwiększania efektywności energetycznej, w tym poprzez poprawę zarządzania na wszystkich poziomach, w szczególności poprzez zwiększanie zdolności podmiotów publicznych i prywatnych oraz zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego;
- c) pełnienie roli katalizatora we wprowadzaniu na dużą skalę udanych rozwiązań technicznych i politycznych mających na celu wdrażanie stosownych przepisów i polityk Unii w dziedzinie środowiska, w tym ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, oraz w dziedzinie działań na rzecz klimatu i przechodzenia na energię ze źródeł odnawialnych lub zwiększania efektywności energetycznej poprzez powielanie rezultatów, włączanie powiązanych celów do innych polityk i do praktyk sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania.

Artykuł 4

Struktura

Program LIFE ma następującą strukturę:

- 1) obszar „Środowisko”, która obejmuje:
 - a) podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna”;
 - b) podprogram „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia”;

- 2) obszar „Działania na rzecz klimatu”, która obejmuje:
- a) podprogram „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej”;
 - b) podprogram „Przejsie na czystą energie”.

Artykuł 5

Budżet

1. Pula środków finansowych na realizację programu LIFE na okres od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2027 r. wynosi 5 432 000 000 EUR w cenach bieżących.
2. Szacunkowy podział kwoty, o której mowa w ust. 1, jest następujący:
 - a) 3 488 000 000 EUR na obszar „Środowisko”, w tym:
 - (i) 2 143 000 000 EUR na podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna”; oraz
 - (ii) 1 345 000 000 EUR na podprogram „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia”;
 - b) 1 944 000 000 EUR na obszar „Działania na rzecz klimatu”, w tym:
 - (i) 947 000 000 EUR na podprogram „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej”; oraz
 - (ii) 997 000 000 EUR na podprogram „Przejsie na czystą energie”.
3. Kwoty, o których mowa w ust. 1 i 2, pozostają bez uszczerbku dla przepisów dotyczących elastyczności, określonych w rozporządzeniu (UE, Euratom) 2020/2093 oraz w rozporządzeniu finansowym.
4. Niezależnie od ust. 2 co najmniej 60 % środków budżetowych przyznanych na projekty wspierane w formie dotacji na działania w obszarze „Środowisko”, o którym mowa w ust. 2 lit. a), musi być przeznaczanych na dotacje dla projektów wspierających podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna”, o którym mowa w ust. 2 lit. a) ppkt (i).
5. Program LIFE może finansować techniczne i administracyjne działania pomocowe Komisji na rzecz jego realizacji, takie jak działania przygotowawcze, działania w zakresie monitorowania, kontroli, audytu i oceny, w tym dotyczące instytucjonalnych systemów informatycznych oraz działania sieciowe wspierające krajowe punkty kontaktowe programu LIFE, w tym szkolenia, działania z zakresu wzajemnego uczenia się i wydarzenia służące dzieleniu się doświadczeniami.
6. Program może finansować działania realizowane przez Komisję w celu udzielania wsparcia w zakresie przygotowywania i wdrażania ustawodawstwa i strategii politycznych Unii dotyczących środowiska, klimatu i odpowiednich kwestii energetycznych oraz uwzględniania ich w innych politykach, aby umożliwić osiągnięcie celów wymienionych w art. 3. Takie działania mogą obejmować:
 - a) informację i komunikację, w tym kampanie zwiększające świadomość, oraz komunikację instytucjonalną dotyczącą priorytetów polityki Unii, a także zakresu wdrożenia i transpozycji ustawodawstwa Unii dotyczącego środowiska, klimatu i odpowiednich kwestii energetycznych;
 - b) badania, ankiety, modelowanie i opracowywanie scenariuszy;
 - c) przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie, kontrolę i ocenę ustawodawstwa, polityk i programów, jak również ocenę i analizę projektów niefinansowanych przez program LIFE, jeżeli służą celom określonym w art. 3;

- d) warsztaty, konferencje i spotkania;
- e) platformy tworzenia sieci kontaktów i najlepszych praktyk;
- f) inne działania, takie jak przyznawanie nagród.

Artykuł 6

Państwa trzecie stowarzyszone z programem LIFE

1. W programie LIFE mogą uczestniczyć następujące państwa trzecie:
 - a) członkowie Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu, którzy są członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), zgodnie z warunkami ustanowionymi w Porozumieniu o Europejskim Obszarze Gospodarczym;
 - b) państwa przystępujące, państwa kandydujące i potencjalni kandydaci, zgodnie z ogólnymi zasadami i ogólnymi warunkami uczestnictwa tych państw w programach Unii, ustanowionymi w odpowiednich umowach ramowych i decyzjach rad stowarzyszenia lub w podobnych porozumieniach, oraz zgodnie ze szczegółowymi warunkami określonymi w porozumieniach między Unią a tymi państwami;
 - c) państwa objęte europejską polityką sąsiedztwa, zgodnie z ogólnymi zasadami i ogólnymi warunkami uczestnictwa tych państw w programach Unii, ustanowionymi w odpowiednich umowach ramowych i decyzjach rad stowarzyszenia lub w podobnych porozumieniach oraz zgodnie ze szczegółowymi warunkami określonymi w porozumieniach między Unią a tymi państwami;
 - d) inne państwa trzecie zgodnie z warunkami określonymi w szczegółowej umowie obejmującej uczestnictwo danego państwa trzeciego w programie Unii, pod warunkiem że umowa ta:
 - (i) zapewnia sprawiedliwą równowagę w odniesieniu do wkładów i korzyści państwa trzeciego uczestniczącego w programach Unii;
 - (ii) określa warunki uczestnictwa w programach, w tym sposób obliczania wkładów finansowych do poszczególnych programów, i związane z tymi programami koszty administracyjne;
 - (iii) nie przyznaje państwu trzeciemu jakichkolwiek uprawnień decyzyjnych w odniesieniu do programu Unii;
 - (iv) gwarantuje prawa Unii do zapewnienia należytego zarządzania finansami i ochrony jej interesów finansowych.

Wkłady, o których mowa w akapicie pierwszym lit. d) ppkt (ii), stanowią dochody przeznaczone na określony cel zgodnie z art. 21 ust. 5 rozporządzenia finansowego.

2. W przypadku gdy państwo trzecie uczestniczy w programie LIFE na podstawie decyzji przyjętej na mocy umowy międzynarodowej lub na podstawie jakiegokolwiek innego instrumentu prawnego, przyznaje ono właściwemu urzędnikowi zatwierdzającemu, OLAF i Trybunałowi Obrachunkowemu niezbędne prawa i dostęp, umożliwiające tym podmiotom wykonywanie w pełni ich odpowiednich kompetencji. W przypadku OLAF takie prawa obejmują prawo do prowadzenia dochodzeń, w tym kontroli na miejscu i inspekcji, przewidzianych w rozporządzeniu (UE, Euratom) nr 883/2013.

Artykuł 7

Współpraca międzynarodowa

W trakcie realizacji programu LIFE możliwa jest współpraca z właściwymi organizacjami międzynarodowymi i z ich instytucjami i organami, jeśli będzie to konieczne do osiągnięcia celów określonych w art. 3.

Artykuł 8

Synergia z innymi programami unijnymi

Komisja ułatwia konsekwentną realizację programu LIFE. Komisja i państwa członkowskie ułatwiają koordynację i osiągnięcie spójności działań z Europejskim Funduszem Rozwoju Regionalnego, Europejskim Funduszem Społecznym+ ustanowionym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) (zwanym dalej „Europejskim Funduszem Społecznym+”), Funduszem Spójności, Europejskim Funduszem Rolnym na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskim Funduszem Morskim, Rybackim i Akwakultury, programem „Horyzont Europa”, instrumentem „Łącząc Europę” ustanowionym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1316/2013⁽³⁷⁾ oraz Programem InvestEU ustanowionym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/523 w celu stworzenia synergii, szczególnie jeśli chodzi o strategiczne projekty przyrodnicze i strategiczne projekty zintegrowane, a także w celu wsparcia wykorzystywania i powielania rozwiązań opracowanych w ramach programu LIFE. Komisja i państwa członkowskie dążą do komplementarności na wszystkich poziomach.

Artykuł 9

Realizacja i formy finansowania unijnego

1. Komisja realizuje program LIFE według metody zarządzania bezpośredniego lub według metody zarządzania pośredniego z podmiotami, o których mowa w art. 62 ust. 1 akapit pierwszy lit. c) rozporządzenia finansowego.
2. Program LIFE może zapewniać finansowanie w dowolnej formie przewidzianej w rozporządzeniu finansowym, w szczególności w postaci dotacji, nagród i zamówień. Może również zapewniać finansowanie w formie instrumentów finansowych w ramach działań łączonych.
3. Co najmniej 85 % budżetu programu LIFE przeznaczają się:
 - a) na dotacje, o których mowa w art. 11 ust. 2 i 6;
 - b) na projekty finansowane w innych formach finansowania w zakresie określonym w wieloletnim programie prac, o którym mowa w art. 18; lub
 - c) w stosownych przypadkach i w zakresie określonym w wieloletnim programie prac, o którym mowa w art. 18 – na finansowanie w formie instrumentów finansowych w ramach działań łączonych, o czym mowa w ust. 2 niniejszego artykułu.

Komisja zapewnia, aby projekty finansowane w innych formach finansowania były w pełni zgodne z celami określonymi w art. 3.

Maksymalna kwota, którą można przeznaczyć na dotacje, o których mowa w art. 11 ust. 4, wynosi 15 mln EUR.

4. Maksymalne poziomy współfinansowania działań kwalifikowalnych, o których mowa w art. 11 ust. 2 lit. a)–d) niniejszego rozporządzenia, wynoszą do 60 % kosztów kwalifikowalnych i do 75 % w przypadku projektów finansowanych w ramach podprogramu „Przyroda i różnorodność biologiczna”, w szczególności projektów dotyczących priorytetowych siedlisk lub gatunków jako części wdrożenia dyrektywy 92/43/EWG lub dotyczących gatunków ptaków, które Komitet ds. Dostosowania do Postępu Naukowo-Technicznego utworzony zgodnie z art. 16 dyrektywy 2009/147/WE uznał za priorytetowe do otrzymania finansowania, jeżeli jest to niezbędne do osiągnięcia celu ochrony. W przypadku działań, o których mowa w art. 11 ust. 6 niniejszego rozporządzenia, maksymalny poziom współfinansowania wynosi 70 % kosztów kwalifikowalnych. Szczegółowe poziomy doprecyzowuje się w wieloletnim programie prac, o którym mowa w art. 18 niniejszego rozporządzenia, z zastrzeżeniem odpowiednich i ustalonych z góry maksymalnych poziomów współfinansowania. Wysokość poszczególnych poziomów współfinansowania może zostać dostosowana zgodnie z wymogami dotyczącymi danego podprogramu, rodzaju projektu lub rodzaju dotacji.

⁽³⁷⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1316/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. ustanawiające instrument Łącząc Europę, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 913/2010 oraz uchylające rozporządzenia (WE) nr 680/2007 i (WE) nr 67/2010 (Dz.U. L 348 z 20.12.2013, s. 129).

W przypadku projektów, o których mowa w art. 11 ust. 4, maksymalne poziomy współfinansowania nie przekraczają 95 % kosztów kwalifikowalnych w okresie objętym pierwszym wieloletnim programem prac; w odniesieniu do drugiego wieloletniego programu prac i z zastrzeżeniem potwierdzenia w tym programie prac poziom współfinansowania wynosi 75 % kosztów kwalifikowalnych.

5. Kryterium stosowanym przy ocenie projektów i przyznawaniu finansowania w ramach programu LIFE jest jakość. Komisja dba o faktyczny rozkład geograficzny wsparcia w całej Unii na podstawie kryteriów jakościowych, w tym poprzez wspieranie państw członkowskich w podnoszeniu jakości projektów przez budowanie potencjału.

ROZDZIAŁ II

Kwalifikowalność

Artykuł 10

Dotacje

Dotacje w ramach programu LIFE są przyznawane i zarządzane zgodnie z tytułem VIII rozporządzenia finansowego.

Artykuł 11

Działania kwalifikowalne

1. Do finansowania kwalifikują się wyłącznie działania służące realizacji celów określonych w art. 3.
2. Dotacje mogą służyć finansowaniu następujących rodzajów działań:
 - a) strategiczne projekty przyrodnicze w ramach podprogramu, o którym mowa w art. 4 pkt 1 lit. a);
 - b) strategiczne projekty zintegrowane w ramach podprogramu, o którym mowa w art. 4 pkt 1 lit. b) i pkt 2 lit. a) i b);
 - c) projekty dotyczące pomocy technicznej;
 - d) projekty dotyczące działań standardowych;
 - e) inne działania konieczne do osiągnięcia celu ogólnego określonego w art. 3 ust. 1, w tym działania koordynacyjne i wspierające mające na celu budowanie potencjału, rozpowszechnianie informacji i wiedzy oraz podnoszenie świadomości w celu wsparcia procesu przechodzenia na energię ze źródeł odnawialnych i zwiększania efektywności energetycznej.
3. Projekty w ramach podprogramu „Przyroda i różnorodność biologiczna” dotyczące zarządzania obszarami Natura 2000 oraz ich odbudowy i monitorowania zgodnie z dyrektywami 92/43/EWG i 2009/147/WE uwzględniają priorytety wytyczone w krajowych i regionalnych planach, strategiach i politykach dotyczących ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, w tym priorytetowych ram działań przyjętych zgodnie z dyrektywą 92/43/EWG.
4. Projekty dotyczące pomocy technicznej w zakresie budowania potencjału w związku z działaniami organów państw członkowskich nakierowanymi na poprawę skutecznego uczestnictwa w programie LIFE wspierają działania państw członkowskich o niskim poziomie skutecznego uczestnictwa w celu poprawy jakości usług świadczonych przez krajowe punkty kontaktowe w całej Unii, a także poprawy ogólnej jakości przedkładanych wniosków.
5. Dotacje mogą finansować działania poza państwem członkowskim lub powiązaniem z nim krajem lub terytorium zamorskim, pod warunkiem że dany projekt realizuje unijne cele w zakresie środowiska i klimatu, a działania te są potrzebne, aby zapewnić skuteczność interwencji prowadzonych w państwie członkowskim lub w powiązaniu z nim kraju lub na powiązaniu z nim terytorium zamorskim, lub aby wesprzeć porozumienia międzynarodowe, których Unia jest stroną, poprzez wkład w organizację konferencji wielostronnych. Maksymalny wkład na wsparcie porozumień międzynarodowych poprzez organizację konferencji wielostronnych wynosi 3,5 mln EUR w okresie trwania programu LIFE określonym w art. 1, a dotacje takie nie są zaliczane na poczet osiągnięcia progu, o którym mowa w art. 9 ust. 3 akapit pierwszy.

6. Dotacje na działalność wspierają funkcjonowanie podmiotów nienastawionych na zysk, które przyczyniają się do tworzenia, wdrażania i egzekwowania ustawodawstwa i polityki Unii oraz których głównym obszarem działania są działania na rzecz środowiska lub klimatu, w tym transformacja energetyczna, zgodnie z celami programu LIFE określonymi w art. 3.

Artykuł 12

Kwalifikujące się podmioty

1. Oprócz kryteriów określonych w art. 197 rozporządzenia finansowego, do podmiotów zastosowanie mają kryteria kwalifikowalności określone w ust. 2 i 3 niniejszego artykułu.

2. Następujące podmioty spełniają kryteria kwalifikowalności:

a) podmioty prawne z siedzibą w jednym z następujących państw lub na jednym z następujących terytoriów:

(i) państwo członkowskie lub powiązany z nim kraj zamorski lub terytorium zamorskie;

(ii) państwo trzecie stowarzyszone z programem LIFE;

(iii) inne państwa trzecie wymienione w wieloletnim programie prac, o którym mowa w art. 18, zgodnie z warunkami określonymi w ust. 4 i 5 niniejszego artykułu;

b) wszelkie podmioty prawne utworzone na mocy prawa Unii lub wszelkie organizacje międzynarodowe.

3. Osoby fizyczne nie spełniają kryteriów kwalifikowalności.

4. Podmioty prawne z siedzibą w państwie trzecim, które nie jest stowarzyszone z programem LIFE, w drodze wyjątku kwalifikują się do uczestnictwa, jeżeli jest to niezbędne do osiągnięcia celów danego działania oraz zapewnienia skuteczności interwencji przeprowadzanych w Unii.

5. Podmioty prawne z siedzibą w państwie trzecim, które nie jest stowarzyszone z programem LIFE zasadniczo ponoszą koszty swojego uczestnictwa.

Artykuł 13

Bezpośrednie przyznawanie dotacji

Z zastrzeżeniem art. 188 rozporządzenia finansowego dotacje mogą być przyznawane, bez zaproszenia do składania wniosków, organom wymienionym w załączniku I do niniejszego rozporządzenia.

Artykuł 14

Określenie kryteriów przyznawania finansowania

Komisja określa kryteria przyznawania finansowania w wieloletnim programie prac, o którym mowa w art. 18, oraz w zaproszeniach do składania wniosków, z uwzględnieniem poniższych zasad:

a) projekty finansowane z programu LIFE mają leżeć w interesie Unii, wnosząc znaczący wkład w osiągnięcie celów ogólnych i szczegółowych programu LIFE, określonych w art. 3, i nie mogą zagrażać tym celom oraz, jeśli tylko jest to możliwe, mają służyć propagowaniu zielonych zamówień publicznych;

b) projekty mają zapewniać efektywność kosztową oraz być spójne pod względem technicznym i finansowym;

c) pierwszeństwo mają mieć projekty, które mogą w największym stopniu przyczynić się do osiągnięcia celów określonych w art. 3;

- d) dodatkowe punkty podczas oceny mają otrzymywać projekty, które przynoszą dodatkowe korzyści i sprzyjają synergii między podprogramami, o których mowa w art. 4;
- e) dodatkowe punkty podczas oceny mają otrzymywać projekty, które mają największe szanse na powielanie i na absorpcję przez sektor publiczny lub prywatny bądź mają potencjał uruchomienia największych inwestycji lub zasobów finansowych (potencjał pełnienia roli katalizatora);
- f) zapewniona musi być możliwość powielania rezultatów projektów dotyczących działań standardowych;
- g) dodatkowe punkty w ramach oceny mają otrzymywać projekty, które opierają się na rezultatach innych projektów finansowanych z programu LIFE, programów go poprzedzających lub innych środków unijnych, lub pozwalają zastosować te rezultaty na większą skalę;
- h) w stosownych przypadkach szczególna uwaga ma być zwrócona na projekty na obszarach geograficznych o szczególnych potrzebach lub trudnościach, takich jak obszary o szczególnych wyzwaniach środowiskowych lub ograniczeniach naturalnych, obszary transgraniczne, obszary o dużej wartości przyrodniczej oraz regiony najbardziej oddalone.

Artykuł 15

Koszty kwalifikowalne związane z zakupem gruntu

Oprócz kryteriów określonych w art. 186 rozporządzenia finansowego, koszty związane z zakupem gruntu uznaje się za spełniające kryteria kwalifikowalności, o ile spełnione są następujące warunki:

- a) zakup przyczynia się do poprawy, zachowania i odtworzenia integralności sieci Natura 2000 ustanowionej zgodnie z art. 3 dyrektywy 92/43/EWG, między innymi dzięki poprawie łączności przez tworzenie korytarzy, wysp środowiskowych lub innych elementów zielonej infrastruktury;
- b) zakup gruntów jest jedynym lub najbardziej opłacalnym sposobem osiągnięcia pożądanego rezultatu w zakresie ochrony przyrody;
- c) zakupione grunty są długoterminowo przeznaczone na wykorzystanie w sposób zgodny z celami szczegółowymi programu LIFE; oraz
- d) dane państwo członkowskie, w drodze przeniesienia lub w inny sposób, zapewnia długoterminowe przeznaczenie takich gruntów na cele związane z ochroną przyrody.

Artykuł 16

Finansowanie skumulowane i alternatywne

1. Działanie, które otrzymało wkład z innego programu unijnego, może również otrzymać wkład w ramach programu LIFE, pod warunkiem że wkłady te nie pokrywają tych samych kosztów oraz że działanie to realizuje cele w zakresie środowiska lub klimatu określone w art. 3 i nie zagraża żadnemu z nich. Zasady odnośnego programu Unii mają zastosowanie do odpowiedniego wkładu w działanie. Finansowanie skumulowane nie może przekraczać łącznych kosztów kwalifikowalnych działania. Wsparcie w ramach poszczególnych programów Unii może być obliczane proporcjonalnie, zgodnie z dokumentami określającymi warunki wsparcia.

2. Wsparcie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego+ lub Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, zgodnie z odpowiednimi przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej oraz zgodnie z odpowiednimi przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia na podstawie planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego

na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 i rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, może być przyznane działaniom opatrzonym certyfikatem pieczęci doskonałości w ramach programu LIFE i które spełniają następujące warunki skumulowane:

- a) zostały ocenione w ramach zaproszenia do składania wniosków w ramach programu LIFE;
- b) spełniają minimalne wymagania jakościowe określone w tym zaproszeniu do składania wniosków;
- c) nie mogą otrzymać finansowania w ramach tego zaproszenia do składania wniosków z uwagi na ograniczenia budżetowe.

ROZDZIAŁ III

Działania łączone

Artykuł 17

Działania łączone

Działania łączone w ramach programu LIFE realizowane są zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2021/523 oraz tytułem X rozporządzenia finansowego, z należyтым uwzględnieniem wymogów dotyczących zrównoważonego rozwoju i przejrzystości.

ROZDZIAŁ IV

Programowanie, monitorowanie, sprawozdawczość i ocena

Artykuł 18

Wieloletni program prac

1. Komisja przyjmuje w drodze aktów wykonawczych wieloletnie programy prac dla programu LIFE. Te akty wykonawcze przyjmuje się zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 22 ust. 2.
2. Każdy wieloletni program prac określa, zgodnie z celami określonymi w art. 3:
 - a) kwoty, które mają zostać przydzielone na poszczególne potrzeby w ramach każdego podprogramu i na poszczególne rodzaje finansowania, a także maksymalną całkowitą kwotę, która ma zostać przyznana na dotacje, o których mowa w art. 11 ust. 2 lit. a) i b);
 - b) w odpowiednich przypadkach – maksymalną całkowitą kwotę dla finansowania w formie instrumentów finansowych w ramach działań łączonych w ramach programu LIFE;
 - c) maksymalną całkowitą kwotę dotacji, które mają zostać przyznane organom wymienionym w załączniku I zgodnie z art. 13;
 - d) tematykę projektów lub konkretne potrzeby, na które wstępnie przydzielono finansowanie dla projektów, o których mowa w art. 11 ust. 2 lit. c) i d);
 - e) strategię i plany, na które ukierunkowane są strategiczne projekty zintegrowane, o których finansowanie można składać wnioski i o których mowa w art. 11 ust. 2 lit. b);
 - f) maksymalny okres kwalifikowalności w odniesieniu do realizacji danych projektów;
 - g) orientacyjne terminy publikowania zaproszeń do składania wniosków na okres objęty wieloletnim programem prac;

- h) metodyka techniczna składania i wyboru projektów i kryteria przyznawania finansowania zgodnie z elementami, o których mowa w art. 14;
 - i) poziomy współfinansowania, o których mowa w art. 9 ust. 4;
 - j) maksymalne poziomy współfinansowania działań kwalifikowalnych, o których mowa w art. 11 ust. 2 lit. e);
 - k) w stosownych przypadkach – szczegółowe zasady dotyczące stosowania finansowania skumulowanego i alternatywnego;
 - l) niski poziom skutecznego uczestnictwa i działania kwalifikowalne oraz kryteria przyznawania finansowania w odniesieniu do projektów dotyczących pomocy technicznej mających na celu budowanie potencjału w związku z działaniami organów państw członkowskich nakierowanymi na skuteczne uczestnictwo w programie LIFE.
3. Czas trwania pierwszego wieloletniego programu prac wynosi cztery lata, a czas trwania drugiego wieloletniego programu prac – trzy lata.
4. W ramach wieloletnich programów prac Komisja publikuje zaproszenia do składania wniosków na okresy objęte programami. Komisja zapewnia, aby niewykorzystane środki w ramach danego zaproszenia do składania wniosków zostały rozdzielone na różne rodzaje działań, o których mowa w art. 11 ust. 2, w ramach tej samej dziedziny.
5. Przy opracowywaniu wieloletnich programów prac Komisja zapewnia konsultacje z zainteresowanymi stronami.

Artykuł 19

Monitorowanie i sprawozdawczość

1. Komisja informuje o postępach w realizacji celów programu LIFE określonych w art. 3, na podstawie wskaźników określonych w załączniku II.
2. Aby zapewnić skuteczną ocenę postępów w realizacji celów programu LIFE, Komisja jest uprawniona do przyjmowania aktów delegowanych zgodnie z art. 23 zmieniających załącznik II, w celu dokonania przeglądu lub uzupełnienia wskaźników, jeżeli uznaje się to za konieczne, w tym w celu dostosowania ich do wskaźników określonych dla innych programów unijnych, oraz uzupełniających niniejsze rozporządzenie o uregulowania dotyczące ustanowienia ram monitorowania i oceny.
3. Komisja jest uprawniona do przyjmowania aktów delegowanych zgodnie z art. 23 w celu uzupełnienia niniejszego rozporządzenia poprzez określenie, na podstawie załącznika II, szczegółowych wskaźników w odniesieniu do każdego podprogramu i rodzaju projektu.
4. Komisja zapewnia wydajne, skuteczne i terminowe gromadzenie danych na potrzeby monitorowania realizacji programu i jego wyników. W tym celu i zgodnie z odpowiednimi metodami na odbiorców środków unijnych nakłada się proporcjonalne wymogi w zakresie sprawozdawczości, aby umożliwić zbieranie możliwych do zagregowania wskaźników produktu i oddziaływania na poziomie projektu w odniesieniu do wszystkich odpowiednich celów szczegółowych polityki dotyczącej środowiska i klimatu, w tym związanych z siecią Natura 2000 i emisjami niektórych zanieczyszczeń powietrza, w tym CO₂.
5. Komisja regularnie monitoruje włączanie celów związanych z klimatem i różnorodnością biologiczną do głównego nurtu polityki, w tym w zakresie kwot wydatków na te cele, i regularnie składa sprawozdania na ten temat. Biorąc pod uwagę odpowiadający na konkretne potrzeby charakter programu LIFE, oczekuje się, że 61 % całkowitej kwoty programu LIFE określonej w art. 5 przyczyni się do osiągnięcia ogólnobudżetowego celu, którym jest przeznaczenie co najmniej 30 % wydatków na realizację celów w zakresie klimatu. Wkład ten jest mierzony za pomocą unijnego systemu wskaźników klimatycznych. Niniejsze rozporządzenie przyczynia się do włączenia działań na rzecz różnorodności biologicznej do głównego nurtu polityki Unii oraz do osiągnięcia ogólnego celu zakładającego przeznaczenie 7,5 % rocznych wydatków w ramach wieloletnich ram finansowych na cele związane z różnorodnością biologiczną w 2024 r. oraz 10 % rocznych wydatków w ramach wieloletnich ram finansowych na cele związane z różnorodnością biologiczną w 2026 r. i 2027 r., przy uwzględnieniu istnienia nakładania się na siebie celów w zakresie klimatu i różnorodności biologicznej.

Wydatki związane z różnorodnością biologiczną mierzy się z wykorzystaniem skutecznej, przejrzystej i kompleksowej metody określonej przez Komisję, we współpracy z Parlamentem Europejskim i Radą, o której to metodyce mowa w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 16 grudnia 2020 r. między Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej i Komisją Europejską w sprawie dyscypliny budżetowej, współpracy w kwestiach budżetowych i należytego zarządzania finansami oraz w sprawie nowych zasobów własnych, w tym również harmonogramu wprowadzania nowych zasobów własnych. Te metody pomiaru stosuje się do ilościowego określenia środków na zobowiązania, które mają przyczynić się do realizacji celów w zakresie, odpowiednio, klimatu i różnorodności biologicznej w wieloletnich ramach finansowych na lata 2021–2027 na odpowiednim poziomie dezagregacji. Wydatki przedstawiane są corocznie w dokumencie programowym. Wkład programu LIFE w realizację unijnych celów w zakresie klimatu i różnorodności biologicznej jest regularnie przedstawiany w ramach ocen i sprawozdania rocznego.

6. Komisja dokonuje oceny synergii pomiędzy programem LIFE i innymi uzupełniającymi unijnymi programami oraz między jego podprogramami.

Artykuł 20

Ocena

1. Komisja przeprowadza oceny określone na podstawie niniejszego rozporządzenia w terminie pozwalającym na uwzględnienie ich wyników w procesie decyzyjnym, z należyтым uwzględnieniem spójności, synergii, unijnej wartości dodanej i trwałości i z uwzględnieniem priorytetów Unii w zakresie klimatu i środowiska.

2. Komisja przeprowadza ocenę śródkresową programu LIFE, gdy dostępne są wystarczające informacje na temat jego realizacji, jednak nie później niż w ciągu 42 miesięcy od rozpoczęcia realizacji programu LIFE, i wykorzystuje w niej wskaźniki określone zgodnie z załącznikiem II.

Ocena obejmuje co najmniej następujące elementy:

- a) jakościowe i ilościowe aspekty realizacji programu LIFE;
- b) efektywność wykorzystania zasobów;
- c) stopień, w jakim osiągnięto cele wszystkich środków, w miarę możliwości z wyszczególnieniem, wyników i oddziaływanie;
- d) rzeczywiste lub spodziewane powodzenie projektów w pozyskiwaniu innych unijnych środków, przy uwzględnieniu w szczególności korzyści wynikających ze zwiększonej spójności z innymi unijnymi instrumentami finansowymi;
- e) zakres, w jakim osiągnięto synergii między celami, oraz komplementarność programu LIFE w stosunku do innych odpowiednich programów Unii;
- f) unijną wartość dodaną i długofalowe oddziaływanie programu LIFE, z myślą o podjęciu decyzji o wznowieniu, zmianie lub zawieszeniu środków;
- g) stopień zaangażowania zainteresowanych stron;
- h) ilościową i jakościową analizę wkładu programu LIFE w stan ochrony siedlisk i gatunków wymienionych w dyrektywach 92/43/EWG i 2009/147/WE;
- i) analizę geograficznego rozkładu wsparcia w całej Unii, o którym mowa w art. 9 ust. 5, oraz, w przypadku niepewności takiego rozkładu, analizę przyczyn takiego braku rozkładu.

3. Po zakończeniu realizacji programu LIFE, lecz nie później niż cztery lata po upływie okresu określonego w art. 1 akapit drugi, Komisja przeprowadza ocenę końcową programu LIFE.

4. Komisja przekazuje wnioski z ocen, opatrzone własnymi komentarzami, Parlamentowi Europejskiemu, Radzie, Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu i Komitetowi Regionów. Komisja podaje wyniki ocen do wiadomości publicznej.

ROZDZIAŁ V

Przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 21

Informacja, komunikacja i promocja

1. Odbiorcy finansowania unijnego podają informacje o pochodzeniu tych środków oraz zapewniają eksponowanie finansowania unijnego, w szczególności podczas promowania projektów i ich rezultatów, poprzez dostarczanie spójnych, skutecznych i proporcjonalnych ukierunkowanych informacji przeznaczonych dla różnych grup odbiorców, w tym dla mediów i opinii publicznej. Do tych celów odbiorcy finansowania wykorzystują logo programu LIFE przedstawione w załączniku III. Wszelkie dobra trwałe nabyte w ramach programu LIFE muszą być opatrzone logo programu LIFE, z wyjątkiem przypadków określonych przez Komisję. W przypadku gdy użycie logo programu LIFE nie jest możliwe, o programie LIFE informuje się podczas wszystkich działań komunikacyjnych, w tym na tablicach informacyjnych w dobrze widocznych strategicznych miejscach w przestrzeni publicznej.

2. Komisja prowadzi działania informacyjne i komunikacyjne związane z programem LIFE oraz realizowanymi w jego ramach działaniami i uzyskanymi rezultatami. Zasoby finansowe przydzielone na program LIFE przyczyniają się również do komunikacji instytucjonalnej na temat priorytetów politycznych Unii, w zakresie w jakim priorytety te są związane z celami, o których mowa w art. 3.

Artykuł 22

Procedura komitetowa

1. Komisję wspiera Komitet ds. Programu LIFE. Komitet ten jest komitetem w rozumieniu rozporządzenia (UE) nr 182/2011.

2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 5 rozporządzenia (UE) nr 182/2011.

3. W przypadku, gdy komitet nie wyda żadnej opinii, Komisja nie przyjmuje projektu aktu wykonawczego i stosuje się art. 5 ust. 4 akapit trzeci rozporządzenia (UE) nr 182/2011.

4. Komisja co roku informuje komitet o ogólnych postępach w realizacji podprogramów programu LIFE oraz o poszczególnych działaniach na podstawie programu LIFE, między innymi o działaniach łączonych zrealizowanych za pomocą środków budżetowych przyznanych z programu LIFE.

Artykuł 23

Wykonywanie przekazanych uprawnień

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjmowania aktów delegowanych podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.

2. Uprawnienia do przyjmowania aktów delegowanych, o których mowa w art. 19 ust. 2 i 3, powierza się Komisji do dnia 31 grudnia 2028 r.

3. Przekazanie uprawnień, o którym mowa w art. 19 ust. 2 i 3, może zostać w dowolnym momencie odwołane przez Parlament Europejski lub przez Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* lub w późniejszym terminie określonym w tej decyzji. Nie wpływa ona na ważność już obowiązujących aktów delegowanych.

4. Przed przyjęciem aktu delegowanego Komisja konsultuje się z ekspertami wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa.

5. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go równocześnie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

6. Akt delegowany przyjęty zgodnie z art. 19 ust. 2 lub 3 wchodzi w życie tylko wówczas, gdy ani Parlament Europejski, ani Rada nie wyraziły sprzeciwu w terminie dwóch miesięcy od przekazania tego aktu Parlamentowi Europejskiemu i Radzie, lub gdy, przed upływem tego terminu, zarówno Parlament Europejski, jak i Rada poinformowały Komisję, że nie wniosą sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o dwa miesiące z inicjatywy Parlamentu Europejskiego lub Rady.

Artykuł 24

Uchylenie

Rozporządzenie (WE) nr 1293/2013 traci niniejszym moc ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2021 r.

Artykuł 25

Przepisy przejściowe

1. Niniejsze rozporządzenie nie ma wpływu na kontynuację ani modyfikację działań rozpoczętych na podstawie rozporządzenia (WE) nr 614/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady⁽³⁸⁾ i rozporządzenia (UE) nr 1293/2013, które nadal stosuje się do danych projektów aż do ich zamknięcia.

2. Z puli środków finansowych przeznaczonych na program LIFE pokrywane mogą być również wydatki na pomoc techniczną i administracyjną w celu zapewnienia przejścia między programem LIFE a środkami przyjętymi na podstawie rozporządzeń (WE) nr 614/2007 i (UE) nr 1293/2013.

3. W razie potrzeby w budżecie Unii obejmującym okres po roku 2027 mogą zostać zapisane środki na pokrycie wydatków przewidzianych w art. 5 ust. 5, aby umożliwić zarządzanie projektami, które nie zostaną zakończone przed dniem 31 grudnia 2027 r.

4. Środki powracające z instrumentów finansowych ustanowionych na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1293/2013 mogą być inwestowane w instrumenty finansowe ustanowione na mocy rozporządzenia (UE) 2021/523.

5. Zgodnie z art. 21 rozporządzenia finansowego środki odpowiadające dochodom przeznaczonym na określony cel i pochodzące ze zwrotów kwot nienależnie wypłaconych na mocy rozporządzeń (WE) nr 614/2007 lub (UE) nr 1293/2013 są wykorzystywane do finansowania programu LIFE.

Artykuł 26

Wejście w życie i rozpoczęcie stosowania

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie z dniem jego opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie stosuje się od dnia 1 stycznia 2021 r.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

Sporządzono w Brukseli dnia 29 kwietnia 2021 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

D.M. SASSOLI

Przewodniczący

W imieniu Rady

A.P. ZACARIAS

Przewodniczący

⁽³⁸⁾ Rozporządzenie (WE) nr 614/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 maja 2007 r. w sprawie instrumentu finansowego na rzecz środowiska (LIFE+) (Dz.U. L 149 z 9.6.2007, s. 1).

ZAŁĄCZNIK I

ORGANY, KTÓRE MOGĄ OTRZYMYWAĆ DOTACJE BEZ ZAPROSZENIA DO SKŁADANIA WNIOSKÓW

1. Europejska Sieć Wdrażania i Egzekwowania Prawa Ochrony Środowiska (IMPEL);
 2. Europejska Sieć Prokuratorów ds. Przestępczości przeciwko Środowisku (ENPE);
 3. Europejskie Forum Sędziów na rzecz Środowiska (EUFJE).
-

ZAŁĄCZNIK II

WSKAŹNIKI

1. Wskaźniki produktu
 - 1.1. liczba projektów dotyczących opracowywania, demonstracji i propagowania innowacyjnych technik i podejść;
 - 1.2. liczba projektów dotyczących stosowania najlepszych praktyk związanych z przyrodą i różnorodnością biologiczną;
 - 1.3. liczba projektów dotyczących opracowywania, wdrażania, monitorowania lub egzekwowania odpowiedniego ustawodawstwa i odpowiednich polityk Unii;
 - 1.4. liczba projektów dotyczących poprawy zarządzania poprzez zwiększanie zdolności podmiotów publicznych i prywatnych oraz zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego;
 - 1.5. liczba projektów, w tym strategicznych projektów zintegrowanych i strategicznych projektów przyrodniczych, dotyczących realizacji:
 - kluczowych planów lub strategii,
 - programów działań na rzecz uwzględniania podprogramu „Przyroda i różnorodności biologiczna” w innych politykach.
 2. Wskaźniki rezultatu
 - 2.1. zmiany netto w środowisku i klimacie na podstawie agregacji wskaźników na poziomie projektu, które będą określane w zaproszeniach do składania wniosków w ramach podprogramów:
 - „Przyroda i różnorodność biologiczna”,
 - „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia” obejmujący co najmniej następujące aspekty:
 - jakość powietrza,
 - glebę,
 - wodę,
 - odpady,
 - chemikalia,
 - hałas,
 - wykorzystanie zasobów i zasobooszczędność,
 - „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej”,
 - „Przejsie na czystą energię”;
 - 2.2. skumulowane inwestycje będące wynikiem projektów lub dostępu do finansowania (w mln EUR);
 - 2.3. liczba organizacji zaangażowanych w projekty lub otrzymujących dotacje na działalność;
 - 2.4. odsetek projektów, w przypadku których po dacie zakończenia projektu wystąpił efekt katalizatora.
-

ZAŁĄCZNIK III

LOGO PROGRAMU LIFE

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2021/784**z dnia 29 kwietnia 2021 r.****w sprawie przeciwdziałania rozpowszechnianiu w internecie treści o charakterze terrorystycznym****(Tekst mający znaczenie dla EOG)**

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 114,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego ⁽¹⁾,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą ⁽²⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Niniejsze rozporządzenie ma na celu zapewnienie sprawnego funkcjonowania jednolitego rynku cyfrowego w otwartym i demokratycznym społeczeństwie poprzez przeciwdziałanie wykorzystywaniu usług hostingowych do celów terrorystycznych oraz przyczynianie się do poprawy bezpieczeństwa publicznego w całej Unii. Należy poprawić funkcjonowanie jednolitego rynku cyfrowego poprzez zwiększenie pewności prawa dla dostawców usług hostingowych i zwiększenie zaufania użytkowników do środowiska internetowego, a także wzmocnienie gwarancji dotyczących wolności wypowiedzi, w tym wolności otrzymywania i przekazywania informacji i idei w otwartym i demokratycznym społeczeństwie oraz wolności i pluralizmu mediów.
- (2) Środki regulacyjne mające przeciwdziałać rozpowszechnianiu w internecie treści o charakterze terrorystycznym powinny zostać uzupełnione strategiami państw członkowskich dotyczącymi walki z terroryzmem, obejmującymi między innymi wzmocnienie umiejętności korzystania z mediów i umiejętności krytycznego myślenia, przedstawianie alternatywnych narracji lub kontrnarracji i inne inicjatywy służące zmniejszeniu wpływu umieszczanych w internecie treści o charakterze terrorystycznym i podatności na te treści, a także inwestycje w pracę społeczną, inicjatywy na rzecz deradykalizacji i kontakty z zainteresowanymi społecznościami, w celu wypracowania trwałego zapobiegania radykalizacji w społeczeństwie.
- (3) Przeciwdziałanie treściom o charakterze terrorystycznym w internecie to element szerszego problemu dotyczącego treści nielegalnych w internecie i wymaga połączenia środków o charakterze prawodawczym, nieprawodawczym i środków dobrowolnych, opartych na współpracy między organami a dostawcami usług hostingowych, w sposób, który w pełni szanuje prawa podstawowe.
- (4) Dostawcy usług hostingowych działający w internecie odgrywają zasadniczą rolę w gospodarce cyfrowej, łącząc przedsiębiorstwa i obywateli, a także ułatwiając publiczną debatę oraz dystrybucję i otrzymywanie informacji, opinii i idei, co znacząco przyczynia się do innowacji, wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy w Unii. Usługi dostawców usług hostingowych są jednak w niektórych przypadkach wykorzystywane przez osoby trzecie w celu prowadzenia nielegalnej działalności w internecie. Szczególnie niepokojące jest wykorzystywanie tych usług przez grupy terrorystyczne i ich zwolenników do rozpowszechniania w internecie treści o charakterze terrorystycznym w celu szerzenia ich przesłania, w celu radykalizacji i rekrutacji zwolenników oraz w celu ułatwiania działalności terrorystycznej i kierowania nią.

⁽¹⁾ Dz.U. C 110 z 22.3.2019, s. 67.

⁽²⁾ Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 17 kwietnia 2019 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz stanowisko Rady w pierwszym czytaniu z dnia 16 marca 2021 r. (Dz.U. C 135 z 16.4.2021, s. 1). Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 28 kwietnia 2021 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

- (5) Chociaż obecność treści o charakterze terrorystycznym w internecie jest tylko jednym z czynników radykalizacji osób, okazała się ona katalizatorem tej radykalizacji, która może prowadzić do aktów terrorystycznych, a zatem ma poważne negatywne konsekwencje dla użytkowników, obywateli i ogółu społeczeństwa, a także dla dostawców usług hostingowych w internecie, u których zamieszczane są tego rodzaju treści, ponieważ podważa zaufanie ich użytkowników i szkodzi ich modelom biznesowym. Dostawcy usług hostingowych, ze względu na ich kluczową rolę oraz technologiczne środki i zdolności związane ze świadczonymi przez nich usługami, mają szczególne obowiązki wobec społeczeństwa w zakresie ochrony swoich usług przed wykorzystaniem przez terrorystów i udzielania pomocy w przeciwdziałaniu rozpowszechniania w internecie, za pośrednictwem ich usług, treści o charakterze terrorystycznym, z jednoczesnym uwzględnieniem podstawowego znaczenia wolności wypowiedzi, w tym wolności otrzymywania i przekazywania informacji i idei w otwartym i demokratycznym społeczeństwie.
- (6) Wysiłki na poziomie Unii w celu zwalczania treści o charakterze terrorystycznym w internecie zainicjowano w 2015 r. poprzez ustanowienie ram dobrowolnej współpracy między państwami członkowskimi a dostawcami usług hostingowych. Wysiłki te należy uzupełnić jasnymi ramami prawnymi, aby w dalszym stopniu ograniczyć dostępność w internecie treści o charakterze terrorystycznym i odpowiednio rozwiązać ten szybko ewoluujący problem. Te ramy prawne mają opierać się na dobrowolnych wysiłkach, które zostały wzmocnione zaleceniem Komisji (UE) 2018/334 ⁽³⁾, i stanowią odpowiedź na wezwania Parlamentu Europejskiego do wzmocnienia środków przeciwdziałania nielegalnym i szkodliwym treściom w internecie, zgodnie z ramami horyzontalnymi ustanowionymi w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/31/WE ⁽⁴⁾, a także na wezwania Rady Europejskiej do usprawnienia wykrywania i usuwania treści w internecie, które podlegają do aktów terrorystycznych.
- (7) Niniejsze rozporządzenie nie powinno mieć wpływu na stosowanie dyrektywy 2000/31/WE. W szczególności środki podjęte przez dostawcę usług hostingowych zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, w tym środki szczególne, nie powinny same w sobie prowadzić do utraty przez tego dostawcę usług hostingowych możliwości skorzystania ze zwolnienia od odpowiedzialności przewidzianego w tej dyrektywie. Ponadto niniejsze rozporządzenie nie ma wpływu na uprawnienia organów i sądów krajowych do ustalenia odpowiedzialności dostawców usług hostingowych w przypadku, gdy nie zostały spełnione warunki zwolnienia od odpowiedzialności określone w tej dyrektywie.
- (8) W przypadku konfliktu między niniejszym rozporządzeniem a dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE ⁽⁵⁾ w zakresie przepisów dotyczących audiowizualnych usług medialnych zdefiniowanych w art. 1 pkt 1 lit. a) tej dyrektywy pierwszeństwo powinna mieć dyrektywa 2010/13/UE. Obowiązki wynikające z niniejszego rozporządzenia, w szczególności obowiązki dotyczące dostawców platformy udostępniania wideo, powinny pozostać bez zmian.
- (9) W niniejszym rozporządzeniu należy ustanowić przepisy mające na celu przeciwdziałanie wykorzystywaniu usług hostingowych do rozpowszechniania w internecie treści o charakterze terrorystycznym, aby zagwarantować sprawne funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Przepisy te powinny zapewniać pełne poszanowanie praw podstawowych chronionych w Unii, a w szczególności praw gwarantowanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”).
- (10) Niniejsze rozporządzenie ma przyczyniać się do ochrony bezpieczeństwa publicznego, a jednocześnie mają w nim zostać ustanowione odpowiednie i solidne gwarancje zapewniające ochronę praw podstawowych, w tym prawa do poszanowania życia prywatnego, ochrony danych osobowych, wolności wypowiedzi, w tym wolności otrzymywania i przekazywania informacji, wolności prowadzenia działalności gospodarczej oraz prawa do skutecznego środka prawnego. Ponadto zakazana jest wszelka dyskryminacja. Właściwe organy i dostawcy usług hostingowych powinni przyjmować wyłącznie środki, które są konieczne, odpowiednie i proporcjonalne w społeczeństwie demokratycznym, biorąc pod uwagę szczególne znaczenie, jakie przyznano wolności wypowiedzi i informacji oraz wolności i pluralizmowi mediów, które są podstawowymi fundamentami pluralistycznego społeczeństwa demokratycznego oraz wartościami, na których opiera się Unia. Środki, które mają wpływ na wolność wypowiedzi i informacji, powinny być ściśle ukierunkowane na przeciwdziałanie rozpowszechnianiu w internecie treści o charakterze terrorystycznym, przy poszanowaniu prawa do zgodnego z prawem otrzymywania i przekazywania informacji, z uwzględnieniem centralnej roli dostawców usług hostingowych w ułatwianiu debaty publicznej oraz w rozpowszechnianiu i pozyskiwaniu faktów, opinii i idei zgodnie z prawem. Skuteczne środki internetowe służące przeciwdziałaniu treściom o charakterze terrorystycznym w internecie oraz ochrona wolności wypowiedzi i informacji nie stanowią sprzecznych celów, lecz uzupełniają się i wzajemnie się wzmacniają.

⁽³⁾ Zalecenie Komisji (UE) 2018/334 z dnia 1 marca 2018 r. w sprawie działań na rzecz skutecznego zwalczania nielegalnych treści w internecie (Dz.U. L 63 z 6.3.2018, s. 50).

⁽⁴⁾ Dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz.U. L 178 z 17.7.2000, s. 1).

⁽⁵⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych) (Dz.U. L 95 z 15.4.2010, s. 1).

- (11) W celu zapewnienia jasności w odniesieniu do działań, które zarówno dostawcy usług hostingowych, jak i właściwe organy mają podejmować, aby przeciwdziałać rozpowszechnianiu w internecie treści o charakterze terrorystycznym, należy ustanowić w niniejszym rozporządzeniu, w celach zapobiegawczych, definicję pojęcia „treści o charakterze terrorystycznym”, która powinna być spójna z definicjami odpowiednich przestępstw zawartymi w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/541⁽⁶⁾. Z uwagi na potrzebę przeciwdziałania najbardziej szkodliwej propagandzie terrorystycznej w internecie definicja ta powinna obejmować materiały, które podlegają lub nakłaniają kogoś do popełniania przestępstw terrorystycznych lub do przyczynienia się do ich popełniania, materiały, które nakłaniają kogoś do uczestniczenia w działaniach grupy terrorystycznej lub które pochwalają działalność terrorystyczną, w tym poprzez rozpowszechnianie materiałów przedstawiających atak terrorystyczny. Definicja ta powinna także obejmować materiały, które udzielają instruktażu w zakresie wytwarzania lub stosowania materiałów wybuchowych, broni palnej lub innych rodzajów broni lub trujących lub niebezpiecznych substancji, jak również substancji chemicznych, biologicznych, radiologicznych i jądrowych (CBRJ), lub instruktażu w zakresie innych szczególnych metod lub technik, w tym w zakresie wyboru celów, w celu popełnienia przestępstw terrorystycznych lub przyczynienia się do ich popełniania. Materiały takie obejmują tekst, obrazy, nagrania dźwiękowe i nagrania wideo, a także transmisje na żywo przestępstw terrorystycznych, które stwarzają niebezpieczeństwo popełnienia kolejnych takich przestępstw. Oceniając, czy materiały stanowią treści o charakterze terrorystycznym w rozumieniu niniejszego rozporządzenia, właściwe organy oraz dostawcy usług hostingowych powinni uwzględniać takie czynniki, jak charakter i treść komunikatów, kontekst, w jakim komunikaty te zostały przedstawione, oraz to, w jakim stopniu mogą one spowodować szkodliwe skutki dla bezpieczeństwa i ochrony osób. Ważny czynnik w tej ocenie stanowi fakt, że dany materiał został wyprodukowany przez osobę, grupę lub podmiot umieszczone w unijnym wykazie osób, grup i podmiotów uczestniczących w aktach terrorystycznych i podlegających środkom ograniczającym, że można go przypisać takiej osobie, grupie lub podmiotowi lub że jest on rozpowszechniany w imieniu takiej osoby, grupy lub podmiotu.
- (12) Materiały rozpowszechniane w celach edukacyjnych, dziennikarskich, artystycznych lub badawczych lub w celu zwiększenia świadomości z myślą o przeciwdziałaniu działalności terrorystycznej nie powinny być uznawane za treści o charakterze terrorystycznym. Ustalając, czy dany materiał dostarczony przez dostawcę treści stanowi „treści o charakterze terrorystycznym” zdefiniowane w niniejszym rozporządzeniu, należy uwzględnić w szczególności prawo do wolności wypowiedzi i informacji, w tym wolność i pluralizm mediów, oraz wolność sztuk i nauk. W szczególności w przypadku gdy dostawca treści ponosi odpowiedzialność redakcyjną, decyzje o usunięciu rozpowszechnionego materiału powinny uwzględniać standardy dziennikarskie ustanowione w przepisach dotyczących prasy lub mediów zgodnie z prawem Unii, w tym Kartą. Ponadto wyrażanie w ramach debaty publicznej radykalnych, polemicznych lub kontrowersyjnych poglądów na drażliwe kwestie polityczne nie powinno być uznawane za treści o charakterze terrorystycznym.
- (13) Aby w skuteczny sposób przeciwdziałać rozpowszechnianiu w internecie treści o charakterze terrorystycznym, a jednocześnie zapewniać poszanowanie życia prywatnego osób, niniejsze rozporządzenie powinno mieć zastosowanie do dostawców usług społeczeństwa informacyjnego, którzy przechowują i publicznie rozpowszechniają informacje i materiały dostarczone przez użytkownika usługi na jego wniosek, nawet jeżeli przechowywanie i publiczne rozpowszechnianie takich informacji i materiałów ma charakter czysto techniczny, automatyczny i bierny. Pojęcie „przechowywania” należy rozumieć jako przechowywanie danych w pamięci fizycznego lub wirtualnego serwera. Dostawcy usług „zwykłego przekazu” lub „cachingu” oraz innych usług świadczonych w innych warstwach infrastruktury internetowej, które nie obejmują przechowywania, takie jak rejestry i rejestratory, a także dostawcy usług DNS (system nazw domen), usług płatniczych lub usług ochrony przed atakami typu DDoS (rozproszony atak typu „odmowa usługi”) nie powinni zatem być objęci zakresem stosowania niniejszego rozporządzenia.
- (14) Pojęcie „publicznego rozpowszechniania” powinno obejmować udostępnianie informacji potencjalnie nieograniczonej liczbie osób, mianowicie zapewnienie ogółowi użytkowników łatwego dostępu do informacji bez konieczności podejmowania dalszych działań przez dostawcę treści, niezależnie od tego, czy osoby te rzeczywiście korzystają z dostępu do tych informacji. W związku z tym w przypadku gdy dostęp do informacji wymaga rejestracji lub dopuszczenia do udziału w grupie użytkowników, informacje te należy uznawać za publicznie rozpowszechniane jedynie wtedy, gdy użytkownicy poszukujący dostępu do informacji są automatycznie rejestrowani lub dopuszczani do udziału w grupie użytkowników bez konieczności podejmowania decyzji lub dokonywania wyboru przez człowieka co do tego, komu przyznać taki dostęp. Usługi łączności interpersonalnej zdefiniowane w art. 2 pkt 5 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1972⁽⁷⁾, takie jak usługi poczty elektronicznej lub przesyłania wiadomości prywatnych, nie powinny być objęte zakresem stosowania

⁽⁶⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/541 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie zwalczania terroryzmu i zastępująca decyzję ramową Rady 2002/475/WSiSW oraz zmieniająca decyzję Rady 2005/671/WSiSW (Dz.U. L 88 z 31.3.2017, s. 6).

⁽⁷⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1972 z dnia 11 grudnia 2018 r. ustanawiająca Europejski kodeks łączności elektronicznej (Dz.U. L 321 z 17.12.2018, s. 36).

niniejszego rozporządzenia. Należy uznać, że informacje są przechowywane i publicznie rozpowszechniane w rozumieniu niniejszego rozporządzenia tylko wtedy, gdy takie działania są wykonywane na bezpośredni wniosek dostawcy treści. W związku z tym dostawcy usług takich jak infrastruktura w chmurze – które są świadczone na wniosek stron innych niż dostawcy treści i przynoszą korzyści dostawcom treści jedynie pośrednio – nie powinni być objęci zakresem stosowania niniejszego rozporządzenia. Zakresem stosowania niniejszego rozporządzenia powinni być objęci na przykład dostawcy usług w zakresie mediów społecznościowych, usług wymiany materiałów wideo, obrazów i plików audio, a także usług wymiany plików i innych usług w chmurze, pod warunkiem że usługi te są wykorzystywane do publicznego udostępniania przechowywanych informacji na bezpośredni wniosek dostawcy treści. Jeżeli dostawca usług hostingowych świadczy kilka rodzajów usług, niniejsze rozporządzenie powinno być stosowane wyłącznie do tych usług, które wchodzą w zakres jego stosowania.

- (15) Treści o charakterze terrorystycznym są często publicznie rozpowszechniane za pośrednictwem usług świadczonych przez dostawców usług hostingowych mających jednostkę organizacyjną w państwach trzecich. Aby chronić użytkowników w Unii i zapewnić, by wszyscy dostawcy usług hostingowych działający na jednolitym rynku cyfrowym podlegali tym samym wymogom, niniejsze rozporządzenie powinno mieć zastosowanie do wszystkich dostawców odpowiednich usług oferowanych w Unii, niezależnie od państwa, w którym mają oni główną jednostkę organizacyjną. Należy uznać, że dany dostawca usług hostingowych oferuje usługi w Unii, jeżeli umożliwia on osobom fizycznym lub prawnym w co najmniej jednym państwie członkowskim korzystanie z jego usług i którego łączy z tym państwem członkowskim istotny związek.
- (16) Uznaje się, że istotny związek z Unią istnieje, jeżeli dostawca usług hostingowych ma jednostkę organizacyjną w Unii, z jego usług korzysta znaczna liczba użytkowników w co najmniej jednym państwie członkowskim lub jeżeli jego działalność jest kierowana do co najmniej jednego państwa członkowskiego. To, czy działalność jest kierowana do co najmniej jednego państwa członkowskiego, należy ustalić na podstawie wszelkich istotnych okoliczności, w tym takich czynników, jak posługiwanie się językiem lub walutą, które są powszechnie używane w danym państwie członkowskim, lub możliwość składania zamówień na towary lub usługi z takiego państwa członkowskiego. Takie kierowanie działalności można również stwierdzić na podstawie dostępności aplikacji w danym krajowym sklepie z aplikacjami, z obecności reklam na rynku lokalnym lub z posługiwania się w reklamach językiem powszechnie używanym w danym państwie członkowskim, lub z zarządzania relacjami z klientem polegającego np. na obsłudze klientów w języku powszechnie używanym w tym państwie członkowskim. W przypadku gdy dostawca usług hostingowych kieruje swoją działalność do co najmniej jednego państwa członkowskiego, jak określono w art. 17 ust. 1 lit. c) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012⁽⁸⁾, należy również założyć istnienie istotnego związku. Dostępność strony internetowej dostawcy usług hostingowych, adresu poczty elektronicznej lub innych danych kontaktowych w co najmniej jednym państwie członkowskim nie powinna sama w sobie, w oderwaniu od innych czynników, być wystarczająca, aby stanowić istotny związek. Ponadto świadczenie usługi mające na celu jedynie przestrzeganie zakazu dyskryminacji ustanowionego w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/302⁽⁹⁾ nie powinno stanowić wyłącznie z tego powodu istotnego związku z Unią.
- (17) Należy zharmonizować, po przeprowadzeniu oceny przez właściwe organy, procedurę i obowiązki wynikające z nakazów usunięcia zobowiązujących dostawców usług hostingowych do usunięcia treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwienia do nich dostępu. Biorąc pod uwagę prędkość, z jaką treści o charakterze terrorystycznym są rozpowszechniane za pośrednictwem usług internetowych, na dostawców usług hostingowych powinien zostać nałożony obowiązek zapewnienia usunięcia treści o charakterze terrorystycznym zidentyfikowanych w nakazie usunięcia lub uniemożliwienia dostępu do takich treści we wszystkich państwach członkowskich w ciągu jednej godziny od otrzymania nakazu usunięcia. Z wyjątkiem należyście uzasadnionych przypadków wyjątkowych właściwy organ powinien udzielić dostawcy usług hostingowych informacji o procedurach i mających zastosowanie terminach z co najmniej 12-godzinnym wyprzedzeniem przed wydaniem wobec tego dostawcy usług hostingowych po raz pierwszy nakazu usunięcia. Należyście uzasadnione przypadki wyjątkowe mają miejsce, gdy usunięcie lub uniemożliwienie dostępu do treści o charakterze terrorystycznym po upływie jednej godziny od otrzymania nakazu usunięcia skutkowałoby poważną szkodą, na przykład w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub integralności cielesnej osoby, lub gdy taka treść przedstawia na żywo wydarzenia, których skutkiem jest szkoda stanowiąca zagrożenie życia lub integralności cielesnej osoby. Właściwy organ powinien ustalić, czy przypadki stanowią przypadki wyjątkowe i należyście uzasadnić swoją decyzję w nakazie usunięcia. Jeżeli dostawca usług hostingowych nie jest w stanie wykonać nakazu usunięcia w ciągu godziny od jego otrzymania ze względu na siłę wyższą lub faktyczną niemożliwość, w tym z dających się obiektywnie uzasadnić przyczyn technicznych lub operacyjnych, powinien jak najszybciej poinformować o tym właściwy organ wydający i wykonać nakaz usunięcia, gdy tylko sytuacja zostanie naprawiona

⁽⁸⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. L 351 z 20.12.2012, s. 1).

⁽⁹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/302 z dnia 28 lutego 2018 r. w sprawie nieuzasadnionego blokowania geograficznego oraz innych form dyskryminacji klientów ze względu na przynależność państwową, miejsce zamieszkania lub miejsce prowadzenia działalności na rynku wewnętrznym oraz w sprawie zmiany rozporządzeń (WE) nr 2006/2004 oraz (UE) 2017/2394 i dyrektywy 2009/22/WE (Dz.U. L 60 I z 2.3.2018, s. 1).

- (18) Nakaz usunięcia powinien zawierać uzasadnienie dotyczące uznania materiału, który ma zostać usunięty lub dostęp do którego ma zostać uniemożliwiony, za treści o charakterze terrorystycznym i powinien zawierać informacje wystarczające do zlokalizowania tych treści, poprzez wskazanie dokładnego adresu URL i, w razie potrzeby, wszelkich innych dodatkowych informacji, takich jak zrzut ekranu zawierający dane treści. Uzasadnienie to powinno umożliwiać dostawcy usług hostingowych i, w związku z tym, dostawcy treści, skuteczne skorzystanie z przysługującego im prawa do środka zaskarżenia. W przedstawionym uzasadnieniu nie należy zamieszczać informacji szczególnie chronionych, które mogłyby narazić na szwank trwające postępowania.
- (19) Właściwy organ powinien przekazać nakaz usunięcia bezpośrednio punktowi kontaktowemu wyznaczonemu lub ustanowionemu przez dostawcę usług hostingowych do celów niniejszego rozporządzenia za pomocą dowolnego środka elektronicznego dającego możliwość sporządzenia pisemnego potwierdzenia na warunkach, które umożliwiają dostawcy usług hostingowych ustalenie autentyczności nakazu, w tym dokładności daty i godziny jego wysłania i otrzymania, np. za pomocą zabezpieczonej poczty elektronicznej lub platform lub innych zabezpieczonych kanałów, w tym udostępnionych przez dostawcę usług hostingowych, zgodnie z przepisami prawa Unii dotyczącymi ochrony danych osobowych. Spełnienie tego wymogu powinno być możliwe poprzez skorzystanie z, między innymi, kwalifikowanych usług rejestrowanego doręczenia elektronicznego zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014⁽¹⁰⁾. Jeżeli główna jednostka organizacyjna dostawcy usług hostingowych lub miejsce pobytu lub siedziba jego przedstawiciela prawnego znajdują się w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie właściwego organu wydającego, kopię nakazu usunięcia należy przekazać jednocześnie właściwemu organowi tego państwa członkowskiego.
- (20) Właściwy organ państwa członkowskiego, w którym dostawca usług hostingowych ma główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę, powinien móc zweryfikować nakaz usunięcia wydany przez właściwe organy innego państwa członkowskiego, by sprawdzić, czy nakaz ten w poważny lub oczywisty sposób nie narusza niniejszego rozporządzenia lub praw podstawowych zapisanych w Karcie. Zarówno dostawca treści, jak i dostawca usług hostingowych powinni mieć prawo wystąpienia z wnioskiem o przeprowadzenie takiej weryfikacji przez właściwy organ w państwie członkowskim, w którym dostawca usług hostingowych ma główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę. W przypadku wystąpienia z takim wnioskiem, właściwy organ powinien podjąć decyzję stwierdzającą, czy przedmiotowy nakaz usunięcia stanowi takie naruszenie. Jeżeli w decyzji tej stwierdzono takie naruszenie, nakaz usunięcia powinien przestać wywoływać skutki prawne. Przedmiotowa weryfikacja powinna zostać przeprowadzona szybko, aby zapewnić jak najszybsze przywrócenie treści błędnie usuniętych lub do których dostęp został uniemożliwiony.
- (21) Dostawcy usług hostingowych narażeni na treści o charakterze terrorystycznym, którzy stosują warunki umowne, powinni umieścić w tych warunkach postanowienia mające przeciwdziałać wykorzystywaniu ich usług do publicznego rozpowszechniania takich treści. Powinni oni stosować te postanowienia z zachowaniem należytej staranności, w sposób przejrzysty, proporcjonalny i niedyskryminacyjny.
- (22) Ze względu na skalę problemu i tempo niezbędne do skutecznego identyfikowania i usuwania treści o charakterze terrorystycznym istotnym elementem w zwalczaniu tych treści w internecie są skuteczne i proporcjonalne środki szczególne. W celu zmniejszenia dostępności treści o charakterze terrorystycznym w ramach świadczonych przez siebie usług dostawcy usług hostingowych narażeni na takie treści powinni wdrożyć środki szczególne, uwzględniając ryzyko i poziom narażenia na treści o charakterze terrorystycznym, a także wpływ na prawa osób trzecich oraz interes publiczny w zakresie informacji. Dostawcy usług hostingowych powinni ustalić, jakie odpowiednie, skuteczne i proporcjonalne środki szczególne powinny zostać wdrożone, by zidentyfikować i usuwać treści o charakterze terrorystycznym. Środki szczególne mogą obejmować odpowiednie techniczne lub operacyjne środki lub zdolności, takie jak personel lub środki techniczne, do celów identyfikowania i niezwłocznego usuwania treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwiania dostępu do nich, mechanizmy umożliwiające użytkownikom zgłaszanie lub sygnalizowanie domniemych treści o charakterze terrorystycznym lub inne środki, które dostawca usług hostingowych uzna za odpowiednie i skuteczne w celu przeciwdziałania dostępności, w ramach jego usług, treści o charakterze terrorystycznym.
- (23) Przy wdrażaniu środków szczególnych dostawcy usług hostingowych powinni zapewnić zachowanie prawa użytkowników do wolności wypowiedzi i informacji, a także do wolności i pluralizmu mediów podlegających ochronie na mocy Karty. Oprócz wymogów określonych w prawie, w tym w przepisach dotyczących ochrony danych osobowych, dostawcy usług hostingowych powinni działać z należytą starannością i wdrażać zabezpieczenia, w stosownych przypadkach, w tym nadzór i weryfikacje dokonywane przez człowieka, aby uniknąć niezamierzonych lub błędnych decyzji prowadzących do usunięcia lub uniemożliwienia dostępu do treści, które nie są treściami o charakterze terrorystycznym.

⁽¹⁰⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE (Dz.U. L 257 z 28.8.2014, s. 73).

- (24) Dostawca usług hostingowych powinien informować właściwy organ o wdrożonych środkach szczególnych, aby umożliwić temu organowi ustalenie, czy środki te są skuteczne i proporcjonalne oraz czy, w razie wykorzystywania środków automatycznych, dostawca usług hostingowych posiada niezbędne zasoby na potrzeby nadzoru i weryfikacji dokonywanych przez człowieka. Oceniając skuteczność i proporcjonalność środków, właściwe organy powinny uwzględnić odpowiednie parametry, w tym liczbę nakazów usunięcia wydanych wobec dostawcy usług hostingowych, rozmiary i zdolność ekonomiczną dostawcy usług hostingowych oraz wpływ jego usług na rozpowszechnianie treści o charakterze terrorystycznym, na przykład na podstawie liczby użytkowników w Unii, a także zabezpieczenia wprowadzone w celu przeciwdziałania wykorzystywaniu jego usług do rozpowszechniania w internecie treści o charakterze terrorystycznym.
- (25) Jeżeli właściwy organ uzna, że wdrożone środki szczególne są niewystarczające, by przeciwdziałać ryzykom, powinien mieć możliwość zażądania przyjęcia dodatkowych odpowiednich, skutecznych i proporcjonalnych środków szczególnych. Żądanie wprowadzenia takich dodatkowych środków szczególnych nie powinno prowadzić do nałożenia ogólnego obowiązku w zakresie nadzoru ani aktywnego poszukiwania faktów w rozumieniu art. 15 ust. 1 dyrektywy 2000/31/WE, ani obowiązku stosowania zautomatyzowanych narzędzi. Jednakże dostawcy usług hostingowych powinni móc stosować zautomatyzowane narzędzia, jeżeli uznają to za stosowne i konieczne do skutecznego przeciwdziałania wykorzystywaniu ich usług do rozpowszechniania w internecie treści o charakterze terrorystycznym.
- (26) Obowiązek dostawców usług hostingowych w zakresie zachowywania usuniętych treści i powiązanych z nimi danych powinien być ustanowiony do celów szczególnych i ograniczony do niezbędnego okresu. Istnieje potrzeba rozszerzenia wymogu w zakresie zachowywania na powiązane dane w takim zakresie, w jakim tego rodzaju dane zostałyby utracone w wyniku usunięcia przedmiotowych treści o charakterze terrorystycznym. Powiązane dane mogą obejmować dane takie jak dane abonenta, w szczególności dane odnoszące się do tożsamości dostawcy treści, a także dane dotyczące dostępu, w tym dane o dacie i godzinie skorzystania z usługi przez dostawcę treści i o logowaniu do usługi i wylogowaniu się z niej, wraz z adresem IP przydzielonym dostawcy treści przez dostawcę usług dostępu do internetu.
- (27) Obowiązek zachowywania treści do celów kontroli w postępowaniach administracyjnych lub sądowych jest konieczny i uzasadniony ze względu na potrzebę zapewnienia dostawcom treści, których treści zostały usunięte lub do których dostęp został uniemożliwiony, skutecznych środków prawnych, jak również w celu zapewnienia możliwości przywrócenia tych treści w zależności od wyniku tych postępowań. Obowiązek zachowywania materiałów do celów postępowania przygotowawczego lub ścigania jest uzasadniony i konieczny ze względu na wartość, jaką materiały te mogłyby mieć do celów udaremniania działalności terrorystycznej lub zapobiegania jej. Z tego powodu zachowywanie usuniętych treści o charakterze terrorystycznym do celów zapobiegania przestępstwom terrorystycznym, ich wykrywania, prowadzenia postępowań przygotowawczych w ich sprawie i ich ścigania powinno być również uznane za uzasadnione. Treści o charakterze terrorystycznym i powiązane z nimi dane powinny być przechowywane jedynie przez okres niezbędny do sprawdzenia przez organy ścigania tych treści o charakterze terrorystycznym i podjęcia decyzji, czy będą one potrzebne do tych celów. Do celów zapobiegania przestępstwom terrorystycznym, ich wykrywania, prowadzenia postępowań przygotowawczych w ich sprawie i ich ścigania wymagane zachowywanie danych powinno być ograniczone do danych, które mogą mieć związek z przestępstwami terrorystycznymi, i w związku z tym mogłyby przyczynić się do ścigania przestępstw terrorystycznych lub do zapobiegania poważnym zagrożeniom bezpieczeństwa publicznego. W przypadku gdy dostawcy usług hostingowych usuwają materiały lub uniemożliwiają dostęp do nich, w szczególności za pomocą własnych środków szczególnych, powinni oni natychmiast informować właściwe organy o treściach zawierających informacje, które wiążą się z bezpośrednim zagrożeniem życia lub podejrzeniem popełnienia przestępstwa terrorystycznego.
- (28) W celu zapewnienia proporcjonalności okres zachowywania powinien być ograniczony do sześciu miesięcy, aby dać dostawcom treści wystarczająco dużo czasu na wszczęcie kontroli w postępowaniach administracyjnych lub sądowych oraz aby umożliwić organom ścigania dostęp do odpowiednich danych na potrzeby prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawie przestępstw terrorystycznych i ich ścigania. Jednakże na wniosek właściwego organu lub sądu, powinno być możliwe przedłużenie tego okresu o niezbędny okres, w przypadku gdy postępowania te nie zakończyły się w okresie sześciu miesięcy. Okres zachowywania powinien być wystarczający, aby organy ścigania mogły zachować niezbędne materiały w związku z postępowaniem przygotowawczym i ściganiem, zapewniając jednocześnie równowagę w zakresie praw podstawowych.
- (29) Niniejsze rozporządzenie nie powinno mieć wpływu na gwarancje procesowe ani środki procesowe w postępowaniu przygotowawczym dotyczące dostępu do treści i powiązanych danych zachowanych do celów prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawie przestępstw terrorystycznych i ich ścigania na podstawie prawa Unii lub prawa krajowego.

- (30) Przejrzystość zasad dostawców usług hostingowych dotyczących treści o charakterze terrorystycznym ma zasadnicze znaczenie dla zwiększenia ich odpowiedzialności wobec użytkowników oraz podniesienia zaufania obywateli do jednolitego rynku cyfrowego. Dostawcy usług hostingowych, którzy w danym roku kalendarzowym podjęli działania na podstawie niniejszego rozporządzenia lub zostali zobowiązani do podjęcia takich działań, powinni udostępniać publicznie roczne sprawozdania z przejrzystości zawierające informacje o działaniach podjętych w związku z identyfikacją i usuwaniem treści o charakterze terrorystycznym.
- (31) Właściwe organy powinny publikować roczne sprawozdania z przejrzystości zawierające informacje o liczbie nakazów usunięcia, liczbie przypadków, w których nakaz nie został wykonany, liczbie decyzji dotyczących środków szczególnych, liczbie przypadków poddanych kontroli w postępowaniu administracyjnym lub sądowym oraz liczbie decyzji w sprawie nałożenia kar.
- (32) Prawo do skutecznego środka prawnego jest zapisane w art. 19 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) i w art. 47 Karty. Każda osoba fizyczna lub prawna ma prawo do skutecznego środka prawnego przed właściwym sądem krajowym przeciwko środkom podjętym na podstawie niniejszego rozporządzenia, które mogą negatywnie wpłynąć na prawa tej osoby. Prawo to powinno obejmować w szczególności możliwość skutecznego zaskarżenia przez dostawców usług hostingowych i dostawców treści nakazów usunięcia lub wszelkich decyzji podjętych w wyniku weryfikacji nakazów usunięcia na podstawie niniejszego rozporządzenia przed sądem państwa członkowskiego, którego właściwy organ wydał nakaz usunięcia lub podjął decyzję, oraz możliwość skutecznego zaskarżenia przez dostawców usług hostingowych decyzji dotyczącej środków szczególnych lub kar przed sądem państwa członkowskiego, którego właściwy organ podjął taką decyzję.
- (33) Procedury rozpatrywania skarg stanowią niezbędną gwarancję na wypadek błędnego usunięcia treści w internecie lub uniemożliwienia dostępu do nich, w przypadku gdy treści te są chronione w ramach wolności wypowiedzi i informacji. W związku z tym dostawcy usług hostingowych powinni ustanowić przyjazne dla użytkownika mechanizmy rozpatrywania skarg oraz zapewnić, by skargi były rozpatrywane bez zbędnej zwłoki i z zachowaniem pełnej przejrzystości wobec dostawcy treści. Nakazanie dostawcy usług hostingowych przywrócenia treści, które zostały błędnie usunięte lub do których dostęp został uniemożliwiony, nie powinno mieć wpływu na możliwość egzekwowania przez dostawcę usług hostingowych własnych warunków umownych.
- (34) Skuteczna ochrona prawna zgodnie z art. 19 TUE i art. 47 Karty wymaga, aby dostawcy treści byli w stanie ustalić powody, dla których dostarczone przez nich treści zostały usunięte lub do których dostęp został uniemożliwiony. W tym celu dostawca usług hostingowych powinien udostępnić dostawcy treści informacje dotyczące zaskarżania usunięcia lub uniemożliwienia dostępu. W zależności od okoliczności dostawcy usług hostingowych mogą zastąpić treści, które zostały usunięte lub do których dostęp został uniemożliwiony, komunikatem wskazującym, że treści te zostały usunięte lub dostęp do nich został uniemożliwiony zgodnie z niniejszym rozporządzeniem. Bardziej szczegółowe informacje na temat powodów usunięcia lub uniemożliwienia dostępu oraz środków prawnych wobec usunięcia lub uniemożliwienia dostępu powinny być udzielane na żądanie dostawcy treści. W przypadku gdy właściwe organy postanowią, że ze względu na bezpieczeństwo publiczne, w tym w kontekście prowadzonego postępowania przygotowawczego, bezpośrednie powiadomienie dostawcy treści o usunięciu lub uniemożliwieniu dostępu jest niewłaściwe lub przynosi efekty odwrotne do zamierzonych, powinny poinformować o tym dostawcę usług hostingowych.
- (35) Do celów niniejszego rozporządzenia państwa członkowskie powinny wyznaczyć właściwe organy. Powyższe nie oznacza koniecznie ustanowienia nowego organu; powinno być możliwe powierzenie zadań przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu istniejącemu organowi. Niniejsze rozporządzenie powinno wymagać wyznaczenia organów właściwych do wydawania nakazów usunięcia, ich weryfikacji oraz nadzorowania środków szczególnych i nakładania kar, podczas gdy państwa członkowskie powinny mieć możliwość decydowania o liczbie właściwych organów, które mają zostać wyznaczone, i o tym, czy mają to być organy administracyjne, organy ścigania czy organy sądowe. Państwa członkowskie powinny zapewnić, by właściwe organy wypełniały swoje zadania w sposób obiektywny i niedyskryminacyjny oraz by nie zwracały się o instrukcje do żadnego innego organu ani nie przyjmowały od niego instrukcji w związku z wykonywaniem zadań powierzonych im na podstawie niniejszego rozporządzenia. Nie powinno to wykluczać sprawowania nadzoru zgodnie z krajowym prawem konstytucyjnym. Państwa członkowskie powinny powiadomić Komisję o właściwych organach wyznaczonych na mocy niniejszego rozporządzenia, a Komisja powinna opublikować w internecie wykaz właściwych organów. Taki wykaz internetowy powinien być łatwo dostępny, tak by dostawcy usług hostingowych mogli szybko weryfikować autentyczność nakazów usunięcia.

- (36) W celu uniknięcia powielania wysiłków i ewentualnych konfliktów w zakresie prowadzenia postępowań przygotowawczych, a także w celu ograniczenia do minimum obciążeń spoczywających na dostawcach usług hostingowych, właściwe organy powinny wymieniać się informacjami, koordynować swoje działania i współpracować ze sobą, w stosownych przypadkach włączając w te działania Europol, przed wydaniem nakazów usunięcia. Podejmując decyzję w sprawie wydania nakazu usunięcia, właściwy organ powinien należycie uwzględnić powiadomienia o konflikcie w zakresie prowadzenia postępowań przygotowawczych (unikanie konfliktu). Jeżeli właściwy organ został poinformowany przez właściwy organ innego państwa członkowskiego o istnieniu nakazu usunięcia, nie powinien wydawać nakazu usunięcia w tej samej sprawie. Przy wdrażaniu przepisów niniejszego rozporządzenia wsparcie mógłby zapewnić Europol, zgodnie ze swoim obecnym mandatem i obowiązującymi ramami prawnymi.
- (37) W celu zapewnienia skutecznego i wystarczająco spójnego wdrażania środków szczególnych podjętych przez dostawców usług hostingowych właściwe organy powinny koordynować swoje działania i współpracować ze sobą w zakresie wymiany informacji z dostawcami usług hostingowych na temat nakazów usunięcia oraz określania, wdrażania i oceny środków szczególnych. Taka koordynacja i współpraca są konieczne również w związku z innymi środkami mającymi na celu wykonywanie niniejszego rozporządzenia, w tym w odniesieniu do przyjmowania przepisów dotyczących kar i ich nakładania. Komisja powinna ułatwiać taką koordynację i współpracę.
- (38) Ważne jest, aby właściwy organ państwa członkowskiego odpowiedzialnego za nakładanie kar był w pełni poinformowany o wydaniu nakazów usunięcia oraz o późniejszej wymianie informacji między dostawcą usług hostingowych a właściwymi organami w innych państwach członkowskich. W tym celu państwa członkowskie powinny zapewnić odpowiednie i bezpieczne kanały i mechanizmy komunikacji umożliwiające terminową wymianę istotnych informacji.
- (39) Aby ułatwić szybką wymianę informacji między właściwymi organami, jak również z dostawcami usług hostingowych, oraz aby uniknąć powielania wysiłków, należy zachęcać państwa członkowskie do korzystania ze specjalnych narzędzi opracowanych przez Europol, takich jak obecna aplikacja zarządzania zgłoszeniami podejrzanych treści w internecie lub narzędzia, które ją zastąpią.
- (40) Zgłoszenia dokonywane przez państwa członkowskie i Europol okazują się być skutecznym i szybkim sposobem zwiększania świadomości dostawców usług hostingowych na temat konkretnych treści dostępnych za pośrednictwem ich usług, umożliwiającym im podejmowanie szybkich działań. Takie zgłoszenia, które są mechanizmem powiadamiania dostawców usług hostingowych o informacjach, które mogłyby zostać uznane za treści o charakterze terrorystycznym, na potrzeby dobrowolnego rozważenia przez dostawcę zgodności tych treści z jego własnymi warunkami umownymi, powinny pozostać dostępne jako uzupełnienie nakazów usunięcia. Ostateczna decyzja dotycząca tego, czy usunąć treści z powodu braku zgodności z warunkami umownymi dostawcy usług hostingowych, pozostaje w jego gestii. Niniejsze rozporządzenie nie powinno mieć wpływu na mandat Europolu określony w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/794⁽¹⁾. W związku z tym żadnego z przepisów niniejszego rozporządzenia nie należy rozumieć jako uniemożliwiającego państwom członkowskim i Europolowi wykorzystywania zgłoszeń jako instrumentu służącego do przeciwdziałania treściom o charakterze terrorystycznym w internecie.
- (41) Ze względu na szczególnie poważne skutki niektórych treści o charakterze terrorystycznym w internecie dostawcy usług hostingowych powinni natychmiast informować odpowiednie organy zainteresowanego państwa członkowskiego lub właściwe organy państwa członkowskiego, w którym mają jednostkę organizacyjną lub swojego przedstawiciela prawnego, o treściach o charakterze terrorystycznym, które wiążą się z bezpośrednim zagrożeniem życia lub podejrzeniem popełnienia przestępstwa terrorystycznego. W celu zapewnienia proporcjonalności obowiązek ten powinien zostać ograniczony do przestępstw terrorystycznych zdefiniowanych w art. 3 ust. 1 dyrektywy (UE) 2017/541. Ten obowiązek informowania nie powinien oznaczać obowiązku dostawców usług hostingowych do aktywnego poszukiwania dowodów takiego bezpośredniego zagrożenia życia lub podejrzenia popełnienia przestępstwa terrorystycznego. Przez zainteresowane państwo członkowskie należy rozumieć państwo członkowskie, które ma jurysdykcję w zakresie prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawie tych przestępstw terrorystycznych i ich ścigania w oparciu o obywatelstwo sprawcy lub potencjalnej ofiary przestępstwa lub o miejsce będące celem aktu terrorystycznego. W przypadku wątpliwości dostawcy usług hostingowych powinni przekazywać informacje Europolowi, który powinien zapewnić odpowiednie dalsze działania zgodnie ze swoim mandatem, w tym przekazywać dalej te informacje odpowiednim organom krajowym. Właściwe organy państw członkowskich powinny być uprawnione do korzystania z takich informacji w celu podejmowania środków postępowania przygotowawczego, dostępnych na podstawie prawa Unii lub prawa krajowego.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/794 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania (Europol), zastępujące i uchylające decyzje Rady 2009/371/WSiSW, 2009/934/WSiSW, 2009/935/WSiSW, 2009/936/WSiSW i 2009/968/WSiSW (Dz.U. L 135 z 24.5.2016, s. 53).

- (42) Dostawcy usług hostingowych powinni wyznaczyć lub ustanowić punkty kontaktowe w celu ułatwienia niezwłocznego zajmowania się nakazami usunięcia. Punkt kontaktowy służy jedynie celom operacyjnym. Punkt kontaktowy powinien obejmować wyspecjalizowane środki, wewnętrzne lub zlecone usługodawcom zewnętrznym, umożliwiające elektroniczne przyjmowanie nakazów usunięcia oraz środki techniczne lub kadrowe umożliwiające ich niezwłoczne przetwarzanie. Nie jest niezbędne, aby punkt kontaktowy znajdował się w Unii. Dostawca usług hostingowych powinien mieć swobodę skorzystania z istniejącego punktu kontaktowego do celów niniejszego rozporządzenia, pod warunkiem że ten punkt kontaktowy jest w stanie wykonywać zadania przewidziane w niniejszym rozporządzeniu. W celu zapewnienia usuwania treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwienia dostępu do nich w ciągu jednej godziny od otrzymania nakazu usunięcia, punkt kontaktowy dostawców usług hostingowych narażonych na treści o charakterze terrorystycznym powinien być nieustannie dostępny. Informacje na temat punktu kontaktowego powinny zawierać informacje o języku, w którym można się do niego zwracać. Aby ułatwić komunikację między dostawcami usług hostingowych a właściwymi organami, dostawców usług hostingowych zachęca się do umożliwienia komunikacji w jednym z języków urzędowych instytucji Unii, w którym dostępne są ich warunki umowne.
- (43) Z braku ogólnego wymogu, by dostawcy usług hostingowych zapewniali fizyczną obecność na terytorium Unii, należy zapewnić, aby było jasne, któremu państwu członkowskiemu przysługuje jurysdykcja w stosunku do dostawcy usług hostingowych oferującego usługi w Unii. Co do zasady dostawca usług hostingowych podlega jurysdykcji państwa członkowskiego, w którym ma główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę. Powyższe powinno pozostawać bez uszczerbku dla przepisów dotyczących właściwości, które ustanowiono do celów wydawania nakazów usunięcia oraz decyzji wynikających z weryfikacji nakazów usunięcia na podstawie niniejszego rozporządzenia. W przypadku dostawców usług hostingowych, którzy nie mają jednostki organizacyjnej w Unii i nie wyznaczyli przedstawiciela prawnego, jurysdykcję powinno mieć jednak każde państwo członkowskie, a tym samym możliwość nakładania kar, pod warunkiem przestrzegania zasady *ne bis in idem*.
- (44) Dostawcy usług hostingowych, którzy nie mają jednostki organizacyjnej w Unii, powinni wyznaczyć na piśmie przedstawiciela prawnego w celu zapewnienia wypełniania i egzekwowania obowiązków wynikających z niniejszego rozporządzenia. Dostawcy usług hostingowych powinni móc wyznaczyć, do celów niniejszego rozporządzenia, przedstawiciela prawnego już wyznaczonego do innych celów, pod warunkiem że ten przedstawiciel prawny jest w stanie wykonywać zadania przewidziane w niniejszym rozporządzeniu. Przedstawiciel prawny powinien być uprawniony do działania w imieniu dostawcy usług hostingowych.
- (45) Kary są niezbędne do zapewnienia skutecznego wykonywania niniejszego rozporządzenia przez dostawców usług hostingowych. Państwa członkowskie powinny przyjąć przepisy dotyczące kar – które mogą mieć charakter administracyjny lub karny – w tym, w stosownych przypadkach, wytyczne w sprawie nakładania kar pieniężnych. Nieprzestrzeganie przepisów w poszczególnych przypadkach może być karane przy jednoczesnym przestrzeganiu zasady *ne bis in idem* i zasady proporcjonalności oraz zapewnieniu, by kary takie odzwierciedlały systematyczne niewypełnianie obowiązków. Kary mogą mieć różną formę, w tym oficjalne ostrzeżenia w przypadku drobnych naruszeń lub kary pieniężne w przypadku poważniejszych lub systematycznych naruszeń. Szczególnie surowe kary powinno nakładać się w przypadku, gdy dostawca usług hostingowych systematycznie lub uporczywie nie wypełnia obowiązków w zakresie usuwania treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwiania dostępu do nich w ciągu jednej godziny od otrzymania nakazu usunięcia. Aby zapewnić pewność prawa, w niniejszym rozporządzeniu należy określić, jakie naruszenia podlegają karom oraz okoliczności, które są istotne dla określania rodzaju i poziomu takich kar. Przy ustalaniu, czy należy nałożyć kary pieniężne, należy odpowiednio uwzględnić zasoby finansowe dostawcy usług hostingowych. Ponadto właściwy organ powinien wziąć pod uwagę, czy dostawca usług hostingowych jest przedsiębiorstwem typu *start-up* lub należy do kategorii mikro-, małych lub średnich przedsiębiorstw jak zdefiniowano w zaleceniu Komisji 2003/361/WE⁽¹²⁾. Pod uwagę należy wziąć dodatkowe okoliczności, takie jak to, czy zachowanie dostawcy usług hostingowych było obiektywnie nierozważne lub naganne, lub czy naruszenie zostało popełnione w wyniku zaniedbania lub umyślnie. Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby kary nałożone za naruszenie niniejszego rozporządzenia nie zachęcały do usuwania materiałów, które nie są treściami o charakterze terrorystycznym.
- (46) Stosowanie standardowych wzorów ułatwia współpracę i wymianę informacji między właściwymi organami i dostawcami usług hostingowych, co umożliwia im szybszą i skuteczniejszą komunikację. Szczególnie ważne jest zapewnienie niezwłocznego działania po otrzymaniu nakazu usunięcia. Wzory obniżają koszty tłumaczenia i przyczyniają się do zapewnienia wyższego standardu procesu. Wzory dotyczące informacji zwrotnych umożliwiają znormalizowaną wymianę informacji i mają szczególne znaczenie w przypadku, gdy dostawcy usług hostingowych nie są w stanie wykonać nakazów usunięcia. Uwierzytelnione kanały przekazywania informacji mogą zagwarantować autentyczność nakazu usunięcia, w tym dokładność daty i godziny wysłania i otrzymania nakazu.

⁽¹²⁾ Zalecenie Komisji 2003/361/WE z dnia 6 maja 2003 r. dotyczące definicji mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (Dz.U. L 124 z 20.5.2003, s. 36).

- (47) W celu umożliwienia, w razie potrzeby, szybkiej zmiany treści wzorów, które mają być stosowane do celów niniejszego rozporządzenia, należy przekazać Komisji uprawnienia do przyjmowania aktów zgodnie z art. 290 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w odniesieniu do dokonywania zmian załączników do niniejszego rozporządzenia. Aby móc uwzględnić rozwój technologii i powiązanych z nią ram prawnych, Komisja powinna być również uprawniona do przyjmowania aktów delegowanych w celu uzupełnienia niniejszego rozporządzenia o wymogi techniczne dotyczące środków elektronicznych, które mają być stosowane przez właściwe organy do przekazywania nakazów usunięcia. Szczególnie ważne jest, aby w czasie prac przygotowawczych Komisja prowadziła stosowne konsultacje, w tym na szczeblu ekspertów, oraz aby konsultacje te prowadzone były zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa⁽¹³⁾. W szczególności, aby zapewnić równy udział w przygotowywaniu aktów delegowanych, Parlament Europejskiego i Rada otrzymują wszelkie dokumenty w tym samym czasie co eksperci państw członkowskich, a eksperci tych instytucji mogą systematycznie brać udział w posiedzeniach grup eksperckich Komisji zajmujących się przygotowaniem aktów delegowanych.
- (48) Państwa członkowskie powinny gromadzić informacje na temat wykonywania niniejszego rozporządzenia. Państwa członkowskie powinny móc korzystać ze sprawozdań z przejrzystości przygotowywanych przez dostawców usług hostingowych i w razie konieczności uzupełniać je bardziej szczegółowymi informacjami, takimi jak własne sprawozdania z przejrzystości przygotowywane zgodnie z niniejszym rozporządzeniem. Na potrzeby oceny wykonywania niniejszego rozporządzenia powinien zostać opracowany szczegółowy program monitorowania wyników, rezultatów i skutków niniejszego rozporządzenia.
- (49) W oparciu o ustalenia i wnioski zawarte w sprawozdaniu z wdrażania oraz wyniki monitorowania Komisja powinna przeprowadzić ocenę niniejszego rozporządzenia w terminie trzech lat od dnia jego wejścia w życie. Ocena ta powinna opierać się na kryteriach skuteczności, konieczności, efektywności, proporcjonalności, adekwatności, spójności i unijnej wartości dodanej. W jej ramach należy ocenić funkcjonowanie poszczególnych środków operacyjnych i technicznych przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu, w tym skuteczność środków mających na celu poprawę wykrywania, identyfikacji i usuwania w internecie treści o charakterze terrorystycznym, skuteczność mechanizmów zabezpieczających oraz skutki dla potencjalnie zagrożonych praw podstawowych, takich jak wolność wypowiedzi i informacji, w tym wolność i pluralizm mediów, wolność prowadzenia działalności gospodarczej, prawo do prywatności i ochrony danych osobowych. Komisja powinna również ocenić wpływ na potencjalnie zagrożone interesy osób trzecich.
- (50) Ponieważ cel niniejszego rozporządzenia, a mianowicie zapewnienie sprawnego funkcjonowania jednolitego rynku cyfrowego poprzez przeciwdziałanie rozpowszechnianiu w internecie treści o charakterze terrorystycznym, nie może zostać osiągnięty w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na rozmiary i skutki możliwe jest jego lepsze osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodne z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, określoną w tym artykule, niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

SEKCJA I

PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1

Przedmiot i zakres stosowania

1. W niniejszym rozporządzeniu ustanawia się jednolite przepisy w celu przeciwdziałania wykorzystywaniu usług hostingowych do publicznego rozpowszechniania w internecie treści o charakterze terrorystycznym, w szczególności przepisy dotyczące:

- a) rozsądnych i proporcjonalnych obowiązków w zakresie staranności, których mają przestrzegać dostawcy usług hostingowych w celu przeciwdziałania publicznemu rozpowszechnianiu treści o charakterze terrorystycznym za pośrednictwem ich usług oraz zapewnienia, w razie potrzeby, niezwłocznego usuwania tych treści lub uniemożliwienia dostępu do nich;

⁽¹³⁾ Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1.

b) środków, które mają wdrożyć państwa członkowskie – zgodnie z prawem Unii i z zastrzeżeniem odpowiednich gwarancji w zakresie ochrony praw podstawowych, w szczególności wolności wypowiedzi i informacji w otwartym i demokratycznym społeczeństwie – w celu:

- (i) identyfikowania treści o charakterze terrorystycznym oraz zapewnienia ich niezwłocznego usuwania przez dostawców usług hostingowych; oraz
- (ii) ułatwienia współpracy między właściwymi organami państw członkowskich, dostawcami usług hostingowych oraz, w stosownych przypadkach, z Europolem.

2. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do dostawców usług hostingowych oferujących usługi w Unii – niezależnie od miejsca ich głównej jednostki organizacyjnej – w zakresie, w jakim publicznie rozpowszechniają informacje.

3. Materiałów publicznie rozpowszechnianych w celach edukacyjnych, dziennikarskich, artystycznych lub badawczych lub w celach zapobiegania terroryzmowi lub zwalczania terroryzmu, w tym materiałów służących wyrażaniu polemicznych lub kontrowersyjnych poglądów w ramach debaty publicznej, nie uznaje się za treści o charakterze terrorystycznym. W drodze oceny ustala się, jaki jest rzeczywisty cel danego rozpowszechniania i czy materiały są publicznie rozpowszechniane do tych celów.

4. Niniejsze rozporządzenie nie ma wpływu na obowiązek poszanowania praw, wolności i zasad, o których mowa w art. 6 TUE, i stosuje się je bez uszczerbku dla podstawowych zasad odnoszących się do wolności wypowiedzi i informacji, w tym wolności i pluralizmu mediów.

5. Niniejsze rozporządzenie pozostaje bez uszczerbku dla dyrektyw 2000/31/WE i 2010/13/UE. W odniesieniu do audiowizualnych usług medialnych zdefiniowanych w art. 1 pkt 1 lit. a) dyrektywy 2010/13/UE pierwszeństwo ma dyrektywa 2010/13/UE.

Artykuł 2

Definicje

Do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

- 1) „dostawca usług hostingowych” oznacza dostawcę usług zdefiniowanych w art. 1 lit. b) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/1535⁽¹⁴⁾, polegających na przechowywaniu informacji dostarczonych przez dostawcę treści i na jego wniosek;
- 2) „dostawca treści” oznacza użytkownika, który dostarczył informacje, które są lub były przechowywane i publiczne rozpowszechnianie przez dostawcę usług hostingowych;
- 3) „publiczne rozpowszechnianie” oznacza udostępnianie informacji, na wniosek dostawcy treści, potencjalnie nieograniczonej liczbie osób;
- 4) „oferowanie usług w Unii” oznacza umożliwianie osobom fizycznym lub prawnym w co najmniej jednym państwie członkowskim korzystania z usług dostawcy usług hostingowych, którego łączy z danym państwem członkowskim istotny związek;
- 5) „istotny związek” oznacza związek dostawcy usług hostingowych z co najmniej jednym państwem członkowskim, wynikający z posiadania jednostki organizacyjnej w Unii albo ze szczególnych kryteriów faktycznych, takich jak:
 - a) posiadanie znacznej liczby użytkowników jego usług w co najmniej jednym państwie członkowskim; lub
 - b) kierowanie jego działalności do co najmniej jednego państwa członkowskiego;
- 6) „przestępstwa terrorystyczne” oznaczają przestępstwa zdefiniowane w art. 3 dyrektywy (UE) 2017/541;

⁽¹⁴⁾ Dyrektywa (UE) 2015/1535 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 września 2015 r. ustanawiająca procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (Dz.U. L 241 z 17.9.2015, s. 1).

- 7) „treści o charakterze terrorystycznym” oznaczają materiały co najmniej jednego z poniższych rodzajów; a mianowicie materiały, które:
- a) podlegają do popełnienia jednego z przestępstw, o których mowa w art. 3 ust. 1 lit. a)–i) dyrektywy (UE) 2017/541, w przypadku gdy takie materiały, bezpośrednio lub pośrednio, na przykład poprzez pochwalanie aktów terrorystycznych, popierają popełnianie przestępstw terrorystycznych i tym samym stwarzają niebezpieczeństwo popełnienia jednego lub większej liczby takich przestępstw;
 - b) nakłaniają osobę lub grupę osób do popełnienia lub przyczynienia się do popełnienia jednego z przestępstw, o których mowa w art. 3 ust. 1 lit. a)–i) dyrektywy (UE) 2017/541;
 - c) nakłaniają osobę lub grupę osób do uczestniczenia w działaniach grupy terrorystycznej, w rozumieniu art. 4 lit. b) dyrektywy (UE) 2017/541;
 - d) udzielają instruktażu w zakresie wytwarzania lub stosowania materiałów wybuchowych, broni palnej lub innych rodzajów broni lub trujących lub niebezpiecznych substancji, lub w zakresie innych szczególnych metod lub technik w celu popełnienia lub przyczynienia się do popełnienia jednego z przestępstw terrorystycznych, o których mowa w art. 3 ust. 1 lit. a)–i) dyrektywy (UE) 2017/541;
 - e) stwarzają zagrożenie popełnienia jednego z przestępstw, o których mowa w art. 3 ust. 1 lit. a)–i) dyrektywy (UE) 2017/541;
- 8) „warunki umowne” oznaczają wszystkie warunki i klauzule umowne, niezależnie od ich nazwy lub formy, które regulują stosunek umowny między dostawcą usług hostingowych a jego użytkownikami;
- 9) „główna jednostka organizacyjna” oznacza siedzibę główną lub siedzibę statutową dostawcy usług hostingowych, w której wykonywane są główne funkcje finansowe i sprawowana jest kontrola operacyjna.

SEKCJA II

ŚRODKI W CELU PRZECIWDZIAŁANIA ROZPOWSZECHNIANIU W INTERNECIE TREŚCI O CHARAKTERZE TERRORYSTYCZNYM

Artykuł 3

Nakazy usunięcia

1. Właściwy organ każdego państwa członkowskiego jest uprawniony do wydania nakazu usunięcia zobowiązującego dostawców usług hostingowych do usunięcia treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwienia dostępu do treści terrorystycznych we wszystkich państwach członkowskich.
2. W przypadku gdy właściwy organ nie wydał uprzednio dostawcy usług hostingowych nakazu usunięcia, udziela on temu dostawcy usług hostingowych informacji o mających zastosowanie procedurach i terminach co najmniej 12 godzin przed wydaniem nakazu usunięcia.
Akapitu pierwszego nie stosuje się w należycie uzasadnionych przypadkach wyjątkowych.
3. Dostawcy usług hostingowych usuwają treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwiają dostęp do treści terrorystycznych we wszystkich państwach członkowskich jak najszybciej, a w każdym razie nie później niż w ciągu jednej godziny od otrzymania nakazu usunięcia.
4. Właściwe organy wydają nakazy usunięcia przy użyciu wzoru określonego w załączniku I. Nakazy usunięcia zawierają następujące elementy:
 - a) dane identyfikacyjne właściwego organu wydającego nakaz usunięcia i potwierdzenie autentyczności nakazu usunięcia przez ten właściwy organ;
 - b) wystarczająco szczegółowe uzasadnienie wyjaśniające, dlaczego dane treści uznano za treści o charakterze terrorystycznym oraz wskazanie odpowiedniego rodzaju materiałów, o których mowa w art. 2 pkt 7;
 - c) dokładny ujednoczony format adresowania zasobów (adres URL) oraz, w razie potrzeby, dodatkowe informacje służące identyfikacji treści o charakterze terrorystycznym;
 - d) wskazanie niniejszego rozporządzenia jako podstawy prawnej nakazu usunięcia;
 - e) data, znacznik czasu i podpis elektroniczny właściwego organu wydającego nakaz usunięcia;

- f) łatwo zrozumiałe informacje na temat środków zaskarżenia przysługujących dostawcy usług hostingowych i dostawcy treści, w tym informacje na temat środków zaskarżenia do właściwego organu, możliwości wniesienia sprawy do sądu, wraz z terminami do wniesienia środków zaskarżenia;
- g) gdy jest to konieczne i proporcjonalne – decyzja o nieujawnianiu informacji o usunięciu treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwieniu dostępu do nich zgodnie z art. 11 ust. 3.

5. Właściwy organ kieruje nakaz usunięcia do głównej jednostki organizacyjnej dostawcy usług hostingowych lub do jego przedstawiciela prawnego wyznaczonego zgodnie z art. 17.

Właściwy organ przekazuje nakaz usunięcia punktowi kontaktowemu, o którym mowa w art. 15 ust. 1, za pomocą środków elektronicznych dających możliwość sporządzenia pisemnego potwierdzenia na warunkach, które umożliwiają ustalenie autentyczności nadawcy, w tym podanie dokładnej daty oraz godziny wysłania i otrzymania nakazu.

6. Dostawcy usług hostingowych bez zbędnej zwłoki informują właściwy organ, przy użyciu wzoru określonego w załączniku II, o usunięciu treści o charakterze terrorystycznym lub o uniemożliwieniu dostępu do treści terrorystycznych we wszystkich państwach członkowskich, wskazując w szczególności czas tego usunięcia lub uniemożliwienia dostępu.

7. Jeżeli dostawca usług hostingowych nie jest w stanie wykonać nakazu usunięcia ze względu na siłę wyższą lub faktyczną niemożliwość, których nie można przypisać dostawcy usług hostingowych, w tym z dających się obiektywnie uzasadnić przyczyn technicznych lub operacyjnych, informuje bez zbędnej zwłoki właściwy organ, który wydał nakaz usunięcia, o tych powodach, przy użyciu wzoru określonego w załączniku III.

Termin określony w ust. 3 zaczyna biec od momentu, gdy ustaną powody, o których mowa w akapicie pierwszym niniejszego ustępu.

8. Jeżeli dostawca usług hostingowych nie jest w stanie wykonać nakazu usunięcia, ponieważ zawiera on oczywiste błędy lub nie zawiera informacji wystarczających do jego wykonania, informuje o tym bez zbędnej zwłoki właściwy organ, który wydał nakaz usunięcia, zwracając się o niezbędne wyjaśnienia, przy użyciu wzoru określonego w załączniku III.

Termin określony w ust. 3 zaczyna biec od momentu, gdy dostawca usług hostingowych otrzymał niezbędne wyjaśnienia.

9. Nakaz usunięcia staje się ostateczny po upływie terminu do wniesienia środka zaskarżenia, w przypadku gdy nie został on wniesiony zgodnie z prawem krajowym albo na skutek utrzymania nakazu usunięcia w wyniku wniesienia środka zaskarżenia.

Kiedy nakaz usunięcia stanie się ostateczny, właściwy organ, który wydał nakaz usunięcia, informuje o tym właściwy organ, o którym mowa w art. 12 ust. 1 lit. c), państwa członkowskiego, w którym dostawca usług hostingowych ma główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę.

Artykuł 4

Procedura dotycząca transgranicznych nakazów usunięcia

1. Z zastrzeżeniem art. 3, w przypadku gdy dostawca usług hostingowych nie ma głównej jednostki organizacyjnej ani przedstawiciela prawnego w państwie członkowskim właściwego organu, który wydał nakaz usunięcia, organ ten przekazuje jednocześnie kopię nakazu usunięcia właściwemu organowi państwa członkowskiego, w którym dostawca usług hostingowych ma główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę.

2. W przypadku gdy dostawca usług hostingowych otrzymuje nakaz usunięcia, o którym mowa w niniejszym artykule, podejmuje środki przewidziane w art. 3 oraz podejmuje niezbędne środki, by móc przywrócić treści lub dostęp do nich, zgodnie z ust. 7 niniejszego artykułu.

3. Właściwy organ państwa członkowskiego, w którym dostawca usług hostingowych ma główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę, może z własnej inicjatywy – w ciągu 72 godzin od otrzymania kopii nakazu usunięcia zgodnie z ust. 1 – dokonać weryfikacji tego nakazu, aby ustalić, czy nakaz ten nie narusza w sposób poważny lub oczywisty niniejszego rozporządzenia lub praw podstawowych i wolności gwarantowanych w Karcie.

W przypadku stwierdzenia takiego naruszenia, podejmuje w tej sprawie decyzję wraz z uzasadnieniem, w tym samym terminie.

4. Dostawcy usług hostingowych i dostawcy treści mają prawo wystąpienia – w ciągu 48 godzin od otrzymania nakazu usunięcia albo informacji, o których mowa w art. 11 ust. 2 – do właściwego organu państwa członkowskiego, w którym dostawca usług hostingowych ma główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę, z wnioskiem wraz z uzasadnieniem o przeprowadzenie weryfikacji, o której mowa w ust. 3 akapit pierwszy niniejszego artykułu.

W ciągu 72 godzin od otrzymania wniosku właściwy organ podejmuje w wyniku przeprowadzonej weryfikacji nakazu usunięcia decyzję wraz z uzasadnieniem, przedstawiając swoje ustalenia odnośnie do tego, czy doszło do naruszenia.

5. Przed podjęciem decyzji na podstawie ust. 3 akapit drugi lub decyzji stwierdzającej naruszenie na podstawie ust. 4 akapit drugi, właściwy organ informuje właściwy organ, który wydał nakaz usunięcia, o zamiarze podjęcia decyzji i o jej powodach.

6. W przypadku gdy właściwy organ państwa członkowskiego, w którym dostawca usług hostingowych ma główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę, podejmuje decyzję wraz z uzasadnieniem na podstawie ust. 3 lub 4 niniejszego artykułu, niezwłocznie powiadamia o tej decyzji właściwy organ, który wydał nakaz usunięcia, dostawcę usług hostingowych, dostawcę treści, który wystąpił o przeprowadzenie weryfikacji na podstawie ust. 4 niniejszego artykułu, oraz – zgodnie z art. 14 – Europol. Jeżeli w decyzji stwierdza się naruszenie na podstawie ust. 3 lub 4 niniejszego artykułu, nakaz usunięcia przestaje wywoływać skutki prawne.

7. Po otrzymaniu decyzji stwierdzającej naruszenie, o której powiadomiono zgodnie z ust. 6, dostawca usług hostingowych natychmiast przywraca dane treści lub dostęp do nich, bez uszczerbku dla możliwości egzekwowania swoich warunków umownych zgodnie z prawem Unii i prawem krajowym.

Artykuł 5

Środki szczególne

1. Dostawca usług hostingowych narażony na treści o charakterze terrorystycznym zgodnie z ust. 4 zamieszcza, w stosownych przypadkach, w swoich warunkach umownych oraz stosuje postanowienia mające przeciwdziałać wykorzystaniu jego usług do publicznego rozpowszechniania treści o charakterze terrorystycznym.

Działa on przy tym z zachowaniem należytej staranności, w sposób proporcjonalny i niedyskryminacyjny, odpowiednio uwzględniając we wszystkich okolicznościach prawa podstawowe użytkowników i mając na uwadze, w szczególności, zasadnicze znaczenie wolności wypowiedzi i informacji w otwartym i demokratycznym społeczeństwie, tak aby uniknąć usuwania materiałów, które nie stanowią treści o charakterze terrorystycznym.

2. Dostawca usług hostingowych narażony na treści o charakterze terrorystycznym zgodnie z ust. 4 podejmuje środki szczególne w celu ochrony swoich usług przed publicznym rozpowszechnianiem treści o charakterze terrorystycznym.

Decyzja co do wyboru środków szczególnych pozostaje w gestii dostawcy usług hostingowych. Środki takie mogą obejmować co najmniej jeden z następujących środków:

- a) odpowiednie techniczne i operacyjne środki lub zdolności, takie jak odpowiedni personel lub środki techniczne do celów identyfikowania i niezwłocznego usuwania treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwiania dostępu do nich;
- b) łatwo dostępne i przyjazne dla użytkownika mechanizmy umożliwiające użytkownikom zgłaszanie lub sygnalizowanie dostawcy usług hostingowych domniemyanych treści o charakterze terrorystycznym;
- c) inne mechanizmy zwiększające świadomość na temat dostępności treści o charakterze terrorystycznym w ramach świadczonych przez niego usług, takie jak mechanizmy służące moderowaniu użytkowników;
- d) inne środki, które dostawca usług hostingowych uzna za stosowne, by przeciwdziałać dostępności treści o charakterze terrorystycznym w ramach świadczonych przez niego usług.

3. Środki szczególne muszą spełniać wszystkie następujące wymogi:

- a) skutecznie zmniejszać poziom narażenia usług dostawcy usług hostingowych na treści o charakterze terrorystycznym;
- b) być ukierunkowane i proporcjonalne, uwzględniając w szczególności, jak duży jest poziom narażenia usług dostawcy usług hostingowych na treści o charakterze terrorystycznym, a także zdolności techniczne i operacyjne, kondycję finansową, liczbę użytkowników usług dostawcy usług hostingowych oraz ilość dostarczanych przez nich treści;
- c) być stosowane w sposób, który uwzględni pełne poszanowanie praw i uzasadnionego interesu użytkowników, w szczególności podstawowych praw użytkowników dotyczących wolności wypowiedzi i informacji, poszanowania życia prywatnego i ochrony danych osobowych;
- d) być stosowane w staranny i niedyskryminacyjny sposób.

W przypadku gdy środki szczególne wiążą się ze stosowaniem środków technicznych, wprowadza się odpowiednie i skuteczne zabezpieczenia, w szczególności poprzez nadzór i weryfikację dokonywane przez człowieka, aby zapewnić dokładność i uniknąć usuwania materiałów, które nie stanowią treści o charakterze terrorystycznym.

4. Dostawca usług hostingowych jest narażony na treści o charakterze terrorystycznym, w przypadku gdy właściwy organ państwa członkowskiego, w którym dostawca usług hostingowych ma główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę:

- a) podjął decyzję, opartą na obiektywnych czynnikach, takich jak fakt otrzymania przez dostawcę co najmniej dwóch ostatecznych nakazów usunięcia w ciągu ostatnich 12 miesięcy, w której stwierdził, że dostawca usług hostingowych jest narażony na treści o charakterze terrorystycznym; oraz
- b) powiadomił dostawcę usług hostingowych o decyzji, o której mowa w lit. a).

5. Po otrzymaniu decyzji, o której mowa w ust. 4, lub, w stosownych przypadkach, w ust. 6, dostawca usług hostingowych powiadamia właściwy organ o środkach szczególnych, które podjął i które zamierza podjąć w celu zapewnienia zgodności z ust. 2 i 3. Dostawca usług hostingowych dokonuje tego powiadomienia w terminie trzech miesięcy od otrzymania decyzji, a następnie raz do roku. Obowiązek ten ustaje po podjęciu przez właściwy organ decyzji, na wniosek zgodnie z ust. 7, że dostawca usług hostingowych nie jest już narażony na treści o charakterze terrorystycznym.

6. Jeżeli na podstawie dokonanego powiadomienia, o którym mowa w ust. 5, i w oparciu o, w stosownych przypadkach, inne obiektywne czynniki właściwy organ uzna, że podjęte środki szczególne nie są zgodne z wymogami ust. 2 i 3, organ ten kieruje do dostawcy usług hostingowych decyzję zobowiązującą go do podjęcia niezbędnych środków w celu zapewnienia zgodności z ust. 2 i 3.

Dostawca usług hostingowych może wybrać, jaki rodzaj środków szczególnych podejmie.

7. Dostawca usług hostingowych może w dowolnym momencie zwrócić się do właściwego organu o dokonanie przeglądu oraz, w stosownych przypadkach, o zmianę lub uchylenie decyzji, o której mowa w ust. 4 lub 6.

W terminie trzech miesięcy od otrzymania wniosku właściwy organ, w oparciu o obiektywne czynniki, podejmuje decyzję wraz z uzasadnieniem w sprawie tego wniosku i powiadamia o niej dostawcę usług hostingowych.

8. Wymóg podjęcia środków szczególnych pozostaje bez uszczerbku dla art. 15 ust. 1 dyrektywy 2000/31/WE i nie pociąga za sobą ogólnego obowiązku w zakresie nadzoru przez dostawców usług hostingowych przekazywanych lub przechowywanych przez nich informacji ani ogólnego obowiązku aktywnego poszukiwania faktów lub okoliczności wskazujących na bezprawną działalność.

Wymóg podjęcia środków szczególnych nie obejmuje obowiązku stosowania przez dostawcę usług hostingowych zautomatyzowanych narzędzi.

Artykuł 6

Zachowywanie treści i związanych z nimi danych

1. Dostawcy usług hostingowych zachowują treści o charakterze terrorystycznym, które zostały usunięte lub do których dostęp został uniemożliwiony w wyniku nakazu usunięcia lub środków szczególnych na podstawie art. 3 lub 5, jak również związane z nimi dane, które zostały usunięte w wyniku usunięcia takich treści o charakterze terrorystycznym, które to treści i dane są konieczne do:

- a) kontroli w postępowaniach administracyjnych lub sądowych lub rozpatrywania skarg na podstawie art. 10 w przypadku decyzji o usunięciu treści o charakterze terrorystycznym i związanych z nimi danych lub o uniemożliwieniu do nich dostępu; lub
- b) zapobiegania przestępstwom terrorystycznym, ich wykrywania, prowadzenia postępowań przygotowawczych w ich sprawie i ich ścigania.

2. Treści o charakterze terrorystycznym i związane z nimi dane, o których mowa w ust. 1, zachowuje się przez okres sześciu miesięcy od usunięcia lub uniemożliwienia dostępu do nich. Treści o charakterze terrorystycznym są, na wniosek właściwego organu lub sądu, zachowywane przez kolejny określony okres wyłącznie wtedy, jeżeli jest to konieczne i tak długo, jak jest to konieczne do celów trwającej kontroli w postępowaniach administracyjnych lub sądowych, o których mowa w ust. 1 lit. a).

3. Dostawcy usług hostingowych zapewniają, aby treści o charakterze terrorystycznym i związane z nimi dane zachowane na podstawie ust. 1 podlegały odpowiednim zabezpieczeniom technicznym i organizacyjnym.

Przedmiotowe zabezpieczenia techniczne i organizacyjne zapewniają, by dostęp do zachowanych treści o charakterze terrorystycznym i związanych z nimi danych oraz ich przetwarzanie odbywały się wyłącznie do celów, o których mowa w ust. 1, oraz zapewniają wysoki poziom ochrony odnośnych danych osobowych. W razie potrzeby dostawcy usług hostingowych dokonują przeglądu i aktualizacji tych zabezpieczeń.

SEKCJA III

ZABEZPIECZENIA I ODPOWIEDZIALNOŚĆ

Artykuł 7

Obowiązki dostawców usług hostingowych w zakresie przejrzystości

1. Dostawcy usług hostingowych określają w swoich warunkach umownych w sposób jasny swoje zasady dotyczące przeciwdziałania rozpowszechnianiu treści o charakterze terrorystycznym, w tym, w stosownych przypadkach, rzeczowe wyjaśnienie funkcjonowania środków szczególnych, w tym, w stosownych przypadkach, stosowania zautomatyzowanych narzędzi.

2. Dostawca usług hostingowych, który w danym roku kalendarzowym podjął działania mające na celu przeciwdziałanie rozpowszechnianiu treści o charakterze terrorystycznym lub został zobowiązany do podjęcia działań na podstawie niniejszego rozporządzenia, udostępnia publicznie ogólnie dostępne sprawozdanie z przejrzystości na temat tych działań za ten rok. Publikuje on to sprawozdanie przed dniem 1 marca kolejnego roku.

3. Sprawozdania z przejrzystości zawierają co najmniej następujące informacje:

- a) informacje na temat środków wprowadzonych przez dostawcę usług hostingowych w związku z identyfikacją i usunięciem treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwieniem dostępu do nich;
- b) informacje na temat środków wprowadzonych przez dostawcę usług hostingowych w celu przeciwdziałania ponownemu pojawianiu się w internecie materiałów, które wcześniej zostały usunięte lub do których dostęp został uniemożliwiony, ponieważ zostały one uznane za treści o charakterze terrorystycznym, w szczególności w przypadkach, w których zastosowano zautomatyzowane narzędzia;
- c) liczbę przypadków usunięcia treści o charakterze terrorystycznym lub przypadków uniemożliwienia dostępu do takich treści w wyniku nakazów usunięcia lub środków szczególnych oraz liczbę nakazów usunięcia, w przypadku których treści nie zostały usunięte lub dostęp do treści nie został uniemożliwiony na podstawie art. 3 ust. 7 akapit pierwszy i art. 3 ust. 8 akapit pierwszy, wraz z powodami, dla których tak się stało;
- d) liczbę skarg rozpatrzonych przez dostawcę usług hostingowych zgodnie z art. 10 i ich wynik;
- e) liczbę i wynik kontroli w postępowaniach administracyjnych lub sądowych wszczętych przez dostawcę usług hostingowych;

- f) liczbę przypadków, w których dostawca usług hostingowych został zobowiązany do przywrócenia treści lub przywrócenia dostępu do nich w wyniku kontroli w postępowaniach administracyjnych lub sądowych;
- g) liczbę przypadków, w których dostawca usług hostingowych przywrócił treści lub dostęp do nich na skutek skargi dostawcy treści.

Artykuł 8

Sprawozdania właściwych organów z przejrzystości

1. Właściwe organy publikują roczne sprawozdania z przejrzystości dotyczące ich działalności prowadzonej na podstawie niniejszego rozporządzenia. Sprawozdania te zawierają co najmniej następujące informacje dotyczące danego roku kalendarzowego:

- a) liczba nakazów usunięcia wydanych na podstawie art. 3, ze wskazaniem liczby nakazów usunięcia podlegających art. 4 ust. 1 oraz liczby nakazów usunięcia zweryfikowanych na podstawie art. 4, oraz informacje dotyczące wykonania tych nakazów usunięcia przez dostawców usług hostingowych, w tym liczba przypadków, w których treści o charakterze terrorystycznym zostały usunięte lub dostęp do takich treści został uniemożliwiony oraz liczba przypadków, w których treści o charakterze terrorystycznym nie zostały usunięte ani dostęp do nich nie został uniemożliwiony;
- b) liczba decyzji podjętych zgodnie z art. 5 ust. 4, 6 lub 7 i informacje dotyczące wykonania tych decyzji przez dostawców usług hostingowych, w tym opis środków szczególnych;
- c) liczba przypadków, w których nakazy usunięcia i decyzje podjęte zgodnie z art. 5 ust. 4 i 6 stanowiły przedmiot kontroli w postępowaniach administracyjnych lub sądowych, i informacje na temat wyniku odpowiednich postępowań;
- d) liczba decyzji nakładających kary na podstawie art. 18 oraz opis rodzaju nałożonej kary.

2. Roczne sprawozdania z przejrzystości, o których mowa w ust. 1, nie zawierają informacji, które mogłyby narazić na szwank bieżącą działalność służącą zapobieganiu przestępstwom terrorystycznym, ich wykrywaniu, prowadzeniu postępowań przygotowawczych w ich sprawie i ich ściganiu lub na interesy bezpieczeństwa narodowego.

Artykuł 9

Środki prawne

1. Dostawcy usług hostingowych, którzy otrzymali nakaz usunięcia wydany na podstawie art. 3 ust. 1 lub decyzję na podstawie art. 4 ust. 4 lub art. 5 ust. 4, 6 lub 7, mają prawo do skutecznego środka prawnego. Prawo to obejmuje prawo do zaskarżenia takiego nakazu usunięcia przed sądami państwa członkowskiego właściwego organu, który wydał dany nakaz usunięcia, oraz prawo do zaskarżenia decyzji na podstawie art. 4 ust. 4 lub art. 5 ust. 4, 6 lub 7 przed sądami państwa członkowskiego właściwego organu, który podjął daną decyzję.

2. Dostawcy treści, w przypadku gdy ich treści zostały usunięte lub dostęp do ich treści został uniemożliwiony w wyniku nakazu usunięcia, mają prawo do skutecznego środka prawnego. Prawo to obejmuje prawo do zaskarżenia nakazu usunięcia wydanego na podstawie art. 3 ust. 1 przed sądami państwa członkowskiego właściwego organu, który wydał dany nakaz usunięcia, oraz prawo do zaskarżenia decyzji na podstawie art. 4 ust. 4 przed sądami państwa członkowskiego właściwego organu, który podjął daną decyzję.

3. Państwa członkowskie wprowadzają skuteczne procedury korzystania z praw, o których mowa w niniejszym artykule.

Artykuł 10

Mechanizmy rozpatrywania skarg

1. Dostawca usług hostingowych ustanawia skuteczny i dostępny mechanizm umożliwiający dostawcom treści, w przypadku gdy ich treści zostały usunięte lub dostęp do ich treści został uniemożliwiony w wyniku środków szczególnych na podstawie art. 5, złożenie skargi dotyczącej danego usunięcia lub uniemożliwienia dostępu z żądaniem przywrócenia treści lub dostępu do nich.

2. Dostawca usług hostingowych rozpatruje bez zbędnej zwłoki wszelkie skargi, jakie otrzymał za pośrednictwem mechanizmu, o którym mowa w ust. 1, i bez zbędnej zwłoki przywraca treści lub dostęp do nich, w przypadku gdy ich usunięcie lub uniemożliwienie dostępu do nich było nieuzasadnione. Informuje on skarżącego o wyniku rozpatrzenia skargi w terminie dwóch tygodni od jej otrzymania.

W przypadku odrzucenia skargi dostawca usług hostingowych informuje skarżącego o powodach swojej decyzji.

Przywrócenie treści lub dostępu do nich nie wyklucza kontroli w postępowaniach administracyjnych lub sądowych zaskarżonej decyzji dostawcy usług hostingowych lub właściwego organu.

Artykuł 11

Informacje dla dostawców treści

1. W przypadku gdy dostawca usług hostingowych usuwa treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwia dostęp do nich, udostępnia on dostawcy treści informacje na temat takiego usunięcia lub uniemożliwienia dostępu.

2. Na wniosek dostawcy treści dostawca usług hostingowych informuje go o powodach usunięcia lub uniemożliwienia dostępu oraz o jego prawach do zaskarżenia nakazu usunięcia albo udostępnia dostawcy treści kopię nakazu usunięcia.

3. Obowiązek na podstawie ust. 1 i 2 nie ma zastosowania, jeżeli właściwy organ wydający nakaz usunięcia zdecyduje, że jest konieczne i proporcjonalne, aby nie ujawniać informacji ze względów bezpieczeństwa publicznego, takich jak zapobieganie przestępstwom terrorystycznym, prowadzenie postępowań przygotowawczych w ich sprawie, wykrywanie i ściganie takich przestępstw, tak długo, jak to konieczne, ale nie dłużej niż sześć tygodni od tej decyzji. W takim przypadku dostawca usług hostingowych nie ujawnia żadnych informacji dotyczących usunięcia treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwienia dostępu do nich.

Ten właściwy organ może przedłużyć ten okres o kolejnych sześć tygodni, jeżeli takie nieujawnianie pozostaje uzasadnione.

SEKCJA IV

WŁAŚCIWE ORGANY I WSPÓŁPRACA

Artykuł 12

Wyznaczenie właściwych organów

1. Każde państwo członkowskie wyznacza organ lub organy właściwe w zakresie:

- a) wydawania nakazów usunięcia na podstawie art. 3;
- b) weryfikowania nakazów usunięcia na podstawie art. 4;
- c) nadzoru nad wdrażaniem środków szczególnych na podstawie art. 5;
- d) nakładania kar na podstawie art. 18.

2. Każde państwo członkowskie zapewnia, aby w ramach właściwego organu, o którym mowa w ust. 1 lit. a), został wyznaczony lub ustanowiony punkt kontaktowy zajmujący się wnioskami o wyjaśnienie i informacje zwrotne, które dotyczą nakazów usunięcia wydanych przez ten właściwy organ.

Państwa członkowskie zapewniają, aby informacje na temat punktu kontaktowego były publicznie dostępne.

3. Do dnia 7 czerwca 2022 r. państwa członkowskie powiadamiają Komisję o właściwym organie lub właściwych organach, o których mowa w ust. 1, i o zmianach w tym zakresie. Komisja publikuje to powiadomienie oraz wszelkie jego zmiany w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

4. Do dnia 7 czerwca 2022 r. Komisja tworzy internetowy rejestr zawierający wykaz właściwych organów, o których mowa w ust. 1, i punktów kontaktowych wyznaczonych lub ustanowionych na podstawie ust. 2 dla każdego właściwego organu. Komisja regularnie publikuje aktualizacje rejestru.

Artykuł 13

Właściwe organy

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby ich właściwe organy dysponowały niezbędnymi uprawnieniami i wystarczającymi zasobami, aby osiągnąć cele i wypełnić swoje obowiązki określone w niniejszym rozporządzeniu.
2. Państwa członkowskie zapewniają, by ich właściwe organy wykonywały swoje zadania określone w niniejszym rozporządzeniu w sposób obiektywny i niedyskryminacyjny, z pełnym poszanowaniem praw podstawowych. Właściwe organy nie zwracają się o instrukcje do żadnego innego organu ani nie przyjmują od niego instrukcji w związku z wykonywaniem swoich zadań określonych w art. 12 ust. 1.

Akapit pierwszy nie wyklucza sprawowania nadzoru zgodnie z krajowym prawem konstytucyjnym.

Artykuł 14

Współpraca między dostawcami usług hostingowych, właściwymi organami oraz Europol

1. Właściwe organy wymieniają się informacjami, koordynują swoje działania oraz współpracują ze sobą i, w stosownych przypadkach, z Europol w odniesieniu do nakazów usunięcia, w szczególności w celu uniknięcia powielania wysiłków, a także w celu poprawy koordynacji i uniknięcia konfliktów w zakresie prowadzenia postępowań przygotowawczych w różnych państwach członkowskich.
2. Właściwe organy państw członkowskiego wymieniają informacje z właściwymi organami, o których mowa w art. 12 ust. 1 lit. c) i d), koordynują z nimi działania i współpracują z nimi w odniesieniu do środków szczególnych podjętych na podstawie art. 5 i kar nakładanych na podstawie art. 18. Państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy, o których mowa w art. 12 ust. 1 lit. c) i d), posiadały wszystkie istotne informacje.
3. Do celów ust. 1 państwa członkowskie zapewniają odpowiednie i bezpieczne kanały lub mechanizmy komunikacji umożliwiające terminową wymianę istotnych informacji.
4. W celu skutecznego wykonywania niniejszego rozporządzenia oraz unikania powielania wysiłków państwa członkowskie i dostawcy usług hostingowych mogą korzystać ze specjalnych narzędzi, w tym narzędzi ustanowionych przez Europol, w celu ułatwienia w szczególności:
 - a) przetwarzania nakazów usunięcia na podstawie art. 3 i związanych z nimi informacji; oraz
 - b) współpracy w celu określenia i wdrożenia środków szczególnych na podstawie art. 5.
5. W przypadku gdy dostawcy usług hostingowych dowiedzą się o treściach o charakterze terrorystycznym, które wiążą się z bezpośrednim zagrożeniem życia, natychmiast informują organy właściwe w zakresie prowadzenia postępowań przygotowawczych i ścigania przestępstw w zainteresowanym państwie członkowskim lub zainteresowanych państwach członkowskich. Jeżeli nie ma możliwości zidentyfikowania zainteresowanego państwa członkowskiego lub zainteresowanych państw członkowskich, dostawcy usług hostingowych powiadamiają na podstawie art. 12 ust. 2 punkt kontaktowy w państwie członkowskim, w którym mają główną jednostkę organizacyjną lub w którym ich przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę, oraz przekazują informacje dotyczące tych treści o charakterze terrorystycznym Europolowi na potrzeby odpowiednich dalszych działań.
6. Zachęca się właściwe organy do przesyłania Europolowi kopii nakazów usunięcia, umożliwiając mu w ten sposób przygotowanie sprawozdania rocznego zawierającego analizę rodzajów treści o charakterze terrorystycznym będących przedmiotem nakazów usunięcia lub uniemożliwienia dostępu do nich na podstawie niniejszego rozporządzenia.

Artykuł 15

Punkty kontaktowe dostawców usług hostingowych

1. Każdy dostawca usług hostingowych wskazuje lub ustanawia punkt kontaktowy do celów odbioru nakazów usunięcia za pomocą środków elektronicznych oraz ich niezwłocznego przetwarzania na podstawie art. 3 i 4. Dostawca usług hostingowych zapewnia, aby informacje o punkcie kontaktowym były publicznie dostępne.

2. W informacjach, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, określa się języki urzędowe instytucji Unii, zgodnie z rozporządzeniem 1/58 ⁽¹⁵⁾, w których można zwracać się do punktu kontaktowego i w których mają się odbywać dalsze wymiany informacji w związku z nakazami usunięcia na podstawie art. 3. Te języki obejmują co najmniej jeden z języków urzędowych państwa członkowskiego, w którym dostawca usług hostingowych ma główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę.

SEKCJA V

WDROŻENIE I EGZEKOWANIE

Artykuł 16

Jurysdykcja

1. Państwo członkowskie, w którym znajduje się główna jednostka organizacyjna dostawcy usług hostingowych, ma jurysdykcję do celów art. 5, 18 i 21. Uznaje się, że dostawca usług hostingowych, który nie ma głównej jednostki organizacyjnej w Unii, podlega jurysdykcji państwa członkowskiego, w którym ma miejsce pobytu lub siedzibę jego przedstawiciel prawny.
2. W przypadku gdy dostawca usług hostingowych, który nie ma głównej jednostki organizacyjnej w Unii, nie wyznaczy przedstawiciela prawnego, jurysdykcję mają wszystkie państwa członkowskie.
3. Jeżeli właściwy organ państwa członkowskiego wykonuje jurysdykcję na podstawie ust. 2, informuje o tym właściwe organy wszystkich pozostałych państw członkowskich.

Artykuł 17

Przedstawiciel prawny

1. Dostawca usług hostingowych, który nie ma głównej jednostki organizacyjnej w Unii, wyznacza na piśmie osobę fizyczną lub prawną jako swojego przedstawiciela prawnego w Unii do celów odbioru, stosowania się do i wykonywania nakazów usunięcia i decyzji wydanych przez właściwe organy.
 2. Dostawca usług hostingowych przekazuje swojemu przedstawicielowi prawnemu uprawnienia i zasoby niezbędne do stosowania się do tych nakazów usunięcia i decyzji oraz do współpracy z właściwymi organami.
- Przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę w jednym z państw członkowskich, w których dostawca usług hostingowych oferuje swoje usługi.
3. Przedstawiciel prawny może zostać pociągnięty do odpowiedzialności z tytułu naruszeń niniejszego rozporządzenia, bez uszczerbku dla odpowiedzialności dostawcy usług hostingowych i działań prawnych przeciwko dostawcy usług hostingowych.
 4. Dostawca usług hostingowych powiadamia o wyznaczeniu przedstawiciela prawnego właściwy organ, o którym mowa w art. 12 ust. 1 lit. d), państwa członkowskiego, w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę.

Dostawca usług hostingowych udostępnia publicznie informacje na temat przedstawiciela prawnego.

SEKCJA VI

PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 18

Kary

1. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące kar mających zastosowanie w przypadku naruszeń niniejszego rozporządzenia przez dostawców usług hostingowych i podejmują wszelkie środki niezbędne do zapewnienia ich wykonania. Kary takie ograniczają się do przypadków naruszeń art. 3 ust. 3 i 6, art. 4 ust. 2 i 7, art. 5 ust. 1, 2, 3, 5 i 6, art. 6, 7, 10 i 11, art. 14 ust. 5, art. 15 ust. 1 oraz art. 17.

⁽¹⁵⁾ Rozporządzenie nr 1 w sprawie określenia systemu językowego Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (Dz.U. 17 z 6.10.1958, s. 385).

Kary, o których mowa w akapicie pierwszym, muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające. Państwa członkowskie do dnia 7 czerwca 2022 r. powiadamiają Komisję o tych przepisach i środkach, a następnie niezwłocznie powiadamiają ją o zmianach mających wpływ na te przepisy i środki.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy uwzględniały przy podejmowaniu decyzji w sprawie nałożenia kary i ustalaniu rodzaju i wysokości kary wszystkie istotne okoliczności, w tym:

- a) charakter, wagę i czas trwania naruszenia;
- b) umyślny lub wynikający z zaniedbania charakter naruszenia;
- c) wcześniejsze naruszenia popełnione przez dostawcę usług hostingowych;
- d) kondycję finansową dostawcy usług hostingowych;
- e) poziom współpracy dostawcy usług hostingowych z właściwymi organami;
- f) charakter i rozmiary dostawców usług hostingowych, w szczególności czy jest on mikro-, małym lub średnim przedsiębiorstwem;
- g) stopień winy dostawcy usług hostingowych, z uwzględnieniem podjętych przez niego środków technicznych i organizacyjnych w celu spełnienia wymogów niniejszego rozporządzenia.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby systematyczne lub uporczywe niedopełnianie obowiązków wynikających z art. 3 ust. 3 podlegało karom pieniężnym w wysokości do 4 % całkowitych obrotów dostawcy usług hostingowych w poprzednim roku obrotowym.

Artykuł 19

Wymogi techniczne i zmiany załączników

1. Komisja jest uprawniona do przyjmowania aktów delegowanych zgodnie z art. 20 w celu uzupełnienia niniejszego rozporządzenia o niezbędne wymogi techniczne dotyczące środków elektronicznych, które mają być stosowane przez właściwe organy do przekazywania nakazów usunięcia.

2. Komisja jest uprawniona do przyjmowania aktów delegowanych zgodnie z art. 20 w celu dokonywania zmian załączników, by skutecznie odpowiedzieć na ewentualną potrzebę poprawienia treści wzorów nakazów usunięcia oraz służących przekazywaniu informacji na temat niemożliwości wykonania nakazów usunięcia.

Artykuł 20

Wykonywanie przekazanych uprawnień

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjmowania aktów delegowanych podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.

2. Uprawnienia do przyjmowania aktów delegowanych, o których mowa w art. 19, powierza się Komisji na czas nieokreślony od dnia 7 czerwca 2022 r.

3. Przekazanie uprawnień, o którym mowa w art. 19, może zostać w dowolnym momencie odwołane przez Parlament Europejski lub przez Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* lub w późniejszym terminie określonym w tej decyzji. Nie wpływa ona na ważność już obowiązujących aktów delegowanych.

4. Przed przyjęciem aktu delegowanego Komisja konsultuje się z ekspertami wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa.

5. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go równocześnie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

6. Akt delegowany przyjęty na podstawie art. 19 wchodzi w życie tylko wówczas, gdy ani Parlament Europejski, ani Rada nie wyraziły sprzeciwu w terminie dwóch miesięcy od przekazania tego aktu Parlamentowi Europejskiemu i Radzie lub gdy przed upływem tego terminu zarówno Parlament Europejski, jak i Rada poinformowały Komisję, że nie wniosą sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o dwa miesiące z inicjatywy Parlamentu Europejskiego lub Rady.

Artykuł 21

Monitorowanie

1. Państwa członkowskie gromadzą i przesyłają Komisji do dnia 31 marca każdego roku informacje, które uzyskały od swoich właściwych organów i dostawców usług hostingowych podlegających ich jurysdykcji i które dotyczą podjętych przez te organy i dostawców zgodnie z niniejszym rozporządzeniem w poprzednim roku kalendarzowym. Informacje te obejmują:

- a) liczbę wydanych nakazów usunięcia oraz liczbę przypadków usunięcia treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwienia dostępu do nich, a także szybkość, z jaką dokonano usunięcia lub uniemożliwiono dostęp;
- b) środki szczególne podjęte na podstawie art. 5, w tym liczbę przypadków usunięcia treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwienia dostępu do nich, a także szybkość, z jaką dokonano usunięcia lub uniemożliwiono dostęp;
- c) liczbę wniosków o dostęp, z którymi wystąpiły właściwe organy, w odniesieniu do treści zachowywanych przez dostawcę usług hostingowych na podstawie art. 6;
- d) liczbę wszczętych procedur rozpatrywania skarg oraz działań podjętych przez dostawców usług hostingowych na podstawie art. 10;
- e) liczbę wszczętych kontroli w postępowaniach administracyjnych lub sądowych oraz decyzji podjętych przez właściwy organ zgodnie z prawem krajowym.

2. Do dnia 7 czerwca 2023 r. Komisja ustala szczegółowy program monitorowania wyników, rezultatów i skutków niniejszego rozporządzenia. W programie monitorowania określa się wskaźniki i środki służące do gromadzenia danych i innych niezbędnych dowodów, a także przedziały czasowe, w jakich mają one być gromadzone. Wyszczególnia się w nim działania, które mają zostać podjęte przez Komisję i państwa członkowskie przy gromadzeniu i analizowaniu danych i innych dowodów w celu monitorowania postępów i dokonania oceny niniejszego rozporządzenia na podstawie art. 23.

Artykuł 22

Sprawozdanie z wykonywania

Do dnia 7 czerwca 2023 r. Komisja składa Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie ze stosowania niniejszego rozporządzenia. To sprawozdanie obejmuje informacje dotyczące monitorowania na podstawie art. 21 oraz informacje wynikające z obowiązków w zakresie przejrzystości na podstawie art. 8. Państwa członkowskie przekazują Komisji informacje niezbędne do sporządzenia sprawozdania.

Artykuł 23

Ocena

Do dnia 7 czerwca 2024 r. Komisja dokonuje oceny niniejszego rozporządzenia oraz przedstawia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie dotyczące jego stosowania, obejmujące informacje na temat:

- a) skuteczności funkcjonowania mechanizmów gwarancyjnych i zabezpieczających, w szczególności tych przewidzianych w art. 4 ust. 4, art. 6 ust. 3 i art. 7–11;

- b) wpływu stosowania niniejszego rozporządzenia na prawa podstawowe, w szczególności na wolność wypowiedzi i informacji, poszanowanie życia prywatnego i ochronę danych osobowych; oraz
- c) przyczyniania się niniejszego rozporządzenia do ochrony bezpieczeństwa publicznego.

W stosownych przypadkach sprawozdaniu towarzyszą wnioski ustawodawcze.

Państwa członkowskie przekazują Komisji informacje niezbędne do sporządzenia sprawozdania.

Komisja ocenia też konieczność i wykonalność ustanowienia europejskiej platformy ds. treści o charakterze terrorystycznym w internecie, która służyłaby ułatwianiu komunikacji i współpracy w ramach niniejszego rozporządzenia.

Artykuł 24

Wejście w życie i stosowanie

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie stosuje się od dnia 7 czerwca 2022 r.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

Sporządzono w Brukseli dnia 29 kwietnia 2021 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

D.M. SASSOLI

Przewodniczący

W imieniu Rady

A.P. ZACARIAS

Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I

NAKAZ USUNIĘCIA

(art. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/784)

Na podstawie art. 3 rozporządzenia (UE) 2021/784 (zwanego dalej „rozporządzeniem”) adresat niniejszego nakazu usunięcia musi usunąć treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwić dostęp do treści terrorystycznych we wszystkich państwach członkowskich jak najszybciej, a w każdym razie nie później niż w ciągu jednej godziny od otrzymania nakazu usunięcia.

Na podstawie art. 6 rozporządzenia adresat musi zachować treści i związane z nimi dane, które zostały usunięte lub do których dostęp został uniemożliwiony, przez okres sześciu miesięcy lub, na wniosek właściwych organów lub sądów, przez dłuższy okres.

Na podstawie art. 15 ust. 2 rozporządzenia niniejszy nakaz usunięcia należy wysłać w jednym z języków wskazanych przez adresata.

SEKCJA A:

Państwo członkowskie właściwego organu wydającego:

.....

Uwaga: dane właściwego organu wydającego należy podać w sekcjach E i F

Adresat oraz, w stosownych przypadkach, przedstawiciel prawny:

.....

Punkt kontaktowy:

.....

Państwo członkowskie, w którym dostawca usług hostingowych ma swoją główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę:

.....

Godzina i data wydania nakazu usunięcia:

.....

Numer referencyjny nakazu usunięcia:

.....

SEKCJA B: Treści o charakterze terrorystycznym, które muszą zostać usunięte lub do których musi zostać unieвозможенный dostęp we wszystkich państwach członkowskich jak najszybciej, a w każdym razie nie później niż w ciągu jednej godziny od otrzymania nakazu usunięcia

Adres URL i dodatkowe informacje umożliwiające identyfikację i dokładną lokalizację treści o charakterze terrorystycznym:

.....

Powody uznania materiałów za treści o charakterze terrorystycznym zgodnie z art. 2 pkt 7 rozporządzenia.

Materiały (proszę zaznaczyć właściwe pole (pola)):

- podlegają innym do popełniania przestępstw terrorystycznych, na przykład przez pochwalanie aktów terrorystycznych, popieranie popełniania takich przestępstw (art. 2 pkt 7 lit. a) rozporządzenia)
- nakłaniają innych do popełniania lub przyczynienia się do popełniania przestępstw terrorystycznych (art. 2 pkt 7 lit. b) rozporządzenia)
- nakłaniają innych do uczestnictwa w działaniach grupy terrorystycznej (art. 2 pkt 7 lit. c) rozporządzenia)
- udzielają instruktażu w zakresie wytwarzania lub stosowania materiałów wybuchowych, broni palnej lub innych rodzajów broni lub trujących lub niebezpiecznych substancji, lub w zakresie innych szczególnych metod lub technik w celu popełniania lub przyczynienia się do popełniania przestępstw terrorystycznych (art. 2 pkt 7 lit. d) rozporządzenia)
- stwarzają zagrożenie popełnienia jednego z przestępstw terrorystycznych (art. 2 pkt 7 lit. e) rozporządzenia)

Dodatkowe informacje dotyczące uznania materiałów za treści o charakterze terrorystycznym:

.....

.....

.....

SEKCJA C: Informowanie dostawcy treści

Uwaga (proszę zaznaczyć pole, jeżeli dotyczy):

- ze względów bezpieczeństwa publicznego adresat **musi powstrzymać się od informowania dostawcy treści** o usunięciu treści o charakterze terrorystycznym lub uniemożliwieniu dostępu do nich

Jeżeli pole to nie ma zastosowania, zob. sekcja G w odniesieniu do szczegółów dotyczących możliwości zaskarżenia na mocy prawa krajowego nakazu usunięcia w państwie członkowskim właściwego organu wydającego (kopia nakazu usunięcia musi zostać przekazana dostawcy treści na jego wniosek)

SEKCJA D: Informowanie właściwego organu państwa członkowskiego, w którym dostawca usług hostingowych ma główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę

Proszę zaznaczyć właściwe pole (pola)

- Państwo członkowskie, w którym dostawca usług hostingowych ma główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę, jest inne niż państwo członkowskie właściwego organu wydającego
- Kopię nakazu usunięcia przekazuje się właściwemu organowi państwa członkowskiego, w którym dostawca usług hostingowych ma główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę

SEKCJA E: Dane właściwego organu wydającego

Rodzaj (proszę zaznaczyć właściwe pole):

- sędzia, sąd lub sędzia śledczy
- organ ścigania
- inny właściwy organ → proszę wypełnić również sekcję F

Dane właściwego organu wydającego lub jego przedstawiciela potwierdzające prawdziwość i poprawność nakazu usunięcia:

Nazwa właściwego organu wydającego:

.....

Imię i nazwisko lub nazwa przedstawiciela oraz zajmowane stanowisko (tytuł i stopień):

.....

Sygnatura sprawy:

.....

Adres:

.....

Numer telefonu: (nr kierunkowy państwa) (nr kierunkowy miejscowości)

.....

Numer faksu: (nr kierunkowy państwa) (nr kierunkowy miejscowości).

.....

Adres poczty elektronicznej.....

.....

Data.....

Pieczęć urzędowa (jeżeli jest dostępna) i podpis ⁽¹⁾:

.....

⁽¹⁾ Złożenie podpisu nie jest konieczne w przypadku wysyłania z wykorzystaniem uwierzytelnionych kanałów przekazywania informacji, które mogą zagwarantować autentyczność nakazu usunięcia.

SEKCJA F: Dane kontaktowe na potrzeby dalszych działań

Dane kontaktowe właściwego organu wydającego do celów przekazania informacji zwrotnych na temat godziny usunięcia treści lub uniemożliwienia dostępu do nich lub przesłania dodatkowych wyjaśnień:

.....

Dane kontaktowe właściwego organu państwa członkowskiego, w którym dostawca usług hostingowych ma swoją główną jednostkę organizacyjną lub w którym jego przedstawiciel prawny ma miejsce pobytu lub siedzibę:

.....

SEKCJA G: Informacje na temat środków zaskarżenia

Informacje na temat właściwego organu lub sądu, terminów i postępowań na potrzeby zaskarżenia nakazu usunięcia:

Właściwy organ lub sąd, przed którymi nakaz usunięcia może zostać zaskarżony:

.....

Termin zaskarżenia nakazu usunięcia (dni/miesiące, począwszy od):

.....

Link do przepisów krajowych:

.....

—

ZAŁĄCZNIK II

INFORMACJE ZWROTNE PO USUNIĘCIU TREŚCI O CHARAKTERZE TERRORYSTYCZNYM LUB UNIEMOŻLIWIENIU
DOSTĘPU DO NICH

(art. 3 ust. 6 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/784)

SEKCJA A:

Adresat nakazu usunięcia:

.....

Właściwy organ, który wydał nakaz usunięcia:

.....

Sygnatura sprawy – właściwy organ, który wydał nakaz usunięcia:

.....

Sygnatura sprawy – adresat:

.....

Godzina i data otrzymania nakazu usunięcia:

.....

SEKCJA B: Środki podjęte zgodnie z nakazem usunięcia

(Proszę zaznaczyć właściwe pole):

 treści o charakterze terrorystycznym zostały usunięte dostęp do treści o charakterze terrorystycznym został uniemożliwiony we wszystkich państwach członkowskich

Godzina i data podjętych środków:

.....

SEKCJA C: Dane dotyczące adresata

Nazwa dostawcy usług hostingowych:

.....

LUB

Imię i nazwisko lub nazwa przedstawiciela prawnego dostawcy usług hostingowych:

.....

Państwo członkowskie, w którym znajduje się główna jednostka organizacyjna dostawcy usług hostingowych:

.....

LUB

Państwo członkowskie, w którym ma miejsce pobytu lub siedzibę przedstawiciel prawny dostawcy usług hostingowych:

.....

Imię i nazwisko osoby upoważnionej:

.....

Adres poczty elektronicznej punktu kontaktowego:

.....

Data:

.....

—

ZAŁĄCZNIK III

INFORMACJE NA TEMAT NIEMOŻLIWOŚCI WYKONANIA NAKAZU USUNIĘCIA

(art. 3 ust. 7 i 8 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/784)

SEKCJA A:

Adresat nakazu usunięcia:

.....

Właściwy organ, który wydał nakaz usunięcia:

.....

Sygnatura sprawy – właściwy organ, który wydał nakaz usunięcia:

.....

Sygnatura sprawy – adresat:

.....

Godzina i data otrzymania nakazu usunięcia:

.....

SEKCJA B: Niewykonanie

1) Nakaz usunięcia nie może zostać wykonany w terminie z następujących powodów (proszę zaznaczyć właściwe pole (pola)):

siła wyższa lub faktyczna niemożliwość, których nie można przypisać dostawcy usług hostingowych, w tym z dających się obiektywnie uzasadnić przyczyn technicznych i operacyjnych

nakaz usunięcia zawiera oczywiste błędy

nakaz usunięcia nie zawiera wystarczających informacji

2) Proszę podać bardziej szczegółowe informacje dotyczące powodów niewykonania:

.....

3) Jeżeli nakaz usunięcia zawiera oczywiste błędy lub nie zawiera wystarczających informacji, proszę wskazać te błędy oraz potrzebne bardziej szczegółowe informacje lub wyjaśnienia:

.....

SEKCJA C: Dane dostawcy usług hostingowych lub jego przedstawiciela prawnego

Nazwa dostawcy usług hostingowych:

.....

LUB

Imię i nazwisko/nazwa przedstawiciela prawnego dostawcy usług hostingowych:

.....

Imię i nazwisko osoby upoważnionej:

.....

Dane kontaktowe (adres poczty elektronicznej):

.....

Podpis:

.....

Godzina i data:

.....

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2021/785**z dnia 29 kwietnia 2021 r.****ustanawiające Unijny program zwalczania nadużyć finansowych i uchylające rozporządzenie (UE) nr 250/2014**

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 33 i 325,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Trybunału Obrachunkowego ⁽¹⁾,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą ⁽²⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Art. 325 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) nakłada na Unię i państwa członkowskie obowiązek zwalczania nadużyć finansowych i wszelkich innych działań nielegalnych naruszających interesy finansowe Unii. Unia powinna wspierać działania w tych obszarach.
- (2) Wsparcie tego typu działań udzielane w przeszłości w drodze decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady nr 804/2004/WE ⁽³⁾ (program Herkules), która została zmieniona i której okres obowiązywania został przedłużony decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady nr 878/2007/WE ⁽⁴⁾ (program Herkules II), uchylonej i zastąpionej rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 250/2014 ⁽⁵⁾ (program Herkules III), pozwoliło na intensyfikację działań podejmowanych przez Unię i państwa członkowskie w dziedzinie zwalczania nadużyć finansowych, korupcji i wszelkich innych działań nielegalnych naruszających interesy finansowe Unii.
- (3) W ustawodawstwie unijnym zawierającym uregulowania dotyczące Europejskiego Funduszu Gwarancji Rolnej, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, Funduszu Azylu, Migracji i Integracji i instrumentu na rzecz wsparcia finansowego współpracy policyjnej, zapobiegania i zwalczania przestępczości oraz zarządzania kryzysowego, Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, a także pomocy przedakcesyjnej w odniesieniu do okresu programowania 2014–2020 i następnych lat, ustanowiony został obowiązek spoczywający na państwach członkowskich, państwach kandydujących oraz potencjalnych kandydatach dotyczący zgłaszania nieprawidłowości i nadużyć finansowych naruszających interesy finansowe Unii. System zarządzania nieprawidłowościami (IMS) jest bezpiecznym narzędziem łączności elektronicznej, które ułatwia państwom członkowskim, jak również państwom kandydującym i potencjalnym kandydatom wywiązywanie się z obowiązku zgłaszania wykrytych nieprawidłowości i które wspiera również zarządzanie nieprawidłowościami i ich analizę.
- (4) O ile znaczenie prac prowadzonych przez Komisję w kontekście zapobiegania nadużyciom finansowym jest niepodważalne, należy również w pełni uznać znaczenie między innymi wdrożenia systemu informacji w celu zwalczania nadużyć finansowych (AFIS) oraz strategii zwalczania nadużyć finansowych na poziomie krajowym.

⁽¹⁾ Dz.U. C 10 z 10.1.2019, s. 1.

⁽²⁾ Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 12 lutego 2019 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz stanowisko Rady w pierwszym czytaniu z dnia 16 marca 2021 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym). Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 29 kwietnia 2021 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

⁽³⁾ Decyzja nr 804/2004/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. ustanawiająca wspólnotowy program działań na rzecz wspierania działalności w dziedzinie ochrony interesów finansowych Wspólnoty (program Herkules) (Dz.U. L 143 z 30.4.2004, s. 9).

⁽⁴⁾ Decyzja nr 878/2007/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 lipca 2007 r. zmieniająca i przedłużająca okres obowiązywania decyzji nr 804/2004/WE ustanawiającej wspólnotowy program działań na rzecz wspierania działalności w dziedzinie ochrony interesów finansowych Wspólnoty (program Herkules II) (Dz.U. L 193 z 25.7.2007, s. 18).

⁽⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 250/2014 z dnia 26 lutego 2014 r. ustanawiające program na rzecz wspierania działalności w dziedzinie ochrony interesów finansowych Unii Europejskiej (program Herkules III) i uchylające decyzję nr 804/2004/WE (Dz.U. L 84 z 20.3.2014, s. 6).

- (5) Rozporządzenie Rady (WE) nr 515/97 ⁽⁶⁾ i decyzja Rady 2009/917/WSiSW ⁽⁷⁾ stanowią, że Unia ma wspierać wzajemną pomoc między organami administracyjnymi państw członkowskich i współpracę między państwami członkowskimi a Komisją w celu zapewnienia prawidłowego stosowania przepisów prawa celnego i rolnego.
- (6) Takie wsparcie jest zapewniane w przypadku wielu działań operacyjnych. Obejmują one AFIS, platformę informacyjną składającą się z szeregu aplikacji działających w ramach wspólnego systemu informatycznego zarządzanego przez Komisję. Na platformie AFIS działa też IMS. Wspólny system informatyczny wymaga stabilnego i przewidywalnego finansowania przez lata, aby zapewnić jego trwałe działanie.
- (7) Platforma AFIS obejmuje szereg systemów informatycznych, w tym system informacji celnej. System informacji celnej jest zautomatyzowanym systemem informatycznym, którego celem jest pomaganie państwom członkowskim w zapobieganiu, prowadzeniu postępowań i ściganiu działań naruszających przepisy prawa celnego i rolnego, poprzez poprawienie – dzięki szybszemu przekazywaniu informacji – skuteczności współpracy oraz procedur kontrolnych administracji celnych właściwych w zakresie takich działań. W ramach jednej infrastruktury systemu informacji celnej objęta została zarówno współpraca administracyjna, jak i współpraca policyjna w oparciu o były filar Unii – współpraca w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych. Z technicznego punktu widzenia nie można rozdzielić dwóch wymiarów systemu informacji celnej: wymiaru współpracy policyjnej i wymiaru administracyjnego, gdyż obydwa działają w ramach wspólnego systemu informatycznego. Zważywszy, że system informacji celnej jest tylko jednym z systemów informatycznych obsługiwanych w ramach platformy AFIS, a liczba obsługiwanych za pośrednictwem systemu informacji celnej przypadków współpracy policyjnej jest niższa niż przypadków współpracy administracyjnej, komponent współpracy policyjnej w ramach platformy AFIS jest uważany za pomocniczy w stosunku do wymiaru administracyjnego.
- (8) W celu zwiększenia synergii i elastyczności budżetu, a także uproszczenia procesu zarządzania należy połączyć i usprawnić wsparcie Unii w obszarach ochrony interesów finansowych Unii, zgłaszania nieprawidłowości oraz - wzajemnej pomocy administracyjnej i współpracy w sprawach celnych i rolnych w ramach jednego programu, tj. Unijnego programu zwalczania nadużyć finansowych (zwanego dalej „Programem”). Program należy ustanowić na okres siedmiu lat w celu dostosowania okresu jego obowiązywania do okresu obowiązywania wieloletnich ram finansowych określonych w rozporządzeniu Rady (UE, Euratom) 2020/2093 ⁽⁸⁾.
- (9) Program powinien zatem zawierać komponent podobny do programu Herkules III, drugi komponent zapewniający finansowanie IMS oraz trzeci komponent finansujący działania powierzone Komisji na mocy rozporządzenia (WE) nr 515/97, w tym w odniesieniu do platformy AFIS.
- (10) Program powinien ułatwiać współpracę między odpowiednimi organami państw członkowskich oraz między państwami członkowskimi, Komisją i innymi odpowiednimi organami Unii, w tym w stosownych przypadkach z Prokuraturą Europejską (EPPO), w przypadku państw członkowskich uczestniczących we wzmocnionej współpracy na podstawie rozporządzenia Rady (UE) 2017/1939 ⁽⁹⁾, w celu zapewnienia skutecznej ochrony interesów finansowych Unii, a także prawidłowego stosowania przepisów prawa celnego i rolnego, bez uszczerbku dla obowiązków państw członkowskich i w celu zapewnienia skuteczniejszego wykorzystania zasobów niż mogłoby to mieć miejsce na poziomie krajowym. Działanie na poziomie Unii jest konieczne i uzasadnione, ponieważ pomaga ono państwom członkowskim w zbiorowej ochronie interesów finansowych Unii i zachęca do korzystania ze wspólnych struktur unijnych w celu zwiększenia współpracy i wymiany informacji między właściwymi organami, a jednocześnie wspiera zgłaszanie danych dotyczących nieprawidłowości i przypadków nadużyć finansowych.
- (11) Ponadto wspieranie ochrony interesów finansowych Unii powinno dotyczyć wszystkich aspektów budżetu Unii, zarówno po stronie dochodów, jak i wydatków. W tym kontekście należy odpowiednio uwzględnić fakt, że Program jest jedynym programem Unii, który służy ochronie budżetu Unii po stronie wydatków.

⁽⁶⁾ Rozporządzenie Rady (WE) nr 515/97 z dnia 13 marca 1997 r. w sprawie wzajemnej pomocy między organami administracyjnymi państw członkowskich i współpracy między państwami członkowskimi a Komisją w celu zapewnienia prawidłowego stosowania przepisów prawa celnego i rolnego (Dz.U. L 82 z 22.3.1997, s. 1).

⁽⁷⁾ Decyzja Rady 2009/917/WSiSW z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie stosowania technologii informatycznej do potrzeb celnych (Dz.U. L 323 z 10.12.2009, s. 20).

⁽⁸⁾ Rozporządzenie Rady (UE, Euratom) 2020/2093 z dnia 17 grudnia 2020 r. określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027 (Dz.U. L 433 I z 22.12.2020, s. 11).

⁽⁹⁾ Rozporządzenie Rady (UE) 2017/1939 z dnia 12 października 2017 r. wdrażające wzmocnioną współpracę w zakresie ustanowienia Prokuratury Europejskiej (Dz.U. L 283 z 31.10.2017, s. 1).

- (12) W niniejszym rozporządzeniu określono pulę środków finansowych na cały czas trwania Programu, która podczas corocznej procedury budżetowej ma stanowić dla Parlamentu Europejskiego i Rady główną kwotę odniesienia w rozumieniu pkt 18 Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 16 grudnia 2020 r. między Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej i Komisją Europejską w sprawie dyscypliny budżetowej, współpracy w kwestiach budżetowych i należytego zarządzania finansami oraz w sprawie nowych zasobów własnych, w tym również harmonogramu wprowadzania nowych zasobów własnych ⁽¹⁰⁾.
- (13) Do niniejszego Programu stosuje się rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046 ⁽¹¹⁾ (zwane dalej „rozporządzeniem finansowym”). Rozporządzenie finansowe określa zasady wykonania budżetu Unii, w tym zasady dotyczące dotacji, nagród, zamówień, zarządzania pośredniego, instrumentów finansowych, gwarancji budżetowych, pomocy finansowej oraz zwrotu kosztów poniesionych przez ekspertów zewnętrznych. Zasady przyjęte na podstawie art. 322 TFUE obejmują również ogólny system warunkowości służący ochronie budżetu Unii.
- (14) Rodzaje finansowania oraz metody wykonania określone w niniejszym rozporządzeniu należy wybierać na podstawie ich potencjału realizacji celów szczegółowych działań oraz możliwości osiągnięcia rezultatów, z uwzględnieniem w szczególności kosztów kontroli, obciążeń administracyjnych oraz przewidywanego ryzyka nieprzebrania przepisów. W związku tym należy rozważyć stosowanie płatności ryczałtowych, stawek zryczałtowanych i kosztów jednostkowych, a także finansowania niepowiązanego z kosztami, o których mowa w art. 125 ust. 1 rozporządzenia finansowego.
- (15) W niniejszym rozporządzeniu powinien zostać zawarty przykładowy wykaz działań, które mają być finansowane, aby zapewnić ciągłość finansowania wszystkich działań powierzonych Komisji na mocy rozporządzenia (WE) nr 515/97, w tym platformy AFIS.
- (16) Działania powinny być kwalifikowalne, jeżeli przyczyniają się do realizacji celów szczegółowych Programu. Cele szczegółowe Programu powinny obejmować zapewnianie specjalnej pomocy technicznej właściwym organom państw członkowskich, na przykład poprzez zapewnienie specjalistycznej wiedzy, specjalistycznego i technicznie zaawansowanego sprzętu oraz skutecznych narzędzi informatycznych; poprzez zapewnianie niezbędnego wsparcia na rzecz prowadzenia postępowań i ułatwienia w zakresie prowadzenia postępowań, w szczególności przez ustanawianie wspólnych zespołów dochodzeniowo-śledczych i podejmowanie operacji transgranicznych; lub poprzez zwiększenie wymiany pracowników na potrzeby konkretnych projektów. Działania kwalifikowalne powinny ponadto obejmować organizację odpowiednio ukierunkowanych specjalistycznych szkoleń i warsztatów z zakresu analizy ryzyka oraz, w stosownych przypadkach, konferencji i badań.
- (17) Zakup sprzętu z wykorzystaniem unijnego instrumentu wsparcia finansowego na rzecz sprzętu do kontroli celnej ustanowionego w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającym, w ramach Funduszu Zintegrowanego Zarządzania Granicami, instrument wsparcia finansowego na rzecz sprzętu do kontroli celnej mógłby mieć pozytywny wpływ na zwalczanie nadużyć finansowych naruszających interesy finansowe Unii. W instrumencie tym przewidziany będzie obowiązek unikania dublowania wsparcia Unii. Podobnie w przypadku Programu należy zapewnić, aby unikano dublowania wsparcia Unii; wsparcie udzielane w ramach Programu powinno zasadniczo być przeznaczone na zakup takiego rodzaju sprzętu, który nie wchodzi w zakres unijnego instrumentu wsparcia finansowego na rzecz sprzętu do kontroli celnej, lub sprzętu, którego beneficjentami są organy inne niż organy, do których skierowany jest unijny instrument wsparcia finansowego na rzecz sprzętu do kontroli celnej. Ponadto należy zapewnić, aby finansowany sprzęt był odpowiedni do celów związanych z ochroną interesów finansowych Unii.
- (18) W Programie powinni móc uczestniczyć członkowie Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu, którzy są członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Uczestnictwo należy umożliwić także państwom przystępującym, państwom kandydującym i potencjalnym kandydatom, a także państwom objętym europejską polityką sąsiedztwa, zgodnie z ogólnymi zasadami i ogólnymi warunkami uczestnictwa tych państw w programach Unii, ustanowionymi w odpowiednich umowach ramowych i decyzjach rad stowarzyszenia lub w podobnych porozumieniach. Również inne państwa trzecie powinny móc uczestniczyć w Programie, pod warunkiem że przystąpią do szczegółowej umowy obejmującej szczególne warunki ich udziału w programach Unii.
- (19) Biorąc pod uwagę dotychczasowe oceny programów Herkules i aby zwiększyć rolę Programu, na zasadzie wyjątku należy umożliwić uczestnictwo w nim podmiotów z siedzibą w państwie trzecim, które nie jest stowarzyszone z Programem.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. L 4331 z 22.12.2020, s. 28.

⁽¹¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii, zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1296/2013, (UE) nr 1301/2013, (UE) nr 1303/2013, (UE) nr 1304/2013, (UE) nr 1309/2013, (UE) nr 1316/2013, (UE) nr 223/2014 i (UE) nr 283/2014 oraz decyzję nr 541/2014/UE, a także uchylające rozporządzenie (UE, Euratom) nr 966/2012 (Dz.U. L 193 z 30.7.2018, s. 1).

- (20) W szczególności należy zachęcać do uczestnictwa podmioty z siedzibą w państwach trzecich, które zawarły z Unią obowiązujący układ o stowarzyszeniu, aby poprawić ochronę interesów finansowych Unii poprzez współpracę celną i wymianę najlepszych praktyk, zwłaszcza w zakresie sposobów zwalczania nadużyć finansowych, korupcji i innych nielegalnych działań naruszających interesy finansowe Unii oraz w zakresie podejmowania wyzwań pojawiających się w wyniku rozwoju nowych technologii.
- (21) Program powinien być realizowany z uwzględnieniem zaleceń i środków wymienionych w komunikacie Komisji z dnia 6 czerwca 2013 r. zatytułowanym „Intensyfikacja walki z przemytem papierosów i innymi formami nielegalnego handlu wyrobami tytoniowymi — Kompleksowa strategia UE”, a także w sprawozdaniu z dnia 12 maja 2017 r. z postępu prac nad wdrożeniem tego komunikatu.
- (22) W 2016 r. Unia ratyfikowała Protokół w sprawie wyeliminowania nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi do Ramowej konwencji Światowej Organizacji Zdrowia o ograniczeniu użycia tytoniu (zwany dalej „protokołem”). Protokół służy ochronie interesów finansowych Unii w zakresie, w jakim dotyczy on zwalczania transgranicznego nielegalnego handlu wyrobami tytoniowymi powodującego uszczuplenie dochodów. Program powinien wspierać Sekretariat Ramowej konwencji Światowej Organizacji Zdrowia o ograniczeniu użycia tytoniu w jego zadaniach związanych z protokołem. Ponadto Program powinien wspierać inne działania podejmowane przez Sekretariat w kontekście zwalczania nielegalnego handlu wyrobami tytoniowymi.
- (23) Zgodnie z rozporządzeniem finansowym, rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013⁽¹²⁾ i rozporządzeniami Rady (WE, Euratom) nr 2988/95⁽¹³⁾, (Euratom, WE) nr 2185/96⁽¹⁴⁾ i (UE) 2017/1939 interesy finansowe Unii należy chronić za pomocą proporcjonalnych środków, w tym środków w zakresie zapobiegania nieprawidłowościom – w tym nadużyciom finansowym – ich wykrywania, korygowania i prowadzenia w ich sprawie postępowań, odzyskiwania środków utraconych, nienależnie wypłaconych lub nieodpowiednio wykorzystanych oraz, w stosownych przypadkach, nakładania kar administracyjnych. W szczególności, zgodnie z rozporządzeniami (Euratom, WE) nr 2185/96 i (UE, Euratom) nr 883/2013, Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) jest uprawniony do prowadzenia dochodzeń administracyjnych, w tym kontroli na miejscu i inspekcji, w celu ustalenia, czy miały miejsce nadużycia finansowe, korupcja lub wszelka inna nielegalna działalność na szkodę interesów finansowych Unii. Zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2017/1939 EPPO jest uprawniona do prowadzenia postępowań przygotowawczych oraz wnoszenia i popierania oskarżeń w sprawie przestępstw naruszających interesy finansowe Unii, jak przewidziano w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371⁽¹⁵⁾. Zgodnie z rozporządzeniem finansowym każda osoba lub podmiot, które otrzymują środki finansowe Unii, mają w pełni współpracować w celu ochrony interesów finansowych Unii, przyznać Komisji, OLAF, Trybunałowi Obrachunkowemu oraz, w przypadku państw członkowskich, które uczestniczą we wzmocnionej współpracy na podstawie rozporządzenia (UE) 2017/1939, EPPO niezbędne prawa i dostęp, a także zapewnić, aby wszelkie osoby trzecie uczestniczące w wykonywaniu środków finansowych Unii przyznały tym organom równoważne prawa.
- (24) Państwa trzecie będące członkami EOG mogą uczestniczyć w programach Unii w ramach współpracy ustanowionej na mocy Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym⁽¹⁶⁾, które przewiduje realizację programów na podstawie decyzji wydanej na mocy tego porozumienia. Państwa trzecie mogą również uczestniczyć w tych programach na podstawie innych instrumentów prawnych. W niniejszym rozporządzeniu należy wprowadzić przepis szczegółowy zobowiązujący państwa trzecie do przyznania właściwemu urzędnikowi zatwierdzającemu, OLAF oraz Trybunałowi Obrachunkowemu praw i dostępu niezbędnych do wykonywania w pełni ich odpowiednich kompetencji.
- (25) Zgodnie z decyzją Rady 2013/755/UE⁽¹⁷⁾ osoby i podmioty z siedzibą w krajach i terytoriach zamorskich kwalifikują się do otrzymania finansowania z zastrzeżeniem zasad i celów Programu oraz ewentualnych uzgodnień mających zastosowanie do państwa członkowskiego, z którym dany kraj zamorski lub terytorium zamorskie są powiązane.

⁽¹²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013 z dnia 11 września 2013 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady i rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1074/1999 (Dz.U. L 248 z 18.9.2013, s. 1).

⁽¹³⁾ Rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz.U. L 312 z 23.12.1995, s. 1).

⁽¹⁴⁾ Rozporządzenie Rady (Euratom, WE) nr 2185/96 z dnia 11 listopada 1996 r. w sprawie kontroli na miejscu oraz inspekcji przeprowadzanych przez Komisję w celu ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich przed nadużyciami finansowymi i innymi nieprawidłowościami (Dz.U. L 292 z 15.11.1996, s. 2).

⁽¹⁵⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371 z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie zwalczania za pośrednictwem prawa karnego nadużyć na szkodę interesów finansowych Unii (Dz.U. L 198 z 28.7.2017, s. 29).

⁽¹⁶⁾ Dz.U. L 1 z 3.1.1994, s. 3.

⁽¹⁷⁾ Decyzja Rady 2013/755/UE z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich z Unią Europejską („decyzja o stowarzyszeniu zamorskim”) (Dz.U. L 344 z 19.12.2013, s. 1).

- (26) W celu zapewnienia jednolitych warunków realizacji Programu należy powierzyć Komisji uprawnienia wykonawcze. Komisja powinna przyjąć programy prac określające między innymi priorytety i kryteria oceny stosowane w przypadku udzielania dotacji na działania.
- (27) Niniejsze rozporządzenie powinno określić maksymalną możliwą stopę współfinansowania dotacji.
- (28) Zgodnie z pkt 22 i 23 Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa⁽¹⁸⁾ niniejszy Program powinien być przedmiotem ewaluacji na podstawie informacji zgromadzonych zgodnie ze szczególnymi wymogami dotyczącymi monitorowania, przy czym należy unikać obciążeń administracyjnych, w szczególności dla państw członkowskich, a także nadmiernej regulacji. Wymogi te powinny, w stosownych przypadkach, obejmować mierzalne wskaźniki stanowiące podstawę ewaluacji skutków Programu w praktyce. Ocena należy przeprowadzać w sposób terminowy, niezależny i obiektywny.
- (29) Należy przekazać Komisji uprawnienia do przyjmowania aktów zgodnie z art. 290 TFUE w odniesieniu do zmiany wykazu wskaźników służących mierzeniu realizacji celów ogólnych i szczegółowych Programu, jeżeli zostanie to uznane za konieczne, a także uzupełniania niniejszego rozporządzenia o przepisy dotyczące ustanowienia ram monitorowania i oceny. Szczególnie ważne jest, aby w czasie prac przygotowawczych Komisja prowadziła stosowne konsultacje, w tym na poziomie ekspertów, oraz aby konsultacje te prowadzone były zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa. W szczególności, aby zapewnić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie udział na równych zasadach w przygotowaniu aktów delegowanych, instytucje te otrzymują wszelkie dokumenty w tym samym czasie co eksperci państw członkowskich, a eksperci tych instytucji mogą systematycznie brać udział w posiedzeniach grup eksperckich Komisji zajmujących się przygotowaniem aktów delegowanych.
- (30) Ponieważ cele niniejszego rozporządzenia nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie ze względu na transgraniczny charakter związanych z nimi kwestii, natomiast ze względu na unijną wartość dodaną możliwe jest ich lepsze osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule, niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.
- (31) Art. 42a ust. 1 i 2 rozporządzenia (WE) nr 515/97 stanowi podstawę prawną dla finansowania AFIS. Niniejsze rozporządzenie powinno zastąpić ją nową podstawą prawną. Art. 42a ust. 1 i 2 rozporządzenia (WE) nr 515/97 powinny zatem zostać uchylone.
- (32) Rozporządzenie (UE) nr 250/2014 ustanawiające program Herkules III obejmowało okres od 1 stycznia 2014 r. do 31 grudnia 2020 r. Niniejsze rozporządzenie powinno przewidywać działania stanowiące kontynuację programu Herkules III począwszy od dnia 1 stycznia 2021 r. Należy zatem uchylić rozporządzenie (UE) nr 250/2014.
- (33) Odzwierciedlając znaczenie przeciwdziałania zmianie klimatu zgodnie z zobowiązaniami Unii na rzecz realizacji porozumienia paryskiego przyjętego na mocy Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu i celów Narodów Zjednoczonych dotyczących zrównoważonego rozwoju, Program ma przyczynić się do uwzględniania kwestii klimatu i realizacji celu ogólnego, w ramach którego wydatki na realizację celów klimatycznych w całkowitym budżecie Unii mają stanowić 30 %.
- (34) Zgodnie z art. 193 ust. 2 rozporządzenia finansowego dotacji można udzielić na działanie, które już się rozpoczęło, pod warunkiem że wnioskodawca może wykazać potrzebę rozpoczęcia działania przed podpisaniem umowy o udzielenie dotacji. Jednakże koszty poniesione przed dniem przedłożenia wniosku o udzielenie dotacji nie są kwalifikowalne, z wyjątkiem należycie uzasadnionych sytuacji wyjątkowych. Aby uniknąć wszelkich zakłóceń w zapewnianiu wsparcia unijnego, które mogłyby szkodzić interesom Unii, w decyzji w sprawie finansowania, w ograniczonym okresie na początku wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027 i wyłącznie w należycie uzasadnionych przypadkach, powinno być możliwe przewidzenie kwalifikowalności działań i kosztów od początku roku budżetowego 2021, nawet jeżeli zostały one zrealizowane i poniesione przed przedłożeniem wniosku o udzielenie dotacji.

⁽¹⁸⁾ Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1.

- (35) Aby zapewnić ciągłość udzielania wsparcia w odpowiednim obszarze polityki i umożliwić realizację Programu od początku obowiązywania wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027, niniejsze rozporządzenie powinno wejść w życie w trybie pilnym i powinno być stosowane z mocą wsteczną od dnia 1 stycznia 2021 r.,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

ROZDZIAŁ I

Przepisy ogólne

Artykuł 1

Przedmiot

Niniejsze rozporządzenie ustanawia Unijny program zwalczania nadużyć finansowych (zwany dalej „Programem”) na okres obowiązywania wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027.

Niniejsze rozporządzenie określa cele Programu, budżet na lata 2021–2027, formy finansowania unijnego oraz zasady dotyczące przyznawania takiego finansowania.

Artykuł 2

Cele Programu

1. Celami ogólnymi Programu są:
 - a) ochrona interesów finansowych Unii;
 - b) wspieranie wzajemnej pomocy między organami administracyjnymi państw członkowskich i współpracy między państwami członkowskimi a Komisją w celu zapewnienia prawidłowego stosowania przepisów prawa celnego i rolnego.
2. Celami szczegółowymi Programu są:
 - a) zapobieganie nadużyciom finansowym, korupcji i wszelkiej innej nielegalnej działalności naruszającej interesy finansowe Unii oraz ich zwalczanie;
 - b) wspieranie zgłaszania nieprawidłowości, w tym nadużyć finansowych, w odniesieniu do funduszy objętych zarządzaniem dzielonym i funduszy pomocy przedakcesyjnej ujętych w budżecie Unii;
 - c) zapewnianie narzędzi do wymiany informacji i wsparcia działań operacyjnych w obszarze wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych i rolnych.

Artykuł 3

Budżet

1. Pula środków finansowych na realizację Programu na lata 2021–2027 wynosi 181,207 mln EUR według cen bieżących.
2. Orientacyjna alokacja kwoty, o której mowa w ust. 1, jest następująca:
 - a) 114,207 mln EUR na cel, o którym mowa w art. 2 ust. 2 lit. a);
 - b) 7 mln EUR na cel, o którym mowa w art. 2 ust. 2 lit. b);
 - c) 60 mln EUR na cel, o którym mowa w art. 2 ust. 2 lit. c).
3. Do 2 % kwoty, o której mowa w ust. 1, można przeznaczyć na pomoc techniczną i administracyjną związaną z realizacją Programu, taką jak działania przygotowawcze, monitorowanie, kontrola, audyt i ocena, w tym na instytucjonalne systemy informatyczne. Ponadto orientacyjna alokacja, o której mowa w ust. 2 lit. a), należy uwzględnić fakt, że Program jest jedynym programem Unii, który obejmuje ochronę interesów finansowych Unii po stronie wydatków.

Artykuł 4

Państwa trzecie stowarzyszone z Programem

W Programie mogą uczestniczyć następujące państwa trzecie:

- a) członkowie Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu, którzy są członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego, zgodnie z warunkami ustanowionymi w Porozumieniu o Europejskim Obszarze Gospodarczym;

- b) państwa przystępujące, państwa kandydujące i potencjalni kandydaci, zgodnie z ogólnymi zasadami i ogólnymi warunkami uczestnictwa tych państw w programach Unii, ustanowionymi w odpowiednich umowach ramowych i decyzjach rad stowarzyszenia lub w podobnych porozumieniach oraz zgodnie ze szczegółowymi warunkami ustanowionymi w porozumieniach między Unią a tymi państwami;
- c) państwa objęte europejską polityką sąsiedztwa, zgodnie z ogólnymi zasadami i ogólnymi warunkami uczestnictwa tych państw w programach Unii, ustanowionymi w odpowiednich umowach ramowych i decyzjach rad stowarzyszenia lub w podobnych porozumieniach oraz zgodnie ze szczegółowymi warunkami określonymi w porozumieniach między Unią a tymi państwami;
- d) inne państwa trzecie, zgodnie z warunkami określonymi w szczególowej umowie obejmującej uczestnictwo danego państwa trzeciego w programie Unii, pod warunkiem że umowa ta:
- (i) zapewnia sprawiedliwą równowagę w odniesieniu do wkładów i korzyści państwa trzeciego uczestniczącego w programach Unii;
 - (ii) określa warunki uczestnictwa w programach, w tym sposób obliczania wkładów finansowych do poszczególnych programów, i związane z tymi programami koszty administracyjne;
 - (iii) nie przyznaje państwu trzeciemu jakichkolwiek uprawnień decyzyjnych w odniesieniu do programu Unii;
 - (iv) gwarantuje prawa Unii do zapewnienia należytego zarządzania finansami i ochrony jej interesów finansowych.

Wkłady, o których mowa w akapicie pierwszym lit. d) ppkt (ii), stanowią dochody przeznaczone na określony cel zgodnie z art. 21 ust. 5 rozporządzenia finansowego.

Artykuł 5

Realizacja i formy finansowania unijnego

1. Program jest realizowany w ramach zarządzania bezpośredniego zgodnie z rozporządzeniem finansowym lub w ramach metody zarządzania pośredniego z udziałem podmiotów, o których mowa w art. 62 ust. 1 akapit pierwszy lit. c) rozporządzenia finansowego.
2. Program może zapewniać finansowanie w formach przewidzianych w rozporządzeniu finansowym, w szczególności w postaci dotacji i zamówień, a także zwrotu wydatków na podróże i kosztów pobytu, jak przewidziano w art. 238 rozporządzenia finansowego.
3. Program może zapewniać finansowanie działań realizowanych zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 515/97, w szczególności pokrycie rodzajów kosztów, o których mowa w przykładowym wykazie w załączniku I do niniejszego rozporządzenia.
4. Jeżeli wspierane działanie dotyczy zakupu sprzętu, Komisja ustanawia, w stosownych przypadkach, mechanizm koordynacji zapewniający wydajność i interoperacyjność całego sprzętu zakupionego ze środków programów Unii.

Artykuł 6

Ochrona interesów finansowych Unii

W przypadku gdy państwo trzecie uczestniczy w Programie na podstawie decyzji przyjętej na mocy umowy międzynarodowej lub na podstawie jakiegokolwiek innego instrumentu prawnego, przyznaje ono właściwemu urzędnikowi zatwierdzającemu, OLAF i Trybunałowi Obrachunkowemu prawa i dostęp niezbędne do wykonywania w pełni ich odpowiednich kompetencji. W przypadku OLAF takie prawa obejmują prawo do prowadzenia dochodzeń, w tym kontroli na miejscu i inspekcji, przewidzianych w rozporządzeniu (UE, Euratom) nr 883/2013.

ROZDZIAŁ II

Dotacje

Artykuł 7

Dotacje

Dotacji w ramach Programu udziela się i zarządza się nimi zgodnie z tytułem VIII rozporządzenia finansowego.

Artykuł 8

Współfinansowanie

Stopa współfinansowania dotacji udzielanych w ramach Programu nie może przekraczać 80 % kosztów kwalifikowalnych. Środki finansowe przekraczające ten pułap przyznaje się wyłącznie w wyjątkowych i należyście uzasadnionych przypadkach określonych w programach prac, o których mowa w art. 11, i nie mogą one przekraczać 90 % kosztów kwalifikowalnych.

Artykuł 9

Działania kwalifikowalne

1. Do finansowania kwalifikują się wyłącznie działania służące realizacji celów, o których mowa w art. 2.
2. Bez uszczerbku dla innych działań przewidzianych w programach prac sporządzonych na mocy art. 11, następujące działania mogą być uznane za kwalifikujące się do finansowania:
 - a) udostępnianie wiedzy technicznej, specjalistycznego i zaawansowanego technicznie sprzętu oraz skutecznych narzędzi informatycznych wzmacniających współpracę transnarodową i międzydyscyplinarną oraz współpracę z Komisją;
 - b) zwiększanie wymiany pracowników na potrzeby konkretnych projektów, zapewnianie niezbędnego wsparcia na rzecz prowadzenia postępowań i ułatwienia w zakresie prowadzenia postępowań, w szczególności ustanawianie wspólnych zespołów dochodzeniowo-śledczych i podejmowanie operacji transgranicznych;
 - c) zapewnianie wsparcia technicznego i operacyjnego na potrzeby krajowych postępowań, w szczególności wsparcia dla organów celnych i organów ścigania, w celu wzmocnienia walki z nadużyciami finansowymi i innymi nielegalnymi działaniami;
 - d) budowanie zdolności w zakresie technologii informatycznych w państwach członkowskich i państwach trzecich, zwiększanie wymiany danych, tworzenie i udostępnianie narzędzi informatycznych na potrzeby postępowań oraz monitorowania pracy wywiadowczej;
 - e) organizowanie specjalistycznych szkoleń, warsztatów z zakresu analizy ryzyka, konferencji i badań mających na celu poprawę współpracy i koordynacji między służbami zajmującymi się ochroną interesów finansowych Unii;
 - f) inne działania przewidziane w programach prac sporządzonych na mocy art. 11, jakie są niezbędne do osiągnięcia celów ogólnych i szczegółowych Programu ustanowionych w art. 2.
3. Jeżeli działanie, w odniesieniu do którego ma być udzielone wsparcie, wiąże się z zakupem sprzętu, Komisja zapewnia, aby sfinansowany sprzęt był odpowiedni do celów związanych z ochroną interesów finansowych Unii.

Artykuł 10

Kwalifikujące się podmioty

1. Oprócz kryteriów kwalifikowalności określonych w art. 197 rozporządzenia finansowego zastosowanie mają kryteria kwalifikowalności określone w ust. 2 niniejszego rozporządzenia.
2. W ramach Programu do otrzymania finansowania kwalifikują się następujące podmioty:
 - a) organy publiczne, które mogą przyczynić się do realizacji jednego z celów, o których mowa w art. 2, i które mają siedzibę w:
 - (i) państwie członkowskim lub powiązonym z nim kraju lub terytorium zamorskim;
 - (ii) państwie trzecim stowarzyszonym z Programem; lub
 - (iii) państwie trzecim wymienionym w programie prac na warunkach określonych w ust. 3;

- b) instytuty badawcze i instytucje edukacyjne oraz podmioty nienastawione na zysk, które mogą przyczynić się do realizacji celów, o których mowa w art. 2, pod warunkiem że mają siedzibę i działają co najmniej od roku w:
- (i) państwie członkowskim;
 - (ii) państwie trzecim stowarzyszonym z Programem; lub
 - (iii) państwie trzecim wymienionym w programie prac na warunkach określonych w ust. 3;
- c) podmioty prawne utworzone na mocy prawa unijnego lub organizacje międzynarodowe.
3. Podmioty, o których mowa w ust. 2, mające siedzibę w państwie trzecim, które nie jest stowarzyszone z Programem, kwalifikują się na zasadzie wyjątku do otrzymania finansowania w ramach Programu, jeżeli jest to niezbędne do realizacji celów danego działania. Podmioty takie ponoszą co do zasady koszty swojego uczestnictwa, z wyjątkiem przypadków należycie uzasadnionych w programie prac.

ROZDZIAŁ III

Programowanie, monitorowanie i ocena

Artykuł 11

Program prac

W celu realizacji Programu Komisja przyjmuje programy prac, o których mowa w art. 110 rozporządzenia finansowego.

Artykuł 12

Monitorowanie i sprawozdawczość

1. Wskaźniki na potrzeby sprawozdawczości dotyczącej postępów Programu w realizacji celów ogólnych i szczegółowych Programu określonych w art. 2 zawarto w załączniku II.
2. Aby zapewnić skuteczną ocenę postępów w realizacji celów Programu, Komisja jest uprawniona do przyjmowania aktów delegowanych zgodnie z art. 14 zmieniających załącznik II w odniesieniu do wskaźników, jeżeli zostanie to uznane za konieczne, a także uzupełniających niniejsze rozporządzenia o przepisy w sprawie ustanowienia ram monitorowania i oceny.
3. Komisja w ramach swojego sprawozdania rocznego dotyczącego ochrony interesów finansowych Unii i zwalczania nadużyć finansowych informuje co roku Parlament Europejski i Radę o realizacji Programu.

W ramach dyskusji na ten temat Parlament Europejski może formułować zalecenia dotyczące rocznego programu prac. Komisja należycie uwzględni te zalecenia.

4. System sprawozdawczości dotyczącej wykonania zapewnia efektywne, skuteczne i terminowe gromadzenie danych na potrzeby monitorowania realizacji i rezultatów Programu. W tym celu na odbiorców środków finansowych Unii oraz, w stosownych przypadkach, na państwa członkowskie nakłada się proporcjonalne wymogi dotyczące sprawozdawczości.

Artykuł 13

Ocena

1. W trakcie przeprowadzania oceny Komisja zapewnia, aby ocena była przeprowadzona w sposób niezależny, obiektywny i terminowy oraz aby osoby ją przeprowadzające mogły wykonywać swoje zadania w sposób wolny od wszelkich prób wywierania na nie wpływu.
2. Ocena śródkresowa Programu przeprowadzana jest z chwilą, gdy dostępne są wystarczające informacje na temat realizacji Programu, jednak nie później niż cztery lata od rozpoczęcia realizacji Programu.
3. Po zakończeniu realizacji Programu, lecz nie później niż cztery lata po upływie okresu określonego w art. 1, Komisja przeprowadza ocenę końcową Programu.
4. Komisja przekazuje wnioski z tych ocen, opatrzone własnymi komentarzami, Parlamentowi Europejskiemu, Radzie Europejskiemu, Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu, Komitetowi Regionów i Trybunałowi Obrachunkowemu oraz publikuje je na swojej stronie internetowej.

Artykuł 14

Wykonywanie przekazanych uprawnień

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjmowania aktów delegowanych podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.
2. Uprawnienia do przyjmowania aktów delegowanych, o których mowa w art. 12 ust. 2, powierza się Komisji do dnia 31 grudnia 2028 r.

3. Przekazanie uprawnień, o którym mowa w art. 12 ust. 2, może zostać w dowolnym momencie odwołane przez Parlament Europejski lub przez Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* lub w późniejszym terminie określonym w tej decyzji. Nie wpływa ona na ważność już obowiązujących aktów delegowanych.
4. Przed przyjęciem aktu delegowanego Komisja konsultuje się z ekspertami wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa.
5. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go równocześnie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.
6. Akt delegowany przyjęty na podstawie art. 12 ust. 2 wchodzi w życie tylko wówczas, gdy ani Parlament Europejski, ani Rada nie wyraziły sprzeciwu w terminie dwóch miesięcy od przekazania tego aktu Parlamentowi Europejskiemu i Radzie, lub gdy, przed upływem tego terminu, zarówno Parlament Europejski, jak i Rada poinformowały Komisję, że nie wniosą sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o dwa miesiące z inicjatywy Parlamentu Europejskiego lub Rady.

ROZDZIAŁ IV

Przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 15

Informacja, komunikacja i promocja

1. Z wyjątkiem przypadków, w których istnieje ryzyko zmniejszenia skuteczności działań operacyjnych w zakresie zwalczania nadużyć finansowych i cel, odbiorcy finansowania unijnego podają informacje o pochodzeniu tych środków oraz zapewniają odpowiednie eksponowanie finansowania unijnego, w szczególności podczas promowania działań i ich rezultatów, poprzez dostarczanie spójnych, skutecznych i proporcjonalnych ukierunkowanych informacji przeznaczonych dla różnych grup odbiorców, w tym dla mediów i opinii publicznej.
2. Komisja regularnie prowadzi działania informacyjne i komunikacyjne związane z Programem oraz realizowanymi w jego ramach działaniami i uzyskanymi rezultatami. Zasoby finansowe przydzielone na Program przyczyniają się również do komunikacji instytucjonalnej na temat priorytetów politycznych Unii, w zakresie, w jakim priorytety te są związane z celami, o których mowa w art. 2.

Artykuł 16

Zmiana rozporządzenia (WE) nr 515/97

W art. 42a rozporządzenia (WE) nr 515/97 uchyla się ust. 1 i 2.

Artykuł 17

Uchylenie

Rozporządzenie (UE) nr 250/2014 traci moc ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2021 r.

Artykuł 18

Przepisy przejściowe

1. Niniejsze rozporządzenie nie ma wpływu na kontynuację ani modyfikację działań rozpoczętych na podstawie rozporządzenia (UE) nr 250/2014 i art. 42a rozporządzenia (WE) nr 515/97, które nadal stosuje się do tych działań aż do ich zamknięcia.
2. Z puli środków finansowych przeznaczonych na Program pokrywane mogą być również wydatki na pomoc techniczną i administracyjną niezbędne w celu zapewnienia przejścia między Programem a środkami przyjętymi na podstawie rozporządzenia (UE) nr 250/2014 i art. 42a rozporządzenia (WE) nr 515/97.
3. Zgodnie z art. 193 ust. 2 akapit drugi lit. a) rozporządzenia finansowego, w należycie uzasadnionych przypadkach określonych w decyzji w sprawie finansowania i przez ograniczony okres, działania wspierane na podstawie niniejszego rozporządzenia oraz wynikające z nich koszty można uznać za kwalifikowalne od dnia 1 stycznia 2021 r., nawet jeżeli działania te zostały zrealizowane a koszty te poniesione przed przedłożeniem wniosku o udzielenie dotacji.

*Artykuł 19***Wejście w życie i stosowanie**

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie w dniu jego opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie stosuje się od dnia 1 stycznia 2021 r.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

Sporządzono w Brukseli dnia 29 kwietnia 2021 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

D.M. SASSOLI

Przewodniczący

W imieniu Rady

A.P. ZACARIAS

Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I

PRZYKŁADOWY WYKAZ KOSZTÓW, O KTÓRYCH MOWA W ART. 5 UST. 3

Przykładowy wykaz rodzajów kosztów, które będą finansowane z Programu w odniesieniu do działań realizowanych zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 515/97:

- a) koszty instalacji i utrzymania stałej infrastruktury technicznej dającej państwom członkowskim dostęp do zasobów logistycznych, informatycznych i z dziedziny automatyzacji prac biurowych w celu zapewnienia koordynacji wspólnych operacji celnych i innych działań operacyjnych;
 - b) zwrot wydatków na podróże i kosztów pobytu, a także wszelkich innych świadczeń i płatności, poniesionych względem przedstawicieli państw członkowskich oraz w odpowiednich przypadkach przedstawicieli państw trzecich, biorących udział w unijnych misjach, wspólnych operacjach celnych organizowanych lub współorganizowanych przez Komisję oraz w szkoleniach, spotkaniach *ad hoc* i spotkaniach związanych z przygotowaniem i oceną na potrzeby dochodzeń administracyjnych lub działań operacyjnych prowadzonych przez państwa członkowskie, jeżeli są one organizowane lub współorganizowane przez Komisję;
 - c) wydatki związane z zakupem, analizą, rozwojem i utrzymaniem infrastruktury komputerowej (sprzętu), oprogramowania i dedykowanych połączeń sieciowych, a także powiązanych usług w zakresie produkcji, wsparcia i szkolenia, na potrzeby realizacji działań przewidzianych w rozporządzeniu (WE) nr 515/97, w szczególności działań związanych z zapobieganiem nadużyciom finansowym oraz ich zwalczaniem;
 - d) wydatki związane z dostarczaniem informacji i wydatki na powiązane działania umożliwiające dostęp do informacji, danych i źródeł danych na potrzeby prowadzenia działań przewidzianych w rozporządzeniu (WE) nr 515/97, w szczególności działań związanych z zapobieganiem nadużyciom finansowym oraz ich zwalczaniem;
 - e) wydatki związane z korzystaniem z systemu informacji celnej przewidziane w instrumentach przyjętych na mocy art. 87 TFUE, a w szczególności w decyzji 2009/917/WSiSW, w zakresie, w jakim instrumenty te przewidują, że przedmiotowe wydatki są pokrywane z budżetu ogólnego Unii;
 - f) wydatki związane z zakupem, analizą, rozwojem i utrzymaniem unijnych komponentów wspólnej sieci łączności stosowanych do celów wymienionych w lit. c).
-

ZAŁĄCZNIK II

WSKAŹNIKI DO CELÓW MONITOROWANIA PROGRAMU

Program będzie ściśle monitorowany na podstawie zestawu wskaźników mających na celu pomiar zakresu realizacji celów ogólnych i szczegółowych Programu, a także z myślą o minimalizowaniu obciążeń administracyjnych i kosztów. W związku z tym gromadzone będą dane dotyczące następującego zestawu kluczowych wskaźników:

Cel szczegółowy 1: Zapobieganie nadużyciom finansowym, korupcji i wszelkiej innej nielegalnej działalności naruszającej interesy finansowe Unii oraz ich zwalczanie.

Wskaźnik 1: Wsparcie w zakresie zapobiegania nadużyciom finansowym, korupcji i wszelkiej innej nielegalnej działalności naruszającej interesy finansowe Unii oraz ich zwalczania – mierzone za pomocą:

1.1: poziomu zadowolenia z działań organizowanych w ramach Programu i (współ-)finansowanych ze środków Programu;

1.2: odsetka państw członkowskich otrzymujących każdego roku wsparcie z Programu.

Cel szczegółowy 2: Wspieranie zgłaszania nieprawidłowości, w tym nadużyć finansowych, w odniesieniu do funduszy objętych zarządzaniem dzielonym i funduszy pomocy przedakcesyjnej ujętych w budżecie Unii;

Wskaźnik 2: Poziom zadowolenia użytkowników z korzystania z IMS.

Cel szczegółowy 3: Zapewnianie narzędzi do wymiany informacji i wsparcia działań operacyjnych w obszarze wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych i rolnych.

Wskaźnik 3: Liczba przypadków udostępnienia informacji uzyskanych w ramach wzajemnej pomocy oraz liczba wspieranych działań związanych z wzajemną pomocą.

ISSN 1977-0766 (wydanie elektroniczne)
ISSN 1725-5139 (wydanie papierowe)

Urząd Publikacji Unii Europejskiej
L-2985 Luksemburg
LUKSEMBURG

PL